

Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis

C 218

Izdevums
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

54. sējums
2011. gada 23. jūlijs

<u>Paziņojums Nr.</u>	Saturs	Lappuse
I	<i>Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi</i>	
	ATZINUMI	
	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja	
	471. plenārā sesija 2011. gada 4. un 5. maijā	
2011/C 218/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Finanšu un ekonomikas krīzes ietekme uz darbaspēka sadalījumu ražošanas nozarēs, īpaši saistībā ar maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU)" (<i>izpētes atzinums</i>)	1
2011/C 218/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ģimenes politikas loma demogrāfisko pārmaiņu jomā nolūkā popularizēt paraugprakses apmaiņu dalībvalstīs" (<i>izpētes atzinums</i>)	7
2011/C 218/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ilgtspējas ietekmes novērtējumi (IIN) un ES tirdzniecības politika"	14
2011/C 218/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Lauksaimniecības tehnika, būviekārtas un pārvietošanas iekārtas. Kā vislabāk pārvarēt krīzi" (<i>pašiniciatīvas atzinums</i>)	19
2011/C 218/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Eiropas rūpniecības politikas ārējā dimensija – vai ES tirdzniecības politikā tiešām ir ņemtas vērā Eiropas rūpniecības intereses?" (<i>pašiniciatīvas atzinums</i>)	25
2011/C 218/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Trešo valstu valsts uzņēmumi ES publiskā iepirkuma tirgos" (<i>pašiniciatīvas atzinums</i>)	31

LV

Cena:
EUR 7

(Turpinājums nākamajā lappusē)

III Sagatavošanā esoši tiesību akti

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

471. plenārā sesija 2011. gada 4. un 5. maijā

2011/C 218/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un reģionu Komitejai "Integrēta rūpniecības politika globalizācijas laikmetam. Prioritāte konkurētspējai un ilgtspējai" COM(2010) 614 galīgā redakcija	38
2011/C 218/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par efektīvu budžeta uzraudzības īstenošanu euro zonā" COM(2010) 524 galīgā redakcija – 2010/0278 (COD)	46
2011/C 218/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par izpildes pasākumiem pārmērīgas makroekonomiskās nelīdzsvarotības koriģēšanai euro zonā" COM(2010) 525 galīgā redakcija – 2010/0279 (COD) un "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par to, kā novērst un koriģēt makroekonomisko nelīdzsvarotību" COM(2010) 527 galīgā redakcija – 2010/0281 (COD)	53
2011/C 218/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Baltā grāmata – Par apdrošināšanas garantiju sistēmām" COM(2010) 370 galīgā redakcija	61
2011/C 218/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums "Par jaunu pasažieru automobiļu reģistrācijas datu monitoringu un ziņošanu" COM(2010) 657 galīgā redakcija	66
2011/C 218/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 2006/2004 par sadarbību starp valstu iestādēm, kas atbildīgas par tiesību aktu īstenošanu patērētāju tiesību aizsardzības jomā" COM(2010) 791 galīgā redakcija – 2011/0001 (COD)	69
2011/C 218/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko nosaka tehniskās prasības kredīta pārvedumiem un tiešajiem debetiem euro un groza Regulu (EK) Nr. 924/2009" COM(2010) 775 galīgā redakcija – 2010/0373 (COD)	74
2011/C 218/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās" COM(2010) 748 galīgā redakcija/2 – 2010/0383 (COD)	78

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

471. PLENĀRĀ SESIJA 2011. GADA 4. UN 5. MAIJĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Finanšu un ekonomikas krīzes ietekme uz darbaspēka sadalījumu ražošanas nozarēs, īpaši saistībā ar maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU)”

(izpētes atzinums)

(2011/C 218/01)

Ziņotājs: **PEZZINI kgs**

Līdzziņotājs: **HAVLÍČEK kgs**

Ungārijas Republikas pastāvīgais pārstāvis Eiropas Savienībā Péter Györkös kgs 2010. gada 15. novembra vēstulē ES nākamās prezidējošās valsts Ungārijas vārdā lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

“*Finanšu un ekonomikas krīzes ietekme uz darbaspēka sadalījumu ražošanas nozarēs, īpaši saistībā ar maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU)*”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija (CCMI) savu atzinumu pieņēma 2011. gada 4. aprīlī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 471. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 4. un 5. maijā (2011. gada 4. maija sēdē), ar 153 balsīm par, 5 balsīm pret un 11 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atzinīgi vērtē to, ka prezidējošā valsts Ungārija velta īpašu uzmanību jautājumam, kas ir svarīgs organizētai pilsoniskajai sabiedrībai, proti, ekonomikas un finanšu krīzes ietekmei uz darbaspēku un tā sadalījumu dažādās ražošanas nozarēs, īpaši saistībā ar MVU.

1.2 Turklāt EESK atgādina, ka tai vairākkārt bija iespēja paust savu viedokli par problēmjautājumiem, kas skar mazos un vidējos uzņēmumus, kuri kopā ar publisko sektoru un sociālās ekonomikas sektoru veido ES ekonomikas un nodarbinātības pamatu.

1.3 Pasaules ekonomikas un finanšu krīzes sekas ir smagi skārušas MVU, neraugoties uz to, ka bieži vien šie uzņēmumi uz to reaģēja ar ievērojamu elastību un inovatīviem risinājumiem.

1.4 EESK uzskata, ka ES var darīt vairāk, lai atbalstītu MVU, neaprobežojoties tikai ar principiāliem apgalvojumiem. Pašlaik ir absolūti nepieciešama saskaņota un koordinēta ES rīcība, kas vērsta uz virkni prioritāšu, lai atbalstītu darbības apstākļu uzlabošanu iekšējā tirgū, un arī uz MVU internacionalizāciju.

1.4.1 EESK norāda uz šādām prioritārām darbībām: jaunu uzņēmēju, it īpaši sieviešu, iespēju un potenciāla attīstība, jauniešu nodarbinātība, kā arī atbalsts pamatmērķim “Jaunatne kustībā”.

1.4.2 Iesaka **katru gadu organizēt MVU konferenci**, lai analizētu un izdarītu secinājumus par MVU stāvokli Eiropā, īpaši saistībā ar nodarbinātību. Šajā stratēģiskajā konferencē vajadzētu iesaistīt pārstāvjus no dažādām valstu un Eiropas profesionālajām organizācijām un visām Eiropas iestādēm.

1.5 Jo īpaši EESK lūdz izstrādāt darba grafiku, lai nekavējoties nodrošinātu nepieciešamos apstākļus jaunu, inovatīvu uzņēmumu attīstībai un pastāvošo MVU atbalstam, veicinātu jaunu darbavietu radīšanu, kas ir vajadzīgas krīzes pārvarēšanai, kā arī sekmētu ilgtspējīgu izaugsmi. Paredzētās darbības vajadzētu plānot Eiropas, valstu un reģionālā līmenī, iesaistot tajās gan tirdzniecības uzņēmumus un bezpeļņas uzņēmumus, gan sociālas ekonomikas uzņēmumus. Papildus tam, vajadzētu izstrādāt stratēģiskas vadlīnijas par bezdarbnieku un jauniešu apmācību, lai viņi varētu pretendēt uz jaunajām darba vietām.

1.5.1 ES, saskaņojot ar dalībvalstīm, varētu atbalstīt struktūrfondu izmantošanu konverģences reģionos ar mērķi atbalstīt MVU.

1.6 EESK uzskata, ka ir jāpaātrina MVU internacionalizācijas process, sekmējot to piekļuvi jaunajiem tirgiem un reizē ar to arī spēju radīt darbavietas.

1.6.1 Pirms piekļūt jaunajiem tirgiem vajadzētu noslēgt stabilus tirdzniecības līgumus, kuros būtu noteikti vienkārši procesuāli protokoli, ko MVU varētu ātri piemērot.

1.7 EESK uzskata, ka ir būtiski popularizēt uzņēmējdarbības kultūru un iniciatīvas garu vidē, kurā tiek atbalstīti uzņēmēji, tiek izprasti tirgus riski un celta cilvēkkapitāla vērtība.

1.8 Jāsekmē mācības, zināšanu un kvalifikāciju nodošana, jaunas darba metodes, spēja reaģēt uz pārmaiņām, jo sevišķi pašreizējos krīzes apstākļos, lai nodrošinātu darbavietu saglabāšanu un pastiprinātu darba ņēmēju lomu uzņēmumu stiprināšanā.

1.9 EESK uzsver publiskā iepirkuma nozīmi, kas, ievērojot sociālos un vides standartus, ir uzņēmumu dzīvotspējas un vietējās nodarbinātības atbalsta instruments. Principam "vispirms domāt par mazākajiem" vajadzētu būt obligātam krīzes laikā, kad ir apdraudētas daudzas darbavietas. Pareizai, atbildīgai un gudrai publiskā pieprasījuma izmantošanai vajadzētu rosināt atklātu konkurenci un inovācijas.

1.10 EESK uzskata, ka ir jāpastiprina klasteru un MVU nozaru grupu attīstība. Līgumu un zināšanu apmaiņa starp lieliem un maziem uzņēmumiem varētu stimulēt inovāciju straujāku ieviešanu, izmantojot tīklu sistēmas, tostarp arī starp nozarēm.

1.11 Lai no nozaru vadošajām iniciatīvām varētu gūt maksimālu labumu, EESK iesaka labāk koordinēt to izstrādi un virzību, ņemot vērā tehnoloģiskos, nodarbinātības, ieguldījumu un cilvēkresursu efektīvas izmantošanas aspektus.

1.12 Jāatzīst nepieciešamība izstrādāt jaunus finansēšanas mehānismus: EESK uzskata, ka MVU finanšu problēma un citi krīzes faktori saasinājās sakarā ar nespēju plānot jaunus pasākumus, tostarp nespēju nostiprināt tādus instrumentus kā *Jeremie, Jasper* un *Jessica*.

1.13 EESK uzskata, ka Komisijai vajadzētu paātrināt pašreizējo tiesību aktu "derīguma pārbaudes", tādējādi radot piemēru dalībvalstīm, lai samazinātu tiesību aktu radītā sloga, ierobežojumu un izmaksu kumulatīvo ietekmi.

1.14 Komiteja uzskata, ka jauni likumdošanas priekšlikumi ir iepriekš jāanalizē, lai izvērtētu to ietekmi uz konkurētspēju. To var veikt, izmantojot Kopienas un valstu operatīvos pārskatus par ietekmi.

1.15 EESK aicina Komisiju turpināt un nākotnē veikt vairāk pasākumu zemu oglekļa emisiju tehnoloģiju un vidi saudzējošas ekonomikas veicināšanā, jo tie ir jaunas un labākas nodarbinātības avots.

1.16 Komiteja uzskata, ka būtu lietderīgi atbalstīt un veicināt radošuma un inovāciju starptautisko tīklu (tostarp nozaru līmenī) izplatību. Šajā sakarā iesaka: Eiropas Uzņēmumu tīklam (**Enterprise Europe Network**) vajadzētu pildīt ne tikai vispārējas informatīvas padomdevēja funkcijas, bet arī **nozaru** padomes funkcijas un tam vajadzētu piešķirt t.s. "vienas pieturas aģentūras" jeb vienas institūcijas apstiprinājuma administratīvās funkcijas.

1.17 EESK lūdz paātrināt MVU Eiropas statūtu pieņemšanu un dalībvalstīs īstenot Eiropas Mazās uzņēmējdarbības aktu, par ko Komiteja jau ir izteikusi savu nostāju.

2. Ievads

2.1 Līdz ar ekonomikas krīzes sākumu 2008. gadā MVU attīstības pozitīvā tendence, kas tika reģistrēta laika posmā no 2002. gada līdz 2008. gadam, apstājās; tiek lēsts, ka 2009.–2010. gadā darbavietu skaits samazinājās par 3,25 miljoniem ⁽¹⁾.

2.2 Eiropas Savienībā 2010. gadā bezdarba līmenis sasniedza 9,6 %, turklāt tas ir īpaši augsts valsts pārvaldes, transporta un telekomunikāciju nozarēs. Neliela izaugsme vērojama mazumtirdzniecības un apstrādes rūpniecības nozarēs, bet jauniešu (no 15 līdz 24 gadiem) nodarbinātības tirgū joprojām valda lejupslīde ar bezdarba līmeni aptuveni 21 % apmērā; tie ir visaugstākie rādītāji kopš krīzes sākuma.

2.2.1 Turklāt ekonomikas krīze un tādi faktori kā globalizācija, tehnoloģiju attīstība, demogrāfiskā novecošana un pakāpeniska pāreja uz zemu oglekļa un cieto daļiņu emisiju ekonomiku deva spēcīgu impulsu ātrām pārmaiņām darba tirgū pieprasīto kvalifikāciju un prasmju jomā sakarā ar strauji pieaugošu jaunu profesiju skaitu.

⁽¹⁾ Ziņojums "European SMEs under pressure" (2010. gads).

2.3 Šķiet, ka nozaru līmenī lejupslīde paātrināja pašreizējo tendenci, ko raksturo darbavietu skaita samazināšanās primārās un pamata ražošanas nozarēs un palielināšanās pakalpojumu nozarē, turklāt prognozes rāda, ka laika posmā no 2010.–2020. gadam nodarbinātība būtiski samazināsies primārajā ražošanā un lauksaimniecībā un ka darbavietu zudumi sagaidāmi arī pārstrādes un ražošanas rūpniecības nozarēs. Savukārt nodarbinātības izaugsme tiek paredzēta pakalpojumu, sevišķu rūpniecības vajadzībām, un tirgus pakalpojumu nozarē, kā arī izplatīšanas un transporta, viesnīcu, ēdināšanas, tūrisma, veselības aprūpes, izglītības un drošības nozarēs.

2.4 Attiecībā uz profesionālajiem profiliem līdz 2020. gadam vajadzētu pastiprināties šādai tendencei: pieaugs pieprasījums pēc vidēji un augsti kvalificētiem darbiniekiem (40 %), piemēram, vadošajiem darbiniekiem, brīvo profesiju pārstāvjiem un tehniskajiem darbiniekiem, kuri pārstāv tā saucamās “zināšanu un prasmju ietilpīgas darba vietas”.

2.4.1 Paredzams, ka visvairāk samazināsies darba vietu skaits mazkvalificētiem darba ņēmējiem. Konstatēts, ka vispārējās ekonomikas krīzes apstākļos darbavietas tajās nozarēs, kas ražo ražošanas līdzekļus, ir daudz vairāk apdraudētas, jo šajās nozarēs prasmēm, tostarp bieži vien specializētajām prasmēm, ir sevišķi liela nozīme.

2.5 Komiteja ir vairākkārt atgādinājusi⁽²⁾, ka “mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MVU) Eiropas Savienības ekonomikā ir būtiska nozīme” un uzsverusi⁽³⁾: “Tā kā ekonomikas rādītāji, jauninājumi un nodarbinātība aizvien vairāk ir atkarīga no MVU, īpaši svarīgi ir radīt jauniešos interesi par uzņēmējdarbību”.

2.6 ES ir vairāk nekā 20 miljoni neatkarīgu uzņēmumu; no tiem vairāk par 99 % ir mazie un vidējie uzņēmumi, kur darbinieku skaits nepārsniedz 250. Lielāko daļu (92 %) veido mikro-uzņēmumi ar mazāk nekā 10 darbiniekiem. Turklāt nodarbinātība MVU veido vairāk nekā 67 % no ES nodarbinātības līmeņa⁽⁴⁾. Daudzi no šiem MVU pārdzīvoja krīzi, pateicoties tikai savu darbinieku atdevei un elastīgumam.

2.7 Turklāt ir jāņem vērā daudzi šķēršļi, piemēram:

— uzņēmējdarbības attīstībai nepiemērota vide;

— grūtības saņemt kredītu;

⁽²⁾ Sk. EESK atzinumu par tematu “Dažādi politiski pasākumi, izņemot finansējuma piešķiršanu, kuru mērķis ir veicināt mazo un vidējo uzņēmumu izaugsmi un attīstību” (OV C 27, 03.02.2009., 7. lpp.), EESK atzinumu par tematu “Atbalstīt MVU pielāgošanos pārmaiņām pasaules tirgū” (OV C 255, 22.09.2010., 24. lpp.) un EESK atzinumu par tematu “Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Vispirms domāt par mazākajiem: Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akts “Small Business Act”” (OV C 182, 04.08.2009., 30. lpp.).

⁽³⁾ Sk. EESK atzinumu par tematu “Lisabonas stratēģija pēc 2010. gada” (OV C 128, 18.05.2010., 3. lpp.).

⁽⁴⁾ Avots: Eurostat.

— grūtības saistībā ar internacionalizāciju un piekļuvi tirgiem;

— nepietiekama zināšanu vai pārvaldības spēju nodošana;

— intelektuālā īpašuma nepietiekama aizsardzība,

kas var kavēt jaunas uzņēmējdarbības kultūras rašanos, inovatīvu MVU izveidi un ātru attīstību, kā arī traucēt pilnīgas nodarbinātības politikas īstenošanu.

2.8 Lielo uzņēmumu skaits, kuros bija vērojama nodarbinātības līmeņa samazināšanās, 2009. gadā divkārtšajās salīdzinājumā ar mazajiem uzņēmumiem un trīskāršajās salīdzinājumā ar mikrouzņēmumiem. Šie skaitļi apliecina to, ka mazie uzņēmumi un mikrouzņēmumi spēj būt par ekonomikas ciklu stabilizējošiem faktoriem.

2.9 Tomēr ES darba tirgus attīstību joprojām raksturo ievērojamas atšķirības starp valstīm un nepieņemami augsts jauniešu bezdarba līmenis. Lai gan Eiropas vidējais rādītājs divos gados (no 2010. līdz 2011. gadam) sasniedza kritisko robežu, pārsniedzot 10 %, darbaspēka sadalījums starp nozarēm, reģioniem, bet jo sevišķi vecuma grupām, ir vēl satraucošāka problēma.

2.9.1 Pēdējā ziņojumā “Nodarbinātība Eiropā 2010. gadā” norādīts, ka jaunieši ir galvenie krīzes upuri, jo 15–24 gadu vecuma grupā bezdarba līmenis dažās dalībvalstīs sasniedzis un pārsniedzis 30 %.

2.10 Eiropas darbaspēka sadalījuma pa nozarēm attīstības analīzē⁽⁵⁾, ņemot vērā vecumu, dzimumu un uzņēmuma veidu, ir norādīts, ka:

— vispārējais nodarbinātības līmenis 27 valstu ES⁽⁶⁾ pieaudzis no 62,2 % 2000. gadā līdz 64,6 % 2009. gadā;

— tajā pašā laika periodā jauniešu nodarbinātības līmenis⁽⁷⁾ samazinājās no 37,5 % līdz 35,2 %;

— kopumā sieviešu nodarbinātības līmenis pieauga no 53,7 % līdz 58,6 %, bet jauniešiem samazinājās no 34,1 % līdz 33,1 %;

— 27 valstu ES nodarbinātības līmenis rūpniecības nozarē samazinājās no 26,8 % 2000. gadā līdz 24,1 % 2009. gadā;

— nodarbinātības līmenis pakalpojumu nozarē palielinājās no 65,9 % 2000. gadā līdz 70,4 % 2009. gadā;

⁽⁵⁾ Eurostat, “Labour market indicators / European Union 27”, 2010. gads.

⁽⁶⁾ Eurostat klasifikācija — vecuma grupa 15–64 gadi.

⁽⁷⁾ Eurostat klasifikācija — vecuma grupa 15–24 gadi.

— nodarbinātības līmenis lauksaimniecības nozarē samazinājās no 7,3 % 2000. gadā līdz 5,6 % 2009. gadā.

2.11 Dati par 15 valstu ES liecina par nedaudz labāku situāciju gan attiecībā uz nodarbinātības vispārējiem rādītājiem (63,4–65,9 %), gan uz sieviešu nodarbinātību (54,1–59,9 %).

2.12 Pilnveidot abu dzimumu jauniešu prasmes un kvalifikāciju ir programmas "Jaunatne kustībā" mērķis, tomēr programma šķiet visai ierobežota salīdzinājumā ar problēmas nozīmīgumu un, lai radītu jaunus darbību veidus un jaunus uzņēmumus, tā ir jāpapildina ar citām iniciatīvām.

2.13 Komiteja ar Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvās komisijas (CCMI) starpniecību puda savu viedokli par krīzes ietekmi uz nodarbinātību apstrādes rūpniecības, autobūves, tekstilrūpniecības, metālapstrādes, aeronautikas nozarē, kultūras un radošajās nozarēs, kuģubūves rūpniecības un kuģubūves nozarē, ogļu un tērauda rūpniecībā, mājsaimniecības un citu iekārtu ražošanas nozarē, mežsaimniecības un lauksaimniecības, kā arī pakalpojumu nozarē.

2.14 Visās nozarēs līdzās lielajiem uzņēmumiem darbojas ievērojams skaits MVU, piemēram, apstrādes rūpniecības nozarē (no 2 376 000 Eiropas uzņēmumiem 2 357 000 ir MVU), būvniecības nozarē (no 2 916 000 uzņēmumiem 2 914 000 ir MVU) vai vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības nozarē, automašīnu, motociklu un mājsaimniecību patēriņa preču remonta nozarē (kopumā no 6 497 000 uzņēmumiem ir 6 491 000 MVU), nemaz nerunājot par nekustamā īpašuma, ēdināšanas, viesnīcu un transporta pakalpojumu nozari.

2.15 EESK uzsver lielo, vidējo un mazo uzņēmumu savstarpēju papildināmību, par ko bieži vien liecina apakšuzņēmuma līgumu kvalitāte, ārpalpojumu efektivitāte un inovatīvu filiāļu (*spin-off*) izveide.

2.16 Iespēja radīt jaunas darba vietas, kas ir līdzeklis krīzes pārvarēšanai un ilgtspējīgas un konkurētspējīgas ekonomikas izaugsmes stimulēšanai, ar publiskā, privātā sektora un sociālās ekonomikas mazo un vidējo uzņēmumu starpniecību jo īpaši attiecas uz dažām pakalpojumu nozarēm⁽⁸⁾:

- pētniecības un izstrādes uzņēmumu filiālēm (*spin off*);
- informācijas tehnoloģiju nozari un ar to saistītām darbībām;
- nekustamā īpašuma uzturēšanas un renovācijas darbībām;
- finanšu starpniecības palīgpakalpojumiem;
- viesnīcu un ēdināšanas nozari;
- tūrisma un kultūras nozari;
- pasta pakalpojumu, telekomunikāciju un transporta nozari;
- elektrības, gāzes un ūdens piegādes nozari;

⁽⁸⁾ Sk. Hartmut Schrör, *Enterprise Births, Survivals and Deaths - Employment effects* ("Uzņēmumu radīšana, dzīvotspēja un nāve — ietekme uz nodarbinātību") (Eurostat, *Statistics in Focus*, 44/2008).

— nozarēm, kas iekļautas "vadošā tirgus" (*Lead Market*) iniciatīvā: e-veselība, ilgtspējīga būvniecība, "inteligenti" audumi, bioloģiskie produkti, pārstrāde, atjaunojami enerģijas avoti un vidi saudzējoša ekonomika.

2.17 Attiecībā uz to, kā teritoriāli sadalāms MVU ieguldījums pievienotajā vērtībā un nodarbinātībā ES laikā no 2002. līdz 2007. gadam, jānorāda, ka atšķirības nodarbinātības jomā nav pārāk nozīmīgas; savukārt MVU ieguldījums pievienotajā vērtībā ievērojami atšķiras ES-12 un ES-15. Pie tam atšķirības starp MVU un lielo uzņēmumu darba produktivitāti vairāk raksturīgas jaunajām dalībvalstīm.

2.18 Turklāt papildus jaunu darba vietu radīšanai MVU lielā mērā veicina arī ekonomikas dinamiku un inovāciju, un tie ir svarīgi lietišķo zinātnisko un tehnoloģisko zināšanu izplatītāji, nododot un ieviešot komerciālā apritē idejas un atklājumus. Šajā sakarā jāuzsver, ka ES līmenī jaunās pieejas, kas ietvertas principā "vispirms domāt par mazākajiem" un "mazās uzņēmējdarbības aktā", vēl netiek pilnībā piemērotas, it īpaši reģionālā un valstu līmenī.

2.19 Komiteja uzskata, ka ir jāstiprina tādu inovatīvu grupu (klasteru) attīstība, kuru dalībnieki ir MVU ar augstām izaugsmes spējām; tie var sekmēt inovāciju strauju ieviešanu, izmantojot tīklu sistēmas, kas var ātri laist tirgū augstas kvalitātes un vērtīgus produktus.

2.20 MVU attīstības un konkurētspējas stiprināšanas pamats ir atbalsts to internacionalizācijai pasaules tirgos, kā arī šo uzņēmumu potenciāla sekmēšana iekšējā tirgū, nodrošinot vienlīdzīgu konkurenci un darbības apstākļus.

2.21 Lai gan MVU veido vidēji vairāk nekā 50 % no valsts IKP, to īpatsvars ES ārējā eksporta jomā sasniedz vidēji tikai 30 %, lai gan bieži vien MVU darbojas vērtību globālajās ķēdēs.

2.22 Turklāt vairākkārt ir uzsvērts, ka ir jāvienkāršo piekļuve kredītam. Krīzes laikā ES atbalstīja valdības, finanšu iestādes un lielos uzņēmumus, bet ļoti maz vai nekas nav darīts MVU atbalstam un produktīvas un ilgtspējīgas nodarbinātības radīšanai vietējā līmenī. Būtu lietderīgi pastiprināt tādas instrumentus kā *Jeremie, Jessica, Jasper*.

2.23 EESK uzskata, ka ES valdībām apņēmīgi jāatbalsta:

- valstu un reģionālās programmas uzņēmējdarbības veicināšanai;
- instrumenti, lai saglabātu mazo un vidējo uzņēmumu darbību;

- jaunu darbību attīstība saistībā ar t.s. “viediem” produktiem un pakalpojumiem;
- birokrātisko šķēršļu samazināšana;
- bezdarbnieku un jauniešu apmācība, lai sekmētu viņu iespējas atrast jaunu darbu;
- darbaspēka kvalifikācija un mūžizglītība;
- sociālais dialogs;
- labāka piekļuve ES programmām, īpašu uzmanību pievēršot MVU finansējumam;
- cīņa ar izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un nedeklarēto darbu;
- administratīvā sloga samazināšana un vienkāršošana, nostiprinot vienas pieturas aģentūras un nozaru tīklus.

2.24 Jo īpaši EESK iesaka paātrināt pašreizējo pārskatīšanu, lai atvieglotu piekļuvi ES pētniecības un inovācijas programmām.

2.25 Jārisina ar tirgus darbības traucējumiem saistītās problēmas, sekmējot ilgtspējīgu darbavietu izveidi, attīstot uzņēmējdarbības garu, veicinot jauninājumus un ilgtspējīgas ekonomikas izaugsmi, izmantojot dinamisku pasākumu kopumu, kuros ir ņemts vērā un atbalstīts uzņēmumu dibināšanas, attīstības un darbības beigšanas process skaidros un pārredzamos apstākļos.

3. Piezīmes

3.1 Minētais izpētes atzinums ir izstrādāts pēc prezidējošās valsts Ungārijas pieprasījuma par ekonomikas un finanšu krīzes ietekmi uz darbaspēku un tā sadalījumu dažādās ražošanas nozarēs, īpašu uzmanību veltot maziem un vidējiem uzņēmumiem.

3.2 EESK uzskata: ja ES vēlas pārvarēt krīzi un būt nozīmīgs globalizācijas dalībnieks, ir vajadzīga tūlītēja, saskaņota un koordinēta rīcība, kas vērsta uz virkni prioritāšu un neaprobežojas tikai ar vārdiem. Šai rīcībai jābūt efektīvai, atbalstot darbības apstākļu uzlabošanu gan iekšējā tirgū, gan pasaules tirgos, jāveicina inovācija mazos un vidējos uzņēmumos, jāatjauno uzņēmējdarbības gars, jāspēj noteikt jaunus virzienus personāla apmācībai un kvalifikācijai, kā arī jāpielāgo darba tirgus jauniem uzdevumiem.

3.3 Lai MVU varētu pilnībā nodrošināt savu pozitīvo ietekmi uz nodarbinātību, ņemot vērā jaunās globalizācijas apstākļus un neraugoties uz pašreizējo starptautisko krīzi industrializētajās valstīs, MVU jādod iespēja līdzvērtīgi konkurēt, citastarp:

- sagatavot darba grafiku, lai radītu nepieciešamos nosacījumus un nodrošinātu, ka MVU var pilnībā sekmēt jaunu darbavietu radīšanu; attīstīt mazo un vidējo uzņēmumu inovatīvās spējas un atbalstīt tīklus, pakalpojumu un rūpnieciskos rajonus, kā arī tehnoloģijas parkus⁽⁹⁾;
- nodrošināt piekļuvi ārējiem tirgiem un finansējumam, kā arī pastiprināt maksājumu apdrošināšanu un garantijas starptautiskajā tirdzniecībā;
- paredzēt inteligēntas ekonomiskā atbalsta struktūras tirgiem⁽¹⁰⁾ kopā ar pilnīgu savstarpību attiecībā uz Eiropas tirgus un ārējo tirgu atvēršanu;
- ievērot sociālos, vides, rūpnieciskā un intelektuālā īpašuma standartus;
- veikt pasākumus pret informācijas asimetriju saistībā ar piekļuvi kredītam, nodrošinot atbilstīgus kredītu, aizdevumu un ieguldījumu riska kapitāla piedāvājumus;
- izveidot mūžizglītības struktūras gan uzņēmējdarbības attīstībai un uzņēmumu pārvaldībai, gan kvalificēta darbaspēka nodrošināšanai elastdrošības ietvaros, kas panākta sarunās ar sociālajiem partneriem;
- sākt sociālo dialogu valstu un Eiropas līmenī, kurā tiktu atzītas MVU īpatnības, nodrošinot to atbilstīgu pārstāvību ES līmenī, kā arī dialogu, kurā sociālie partneri varētu atbilstoši izskatīt jautājumus par krīzes ietekmi;
- cīnīties ar ēnu ekonomiku un pastiprināt konkurences politiku attiecībā uz valsts atbalstu.

3.4 EESK uzskata, ka ir jāracionalizē un jāvienkāršo administratīvais un reglamentējošais slogs saistībā ar uzņēmumu dibināšanu, jo īpaši dalībvalstu līmenī, lai nodrošinātu, ka pašreizējie uzņēmumi gūst labumu no tehnoloģiskām un tirdzniecības iespējām un attīstītos, un ka jauni uzņēmumi spēj radīt jaunas darbavietas, pilnībā un konkrēti piemērojot principus “vispirms domāt par mazākajiem”, kā arī mazās uzņēmējdarbības aktu.

3.4.1 Turklāt ir jāpieņem MVU Eiropas statūti un jāveic pētījums par Eiropas kooperatīviem, lai sekmētu to veidošanos.

3.5 Jāatvieglo MVU internacionalizācijas process, palielinot uzņēmēju līdzdalību pētniecības partnerībās, kā arī nodrošinot piekļuvi ārējiem tirgiem.

⁽⁹⁾ Sk. EESK atzinumu par tematu “Eiropas rūpniecības rajoni un jaunie zināšanu tīkli” (OV C 255, 14.10.2005., 1. lpp.); EESK atzinumu par tematu “Tehnoloģiju parku nozīme jauno ES dalībvalstu rūpniecības strukturālajās pārmaiņās” (OV C 65, 17.03.2006., 51. lpp.) un EESK atzinumu par tematu “Rūpniecības pārmaiņas, teritoriālā attīstība un uzņēmumu atbildība” (OV C 175, 28.07.2009., 63. lpp.).

⁽¹⁰⁾ Sk. datu bāzes par piekļuvi tirgiem (*market access database — MADB*) piekļuve un vienkāršotās struktūras.

3.5.1 Šis mērķis jāīsteno, izmantojot, citastarp, stratēģiju, kas atvieglotu starptautisku tīklu izveidi starp radošuma un inovācijas sektoru pārstāvjiem: vadošajiem darbiniekiem, pētniekiem, brīvo profesiju pārstāvjiem, lai veicinātu sinerģiju un brīvo profesiju internacionalizāciju.

3.6 Turklāt ir jāizplata un jāpopularizē uzņēmējdarbības kultūra, kā arī jāsekmē iniciatīvas gars un sieviešu uzņēmējdarbība, attīstot vajadzīgās stratēģiskās un pārvaldības prasmes un pastiprinot apmācību.

3.6.1 Ir arī lietderīgi ieviest darba grafiku, ko papildinātu pusgada statistikas dati par Eiropas MVU ekonomiskajiem un sociālajiem rādītājiem.

3.7 Vadošo darbinieku un personāla mūžizglītība ļaus nodrošināt kvalificētus un mūsdienu prasībām atbilstošus cilvēkresursus vidē, kur tiek veicināta dzimumu līdztiesība. EESK aicina īstenot prioritārus pasākumus ES, valstu un reģionālajā līmenī, lai novērstu jauniešu bezdarbu, paplašinot apmācības iespējas, kvalitatīvas darba prakses iespējas, finansiāli atbalstot absolventus, sevišķi zinātnes nozarēs, kā arī rīkojot izpratnes

veicināšanas kampaņas par darbu ražošanas un apstrādes rūpniecībā un uzņēmējdarbības iniciatīvu, it īpaši sieviešu vidū.

3.8 EESK ir pārliecināta, ka ir jāstimulē jauninājumu apgūšanas spēja, jāpastiprina prasmju un zināšanu tīkli un jāattīsta jaunas paaudzes rūpnieciskie rajoni, tehnoloģiju nodošanas infrastruktūras, kā arī cilvēkresursu mobilitāte starp rūpniecības nozari, pētniecības centriem un universitāti, tostarp arī Eiropas Tehnoloģiju institūta (ETI) ietvaros, kura uzdevums ir integrēt MVU.

3.9 Komiteja uzskata, ka ir labāk jākoordinē nozaru vadošo iniciatīvu izvēršana, ņemot vērā tehnoloģiskos, ieguldījumu, cilvēkresursu apmācības un izmantošanas aspektus.

3.10 Pēc krīzes pārvarēšanas Eiropas darba tirgi būs ievērojami mainījušies. Tādēļ darba ņēmējiem un uzņēmējiem jābūt gataviem ar atbilstošām prasmēm un finansējumu pielāgoties mainīgajiem apstākļiem: "Krīze iznīcināja agrākos sasniegumus. Tādēļ tagad mums ir steidzami jāreformē darba tirgus, raugoties, lai pieejamās prasmes atbilstu pieprasījumam un lai darba apstākļi būtu labvēlīgi darbavietu radīšanai" ⁽¹⁾.

Briselē, 2011. gada 4. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

⁽¹⁾ Sk. *László Andor* kgs, nodarbinātības, sociālo lietu un integrācijas komisārs — IP/10/1541, 2010. gada 23. novembris.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Ģimenes politikas loma demogrāfisko pārmaiņu jomā nolūkā popularizēt paraugprakses apmaiņu dalībvalstīs”

(izpētes atzinums)

(2011/C 218/02)

Galvenais ziņotājs: **BUFFETAUT kgs**

Galvenā līdzziņotāja: **OUIIN kdze**

Ungārijas Republikas pastāvīgais pārstāvis Eiropas Savienībā *Péter GYÖRKÖS* kgs 2010. gada 15. novembra vēstulē ES prezidentvalsts Ungārijas vārdā un saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

“Ģimenes politikas loma demogrāfisko pārmaiņu jomā nolūkā popularizēt paraugprakses apmaiņu dalībvalstīs”.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Birojs 2010. gada 7. decembrī uzdeva Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par minēto jautājumu (ziņotājs — *BUFFETAUT* kgs, līdzziņotāja — *OUIIN* kdze).

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 471. plenārajā sesijā 2011. gada 4. un 5. maijā (2011. gada 4. maija sēdē) iecēla *Stéphane BUFFETAUT* kgu par galveno ziņotāju un *Béatrice OUIIN* kdzi — galveno līdzziņotāju un ar 183 balsīm par, 3 balsīm pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropā īstenotās ģimenes politikas centieni un saturs atšķiras, bet mērķis ir kopīgs — atbalsts ģimenēm. Visaptverošāka valsts un reģionālā politika, politika investīciju, apmācības, mājokļu un nodarbinātības jomā spēj padarīt konkrētu dalībvalsti, reģionu vai teritoriju pievilcīgu ģimenēm un radīt tām labvēlīgu vidi.

1.2 Ieviesto sistēmu salīdzinājums ir interesants, jo ļauj apzināt labas prakses piemērus, bet lai tā būtu pilnībā efektīva, pakalpojumu piedāvājumam un atbalsta mehānismiem jāatbilst ģimeņu, vecāku vai topošo vecāku vēlmēm. Šīs vēlmes var atšķirties dažādās dalībvalstīs atkarībā no nacionālās kultūras, sociālajiem paradumiem un tradīcijām. Tādēļ publiskajām iestādēm jācenšas izvairīties no ideoloģiskiem aizspriedumiem un jāpiedāvā pasākumi, kas personām reāli dod iespēju izvēlēties dibināt ģimeni un lemt par vēlamo bērnu skaitu.

1.3 Lai gan ģimenes politika nav Eiropas Savienības kompetencē, ES tomēr var ieviest tiesību aktus jomās, kas attiecas uz ģimenes dzīves saskaņošanu ar darbu, vīriešu un sieviešu līdztiesību darbā un bērnu aizsardzību un audzināšanu.

1.4 ES ir nozīmīga loma arī saistībā ar demogrāfiskā stāvokļa un demogrāfisko pārmaiņu pārzināšanu un labas prakses piemēru apmaiņu starp dalībvalstīm.

1.5 Pašlaik Eiropas Savienības vadībā tiek izvērstas vairākas iniciatīvas ar tām paredzēto finansējumu, un struktūrfondi un Eiropas Sociālais fonds jau ir atbalstījis un var atbalstīt arī turpmāk ģimenēm labvēlīgu politiku.

1.6 Visas minētās iniciatīvas būtu vēlams labāk integrēt un to pārvaldību vai vismaz koordināciju uzticēt struktūrai, kuras uzdevums būtu noteikt vispārējo politiku un noteikt darbības un izpētes virzienus. Šo vadītāja un koordinatora funkciju no politiskā un pārvaldības viedokļa varētu uzticēt Eiropas Komisijai (jo īpaši ar Eiropas Ģimeņu alianses starpniecību), bet no zinātniskā viedokļa — *Eurofound*.

1.7 Ģimenes politikas un politikas, kas ietekmē ģimeni, izstrādē gan Eiropas Savienības, gan dalībvalstu līmenī vajadzētu iesaistīt ģimeņu pārstāvības apvienības.

1.8 Lielākajai daļai Eiropas līmeņa politikas jomu ir tieša ietekme uz ģimenes dzīvi. Tāpēc EESK iesaka transversāli iekļaut ģimenes dimensiju visās Eiropas politikas jomās, jo sevišķi ietekmes novērtējumos, kas ir nepieciešami visiem ES tiesību aktiem⁽¹⁾ un iekļaut minēto dimensiju visu pašreizējo politiku, kuras ir jāpārskata, novērtējumos.

⁽¹⁾ EESK atzinuma par tematu “Paaudžu solidaritātes veicināšana” 4.8. punkts (OV C 120, 16.05.2008., 66. lpp.).

1.9 Komiteja pauž stingru atbalstu idejai pasludināt 2014. gadu par Eiropas ģimeņu gadu.

2. Ievads — demogrāfiskā situācija

2.1 Eiropas ģimenēs notiek pārmaiņas: jau vairākas desmitgades dzimstības līmenis ir zemāks nekā nepieciešams paaudžu nomaiņai ⁽²⁾, sievietēm pirmais bērns dzimst vēlāk, pieaug šķiršanās skaits, viena vecāka ģimeņu vai ģimeņu bez stabiliem ienākumiem īpatsvars, pagarinās dzīves ilgums, pieaug arī vecāka gadagājuma aprūpējamo cilvēku skaits, kas lielā mērā izriet no demogrāfiskajām tendencēm. Ģimenes struktūru pārmaiņas rada jaunus uzdevumus, kuri jāņem vērā, izstrādājot un koordinējot un īstenojot ģimenes politiku.

2.2 Vienlaikus ar lielas ģimenes sarukšanu līdz nukleārajai ģimenei, citastarp, tādu iemeslu dēļ kā urbanizācija un izmaiņas dzīvesveidā, radās individuālistiska attieksme, jaunas sociālās grupas, kurās ir lielāka riska un sociālās atstumtības varbūtība. Tie ir ilgtermiņa bezdarbnieki, viena vecāka ģimenes, trūcīgie darba ņēmēji un trūcīgie bērni vai tādi, kurus apdraud nabadzība. Diemžēl šīs parādības skar visu Eiropas sabiedrību. Tiek lēsts, ka nabadzība un sociālā atstumtība skar 17 % Eiropas iedzīvotāju, un tas ietekmē ģimenes politiku.

2.3 Lai gan dzimstības rādītājs ir zem paaudžu nomaiņas sliekšņa visā Eiropas Savienībā, pastāv atšķirības gan dalībvalstu, gan to dažādo reģionu demogrāfiskajā situācijā, gan ģimenes atbalsta politikā. Jāatzīmē arī lielās atšķirības katras dalībvalsts demogrāfiskajā blīvumā, jo dažos reģionos ir pārāk liels iedzīvotāju blīvums, bet citos iedzīvotāju skaits samazinās, radot problēmas reģionālās attīstības jomā un sabiedrisko pakalpojumu, ieskaitot ģimenēm paredzētus pakalpojumus, sniegšanā. Eiropas Savienības devīze "Vienoti dažādībā" šajā saistībā tāpēc ir jo sevišķi pamatota. Lai gan gados vecāku cilvēku īpatsvara pieaugumam, t.s. sabiedrības novecošanai, ir pozitīvs iemesls, proti, cilvēki dzīvo ilgāk un viņiem ir labāka veselība, ir arī otrs, negatīvāks iemesls: tā kā būtiski samazinās dzimstība, nenotiek paaudžu nomaiņa.

2.4 Neviena dalībvalsts nesasniedz paaudžu nomaiņas sliekšni ⁽³⁾, pat ja divas — Francija un Īrija ir ļoti tuvu tam. ASV dzimstība gandrīz ir sasniegusi šo sliekšni, bet dzimstība ES ir vidēji par ceturto daļu zemāka par minēto sliekšni.

2.5 Šajā vispārējā situācijā atšķirības ir ļoti lielas. Astonpadsmit dalībvalstīs iedzīvotāju skaita dabiskais pieaugums ir

pozitīvs (dzimstība pārsniedz mirstību), bet deviņās dalībvalstīs iedzīvotāju skaita dabiskais pieaugums ir negatīvs, mirstībai pārsniedzot dzimstību (pieaugošā secībā: Portugāle, Igaunija, Itālija, Latvija, Lietuva, Ungārija, Rumānija, Bulgārija, Vācija).

2.6 Tendences maiņa ir galvenokārt atkarīga no kopējā dzimstības rādītāja ievērojamas palielināšanas. Migrācijas plūsmai arī ir ietekme, bet tā problēmu neatrisinās, jo imigranti ne vienmēr apmetas vietās, kur ir zems dzimstības līmenis, pie tam arī paši imigranti noveco. Turklāt saistībā ar imigrāciju ir jāīsteno aktīva integrācijas politika, lai izvairītos no kopienu līdzaspastāvēšanas problēmām, kas ir vēl jutīgākas uzņēmējās valstīs ar vāju demogrāfijas dinamiku.

3. Krīzes ietekme uz ģimenēm

3.1 Ekonomikas krīze radīja virkni seku, kas negatīvi ietekmēja daudzu ģimeņu dzīves apstākļus un apgrūtināja nepieciešamā atbalsta sniegšanu. Stāvoklis ekonomikā pirmām kārtām ietekmēja nodarbinātību un līdz ar to daudzu mājsaimniecību resursus.

3.2 Šīs krīzes un daudzu dalībvalstu publisko finanšu kritiskā stāvokļa dēļ valdības var būt spiestas grozīt vai atlikt atsevišķu ģimenes politikas normu ieviešanu.

3.3 Lielākā daļa valstu iekšējās politikas jomu tieši attiecas uz ģimenēm vai ietekmē tās. Tā ir sociālās atstumtības novēršanas politika, apmācības, mājokļa, sabiedriskā transporta, enerģētikas, sociālās palīdzības, izglītības, nodarbinātības u.c. politikas jomas. Tas liecina, ka ir vajadzīga šo politikas jomu transversāla uzraudzība, ņemot vērā to ietekmi uz ģimenēm (*family main-streaming*) ⁽⁴⁾.

4. Daudzveidīgas politikas ģimenes atbalstam

4.1 Vispārējā ģimenes politika ietver fiskālos pasākumus, pabalstus ģimenēm, pasākumus vīriešu un sieviešu profesionālās vienlīdzības veicināšanai, pakalpojumus bērnu un aprūpējamo cilvēku atbalsta un aprūpes jomā, ģimenes tiesības vecuma pensiju sistēmā, kā arī iespēju saskaņot ģimenes dzīvi ar darbu: bērna kopšanas atvaļinājumi, nepilna darba laika izvēle. Šādas politikas ir visās Eiropas Savienības dalībvalstīs, pat ja atkarībā no valsts uzsvars ir likts uz dažādiem aspektiem vai tā ir veidota vairāk kā sociālā nevis ģimenes politika. Šī daudzveidība nepārsteidz, jo tradīcijas, vajadzības, sociālās vai pat filozofiskās pieejas, kā arī ģimeņu vēlmes dažādās valstīs ir atšķirīgas.

⁽²⁾ Parādība, ko demogrāfi sauc par "demogrāfisko ziemu".

⁽³⁾ Paaudžu nomaiņas sliekšnis ir 2,1 bērns katrai sievietei Eiropas Savienībā. Rādītājs 0,1 bērns tiek izskaidrots ar vajadzību kompensēt nesamērīgi lielo vīriešu kārtas jaundzimušo skaitu un to meiteņu skaitu, kas nenodzīvo līdz reproduktīvā vecuma sasniegšanai.

⁽⁴⁾ EESK atzinuma par tematu "Paaudžu solidaritātes veicināšana" 4.8. punkts (OV C 120, 16.05.2008., 66. lpp.).

4.2 Šo politikas jomu motivācija arī atšķiras: dažkārt tā ir morāla vai pilsoniska, citkārt vairāk saimnieciska vai politiska, vai arī vērsta uz dzimstības palielināšanu. Neatkarīgi no motivācijas galvenais faktors tajās ir bērnu morālā, veselības un izglītības labklājība, tāpat kā iespēja vecākiem audzināt tik daudz bērnu, cik viņi vēlas, un saskaņot ģimenes pienākumus ar profesionālo un sociālo dzīvi.

4.3 Skandināvijas valstīs jau kopš 70-ajiem gadiem īpaša uzmanība pievērsta tēvu un mātes līdztiesībai gan profesionālajā dzīvē, gan ģimenes pienākumu veikšanā un izstrādāta sociālā un profesionālās apmācības politika, kas ļauj labāk saskaņot ģimenes dzīvi ar darbu, kā ar atvieglo atgriešanos darbā pēc bērna kopšanas atvaļinājuma. Zviedrijā šīs politikas pamatā bija svarīgas reformas tādās jomās kā bērna kopšanas atvaļinājumi, mazu bērnu aprūpes publiskie pakalpojumi, īpaša nodokļu sistēma ģimenēm (kopīga nodokļa uzlikšana tika atcelta 1971. gadā) un ģimenes tiesību akti. Īstenotā ģimenes politika balstās uz trīs aspektiem: tiešs atbalsts ģimenēm, atbalsts strādājošiem vecākiem (apmaksāti bērna kopšanas atvaļinājumi) un bērna kopšanas atvaļinājuma tiesību sadalījums starp tēvu un māti. Tā rezultātā tika panākts augsts sieviešu nodarbinātības līmenis, palielināta tēvu līdzdalība mazu bērnu aprūpē, dzimstības līmenis, kas ir augstāks par ES vidējo līmeni, un bērnu nabadzības samazināšanās. Somijā 1988. gadā ieviests pabalsts bērnu aprūpei mājās; līdzīgs pabalsts 1998. gadā izveidots Norvēģijā, lai nodrošinātu vecākiem, kas audzina bērnus uz pilnu slodzi, atzišanu un līdzekļus.

4.4 Nīderlandē būtiska nozīme ir nepilnam darba laikam, lai vairāk laika varētu veltīt bērnu audzināšanai; šo nepilno darba laiku vairāk nekā cetur izmanto tēvi. Tomēr, lai gan 73,2 % vīriešu strādā pilnu darba laiku, šādā situācijā ir tikai 45,9 % sieviešu. Nepilnu darba laiku bērnu audzināšanas nolūkā izmanto 19 % tēvu, un tas ir daudz vairāk nekā citviet Eiropā, taču mātēm šis rādītājs ir 41 %. Šo iespēju var izmantot līdz bērns sasniedz astoņu gadu vecumu un to papildina nodokļu atlaide EUR 704 apmērā mēnesī. Laika kredīts ir vienāds ar darba stundu skaitu nedēļā, kas reizināts ar 26, un tas attiecas uz vienu bērnu un ir kumulatīvs. Tāpēc bērnu aprūpes pakalpojumus var izmantot uz nepilnu laiku.

4.5 Francijā ģimenes politika ir sena un tai raksturīga liela stabilitāte laikā neatkarīgi no tā, kādai politiskajai partijai ir vara, kā arī kombinācija, kas ietver finansiālus pabalstus, ģimenēm atbilstīgu nodokļu režīmu, pasākumus pensiju sistēmā, darba tiesību noteikumus, kuri paredz īpašus apmaksātus atvaļinājumus, aprūpes sistēmu bērniem no 0 līdz 3 gadu vecumam un bezmaksas pirmsskolas izglītības iestādes no trīs gadu vecuma. Ģimenes politikai Francijā vēl raksturīgs tas, ka politikas īstenošanas pilnvaras ir piešķirtas ne tikai valstij, bet arī reģioniem un pilsētām neatkarīgi no to politiskajiem uzskatiem. Ģimenes politikas daudzas jomas, piemēram, bērnu aprūpes vai

ģimeņu atbalsta sistēmas, tiek īstenotas vietējā un reģionālā līmenī, papildinot valsts politiku. Ģimenes pabalsti ir paredzēti, lai kompensētu ģimenei izdevumus par katru bērnu un atbalstītu skaitliski lielas ģimenes. Tie tiek piešķirti visām ģimenēm neatkarīgi no ienākumiem saskaņā ar universāluma principu. Pabalsti ir paredzēti bērniem, un tā ir ģimenes politikas atšķirība no sociālās politikas. Rezultātā Francija ir viena no Eiropas valstīm, kur gan sieviešu nodarbinātības līmenis, gan dzimstības līmenis ir visaugstākais. Jautājums par bērnu aprūpes veida brīvu izvēli ir būtisks aspekts Francijas ģimenes politikā, bet, lai būtu brīva izvēle, ir vajadzīgas izvēles iespējas, proti, aprūpes sistēmu pietiekams piedāvājums.

4.6 Apvienotajā Karalistē politika ir vairāk un efektīvāk vērsta uz ģimeņu un bērnu nabadzības apkarošanu, un ir vispārpieņemts, ka valstij nav jāiejaucas personiskās dzīves izvēles jautājumos. Šī politika tiek piemērota apstākļos, kur darba tirgus elastīgums ļauj mātēm diezgan viegli atrast darbu, un šī lielā elastība ļauj arī rast risinājumus attiecībā uz ģimeņu ļoti nevienmērīgajām vēlmēm. Dzimstības līmenis to sieviešu vidū, kas vairāk pievēršas ģimenes dzīvei, ir aptuveni divas reizes augstāks nekā to sieviešu vidū, kuras vairāk iesaistās profesionālajā dzīvē.

4.7 Vācijā, kurā demogrāfiskais stāvoklis ir kritisks, vairākus gadus tiek īstenota vērienīga politika darba un ģimenes dzīves saskaņošanai gan praksē, gan mainot attieksmi, jo pret strādājošiem vecākiem attieksme bija samērā negatīva. Bērnu aprūpe ir paplašināta un pagarināta laika ziņā, un ir ieviests četrpadsmit mēnešu bērna kopšanas atvaļinājums, kura laikā maksā divas trešdaļas no pilnas algas. Minētajiem pasākumiem ir pievienoti īpaši mērķorientēti pabalsti bērnu nabadzības apkarošanai, papildinot ienākumus.

4.8 Veiktie pētījumi katrā ziņā skaidri parāda, ka augsts sieviešu nodarbinātības līmenis bieži vien iet rokā ar augstu vai relatīvi augstu dzimstības līmeni, ja ir dotas iespējas saskaņot darbu ar ģimenes dzīvi. Pēc demogrāfiskās pārejas perioda, kad mirstības — jo īpaši jaundzimušo, bērnu un pusaudžu, kā arī māšu mirstības — līmenis ievērojami pazeminājās, vispārēji uzlabojās attieksme pret higiēnu un arvien lielākam skaitam cilvēku radās iespēja izvēlēties, kad laist pasaulē bērnu, pēcpārejas periodam ir raksturīgi, ka abi vecāki strādā ārpus mājām. Tomēr pilna laika nodarbinātības līmenis tēviem joprojām ir augstāks nekā mātēm, jo sevišķi, ja piekļuve pakalpojumiem un apmaksātiem bērna kopšanas atvaļinājumiem ir nepietiekama.

5. Dažādi scenāriji

5.1 Pašreizējā Eiropas Savienības demogrāfiskajā situācijā ir ļoti svarīgi apzināt iepriekšējās politikas ietekmi uz dzimstības līmeni. Ir iespējami vairāki demogrāfiskās attīstības scenāriji.

5.2 Pirmā scenārija pamatā ir attīstība atbilstoši pašreizējām tendencēm. Eiropas Savienībā saglabātos situācija, kurā dzimstības līmenis ir zemāks par paaudžu nomaiņai vajadzīgo līmeni un ļoti atšķirīgs katrā dalībvalstī. Iedzīvotāju skaits nedaudz palielinātos demogrāfiskās inerces rezultātā, bet šī tendence izzustu paredzamā mūža ilguma palielināšanās un migrācijas līdzsvarotības dēļ. Šajā gadījumā ES būtu vērojama būtiska sabiedrības novecošana, neraugoties uz migrāciju ("strukturālas" sekas), un gados vecāku iedzīvotāju skaita ievērojama palielināšanās, t.s. gerontopieaugums vai sabiedrības novecošana ("tendences" sekas), kā arī darbaspēka iespējama samazināšanās, neraugoties uz pensionēšanās vecuma paaugstināšanu. Bez tam aptuveni pusē ES valstu varētu samazināties iedzīvotāju skaits.

5.3 Šāds stāvoklis saasinātu demogrāfiskās atšķirības dalībvalstu vidū un apdraudētu Eiropas Savienības kohēziju, jo valsts politika un iedzīvotāju prasības dažādās valstīs varētu ļoti stipri atšķirties atkarībā no to demogrāfiskās situācijas.

5.4 "Katastrofas" scenārijā pastiprinātos demogrāfiskā ziema, kad mirstība ievērojami pārsniegtu dzimstību! Šajā gadījumā ārkārtīgi zema dzimstība (pusē zem paaudžu nomaiņas robežvērtības) — šāds līmenis jau ir dažās ES daļās — iespējamā kombinācijā ar dzīves ilguma palielināšanos virs 65 gadiem novestu pie sabiedrības pārmērīgas novecošanas. Šādai ievērojami novecojušai sabiedrībai vairs nebūtu līdzekļu, lai nodrošinātu gados vecākajiem iedzīvotājiem vajadzīgo finansiālo un veselības aprūpes atbalstu.

5.5 "Katastrofas" scenārija abu minēto aspektu rezultātā gados jauni mācību iestāžu absolventi emigrētu no novecojošās Eiropas Savienības uz dinamiskākām valstīm, savukārt imigrācijai būtu tendence samazināties, jo Eiropa zaudētu savu pievilcīgumu tādēļ, ka tā kļuvusi mazāk dinamiska, nabadzīgāka, ar samilzušām budžeta un sociālo kontu līdzsvarotības problēmām.

5.6 Tādējādi Eiropas Savienībā izveidotos ļoti nelīdzsvarota vecuma piramīda, kur gados vecāki iedzīvotāji būtu lielā pārsvarā pār gados jaunākajiem un darbaspēks strauji samazinātos un novecotu.

5.7 Visbeidzot trešais, optimistiskāks demogrāfiskās atjaunotnes scenārijs vai "demogrāfiskais pavasaris". Šajā gadījumā dzimstības līmenis atkal pieaugtu un tuvotos paaudžu nomaiņas robežvērtībai. Pieaugošais dzimstības līmenis stimulētu tautsaimniecības dažādās nozares. Tādējādi ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits, kas samazinājās, nākamajā paaudzē sāktu atkal pieaugt. Šī demogrāfiskā dinamika nozīmētu arī ekonomikas dinamiku, palīdzot finansēt sociālās nodrošināšanas jomu. Eiropas Savienība no jauna kļūtu pievilcīga tās iedzīvotājiem, kuriem vairs nebūtu vēlēšanās emigrēt, un tā būtu pievilcīga arī kvalificētākiem imigrantiem.

5.8 Protams, šie scenāriji nav prognozes, bet vienkāršas hipotēzes, kas ļauj izstrādāt atbilstīgu politiku, lai uzlabotu pašreizējo stāvokli un izvairītos no ļaunākā.

6. Vai dzimstības līmeņa atšķirības ir izskaidrojamas ar atšķirīgajām ģimenes atbalsta politikām?

6.1 Visas dalībvalstis īsteno virkni politikas jomu, kas kopā veido ģimenes politiku, neatkarīgi no tā, kā tā tiek dēvēta (5). Īstenotās politikas mērķi ir dažādi:

- samazināt nabadzību un saglabāt ģimeņu ienākumu līmeni;
- atbalstīt pirmsskolas vecuma bērnus un bērna izaugsmi;

- veicināt darba un privātās dzīves saskaņošanu;

- apmierināt prasību par dzimumu līdztiesību;

- ļaut vecākiem vai topošajiem vecākiem lemt par bērnu skaitu un laiku, kad viņi vēlas bērnu, paaugstinot tādējādi dzimstības līmeni.

6.2 Ja mēs gribētu klasificēt valstis pēc tajās īstenotās politikas un noteikt kategorijas, varētu teikt, ka ir šādas valstis:

- valstis ar vāju ģimenes politiku un dzimstības līmeni, kas ir zemāks par ES vidējo līmeni;

- valstis ar ģimenes vajadzībām nepielāgotu ģimenes politiku un dzimstības līmeni, kas ir zemāks par ES vidējo līmeni;

- valstis, kurās atbalsts ģimenēm IKP izteiksmē ir zemāks vai vienāds ar Eiropas Savienības vidējo, bet kurās dzimstības līmenis ir augstāks par vidējo līmeni;

- valstis ar stipru ģimenes politiku un dzimstības līmeni, kas ir augstāks par ES vidējo līmeni (6).

Tas norāda, ka īstenotā politika ietekmē dzimstības līmeni atkarībā no elementiem, kas ir šīs politikas pamatā.

(5) EESK atzinuma par tematu "Ģimene un demogrāfiskās izmaiņas" 7. punkts (OV C 161, 13.07.2007., 66. lpp.).

(6) "Paziņojums Pārdomu grupai par Eiropas Savienības nākotni (vadītājs- Felipe Gonzales kgs)" – Gérard-François Dumont, "ES demogrāfijas pētījums" – <http://www.diploweb.com/UE-Prospective-demographique.html>

6.3 Ģimenes politikas salīdzinājums ir lietderīgs, jo ļauj apzināt labas prakses piemērus, bet lai minētās sistēmas būtu pilnībā efektīvas, pakalpojumu piedāvājumam un atbalsta (sevišķi finanšu un/vai nodokļu jomā) mehānismiem jāatbilst ģimeņu, vecāku vai topošo vecāku vēlmēm. Šīs vēlmes var atšķirties dažādās dalībvalstīs atkarībā no nacionālās kultūras, sociālajiem paradumiem un tradīcijām. Tādēļ publiskajām iestādēm jācenšas izvairīties no ideoloģiskiem aizspriedumiem un jāierosina pasākumi, kas ģimenēm reāli dod iespēju izvēlēties dibināt ģimeni un lemt par vēlamo bērnu skaitu. Minētie pasākumi jāpielāgo, ņemot vērā iedzīvotāju blīvuma reģionālās atšķirības. Ievērojot minētās atšķirības, datus var izmantot, lai izstrādātu informācijas un paraugprakses apmaiņas sistēmu. Tomēr publisko iestāžu pasākumi ir pilnībā pamatoti, jo ģimene, kurā veidojas cilvēkkapitāls⁽⁷⁾, ir jebkuras sabiedrības pamats. Tas bija redzams krīzes laikā, kad ģimenes bieži vien uzņēmās sociālā šoka mazināšanas lomu.

7. Ģimenes politikas panākumu galvenie elementi

7.1 Ģimenes atbalsta politikas ir atšķirīgas, tomēr veiksmīgai politikas īstenošanai ir šādas kopīgas iezīmes:

— tādu pasākumu īstenošana, kas ļauj saskaņot profesionālo un ģimenes dzīvi (bērnu aprūpes struktūru kvalitāte, jo sevišķi mazu bērnu aprūpes publiskās infrastruktūras, atbalsts ģimenei, nodrošinot visu apgādājamo personu aprūpi, elastīgums darba organizācijā, īpaši atvaļinājumi), ņemot vērā, ka šie pasākumi jāpielāgo valstu apstākļiem un tiem jāatbilst vecāku vēlmēm un bērnu emocionālajām, psiholoģiskajām un fiziskajām vajadzībām;

— preventīvie pasākumi un ģimeņu nabadzības apkarošana;

— īstenotās politikas nepārtrauktība, neraugoties uz politiskajām pārmaiņām, un tās universālums (to īsteno bērna interesēs neatkarīgi no ģimenes ienākumiem). Šis pastāvības aspekts ir ārkārtīgi svarīgs, jo ģimene ir ilgtermiņa projekts. Atbilstoša un nepārtraukta ģimenes politika ir ilgtspējīgas attīstības elements;

— ģimenes atzīšana, kā arī tās nozīmes un izdevušās ģimenes dzīves vērtības celšana. Mūsdienu sabiedrībā veiksmē parasti tiek uztverta kā individuāla un profesionāla, tomēr pastāv arī citi personīgās veiksmes veidi, kas saistīti ar citiem cilvēkiem un labumu sabiedrībai, piemēram, izdevusies ģimenes dzīve, panākumi sabiedriskajā vai kultūras jomā; tos vajadzētu vairāk popularizēt plašsaziņas līdzekļos⁽⁸⁾ un valstu izglītības sistēmās.

(7) EESK atzinuma par tematu "Ģimene un demogrāfiskās izmaiņas" 6.4. punkts (OV C 161, 13.07.2007, 66. lpp.) un "Paaudžu solidaritātes veicināšana" 3.11. punkts (OV C 120, 16.05.2008, 66. lpp.).

(8) EESK atzinuma par tematu "Ģimene un demogrāfiskās izmaiņas" 8.15. punkts (OV C 161, 13.07.2007, 66. lpp.) un "Paaudžu solidaritātes veicināšana" 3.13. punkts (OV C 120, 16.05.2008, 66. lpp.).

— daudz bērnu ģimeņu īpašais stāvoklis.

7.2 Līdztekus ģimenes politikas (vārda tiešajā nozīmē) aspektiem, viennozīmīgi ļoti svarīgas ir divas citas politikas jomas, t.i., nodarbinātības politika un mājokļu politika⁽⁹⁾. Bez darba un bez mājokļa ir grūti uzņemties atbildību par ģimenes dibināšanu. Lai dibinātu ģimeni, ir vajadzīga minimāla pašāvība uz nākotni. Augsts jauniešu bezdarba līmenis vai pagaidu darba līgumi var būtiski ietekmēt paaudžu nomaiņu, jo vajag daudz laika, lai izaudzinātu bērnus, bet grūtniecībai labvēlīgā vecuma periods ir īss. Šā iemesla dēļ vajadzētu pievērst uzmanību to studentu un jauniešu stāvoklim, kuri jau ir vai vēlas kļūt par vecākiem.

7.3 Ja ģimenes politika tiek īstenota ilgtermiņā un reāli atbilst ģimeņu vēlmēm, tā labvēlīgi ietekmē bērnu un vecāku personības attīstību, sociālās dzīves harmoniju un dzimstības līmeņa paaugstināšanos.

7.4 Pasaules Māšu kustības nesen veiktā aptauja, kurā tika aptaujātas 11 000 mātes, parāda viņu prioritātes:

— pirmkārt, darba un ģimenes dzīves saskaņotība;

— otrkārt, mātes lomas nozīmes atzīšana sabiedrībā;

— treškārt, vairāk laika, ko veltīt bērniem.

7.5 Būtu interesanti veikt līdzīgu aptauju tēvu vidū, jo minētās trīs prioritātes varētu attiecināt arī uz viņiem, jo sevišķi tēva nozīmes atzīšanu, kas viņus rosinātu vairāk iesaistīties ģimenes dzīvē⁽¹⁰⁾. Šajā sakarā interesanti ir nesenie priekšlikumi, lai rosinātu tēvus ņemt bērna kopšanas atvaļinājumu vai pat noteikt obligātu un apmaksātu paternitātes atvaļinājumu, jo tie ir daļa ne vien no nepieciešamās paternitātes prestiža palielināšanas, bet arī no nepieciešamās tēvu atbildības, sevišķi šķiršanās gadījumā. Šajā sakarā būtu lietderīgi apkopot labas prakses piemērus uzņēmumos, kas elastīgi organizē darbu,

(9) EESK atzinuma par tematu "Ģimene un demogrāfiskās izmaiņas" 4.6. punkts (OV C 161, 13.07.2007., 66. lpp.).

(10) EESK atzinuma par tematu "Ģimene un demogrāfiskās izmaiņas" 8.11. punkts (OV C 161, 13.07.2007., 66. lpp.).

ņemot vērā vecāku pienākumus pret bērnu. Uzņēmumu sociālajā atbildībā ietilpst atbalsts darba un ģimenes dzīves saskaņošanai. Šādi pasākumi tiek īstenoti tieši uzņēmumos. Būtu interesanti ar Veselības un sociālo lietu ministrijas atbalstu ieviest logotipu uzņēmumiem, kas ir "draudzīgi" ģimenēm, kā tas jau ir izdarīts Spānijā ⁽¹¹⁾.

7.6 Komiteja iepriekšējā atzinumā ⁽¹²⁾ ir ierosinājusi "paredzēt iniciatīvas, lai vecvecāki un citi tuvi radnieki varētu nodarboties ar bērniem, ja strādājoši vecāki to vēlas un ja tas ir bērna interesēs". Attiecībā uz ģimenei veltīto laiku EESK jau ir pieņēmusi principu, saskaņā ar kuru "ikvienam ir jādod iespēja (...) izmantot pietiekami ilgu "laika" kredītu, lai veltītu laiku ģimenei, (...). Tiem, kas vēlas izmantot šo laiku (finansējot to kā pensiju) aktīvās darba dzīves periodā, būtu jādod iespēja aiziet vēlāk pensijā" ⁽¹³⁾. Tādējādi, ja darbs ārpus mājām ir nepilna darba laika darbs vai uz laiku pārtraukts, ienākumu samazināšanās nebūtu pārlietu krasa. Būtu vēlams veikt precīzu saimniecisko aplēsi, lai īpaši noteiktu ietaupījumus, kas veikti kolektīvajās bērnu aprūpes sistēmās, kurus varētu izmantot, lai, aprēķinot pensijas, ņemtu vērā laiku, kas veltīts bērnu izglītošanai. Svarīgi ir arī garantēt vecvecāku tiesības attiecībā uz viņu mazbērniem.

7.7 Lai izstrādātu vajadzībām atbilstošu ģimenes politiku, būtu jāveic aptaujas par jauniešu vēlmēm, pārmaiņām saistībā ar ģimeņu lielāku mobilitāti, saikni starp jauniešu piekļuvi mājoklim lēmumu dibināt ģimeni vai arī par jaunu ģimenes modeļu ietekmi uz dzimstību. Šīs aptaujas būtu lietderīgas, jo ļautu labāk apzināt ģimeņu vēlmes, un tas ir viens no īstenotās politikas galvenajiem faktoriem.

8. Kāda ir ES loma?

8.1 Ģimenes politika nav Eiropas Savienības kompetencē. Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 9. pantā ir skaidri noteikts, ka ģimenes tiesības reglamentē valstu tiesību akti. Tomēr ES var izstrādāt tiesību aktus jomās, kas attiecas uz ģimenes dzīves saskaņošanu ar darbu, savukārt sociālie partneri var vienoties par līgumiem, kuri kļūst par direktīvām. Tā tas bija attiecībā uz bērna kopšanas atvaļinājumu, kā arī debatēs par grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma ilgumu. Eiropas Savienība var arī izstrādāt tiesību aktus vīriešu un sieviešu profesionālās līdztiesības jomā, kas ir viens no ģimenes politikas komponentiem, kā arī par bērna aizsardzību un audzināšanu, pamatojoties uz Eiropas Komisijas nesen izstrādāto programmu par bērna tiesībām ⁽¹⁴⁾.

8.2 Stratēģijā "Eiropa 2020" izvirzīto mērķi attiecībā uz vīriešu un sieviešu nodarbinātības līmeni varēs sasniegt tikai

⁽¹¹⁾ http://www.en.aenor.es/aenor/certificacion/resp_social/resp_efr.asp

⁽¹²⁾ EESK atzinuma par tematu "Pasākumu ieviešana, lai veicinātu drošības un veselības aizsardzības darbā uzlabošanu strādājošām grūtniecēm, sievietēm, kas strādā pēcdzemdību periodā, vai strādājošām sievietēm, kas baro bērnu ar krūti" 1.12. punkts, OV C 277/102, 17.11.2009.

⁽¹³⁾ EESK atzinuma par tematu "Dzimumu līdztiesība, ekonomikas izaugsme un nodarbinātības līmenis" 4.2.6.2. punkts (OV C 318/15, 23.12.2009., 66. lpp.).

⁽¹⁴⁾ COM(2011) 60 galīgā redakcija.

taid, ja to papildina ģimenes politika, kas ļauj vīriešiem un sievietēm audzināt tik daudz bērnu, cik viņi vēlas, vienlaikus strādājot. Pašlaik lielākajā daļā ES valstu tas tā nav.

8.3 Eiropas Savienībai var būt nozīmīga loma saistībā ar demogrāfiskā stāvokļa un demogrāfisko tendenču pārzināšanu, ģimenes atbalsta politikas novērtēšanu, ieskaitot valstu politiku un vietējā līmenī īstenotu ģimenes atbalsta politiku, un labas prakses piemēru apmaiņu starp dalībvalstīm.

8.4 Eiropas Ģimeņu alianse, kas tika aizsākta Vācijas prezidentūras laikā, paredzēja izveidot novērošanas centru, kurš joprojām nav sācis darboties.

8.5 Pašlaik Eiropas Savienības vadībā tiek izvērstas vairākas iniciatīvas ar tām paredzēto finansējumu:

— ekspertu grupa par demogrāfijas jautājumiem;

— Eiropas forums par demogrāfijas jautājumiem;

— paraugprakses darbsemināri;

— ekspertu tīkls ģimenes politikas jautājumos;

— Eiropas Ģimeņu alianse internetā portāls;

— reģionālie semināri.

Kopējais finansējums šiem pasākumiem ir aptuveni 500 000 *euro*, un minētajiem pasākumiem var pievienot Ģimenes foruma izpētes projektu, kas tuvojas nobeigumam, citus projektus demogrāfijas jomā, kuros pētīti arī ar ģimeni saistīti jautājumi, un ESAO datu bāzi.

8.6 Visas minētās iniciatīvas būtu vēlams labāk integrēt un to pārvaldību vai vismaz koordināciju uzticēt struktūrai, kuras uzdevums būtu noteikt vispārējo politiku un noteikt darbības un izpētes virzienus. Tā kā pašreizējā situācija neveicina jaunu autonomu struktūru izveidošanu Eiropas Savienībā, šo vadītāja un koordinatora funkciju no politiskā un pārvaldības viedokļa varētu uzticēt Eiropas Komisijai (ar Eiropas Ģimeņu alianse starpniecību), bet no zinātniskā viedokļa — *Eurofound*, kas, būdama Eiropas Savienības trīspusējā aģentūra, pilnībā atbilst šai funkcijai. Tādējādi, izmantojot visu Eiropas Savienības līmenī īstenojamo iniciatīvu efektīvu koordināciju, dalībvalstīm būtu pieejama plaša datu bāze. Bez tam Ģimeņu aliansei vajadzētu

sazināties un sadarboties ar struktūrām un pasākumiem, kuros izmanto atklāto sociālās koordinācijas metodi, par ko izpēti jau veic Eiropas Komisija un ieinteresētās puses.

8.7 Eiropas Sociālais fonds un Reģionālās attīstības fonds jau ir palīdzējuši dažās dalībvalstīs īstenot pasākumus ģimenes politikas jomā. Jāapsver veids, kā šāda veida iniciatīvas varētu izvērst turpmāk. Ģimenes politika jāiekļauj arī Forumā cīņai pret nabadzību.

8.8 Tāpat būtu lietderīgi pētniecības⁽¹⁵⁾ un inovācijas programmā paredzēt finansējumu demogrāfijas studijām un pētījumiem, kā arī socioloģijai, antropoloģijai un filosofijai, kas arī saistītas ar ģimenes tematiku. Turklāt vajadzētu veikt apsekojumu par īstenotās ģimenes atbalsta politikas efektivitāti un ietekmi. Šajā sakarā būtu vēlams, lai Ģimenes foruma darbība netiktu izbeigta, bet, gluži pretēji, kļūtu pastāvīga, kā to vēlas visas apvienības un ieinteresētās puses, kas darbojas ģimenes jomā.

8.9 Ģimenes politikas vai politikas, kas ietekmē ģimeni, izstrādē gan Eiropas Savienības, gan dalībvalstu līmenī vairāk vajadzētu iesaistīt ģimeņu pārstāvības apvienības.

8.10 Visi Eiropas iedzīvotāji bija vai ir kādas ģimenes locekļi, lai kāds arī nebūtu šīs ģimenes liktenis vai vēsture un ģimeņu vispārējā attīstība pēdējās desmitgadēs. Neviens nedzimis sponstāni, un visas sabiedriskās domas aptaujas liecina, ka ģimenes solidaritāte joprojām ir Eiropas iedzīvotāju pamatvērtību saraksta pašā augšgalā. Daudzas Eiropas līmenī pieņemtās politikas jomas tieši ietekmē ģimeņu dzīvi (brīva personu pārvietošanās, nodarbinātība un sociālā aizsardzība, vides un patērētāju

tiesību aizsardzība, PVN īpašas likmes noteikšana precēm, ko iegādājas bērniem⁽¹⁶⁾, plašsaziņas līdzekļu politika vai izglītības, kultūras un sociālās programmas).

8.11 Tāpēc EESK iesaka transversāli iekļaut ģimenes dimensiju visās Eiropas politikas jomās, jo sevišķi ietekmes novērtējumos, kas ir nepieciešami visiem ES tiesību aktiem⁽¹⁷⁾. un iekļaut minēto dimensiju visu pašreizējo politiku novērtējumos ar mērķi tās pārskatīt. Spānijā, piemēram, ūdens ir ierobežots resurss un, lai samazinātu tā patēriņu, tika noteikta cena par kubikmetru, kura pieauga līdz ar patēriņu. Šāds mehānisms tomēr bija ļoti neizdevīgs lielām ģimenēm, jo piecu cilvēku ģimene "automātiski" patērē vairāk ūdens nekā persona, kas dzīvo viena, vai bezbērnu ģimenes. Pēc prasības izskatīšanas tiesā minēto cenu sistēmu atcēla⁽¹⁸⁾. Tādēļ būtu vēlams Eiropas līmenī sistemātiski veikt tiesību aktu ietekmes uz ģimenēm novērtējuma izpēti, lai izvairītos no to nelabvēlīgās ietekmes uz ģimenēm.

8.12 Bez tam svarīgi ir uzsvērt, kādā mērā reģionālā politika, politika investīciju, apmācības, mājokļu un nodarbinātības jomā ir savstarpēji saistītas un kā tās spēj, pat vairāk nekā "ģimenes politika" kā tāda, piesaistīt ģimenes un jauniešus konkrētai dalībvalstij, reģionam vai teritorijai un var sekmēt ilgtspējīgu vispārēju demogrāfisko dinamiku.

8.13 Komiteja pauž stingru atbalstu idejai pasludināt 2014. gadu par Eiropas ģimeņu gadu un atzīmēt ANO Starptautiskā ģimenes gada iedibināšanas 20. gadadienu. Mūsu sabiedrības nākotne ir atkarīga no nākamajām paaudzēm, kuras piedzims un augs ģimenēs. Nobeigumā tomēr jāuzsver, ka cerība uz labāku nākotni ir izšķirošais faktors, kad cilvēki pieņem lēmumu dibināt ģimeni. Valdības ir atbildīgas par cilvēku, ko tās pārvalda, cerībām. Tas ir viņu misijas cildenums un slogs.

Briselē, 2011. gada 4. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON*

⁽¹⁵⁾ EESK atzinuma par tematu "Ģimene un demogrāfiskās izmaiņas" 4.5. punkts (OV C 161, 13.07.2007., 66. lpp.).

⁽¹⁶⁾ Komiteja šajā saistībā ir ieteikusi samazināt PVN, jo īpaši bērnu autiņiem. Skat. EESK atzinuma par tematu "Paaudžu solidaritātes veicināšana" 4.7. punktu (OV C 120, 16.05.2008., 66. lpp.).

⁽¹⁷⁾ EESK atzinuma par tematu "Paaudžu solidaritātes veicināšana" 4.8. punkts (OV C 120, 16.05.2008., 66. lpp.).

⁽¹⁸⁾ <http://sentencias.juridicas.com/docs/00285332.html>

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ilgtspējas ietekmes novērtējumi (IIN) un ES tirdzniecības politika"

(2011/C 218/03)

Ziņotāja: **Evelyne PICHENOT kdze**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 262. pantu 2010. gada 22. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Ilgtspējas ietekmes novērtējumi (IIN) un ES tirdzniecības politika".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2011. gada 7. aprīlī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 471. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 4. un 5. maijā (2011. gada 5. maija sēdē), ar 161 balsi par, 3 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

Lai uzlabotu ar Eiropas Savienības tirdzniecības politiku saistīto ilgtspējas ietekmes novērtējumu (IIN) efektivitāti, EESK iesaka Komisijai pārskatīt sistēmu, ņemot vērā pilsoniskajai sabiedrībai svarīgus jautājumus un globalizāciju. EESK ierosina pārveidot IIN instrumentu, to iekļaujot saskaņotā novērtēšanas ciklā.

1.1 EESK uzskata, ka šajā nolūkā ir ļoti svarīgi, lai visos tirdzniecības nolīgumos turpmāk būtu iekļauts uzraudzības mehānisms, kurā iesaistīta pilsoniskā sabiedrība, jo vienīgi tādējādi būtu iespējams garantēt, ka tiek kontrolētas ilgtspējīgas attīstības jomā uzņemtās saistības un uzmanīgi pārraudzīti tirdzniecības liberalizācijas riski un iespējas. Ņemot vērā ierosināto dinamisko pieeju, tāds mehānisms ir vajadzīgs, lai saskaņā ar noteikto grafiku pārvērtētu sākotnējā novērtējumā konstatētos riskus un iespējas.

1.2 Lai nodrošinātu sistēmas atbilstību ilgtspējīgas attīstības mērķiem, EESK iesaka

- iekļaut IIN *ex ante*, *in itinere* un *ex post* novērtējumā,
- saskaņot IIN ar provizorisko ietekmes novērtējumu, kas veikts pirms sarunu pilnvarojuma piešķiršanas, un izstrādāt to savlaicīgi,
- IIN izstrādē prioritāti piešķirt sociālo un vides risku noteikšanai papildus saimnieciskajai analīzei, kura faktiski kalpo galvenokārt tam, lai attaisnotu ES vēlmi noslēgt tirdzniecības nolīgumu,
- tā vietā, lai vērtētu liberalizācijas kopējo ietekmi uz katru no ilgtspējīgas attīstības pilāriem, priekšroku dot sīkākam izvērtējumam nozaru vai mājsaimniecību līmenī, īpaši tajās valstīs, kuru tautsaimniecībā ir liels nedeklarētu darbību īpatsvars,

— IIN jāklūst par atsaucē dokumentu, kas Eiropas Parlamentā sekmē publiskās debātes par "seku analīzi",

— IIN papildu pasākumos iesaistīt citas ES politikas jomas.

1.3 Lai palielinātu sniegtās informācijas atbilstību, EESK iesaka pielāgot IIN, veicot šādus pasākumus:

- pārvērtēt trīs pilāru savstarpējo līdzsvarotību,
- konsultantiem jāizmanto plašs pieejamo metožu klāsts, tostarp kvalitatīvas metodes, lai iegūtu informāciju par attiecīgā tirdzniecības nolīguma neekonomiskajiem aspektiem,
- izstrādāt ekoloģiskas pieejas (dzīves cikla analīze, CO₂ emisijas ietekme, ekosistēmu pakalpojumu vērtēšana),
- par novērtējumu atbildīgajā konsultantu grupā sistemātiski jācenšas iekļaut ekspertus no attiecīgā tirdzniecības nolīguma partnervalsts,
- aicināt uz tiešām, padziļinātām diskusijām sociālos partnerus, vides speciālistus un uzņēmējdarbības pārstāvjus,
- ņemt vērā ietekmi uz dzimumu līdztiesību,
- vienu no IIN sadaļām veltīt juridisko un medicīnas profesiju prakses nosacījumu un jo īpaši šo profesiju pārstāvju neatkarības un fiziskās integritātes garantijas analīzei.

1.4 Lai organizētu atjauninātu līdzdalības procesu, EESK iesaka:

- novērtējumam jābūt pieejamam visos posmos visām ieinteresētajām pusēm un partnervalstīm, un papildus tam jāsaprotavo lakonisks ziņojums,
- konsultācijas jāorganizē atbilstoši dažādiem cikla posmiem, tām jābūt atvērtām visu pilsoniskās sabiedrības ieinteresēto pušu līdzdalībai un tām jāpiešķir pienācīgi finanšu resursi,
- EESK jābūt augšupējas līdzdalības iespējai ilgtspējas ietekmes novērtējumu izstrādē, sniedzot atzinumu par rādītāju izvēli, apzinot pilsoniskās sabiedrības organizācijas, ar kurām jāapsprīdzas, un ierosinot apspriešanās nosacījumus,
- jāpieprasa Komitejas atzinums par Eiropas Parlamentam un Padomei iesniegto “seku analīzi”,
- EESK jāatzīst par svarīgu partneri konsultāciju rīkošanā un uzraudzībā kopīgi ar partnervalstu pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem un vienojoties ar ES delegācijām,
- EESK jābūt par starpnieku, kas sekmē, lai konsultācijas ar pilsonisko sabiedrību par ietekmes novērtējumu būtu saskaņotas ar nolīgumos paredzēto uzraudzības mehānismu turpmāko īstenošanu,
- *ex post* novērtējumā jāņem vērā uzraudzības komitejas vidusposma ziņojumi.

2. Ilgtspējas ietekmes novērtējumi — nepieciešams instruments, kas ir jāpārskata

2.1 Paziņojumā “Tirdzniecība, izaugsme un pasaules norises”⁽¹⁾ Eiropas Komisija norāda, ka vēlas pastiprināt konsultācijas ar ieinteresētajām personām un pilsonisko sabiedrību, lai efektīvāk novērtētu tirdzniecības politiku ietekmi uz ilgtspējīgu attīstību. Apzinoties Tirdzniecības ĢD vadošo lomu ilgtspējas ietekmes novērtējumu (IIN) ieviešanā, EESK ir gandarīta par to, ka Komisija atjaunina diskusijas, lai izvērtētu metodes panākumus, kā arī lai mēģinātu novērst tās trūkumus un vājās puses. Šajā izpētes atzinumā EESK pievēršas priekšlikumiem, kas paredzēti sistēmas efektivitātes uzlabošanai un mērķu noskaidrošanai. Komiteja cenšas noskaidrot IIN sabiedrisko un politisko lietderību.

2.2 Līdz ar Lisabonas līguma spēkā stāšanos Eiropas Parlamenta pilnvaras ir paplašinātas, un tagad tirdzniecības politikas

jomā tas ir vienādā pozīcijā ar Padomi. Nolīguma ar Dienvidkoreju — pirmā nolīguma kopš Līguma spēkā stāšanās — ratifikācija 2011. gada martā ļāva ieinteresētajām personām, jo īpaši paaugstināta riska nozarēs, izvērtēt šīs jaunās Eiropas Parlamenta deputātu pilnvaru jomas nozīmību. Tāpēc ir nepieciešams līdzšinējo metodi dialoga veidošanai ar pilsonisko sabiedrību saskaņot ar šīm institucionālajām pārmaiņām.

2.3 EESK ar lielu interesi apskata sistēmas izmaiņas, kas ierosinātas minētajā Komisijas paziņojumā. Saglabājas nosacījums, ka IIN izstrādē jāapsprīdzas ar pilsonisko sabiedrību, to papildina oficiālas saistības šādu apspriešanos veikt sarunu laikā un tās rezultātus apkopot “nostājas dokumentā”. Tam ir pievienots jauns posms: Komisija paziņo, ka tirdzniecības nolīgumu ietekmes uzraudzības nolūkā par tiem veiks *ex-post* novērtējumu. Visbeidzot, politiskās debates papildina jauns, svarīgs posms — pēc sarunām, bet pirms nolīguma parakstīšanas Komisija sagatavo “seku analīzi”, ko iesniedz Parlamentam un Padomei. Turpmāk IIN vairs nevarēs uzskatīt tikai par instrumentu, ko izmanto sarunu laikā. Tagad tas iekļaujas visā politikas izstrādes, īstenošanas un uzraudzības ciklā. Tāpēc šajā atzinumā sniegtie priekšlikumi par sistēmas pārskatīšanu ir aktuāli un nozīmīgi.

2.4 Tā kā nav pozitīvu rezultātu daudzpusējā līmenī, divpusējie vai reģionālie brīvās tirdzniecības nolīgumi ietver arvien vairāk aspektu saistībā ar pasaules tirdzniecības “ilgtspējīgāku” pārvaldību, jo tajos paredzēts pilnīgāks novērtēšanas cikls (*ex-ante* un *ex-post*), un to saturā iekļautas ilgtspējīgas attīstības sadaļas, t.sk. saistības vides un sociālajā jomā.

2.5 Jau pastāv Tirdzniecības ĢD un pilsoniskās sabiedrības strukturēts dialogs⁽²⁾, ko veido informatīvas sanāksmes un viedokļu apmaiņa dažādos tirdzniecības sarunu posmos. Tas atbilst prasībai, ka konsultantiem, izstrādājot IIN, jāapsprīdzas gan ar Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizācijām, gan ar partnervalstu organizācijām. EESK vēlas aktīvāk iesaistīties šajā vērienīgajā pilsoniskā dialoga eksperimentā.

2.6 Pašreizējā divpusējo un reģionālo tirdzniecības sarunu attīstības vai atsākšanas posmā šī informēšanas/apspriešanās formula vieš cerības, bet par to izteikta arī kritika⁽³⁾. IIN izstrādē plaši piemērojot matemātiskās simulācijas modeļus, piemēram, vispārējā līdzsvara aprēķina modeļus, kas paredzēti makroekonomikas politiku efektivitātes, nevis to sociālās un vides (summārās) ietekmes novērtēšanai, būtiska nozīme tiek piešķirta ekonomiskajam novērtējumam. IIN iekļautie modelēšanas rezultāti bieži vien ir intuitīvi, bez reālas informatīvas vērtības sarunu dalībniekiem un ieinteresētajām personām, jo

⁽¹⁾ COM(2010) 612, 09.11.2010.

⁽²⁾ Pārskats par Tirdzniecības ĢD dialogu ar pilsonisko sabiedrību 2010. gadā (http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/february/tradoc_145785.pdf).

⁽³⁾ 2010. gada gala ziņojums par Eiropas Savienības jaunās tirdzniecības politikas sabiedrisko apspriešanu (http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/september/tradoc_146556.pdf).

neuzrāda būtisku vai pietiekami mērķtiecīgu ietekmi. Tā kā trūkst statistikas datu par nedeklarētajām darbībām vai arī šie dati nav pietiekami ticami, IIN nav pienācīgi izvērtētas iespējamās sekas šajā sektorā.

2.7 Attiecībā uz procedūru vairāki pētījumi⁽⁴⁾ liecina par ierobežojumiem šo IIN izstrādē un konsultāciju organizēšanā. Tā kā IIN sarunu procesā parādās pārāk vēlu, tie nespēj reāli mainīt sarunu saturu, ne arī savlaicīgi informēt attiecīgos dalībniekus par visproblemātiskākajiem ietekmes veidiem. Trūkst skaidru noteikumu par procedūras gaitā konsultējamo galveno dalībnieku apzināšanu un atlasī.

2.8 Laikā, kad finanšu un ekonomikas krīzes sekas ir radījušas būtiskas izmaiņas dažos sociālajos rādītājos, ir jāpapildina vai jāpārstrādā sākotnējais novērtējums, lai aktualizētu izmantotos datus un scenārijus un palielinātu ieteikto papildu pasākumu efektivitāti.

3. IIN iekļaušana saskaņotā novērtēšanas ciklā

3.1 Tā kā IIN nav devuši gaidītos rezultātus — tajos iekļautā informāciju saņemta novēloti un nav bijusi izšķirīga sarunām, tiem nav bijusi skaidra politiskā ietekme un tie nav ietvēruši pienācīgas konsultācijas —, EESK ierosina pārstrādāt IIN, izmantojot dinamisku pieeju. Pirmkārt, IIN jābūt vērstiem uz konkrētu (vides un sociālo) risku apzināšanu un šo risku novērtēšanu un uzraudzību laika gaitā. IIN patiesā pievienotā vērtība izpaužas informēšanā par sagaidāmiem un novērotiem riskiem.

3.2 Šis novērtējums vienlaikus ir *ex ante* (sagaidāmie riski), *in itinere* (risku attīstība) un *ex post* (novērotā ietekme) novērtējums. Tādējādi IIN ir vairāk nekā tikai metode vai diagnostikas instruments: tas iegūst dinamiku. Tas vairs nav uzskatāms par statisku instrumentu triju pilāru aritmētiskās vērtības aprēķināšanai, bet gan par mērķtiecīgas informācijas kopīgas izstrādes un kopīgas izmantošanas procesu. Šo informāciju var izmantot kā “signālu” vai brīdinājumu, kam jāpievērš pilsoniskās sabiedrības un sarunu dalībnieku uzmanība, jo uz viņiem gulstas pienākums būt modriem.

3.3 Lai IIN process būtu efektīvs, tas jāiekļauj saskaņotā ES politiku, kuru kopīgais mērķis ir ilgtspējīga attīstība, vērtēšanas ciklā.

⁽⁴⁾ Anne Chetaille (2005), “*Les études d’impact des accords commerciaux sur le développement durable: bilan et perspectives*” (“Pētījumi par tirdzniecības nolīgumu ietekmi uz ilgtspējīgu attīstību: bilance un perspektīvas”), Gret, Parīze.

Ruddy un Hilty (2007), “*Impact assessment and policy learning in the European Commission*”, Sciencedirect.

Pascal Gabriel (2008), “*Problématiques environnementales, emploi et cohésion sociale. Un examen des développements politiques au niveau international*” (“Vides problemātika, nodarbinātība un sociālā kohēzija. Starptautisko politisko norišu attīstības izvērtējums”), Syndex un Nodarbinātības GD.

Ekins un Voituriez (2009), “*Trade, Globalisation and Sustainability Impact Assessment*” (“Tirdzniecība, globalizācija un ilgtspējas ietekmes novērtējumi”), Earthscan, Londona.

3.3.1 Tādēļ vispirms jānodrošina triju pilāru saskaņotība, nostiprinot vides un klimata dimensiju, kā arī attiecībā uz sociālo dimensiju – iekļaut nepārprotamus apsvērumus par cilvēktiesību ievērošanu un pienācīgu darba apstākļu nodrošināšanu⁽⁵⁾.

3.3.2 Turklāt plānotās politikas un papildu pasākumi jāsaņā ar konstatētajiem riskiem un iespējām. Ieteikumos jāiekļauj pēc iespējas vairāk ES politikas jomu un pasākumu (strukturālfondi un īpašas programmas, attīstības palīdzība, Eiropas Globalizācijas pielāgošanas fonds, Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instruments (EIDHR), EIB finansējums). Savukārt minēto instrumentu plānošanā jāņem vērā IIN.

3.3.3 Visbeidzot, jānodrošina dažādu Komisijas veikto novērtējumu saskaņotība. Jāprecizē, piemēram, ietekmes novērtējuma, kas veikts pirms sarunu pilnvarojuma, un IIN savstarpējā saikne. IIN pilnvarojumu vajadzības gadījumā var pielāgot un pārskatīt atkarībā no tā, vai pirms tam ir veikts plašs vai gluži pretēji – pieticīgs un nepilnīgs sākotnējais novērtējums par sociālo un vides risku.

3.4 Visā procesā vairāk nekā līdz šim būtu jāiesaista Eiropas Parlamenta deputāti, dalībvalstu un pilsoniskās sabiedrības pārstāvji. Komisijas izstrādātajai tirdzniecības nolīguma “seku analīzei”, kuru paredzēts iesniegt Eiropas Parlamentam un Padomei, šajā ciklā ir stratēģiska nozīme, un fakts, ka iestādes to ņem vērā, sniedz iespēju koncentrēt pilsonisko dialogu uz svarīgu politiskās diskusijas posmu.

3.5 Vajadzētu plaši ieviest IIN un pielāgot tos pašreizējiem un turpmākajiem sarunu pilnvarojumiem attiecībā uz brīvās tirdzniecības nolīgumiem ar mūsu stratēģiskajiem ekonomiskajiem partneriem (ASV, Ķīnu, Krieviju, Japānu, Indiju, Brazīliju), lai iekļautu šajos nolīgumos aspektus, kas saistīti ar ANO Protokolu par ekonomiskajām un sociālajām tiesībām, intelektuālā īpašuma tiesībām, tiesisko regulējumu publiskā iepirkuma jomā un investīciju nolīgumiem.

4. Sniegtās informācijas efektivitātes palielināšana

4.1 Rezultātu paziņošana sarunu dalībniekiem agrīnā diskusiju posmā ir izšķirīgs faktors, lai patiešām tiktu ņemtas vērā iespējamās pozitīvās vai negatīvās sekas. Novērtējumiem jābūt pieejamiem visām ieinteresētajām pusēm un partnervalstīm visos posmos. Kaut gan novērtējumu veikšanai paredzētais laiks ir pagarināts līdz deviņiem mēnešiem, šis laikposms jāorganizē tā, lai stiprinātu konsultāciju procesu partnervalstīs.

⁽⁵⁾ Informatīvs ziņojums “Pienācīgas kvalitātes nodarbinātība un ilgtspējīga attīstība Vidusjūras reģionā”, EESK, 2010. gada septembris.

4.2 Ņemot vērā kritiku par IIN lietderību, ir jāatsakās no vispārīnājumiem un summārās (ekonomiskās, vides un sociālās) ietekmes kvalitatīvās novērtēšanas. Prioritāte jāpiešķir riska noteikšanai vides un sociālajā jomā, kā arī šajās jomās esošajam potenciālam papildus nepieciešamajam novērtējumam par saimnieciskajām iespējām, kuras modeļu uzbūves dēļ vairumā gadījumu ir pozitīvas. Tāpēc minētās iespējas bija par pamatu sarunās par attiecīgajiem nolīgumiem, vadoties no ietekmes novērtējuma, kas veikts pirms sarunu pilnvarojuma.

4.3 Vides un sociālie riski būtu jāvērtē, izmantojot pēc iespējas plašāku pieejamo metožu klāstu — gan kvantitatīvās, gan kvalitatīvās metodes —, kas īpaši paredzētas informācijas nodrošināšanai par attiecīgās tirdzniecības politikas neekonomiskajiem aspektiem, piemēram, ietekmi uz dzimumu līdztiesību, pārtikas nodrošinājumu un pārtikas nekaitīgumu. Lielāku uzmanību vajadzētu veltīt ekoloģiskiem aspektiem, piemēram, dzīves ciklam, CO₂ emisijas ietekmei un ietekmei uz bioloģisko daudzveidību. Otrs aspekts ir kvalitatīvo metožu izmantošana sociālās ietekmes izvērtēšanai konkrētās jomās nodarbinātības un pienācīga darba ziņā.

4.4 Šajā sakarā Komisijai uzaicinājumus uz konkursu jāiekļauj skaidra prasība konsultēties ar speciālistiem sociālajos un/vai vides jautājumos. EESK īpaši aicina plašāk iesaistīt ekspertus no partnervalstīm, ILO, PVO vai FAO, īpaši tajās valstīs, kurās ir liels nedeklarētas saimnieciskās darbības īpatsvars. Turklāt konsultantiem jāanalizē juridisko un medicīnas brīvo profesiju prakses nosacījumi, lai sniegtu informāciju par viņu interešu un fiziskās integritātes tiesisko aizsardzību.

4.5 Jāņem vērā arī ietekme Eiropas mērogā, īpaši attiecībā uz IIN, kuros ir iesaistīti stratēģiskie partneri, tostarp nodarbinātības vai pārstrukturēšanas jomā. Šajā jomā izšķirīga nozīme ir sociālo partneru iesaistīšanai, tostarp, lai apzinātu iespējamo konfliktu starp sociālajiem un vides mērķiem līdzsvarotas pārejas, ilgtspējīgas un integrējošas izaugsmes perspektīvā. Sistemātiski jāiegūst informācija par nozaru darbību no EESK Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvās komisijas un no tām Eiropas nozaru sociālā dialoga komitejām, kuras nodarbojas ar tirdzniecības jautājumiem. Tiešas diskusijas ar sociālajiem partneriem nodrošinās ietekmes novērtējumu rezultātiem lielāku legimitāti.

4.6 Turklāt brīvprātīgas un/vai sarunu ceļā panāktas uzņēmumu sociālās atbildības saistības no starptautisko uzņēmumu puses, kā arī starptautiskie pamatnolīgumi būtu pakāpeniski jāpadara par IIN informācijas plūsmu veidojošiem faktoriem.

4.7 Finanšu resursiem un cilvēkresursiem, kas paredzēti kapacitātes stiprināšanai partnervalstīs (īpaši vides un sociālās ekspertīzes un konsultāciju mehānismu jomā) ir izšķirīga nozīme IIN kvalitātes nodrošināšanā un uzraudzības grupas

darbībā. Šajā jautājumā ir jāpastiprina un jāpilnveido koordinācija starp Attīstības un sadarbības ĢD un Tirdzniecības ĢD, ņemot vērā Eiropas Ārējās darbības dienesta plānošanas uzdevumus.

4.8 Brīvās tirdzniecības nolīguma ietekme uz valstīm, kas nav tirdzniecības nolīguma dalībvalstis, un tālākiem reģioniem būtu pakāpeniski jāiekļauj palīdzības mehānismos, iesaistot vietējos ekspertus un pilsonisko sabiedrību, lai izvērtētu ekoloģiskās un sociālās sekas, ko rada izmaiņas tirdzniecības plūsmās.

4.9 Šī sarunu dalībniekiem un nākamajiem vērtētājiem nodēriņā diagnostikas metode būtu jāīsteno, pārskatot Komisijas 2006. gadā izstrādāto IIN rokasgrāmatu⁽⁶⁾. Tās pārskatīšanā un īstenošanā ir aktīvi jāiesaista Attīstības un sadarbības ĢD, Nodarbinātības ĢD, Vides ĢD, Klimata politikas ĢD un Veselības un patērētāju ĢD eksperti.

5. Pilsoniskās sabiedrības līdzdalības procesa pārskatīšana

5.1 Daudzi no šiem ieteikumiem atbilst vēlmēm, ko pauduši Tirdzniecības ĢD 2010. gadā rīkotās sabiedriskās apspriešanās par jauno tirdzniecības politiku dalībnieki, kuri izteica kritisku viedokli. Tāpat kā IIN ir jāiekļauj saskaņotā politiku vērtēšanas ciklā, arī apspriešanās mehānisms ir jāpārskata, izmantojot dinamisku pieeju, lai apspriešanās būtu dažādiem cikla posmiem pielāgots process, un balstoties uz labas prakses piemēriem.

5.2 Iestāžu konsultāciju ietvaros EESK varētu jau pēc iespējas agrākā posmā iesaistīties konkrētu IIN izstrādē, sniedzot atzinumu par sociālo un vides rādītāju izvēli vai apzinot papildu pasākumus, vai arī ierosinot vispiemērotākos apspriešanās mehānismus.

5.3 Pilsoniskā sabiedrība sagaida, ka Eiropas Parlamentam iesniegtajā "seku analizē" Komisija ziņos par to, kādā veidā IIN secinājumi tiek ņemti vērā sarunās un atsevišķu sadaļu grozījumos, lai novērstu konstatētos trūkumus.

5.4 Sākotnējais novērtējums būtu iekļaujams agrīnās novērtēšanas un uzraudzības sistēmā (no 2 līdz 3 gadiem), kas ļautu ciešā sadarbībā ar pilsonisko sabiedrību precizēt un, ja vajadzīgs, pārskatīt konstatēto ietekmi un apzināt jaunus riskus. Uzraudzībai un novērtēšanai jābūt orientētai uz riskiem un to iespējamajām izmaiņām laika gaitā, kā arī uz papildu pasākumu efektivitāti.

⁽⁶⁾ "Handbook for Trade Sustainability Impact Assessment" ("Tirdzniecības ilgtspējas ietekmes novērtējumu rokasgrāmata"), Tirdzniecības ĢD (http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/march/tradoc_127974.pdf).

5.5 Lai sekmētu jauno vērtēšanas ciklu, kurā iekļauti IIN, EESK rīcībā ir stabils attiecību tīkls, kurā iesaistītas plašas trešo valstu pilsoniskās sabiedrības aprindas. Tāpēc Komiteja var darboties kā konsultāciju forums. Tai jau ir pieredze, lai organizētu dialogu ar partnervalstu pilsonisko sabiedrību dažādos sarunu posmos.

5.6 EESK pastāvīgās ģeogrāfiskās grupas sadarbībai ar trešo valstu pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem ir īpaši nozīmīgas, lai veidotu pamatu uzraudzības komitejām, kurās iekļauti visi pilsoniskās sabiedrības dalībnieki. Ar savu pieredzi, kas gūta dialogā un viedokļu apmaiņā par asociācijas vai partnerattiecību nolīgumu dažādiem aspektiem, minētās EESK darba struktūras ir ideāls forums ar tirdzniecības līgumiem saistīto jautājumu apspriešanai. Katra apvienotā struktūra nodrošina ģeogrāfiski piesaistītu vietējā līmeņa pieredzi par starptautiskās tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības empīrisko saikni.

5.7 *Cariforum* nolīgumā ietvertais uzraudzības mehānisms paredzēts, lai nodrošinātu vispārēju nolīguma piemērošanas monitoringu no dažādiem pilsoniskās sabiedrības skatu punktiem. Nolīgumā ar Dienvidkoreju tas ļauj uzraudzīt nolīguma ilgtspējīgas attīstības sadaļu. Minētie uzraudzības mehānismi

ievērojami palielina Eiropas saistību uzticamību ilgtspējīgas attīstības aspektā. No IIN kvalitātes būs atkarīga uzraudzības turpmākā efektivitāte un pušu savstarpējā uzticēšanās konsultāciju procesā. Tāpēc EESK atkārti savu priekšlikumu paredzēt visos tirdzniecības nolīgumos uzraudzības komiteju.

5.8 EESK atbalsta Tirdzniecības ĶD izvēlēto partnerības pieeju, kuras mērķis ir iekļaut visos nolīgumos "ilgtspējīgas attīstības" sadaļu, kurā būtu ietvertas saistības sociālajā un vides jomā. Šī veicinošā pieeja ietver arī IIN, kurā empīriski un konkrēti norādītas tirdzniecības sniegtās iespējas šajā jomā, kā arī vajadzīgie pārejas, pielāgošanas, kompensācijas vai aizsardzības pasākumi, lai novērstu vai mazinātu risku sociālajā un vides jomā saskaņā ar nolīgumā paredzētajām saistībām.

5.9 EESK kā *Cariforum* nolīguma īstenošanas uzraudzības centrs darbosies, balstoties uz jau iepriekš izveidotajām attiecībām ar pilsonisko sabiedrību. Komiteja veidos arī partnerattiecības ar Dienvidkorejas pilsonisko sabiedrību, lai turpinātu pārraudzīt vajadzīgo uzraudzības mehānismu ieviešanu. Līdzdalības procesa pārskatīšanā ir jāņem vērā pieredzi, kas gūta, veicot pirmo *ex-post* novērtējumu attiecībā uz nolīgumu ar Čīli.

Briselē, 2011. gada 5. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Lauksaimniecības tehnika, būviekārtas un pārvietošanas iekārtas. Kā vislabāk pārvarēt krīzi" (pašiniciatīvas atzinums)

(2011/C 218/04)

Ziņotājs: **RANOCCHIARI kgs**Līdzziņotājs: **PESCI kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2010. gada 15. jūlijā saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"Lauksaimniecības tehnika, būviekārtas un pārvietošanas iekārtas. Kā vislabāk pārvarēt krīzi".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija pieņēma atzinumu 2011. gada 4. aprīlī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 471. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 4. un 5. maijā (2011. gada 4. maija sēdē), ar 151 balsi par, 3 balsīm pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Krīze ļoti smagi skārusi Eiropas būviekārtu un lauksaimniecības tehnikas rūpniecības nozares laikā, kad būtiski mainās pasaules pieprasījums. Neraugoties uz to, šie sektori vēl joprojām ir ļoti konkurētspējīgi un tehnoloģiski augsti attīstīti.

Tomēr ES līmenī jāveic vairāki pasākumi, lai nodrošinātu minēto nozaru ilgtspēju un konkurētspēju, kā arī, lai ilgtermiņā izvairītos no Eiropas produkcijas jaudas pārpalikuma. Tāpēc nepieciešami šādi elementi:

- tiesisks regulējums, kas neierobežo ražotāju iespējas ieviest jauninājumus un radīt iekārtas atbilstoši pircēju vajadzībām;
- vienlīdzīgi konkurences apstākļi Eiropā, kas panākti ar efektīvu tirgus uzraudzību, proti, tirgus uzraudzības un muitas iestādēm efektīvi jāsteno Regula 765/2008 un jāpastiprina Eiropas tirgus pārbaudes;
- tiesību akti par ražojumiem un tāda tirdzniecības politika, kas nodrošina brīvu pieeju globālajiem tirgiem;
- tādi ES tiesību akti, kuros ņemta vērā Eiropas tirgu nozīmes relatīvā samazināšanās. Pasaules tirgus centrs arvien vairāk pārbīdās uz Dienvidameriku un Āziju, tāpēc jāparedz visi nepieciešamie pasākumi, tostarp birokrātijas samazināšana un brīvprātīgu nozares pasākumu veicināšana, lai Eiropas ražotāju rūpnīcas saglabātu ES teritorijā;
- ceļu satiksmes drošības un vides aizsardzības prasību saskaņošana gan Eiropas, gan pasaules mērogā;
- uzlaboti darba apstākļi un pasākumu īstenošana visā ES teritorijā, lai nākotnē izvairītos no jaudas pārpalikuma, kā

arī sekmētu jaunu produktu attīstību un jaunas ierosmes darba organizācijas jomā, balstoties uz visu ieinteresēto personu zināšanām;

— finansējuma un stimulu programma MVU konkurētspējas veicināšanai.

1.2 Turpinot darbu pēc uzklaušanās sanāksmes, kas 2010. gada 11. novembrī notika Boloņā Starptautiskās lauksaimniecības tehnikas izstādes (EIMA) ietvaros, kuru apmeklēja daudzas ieinteresētās personas, nākamajās nodaļās ir pausti tālāki un precīzāki ieteikumi.

2. Vispārīga informācija

2.1 Eiropas lauksaimniecības tehnikas un būviekārtu nozare piedāvā tehniskus risinājumus, lai efektīvi apmierinātu tādas cilvēku pamatvajadzības kā arvien pieaugošā pasaules iedzīvotāju skaita nodrošināšana ar pārtiku, mājokli un nepieciešamo infrastruktūru.

2.2 Dārga zeme un augstas darbaspēka izmaksas Eiropā rada lielu pieprasījumu pēc maksimāli efektīviem un novatoriskiem risinājumiem lauksaimniecībā un būvniecībā, padarot Eiropas rūpniecības nozari par pasaules līderi tehnoloģijas jomā.

2.3 Kamēr pieprasījums Eiropā saglabājas nemainīgs, Āzijas, Latīņamerikas, Āfrikas un NVS valstu tirgos tas arvien pieaug un arī turpmāk strauji pieaugs. Līdz ar to pasaules tirgū ir parādījušies citi dalībnieki, kas kļūst konkurētspējīgi arī ārpus sava iekšējā tirgus.

2.4 Pasaules finanšu krīze ir ievērojami ietekmējusi abas nozares. Pēc "mājokļu tirgus burbuļa" plīšanas būviekārtu nozare 2008. gada otrajā pusē pieredzēja strauju lejupslīdi. Tai sekoja straujš ieguldījumu apjoma kritums nozarē, un 2009. gadā apgrozījums samazinājās par 42 %. Ieguldījumu apjoma kritums notika galvenokārt tāpēc, ka klientiem trūka finansēšanas iespēju un samazinājās būvdarbu apjoms.

2.5 Lauksaimniecības tehnikas nozarē krīzes ietekme bija jūtama vēlāk, un, lai gan kritums 2009. gadā bija mazāk izteikts (- 22 %), nozares atveseļošanās nesākās 2010. gadā, kā tas notika citos rūpniecības sektoros, un tiek lēsts, ka apgrozījums 2010. gadā tajā samazināsies par 9 %. Arī šajā nozarē galvenais samazinājuma iemesls bija finansēšanas iespēju trūkums klientiem, kā arī vispārējā nenoteiktība.

2.6 Produktu pieprasījumā notiek arvien lielāka pārbīde. Kamēr tirgi, kas atrodas ārpus Eiropas un kurus regulējošajos tiesību aktos ir noteiktas ievērojami mazāk stingras prasības, izplešas, pieprasījums pēc ES produktiem, kuri atbilst ļoti stingrām drošības un vides prasībām, samazinās. Tas vēl vairāk paplašina jau šobrīd daudzveidīgo produkcijas sortimentu, kā arī sekmē ražošanas vietu pārcelšanu, proti, produkti, kas paredzēti trešo valstu tirgiem, tiek ražoti tuvāk noietu tirgum, līdz ar to ES teritorijā tiek zaudētas darba vietas.

3. Lauksaimniecības un būvniecības tehnika: nozares stratēģiskā nozīmība, turpmākie izaicinājumi un tirgus struktūra

3.1 Mazs apjoms, liela produktu daudzveidība — cieša atkarība no piegādātājiem

Abām nozarēm ir daudzas līdzības uzņēmumu lieluma un produktu daudzveidības ziņā.

Darbojas lieli starptautiski uzņēmumi, kas ražo plašu produktu klāstu, aptverot visbiežāk izmantotos iekārtu veidus, piemēram, lauksaimniecības traktoros, ekskavatoros un riteņiekrāvējus.

Vienlaikus ir arī ražotāji, kuri pārstāv uzņēmumus, sākot no lieliem reģionāliem uzņēmumiem līdz pat MVU, kas ražo visplašāk lietoto iekārtu veidus, taču spēj izdzīvot, pateicoties specializētiem konkrētas tirgus nišas produktiem.

Specializācijas apjoms un tirgū piedāvāto produktu dažādība bieži vien nav attiecīgi proporcionāla reālajam uzņēmuma lielumam. Ir diezgan daudz uzņēmumu, kas ražo līdz pat 200 dažādu modeļu, piedāvā iekārtas, kas paredzētas ļoti specifiskam lietojumam, un gadā pārdod mazāk nekā 1 000 vienības; daudzi citi uzņēmumi izdzīvo, lai gan no katra modeļa sērijas pārdod mazāk nekā 100 vienības.

3.2 Nodarbinātība un ražošana

3.2.1 Lauksaimniecības tehnikas tirgus skaidri atspoguļo tendences lauksaimniecības nozarē.

Moderna, efektīva un konkurētspējīga lauksaimniecības nozare nevarētu pastāvēt bez jaunākajām iekārtām. Lauksaimniecībā šobrīd ir nodarbināti vairāk nekā 10 miljoni cilvēku. Lai gan samazinās šajā nozarē nodarbināto skaits, vēl joprojām iespējams saskatīt ievērojamas atšķirības starp ES-15 dalībvalstīm un "jaunajām" dalībvalstīm, kas pievienojās Eiropas Savienībai pēc 2004. gada.

ES-15 dalībvalstīs "tikai" 4,0 % darbaspēka strādā lauksaimniecības nozarē, kamēr 12 jaunajās dalībvalstīs tie ir 13,4 % no visiem nodarbinātajiem.

Tāpēc EESK uzskata, ka stingra kopējā lauksaimniecības politika (KLP) ir vajadzīga ne tikai lauksaimniekiem, bet arī rūpniecībai, lai arī turpmāk tiktu nodrošināti ieguldījumi pētniecībā un izstrādē, vienlaikus īstenojot tiesību aktu prasības un apmierinot pircēju pieprasījumu.

Lauksaimniecības tehnikas nozarē darbojas aptuveni 4 500 ražotāju, kuru apgrozījums 2008. gadā bija apmēram 28 miljardi *euro*. Šajā nozarē strādā 135 000 cilvēku, un vēl 125 000 ir nodarbināti izplatīšanā un tehniskajā apkopē.

Divas trešdaļas no 27 ES dalībvalstīs saražotās tehnikas tiek izgatavotas Vācijā, Itālijā, Francijā, Spānijā un Apvienotajā Karalistē, turpretī visas 12 "jaunās" dalībvalstis kopā saražo tikai 7 % no ES produkcijas kopapjoma.

3.2.2 Būvniecības nozarē Eiropas Savienībā ir nodarbināts 7,1 % ekonomiski aktīvo iedzīvotāju.

Būviekārtu ražošanā vērojama tāda pati tendence kā lauksaimniecības tehnikas nozarē, proti, Itālijā, Vācijā, Francijā, Spānijā un Apvienotajā Karalistē tiek saražotas gandrīz trīs ceturtdaļas no Eiropas produkcijas kopapjoma. Kopumā Eiropā darbojas aptuveni 1 200 uzņēmumi, kuru kopējais apgrozījums 2008. gadā veidoja 31 miljardu *euro*. 2009. gadā tas samazinājās līdz 18 miljardiem *euro*, kas nozīmē kritumu 42 % apmērā.

Šajā nozarē tieši nodarbināti ir 160 000 cilvēku. Tiek lēsts, ka piegādes ķēdē, kā arī izplatīšanas un tehniskās apkopes tīklā vēl 450 000 darba vietas ir netieši atkarīgas no minētās nozares. Saskaņā ar nozares aprēķiniem 2010. gadā no būviekārtu nozares tieši atkarīgās darba vietas samazinājās par 35 %, savukārt netieši atkarīgās — par 20 %.

Taču ir redzams, ka nozarē valda kvalificētu un gados jaunu darbinieku trūkums. Somijas tehnoloģiju nozares apvienības veiktā darba tirgus aptauja liecina, ka ir pieaugušas grūtības atrast kvalificētu personālu. Tas attiecas uz profesijām, kas jau vairāk nekā desmit gadus ir bijušas trūkstoša darbaspēka saraksta augšgalā, proti, metinātāji, metāla apstrādātāji, mehāniķi un inženieri.

3.3 Atkarība no sastāvdaļu un dzinēju piegādātājiem

Eiropas ražotāji abās nozarēs vienmēr ir bijuši pasaules mēroga līderi moderno tehnoloģiju un piedāvāto iekārtu kvalitātes ziņā. Šajās nozarēs nepieciešamas vismodernākās augstākās tehnoloģijas, sākot ar ievērojami automatizētām funkcijām un augstas izšķirtspējas globālās pozīcijas noteikšanas sistēmām (GPS), kas paredzētas precīzai lauksaimniecībai, līdz nepārtraukti mainīgām pārnesumu kārbām un elektronikai.

No otras puses, prasība iekārtu darbību nodrošināt arī ekstremālos apstākļos (putekļi, dubļi, ledus, liels karstums un aukstums) nozīmē, ka standarta sastāvdaļas neatbildīs attiecīgajām prasībām vai arī neļaus sasniegt konkrētu vajadzīgo attīstības līmeni.

Nozarē pieaug bažas, ka sastāvdaļu nozarē nākotnē varētu nebūt pieejami vajadzīgie Eiropas partneri, ar kuriem, veicot kopīgu izstrādi, nodrošināt Eiropas tehnoloģiju vadošo pozīciju.

Ļoti būtisks elements produktu attīstīšanā un to atbilstības tiesību aktiem nodrošināšanā ir dzinēji, taču — atšķirībā no automobiļu nozares — būviekārtu nozarē tikai lielle starptautiskie uzņēmumi spēj ražot dzinējus.

Neatkarīgu dzinēju ražotāju skaits samazinās, un viņu loma tirgū ir nenozīmīga; lielākā daļa iekārtu ražotāju bieži ir atkarīgi no dzinēju piegādātājiem, ko kontrolē viņu konkurenti.

3.4 Izplatīšanas un tehniskās apkopes tīkla nozīme

Viens no izšķirošajiem faktoriem ražotāja sekmīgas darbības nodrošināšanā ir izplatītāju un tehniskās apkopes tīkls. Nepareizi izmantojot un uzturot iekārtas ar tik augstu sarežģītības pakāpi, var tikt apdraudēta veselība un drošība. Šādām iekārtām vajadzīga tāda izplatīšanas sistēma, kurā strādā kompetenti cilvēki, kas var palīdzēt piemērotākās tehnoloģijas izvēlē un sniegt kvalitatīvu apkopi un remontu, lai nodrošinātu ātrus un uzticamus pakalpojumus, kādi nepieciešami, ņemot vērā iekārtu sarežģītību, augstās klientu prasības attiecībā uz to sniegumu un attiecīgo jomu specifiku, proti, tās ir jomas, kurās svarīgi faktori ir klimata apstākļi, no gada laika atkarīgs pieprasījums un stingri termiņi.

3.5 Ekonomikas krīzes ietekme uz izaugsmi un ražošanu

Ekonomikas krīze ļoti smagi skāra abas nozares, un tā notika brīdī, kad pieprasījums pasaulē bija ļoti augsts. Pieprasījums pēc būviekārtām visā pasaulē samazinājās 2008. gada ceturtajā ceturksnī. Eiropas ražotāju kopējais pārdošanas apjoms 2009. gadā saruka par 42 %, tādējādi milzīgi palielinot uzkrājumus un minimāli izmantojot esošo jaudu. Kopumā 2010. gadā apgrozījums samazinājās vēl par 9 %, savukārt 2010. gada beigās pieprasījums Āzijā atkal palielinājās.

Lauksaimniecības tehnikas nozarē krīzes ietekme kļuva jūtama vēlāk, jo lauksaimniecība ir mazāk atkarīga no vispārējās ekonomiskās situācijas. Tomēr 2009. gadā pārdošanas apjomi samazinājās par 22 % un 2010. gadā — vēl par 9 %.

Abās nozarēs 2011. gadā sagaidāms pieaugums viencipara skaitļa apmērā, kas ir daudz mazāk, nekā vajadzīgs, lai atgrieztos pirmskrīzes līmenī.

Krīzes laikā galvenais ierobežojošais faktors bija tādu kredītu nepieejamība, kas galvenokārt nepieciešami klientiem, lai finansētu jaunu tehniku, taču tie ir vajadzīgi arī ražotājiem. Pieprasījumu pēc jaunām iekārtām, protams, ierobežoja arī darbības apjomu samazināšanās, jo īpaši būvniecības nozarē. Abās nozarēs pieprasījums bija ļoti nepastāvīgs.

4. Grūtības un izaicinājumi pēc krīzes

Ekonomikas krīze uzrādīja vairākas īpatnības abās nozarēs un radīja ļoti sarežģītu situāciju, kuras risināšanai nepieciešama politiska līmeņa iejaukšanās.

4.1 Piegādātāju un speciālo zināšanu trūkums

Ir būtiski uzsvērt, ka būvniecības nozarē šobrīd notiek ievērojamas un pamatīgas pārmaiņas.

Pasaules tirgū notiek arvien lielāka pārbīde uz Dienvidameriku un Āziju.

Ja 2005. gadā 20 % pasaules kopējā pieprasījuma pēc būviekārtām nāca no Eiropas, tad 2014. gadā ⁽¹⁾ šis cipars sasniegs vien 14 %.

Vislielākās pārmaiņas ir notikušas saistībā ar Ķīnu un Indiju. Paredzams, ka 2014. gadā Ķīnas pieprasījums pēc būviekārtām veidos 34 % no visas pasaules pieprasījuma; salīdzinājumam 2005. gadā tie bija tikai 18 %, tātad Ķīnas pieprasījums deviņu gadu laikā dubultosies.

Šādām pārmaiņām būs milzīga ietekme, jo ASV un ES kopējais pieprasījums veidos tikai 29 % no pasaules pieprasījuma.

Krīzes ietekmē ievērojami pastiprinājusies tendence pārcelt daudzas ražotnes tuvāk jaunajiem tirgiem, kas atrodas ārpus Eiropas. Tā rezultātā Eiropā arī ievērojami samazinājies galveno sastāvdaļu piegādātāju skaits. Līdz ar to minētais nozīmē ne tikai ražotņu pārcelšanu, bet arī nepieciešamo speciālo zināšanu pārcelšanu.

Tā kā trešo valstu tirgu un Eiropas tirgus prasības un īpašie nosacījumi ir atšķirīgi, arvien pieaug bažas, ka Eiropā nākotnē varētu pietrūkt galveno sastāvdaļu piegādātāju, kuri attiecīgos produktus ražo par pieņemamu cenu un ievēro Eiropas vajadzības.

Vēl viena problēma ir saistīta ar tērauda pieejamību laikā, kad pasaulē notiek atveseļošanās no krīzes, jo cenu pieaugums un protekcionistiski pasākumi varētu negatīvi ietekmēt šo nozari, par ko arī liecināja pirmskrīzes rādītāji nozarē.

4.2 Ietekme uz nodarbinātību: darbaspēka novecošana, kvalificēta personāla trūkums un intelektuālā darbaspēka emigrācija

Mašīnbūves rūpniecībā Eiropā ir nodarbināti 3,6 miljoni cilvēku ⁽²⁾.

No tiem 10 % strādā lauksaimniecības tehnikas un būviekārtu rūpniecībā. Kopumā darbaspēks kļūst arvien vecāks, proti, tikai 20,1 % no darbiniekiem ir jaunāki par 30 gadiem, savukārt attiecīgais vidējais rādītājs citās nefinanšu preču nozarēs ir aptuveni viens darbinieks no četriem.

Arī lauksaimnieki, kas ir šo nozaru pircēji, saskaras ar tādu pašu problēmu — tikai 7 % no visiem Eiropas lauksaimniekiem ir jaunāki par 35 gadiem. Lauksaimniecība un būvniecība piesaista mazāk cilvēku nekā citas nozares, jo darbs tajās ir smagāks un atalgojums zemāks nekā citās profesijās Eiropā.

⁽¹⁾ Dati no *Off Highway Research*: www.offhighway.co.uk.

⁽²⁾ Eurostat dati: *European Business Facts and Figures 2009 edition*.

Nozares sliktais publiskais tēls, kura dēļ netiek atzīta tās nozīmība visai sabiedrībai, kvalificētu darbinieku un inženieru trūkums, neatbilstība starp nepieciešamajām prasēm un darba tirgū pieejamajām prasēm, daudzveidīgie un nevienādie kvalifikāciju un izglītības grādu nosaukumi un diplomi valstīs, kā arī elitāras izglītības trūkums dabaszinātnēs un inženierzinātnēs — visas šīs nozarei neizdevīgās iezīmes vēl pastiprināja ekonomikas krīze.

Nozarē tika veikti pasākumi, lai pēc iespējas samazinātu darba vietu likvidēšanu. Taču, kā minēts iepriekš, būviekārtu rūpniecībā strādājošo skaits tika samazināts par 35 % salīdzinājumā ar 2008. gadu ⁽³⁾.

Krīzes ietekmē notika arī intelektuālā darbaspēka emigrācija uz Tālajiem Austrumiem un Dienvidameriku, kur tirgi ir plaukstošāki un krīzes sekas bija jūtamas mazāk.

5. ES līmenī veicamie pasākumi

5.1 Jānodrošina, ka tiek īstenoti pasākumi negodīgas konkurences apkarošanai

Nozīmīga problēma Eiropas būviekārtu rūpniecībā vēl aizvien ir noteikumiem neatbilstošu būviekārtu imports Eiropas Savienībā, kā arī to pārdošana un izmantošana. Iekārtām, kas ES tirgū nonāk pirmo reizi, jāatbilst visām spēkā esošajām drošības un vides prasībām. Iekārtas, kas neatbilst minētajām prasībām, nav atļautas, un dalībvalstis nedrīkst pieļaut to nonākšanu ES tirgū.

Minētais rada negodīgu konkurenci un ierobežo labticīgu piegādātāju iespējas īstenot pētniecības un izstrādes pasākumus. Tas savukārt apdraud Eiropas būviekārtu nozares konkurētspēju un darba vietas, ko tā nodrošina. Neatļautas iekārtas biežāk izraisa negadījumus, un tās bieži vien neatbilst ES noteiktajiem vides standartiem.

Ražotājiem, kas ievēro ES tiesību aktos noteiktās prasības, šobrīd ir jākonkurē ar produktiem, kuri ES tirgū nonāk negodīgos apstākļos un kuru cena veido tikai mazu daļu no noteikumiem atbilstošo produktu tirgus cenas. Kompetentajām iestādēm trūkst resursu un finanšu līdzekļu, lai risinātu minētās problēmas, savukārt tiesību aktos nav skaidri noteikta legālu produktu aizsardzība.

ES tirgū nelegāli nonāk arvien vairāk neatbilstošu iekārtu, un uzraudzības un muitas iestādes neīsteno nekādus efektīvus pretpasākumus, lai gan 2010. gada 1. janvārī spēkā stājās stingrāki noteikumi (Regula 765/2008).

Ieteikums: EESK aicina Eiropas Komisiju un dalībvalstu iestādes īstenot visus nepieciešamos pasākumus, lai ES tirgū nodrošinātu godīgu konkurenci un garantētu vienlīdzīgus konkurences apstākļus ražotājiem, kuriem jākonkurē starptautiskā līmenī.

⁽³⁾ Eiropas būviekārtu komitejas (CECE) dati.

5.2 Jāpieņem attiecīgi lēmumi, lai uzlabotu vidi

Tāpat kā automobiļu nozarē, viena no lielākajām problēmām abās apskatāmajās nozarēs ir tiesību akti, ar ko regulē pārvietojamo mehānismu emisijas. Salīdzinājumā ar automobiļu nozari atbilstības nodrošināšanas izmaksas vienai pārvietojamo mehānismu vienībai ir ļoti augstas, jo apskatāmajās nozarēs ražošana un pārdošanas apjomi ir daudz mazāki, savukārt atšķirīgu modeļu skaits ir daudz lielāks.

Ar nākamo emisijas posmu, kas sākas 2011. gadā (IIIB), un tam sekojošo posmu, kas paredzēts 2014. gadā (IV posms), galveno piesārņojošo vielu līmenis tiks samazināts par vairāk nekā 90 % salīdzinājumā ar pašreizējo līmeni. Šīs pārmaiņas ietekmēs dzinējus, kā arī tiks pilnībā pārstrādāt daudzu iekārtu vispārējo uzbūvi.

Lai ievērotu noteiktos emisijas līmeņus, būs jāizmanto tehnoloģijas, kurām nepieciešama degviela ar ļoti zemu sēra saturu, ko pārvietojamo mehānismu nozarei Eiropā iegūt ir grūti un kas ārpus Eiropas nav pieejama vispār. Tādējādi trešo valstu tirgos nebūs iespējams pārdot ne jaunas, ne lietotas iekārtas.

Krīzes ietekmes mazināšanai nozare ir aicinājusi ES pieņemt likumdošanas instrumentu, kurš ļautu palielināt dzinēju ražošanas apjomu, pārsniedzot to daudzumu, kas noteikts elastības sistēmā, kuru paredz spēkā esošās direktīvas. Tādējādi vienreizējs emisiju palielinājums par 0,5 % ļautu rūpniecībai ievērojami ietaupīt izmaksas. Eiropas Komisija ir paudusi atbalstu šim ierosinājumam un izstrādājusi divus priekšlikumus attiecīgo direktīvu grozīšanai. Šobrīd šos priekšlikumus izskata ES Padome un Parlaments. Tomēr progress šai jautājumā ir pārāk lēns, un tas varētu mazināt gaidīto pozitīvo saimniecisko ietekmi.

EESK iesaka pēc iespējas ātrāk pieņemt papildu elastības noteikumus nākamajam tiesību aktu posmam par visurgājēju pārvietojamo mehānismu emisijām, kā arī līdzīgu priekšlikumu attiecībā uz lauksaimniecības traktoriem.

Lai nākotnē samazinātu sodrēju un slāpekļa oksīdu emisijas, būs nepieciešamas speciālas tehnoloģijas, kas palielinās degvielas patēriņu un tādējādi arī oglekļa dioksīda emisijas. Pateicoties ražotāju centieniem paaugstināt iekārtu efektivitāti, reālais degvielas patēriņš nav pieaudzis. Jauniem tiesību aktiem par oglekļa emisiju ierobežošanu/samazināšanu jābūt saskaņā ar attiecīgajiem pašreiz spēkā esošajiem tiesību aktiem, un tajos jāparedz pietiekami daudz laika to ieviešanai pēc pašreizējo emisijas posmu beigām.

Ieteikums: pirms apsvērt, vai izstrādāt stingrākus vai pavisam jaunus tiesību aktus attiecībā uz tiem pašiem produktiem, ES līmenī jāveic ietekmes novērtējums, ņemot vērā potenciālo negatīvo ietekmi uz rūpniecības konkurētspēju pasaules tirgū un praksē iespējamās šo iekārtu minimālās uzlabojumus.

5.3 *Izmantojamo iekārtu pieaugošais vecums — vajadzīga sistēma pārvietojamo mehānismu nodošanai pārstrādei*

Lauksaimniecībā un būvniecībā izmantojamām iekārtām ir garš paredzamais ekspluatācijas ilgums. Traktori vidēji kalpo vairāk nekā 15 gadus. Tāpēc jaunu iekārtu ekoloģisko īpašību pastāvīga uzlabošana tikai nelielā mērā un lēni ietekmē izmantojamās iekārtas vispārējās ekoloģiskās īpašības. Ātrākus rezultātus vislabāk būtu iespējams gūt, nosakot stimulus ļoti vecu un piesārņojošu iekārtu izņemšanai no tirgus. Šai pieejai ir acīmredzamas priekšrocības salīdzinājumā ar iespēju modernizēt vecas iekārtas ar pēcapstrādes sistēmu palīdzību. Vecu iekārtu aprīkošana ar filtriem rada daudzas papildu problēmas un mazina iekārtu drošības un darbības efektivitāti.

Attiecībā uz iekārtu nodošanu pārstrādei EESK iesaka tādu sistēmu, kas ļautu risināt vecu un piesārņojošu iekārtu problēmu, tādējādi palīdzot radīt tīrāku vidi un drošākus darba apstākļus.

EESK uzskata, ka jebkura sistēma, ar kuru nosaka izplūdes gāzu normas, nav piemērots risinājums problēmai, kas saistīta ar piesārņojošu iekārtu izmantošanu apdzīvotās vietās. Šādā veidā ne tikai netiek atrisināta problēma, bet arī tiek atļauta skaļu un nedrošu iekārtu darbība, neprasnīgas uzstādīšanas rezultātā, iespējams, pat palielinot pastāvošos riskus.

EESK arī iesaka izstrādāt saskaņotas prasības pēcapstrādes sistēmu modernizēšanai, ņemot vērā to potenciālu samazināt izplūdes gāzes, kā arī, lai mazinātu risku, kas rodas, kad ar tām aprīko lauksaimniecības iekārtas un būviekārtas.

5.4 *Nozare ir spējīga tikt galā ar izaicinājumiem, ko rada CO₂*

Līdzīgi kā automobiļu nozarē, arī lauksaimniecības tehnikas un būviekārtu nozarē galvenais CO₂ emisiju avots ir degvielas patēriņš. Iespējas samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas apskatāmajā nozarē jāvērtē saistībā ar iekārtu specifisko darba sniegumu, nevis — kā automobiļu nozarē — atbilstoši degvielas daudzumam, kas patērēts uz vienu kilometru.

Pēdējos gados, izmantojot efektīvākas iekārtas, jau panākti ievērojami uzlabojumi. Kopējās izmaksas, kas rodas visā iekārtas ekspluatācijas laikā un no kurām lielāko daļu veido degvielas izmaksas, kļūst par arvien svarīgāku faktoru, pircējiem izdarot pirkuma izvēli.

Tomēr, lai sasniegtu optimālu CO₂ samazinājumu, optimizācijas pasākumos galvenā uzmanība jāpievērš nevis dzinējam kā spēka avotam, bet gan visai iekārtai, tās izmantojumam un procesam kopumā, kā arī darbības efektivitātei un iespējamiem alternatīviem enerģijas avotiem ar zemu oglekļa emisiju.

EESK aicina ES iestādes un dalībvalstu pārstāvjus atbalstīt uz tirgu vērstu visaptverošu pieeju CO₂ emisiju samazināšanai no pārvietojamiem mehānismiem. Tā kā nav iespējams universāls risinājums, pragmatiska un saprātīga pieeja būtu izstrādāt piemērotus risinājumus tiem iekārtu veidiem, kas rada visvairāk emisiju (traktori, kombaini utt.), ņemot vērā iekārtas kopējo

efektivitāti (proti, degvielas patēriņš uz vienu tonnu novāktās labības vai uz vienu noasfaltētā ceļa kilometru).

5.5 *Saskaņošana ceļu drošības un vides aizsardzības jomā — galvenais faktors Eiropā un pasaulē*

Ņemot vērā tirgu pārbīdi projām no Eiropas, arvien svarīgāki kļūst gan globāli saskaņoti tiesību akti attiecībā uz produktiem, gan standartu saskaņošana. Tas attiecas arī uz ceļu drošības prasību saskaņošanu, kas būviekārtu un atsevišķu lauksaimniecības transportlīdzekļu jomā šobrīd nav veikta.

Papildus tam Eiropas rūpniecībai ir jācinās ar problēmu, ka Eiropas prasības kļūst arvien stingrākas salīdzinājumā ar prasībām pārējās pasaules daļās, un tas padara Eiropā ražotās iekārtu versijas vai nu pārāk dārgas, vai nesavietojamas.

Pirms tiesību aktu pieņemšanas un īstenošanas Eiropas Savienībā būtu rūpīgi jāapsver katra ES līmenī pieņemtā lēmuma ietekme, piemēram, uz vides aizsardzību.

Lauksaimniecības iekārtu un būviekārtu nozare ir devusi ieguldījumu vides aizsardzībā, samazinot iekārtu emisijas, kā noteikts Direktīvā (EK) 97/68 par visurgājēju tehniku un Direktīvā (EK) 2000/25 par traktoriem. Tas ļaus ievērojami samazināt makrodaliņas (97 %), slāpekļa oksīdus (96 %) un oglekļa oksīdu (85 %).

Līdzīgus centienus rūpniecības nozare ir īstenojusi saistībā ar trokšņa emisiju, proti, tā veltīja desmit gadus, lai 22 būviekārtām panāktu atbilstību ar attiecīgajiem tiesību aktiem par trokšņa emisiju.

Turklāt jau ir izstrādāti iekārtu ekspluatācijas cikla starptautiskie standarti, un rūpniecības nozare atbalsta pārstrādes sistēmu standartu izstrādi attiecībā uz zemes pārvietošanas iekārtām.

Lai nodrošinātu Eiropas produktu turpmāko konkurētspēju, ir ļoti svarīgi pasaules līmenī saskaņot likumus un noteikumus.

EESK aicina ES iestādes un dalībvalstu pārstāvjus atbalstīt globālu standartu izstrādi, piedalīties tajā un to veicināt. Šādu standartu izstrādei vispiemērotākā šķiet UNECE⁽⁴⁾ laboratorija.

5.6 *Darba apstākļi un sociālais dialogs nozarē*

Gan lauksaimniecības tehnikas, gan būviekārtu nozarē ir daudzi mazi un vidēja lieluma uzņēmumi, tāpēc sociālajam dialogam vajadzīgi īpaši nosacījumi. Darbinieku pārstāvība ir mazāka un pastāv mazākas iespējas informācijas starptautiskai apmaiņai nekā nozarēs, kurās darbojas Eiropas uzņēmumu padomes. Neraugoties uz to, nozares dažādie uzņēmumi apliecina zināmu

⁽⁴⁾ ANO Eiropas Ekonomikas komisija (Ženēva, www.unece.org).

vienotību, tāpēc to koordinēšanai un apmaiņai būtu jābūt organizētai un jānotiek līdzīgā veidā. Līdz ar to būtu jāpanāk uzņēmumu un darbinieku savstarpējā dialoga uzlabošana.

Metālapstrādes nozarē, tāpat kā citos sektoros, darba vietas kļūst nestabilas. Tā rezultātā profesionālā apmācība ir vāja, un ir pastāvīgs risks, ka pieredzējuši un kvalificēti darbinieki var pāriet uz citām nozarēm. Šāds nodarbinātības raksturs negatīvi ietekmē arī darba apstākļus.

Ieteikums: Eiropas Komisijai būtu jāveicina nozares analīzes veikšana, galveno uzmanību pievēršot darba apstākļu līmenim. Komiteja arī iesaka īstenot pasākumus, lai uzlabotu darba apstākļus visā ES teritorijā. Visbeidzot, būtu ārkārtīgi svarīgi izstrādāt pasākumus, lai nākotnē novērstu jaudas pārpalikumu, kāds bija vērojams ekonomikas krīzes laikā, un dot jaunu stimulu jaunu produktu attīstīšanai, kā arī jaunām ierosmēm darba organizācijas jomā, balstoties uz visu ieinteresēto personu zināšanām.

5.7 Eiropā jā saglabā gados jauns un kvalificēts darbaspēks

Kvalificētu darbinieku trūkums, darbaspēka novecošana, intelektuālā darbaspēka emigrācija uz citiem kontinentiem — tās ir tikai dažas no problēmām, ar ko saskaras lauksaimniecības tehnikas un būviekārtu rūpniecība nodarbinātības jomā. Kļūst arvien grūtāk piesaistīt šai nozarei gados jaunus un kvalificētus darbiniekus. Nozarei un iestādēm jāturpina veikt nepieciešamos ieguldījumus apmācībā, izglītībā un mūžizglītībā, jo šī ir viena no nozīmīgākajām Eiropas rūpniecības nozarēm.

Nozares nākotne nav iedomājama bez augstākā līmeņa izglītības un jauniem kvalificētiem darbiniekiem, bet tehnisku jauninājumu radīšanai vajadzīgi augsti izglītoti un radoši inženieri. Jāīsteno dažāda līmeņa programmas, no vienas puses, darbiniekiem, lai veicinātu izglītību un apmācību un sekmētu to lietderību

personālam, un, no otras puses, darba devējiem, lai konkrēti parādītu pievienoto vērtību un ieguvumus, kādu viņi gūst, ieguldot darba ņēmējos un viņu prasmju attīstīšanā. Šādu programmu plašāka atzišana iespējama sociālajā dialogā, iesaistot ieinteresētās personas.

Ieteikums: dalībvalstīm jāturpina atbalstīt nozari izglītības un apmācības, mūžizglītības un ar mašīnbūvi saistīto prasmju attīstīšanas jomā. Nākotnei būtiski ir atbalstīt pārkvalificēšanās programmas darbiniekiem, kas tiek atlaisti štatu samazināšanas dēļ, pirms vēl tas reāli ir noticis.

5.8 Mazajiem un vidējiem uzņēmumiem jāuzņemas galvenā loma inovācijās

Nesen publicētajā Uzņēmējdarbības un rūpniecības ģenerāldirektorāta paziņojumā "Rūpniecības politika globalizācijas laikmetā" precīzi norādīts, ka viens no galvenajiem izaicinājumiem MVU veicināšanā dažādās nozarēs (tostarp būviekārtu un lauksaimniecības tehnikas sektoros), kas jāņem vērā politikas izstrādē, ir vēl joprojām ierobežotā piekļuve finansējumam.

Tieši MVU bieži vien ir tie, kas ievieš jauninājumus tirgū, taču apgrūtināta pieeja finansējumam apdraud iespējas veikt ieguldījumus inovāciju izstrādē. Visās dalībvalstīs piekļuve finansējumam kļūva sarežģītāka finanšu un ekonomikas krīzes laikā. Jo īpaši apskatāmajās nozarēs MVU saskārās ar stingrākiem aizdevumu nosacījumiem. Tāpēc lielākā daļa valdību ir ieviešus vai paplašinājušas publisko garantiju shēmas vai arī paredzējušas tiešu valsts atbalstu. Taču tas nav pietiekami.

Tādēļ Komiteja iesaka dalībvalstīm un Eiropas Komisijai atbalstīt lauksaimniecības tehnikas un būviekārtu nozares MVU, izstrādājot viņu vajadzībām atbilstošus projektus un paredzot attiecīgu finansējumu.

Briselē, 2011. gada 4. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Eiropas rūpniecības politikas ārējā dimensija – vai ES tirdzniecības politikā tiešām ir ņemtas vērā Eiropas rūpniecības intereses?” (pašiniciatīvas atzinums)

(2011/C 218/05)

Ziņotājs: **Antonello PEZZINI** kgs

Līdzziņotājs: **Marcel PHILIPPE** kgs

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2010. gada 16. septembrī saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Eiropas rūpniecības politikas ārējā dimensija — vai ES tirdzniecības politikā tiešām ir ņemtas vērā Eiropas rūpniecības intereses?”

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija (CCMI) savu atzinumu pieņēma 2011. gada 4. aprīlī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 471. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 4. un 5. maijā (4. maija sēdē), ar 106 balsīm par, 2 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK pilnībā pievienojas ES prezidentvalsts Ungārijas paustajām bažām, ka “visā pasaulē notiek neticami straujas un dziļas pārmaiņas, un Eiropai jābūt spējīgai izturēt daudz spēcīgāku globālo konkurenci nekā agrāk”.

1.2 Komiteja aicina ES nekavējoties veikt saskaņotus un vienotus pasākumus saistībā ar ārējo dimensiju integrētā rūpniecības politikas stratēģijā, kas nodrošinātu Savienībai vadošo lomu tirdzniecības sistēmā un vienotu nostāju daudzpusējos un divpusējos tirdzniecības nolīgumos.

1.3 EESK uzskata, ka visiem dalībniekiem jānodrošina vienādi nosacījumi, lai konkurētu godīgas konkurences apstākļos un panāktu ilgtspējīgu un konkurētspējīgu ekonomisko un sociālo izaugsmi, pilnībā ievērojot starptautiskos ekonomikas, sociālos un vides standartus un ņemot vērā to, ka 2015. gadā 90 % no pasaules izaugsmes norisināsies ārpus ES un vienu trešo daļu no tās veidos Ķīna. Tādēļ ES tirdzniecības politikai jāatbalsta arī ES attīstības politika un jāņem vērā atšķirības tirdzniecības partneru vidū un sabiedrībā, sevišķi attīstības valstīs.

1.4 Komiteja uzskata, ka

— jāizveido kopēja spēcīgāka Eiropas pārvaldības sistēma, kas ļautu izmantot vienotā tirgus potenciālu, lai Eiropas rūpniecība atgūtu starptautisku vērienu;

— starptautiskā līmenī jāpauž vienots viedoklis;

— jānosaka saskaņota dalībvalstu rīcība.

1.5 Komiteja uzskata, ka ilgais darbs pie iekšējā tirgus izveidošanas, kas sākās 1988. gadā, jāturpina un jāizvērs, arī ieviešot Eiropas līgumtiesības uzņēmumiem, kas balstītas uz regulu, ar kuru izveido jaunu, progresīvu režīmu, uz kuru uzņēmumi var fakultatīvi atsaukties, slēdzot pārrobežu līgumus.

1.6 Komiteja uzskata, ka saglabāt Eiropas rūpniecības vadošo lomu pasaulē ir iespējams, ne tikai izmantojot inovāciju, pētniecību un jaunākās tehnoloģijas, bet arī izveidojot atbilstošas infrastruktūras un prasot pasaules tirgū piemērot lietpratīgu regulējumu, ar ko veicina tīrus un ilgtspējīgus ražošanas un izplatīšanas veidus.

1.7 Komiteja uzskata, ka īpaša uzmanība jāvelta Kopienas, valsts un reģionālā līmeņa pasākumiem cilvēkresursu nemitīgas izglītības un apmācības jomā, kā arī zināšanu izplatīšanai.

1.8 EESK iesaka vienmēr ņemt vērā Eiropas rūpniecības intereses un tās enerģiski aizstāvēt arī sarunās, skaidri, pārredzami un daudzveidīgi izmantojot visus pieejamos regulējuma instrumentus, tostarp tirdzniecības nolīgumus.

1.9 EESK uzsver, ka ir svarīgi uzņēmumiem nodrošināt viedu, prognozējamu un, galvenais, mazāk apgrūtinošu normatīvo sistēmu, kā arī radīt labāku uzņēmējdarbības vidi MVU.

1.10 Eiropas uzņēmumu interesēs ir, skaidri un pārredzami aizsargājot, nodrošināt nolīgumos un divpusējos kontaktos šādu aspektu iekļaušanu:

- starptautiskām konvencijām atbilstošus sociālos noteikumus, kas aizsargā darba ņēmējus,
- vides aizsardzības noteikumus,
- vides resursu izmantošanas ierobežojumus,
- energotaupības un klimata aizsardzības standartus,
- plašu ekomarķējuma izmantošanu,
- **EMAS** sertificēšanas kultūru,
- tehniski normatīvo standartu ievērošanu,
- rūpnieciskā un intelektuālā īpašuma aizsardzību,
- dažus efektīvus instrumentus tirdzniecības aizsardzībai un piekļuvei tirgiem un stratēģiskajām izejvielām, ņemot vērā abu pilsoniskās sabiedrības pušu bažas par resursu apsaimniekošanu,
- iniciatīvas MVU darbības atvieglošanai trešās valstīs,
- sociālā dialoga sistēmas un sistēmas, ar kurām pilsoniskā sabiedrība veic uzraudzību, arī izmantojot *ex ante* un *ex post* ietekmes novērtējumus, un
- augstu patērētāju aizsardzības līmeni.

1.11 EESK atbalsta 2010. gada decembra Eiropadomē Briselē izteikto viedokli par nepieciešamību "efektīvāk novērst ar globalizāciju saistītās problēmas un izmantot ar to saistītās iespējas, veicot ietekmes novērtējumus pirms tirdzniecības sarunu uzsākšanas, lai garantētu brīvu pieeju tirgiem, vienlīdzīgus tirdzniecības un konkurences apstākļus. ES tirdzniecības politikā visos gadījumos ir jāņem vērā nevienlīdzīgie apstākļi, kuros mūsu rūpniecībai bieži vien jākonkurē sociālo, vides, normatīvo u.c. apgrūtinājumu dēļ."

1.12 Komiteja aicina konkrēti īstenot Eiropadomes norādes "vēl vairāk uzlabot savas iekšpolitikas un ārpolitikas saskaņotību un savstarpēju papildināmību" (1).

1.13 Komiteja uzskata, ka ES ir jāattīsta konkurences priekšrocības, lai pasaules līmenī efektīvāk un stratēģiskāk aizsargātu savas intereses un palielinātu Eiropas ekonomikas un sociālā modeļa uzticamību.

(1) Sk. Eiropadomes 2010. gada 16. septembra secinājumu I pielikuma a) punktu.

2. Ievads

2.1 Rūpniecība kopumā, arī specializētie pakalpojumi, no kuriem atkarīga rūpniecība, un pakalpojumi, kas atkarīgi no rūpniecības, ir ļoti plaša nozare, kas veido aptuveni pusi no ES IKP — aptuveni 47 %.

2.2 Rūpniecība var dot šādu konkrētu ieguldījumu visas ekonomikas dinamiskākā izaugsmē:

- lielāka Eiropas produktivitāte,
- rūpniecības preču eksports (2),

— tehnoloģiju progress — vairāk nekā 80 % no ES privātā sektora izdevumiem pētniecībai un tehnoloģiju attīstībai finansē ražošanas nozare.

2.3 Uzdevums nepieļaut deindustrializāciju nozīmē izmantot visas ES politikas virzībā uz mērķi atbalstīt rūpniecības izaugsmes un konkurētspējas potenciālu, galvenokārt atbalstot rūpniecības ārējo dimensiju.

2.4 Nav jāizveido izolēta politika, bet jāiekļauj rūpniecības konkurētspējas un ar to saistīto pakalpojumu jautājums visās ES politikās, sākot ar kopējo tirdzniecības politiku.

2.5 Brīva piekļuve tirgiem neapšaubāmi veicina nodarbinātības izaugsmi. Tomēr ES jāaktualizē sava stratēģija, lai labāk atbalstītu uzņēmumu darbības izvēršanu starptautiskā mērogā simetriskuma un savstarpīguma apstākļos, kuros visiem dalībniekiem ir nodrošināti līdzvērtīgi noteikumi.

2.6 Saskaņota pieeja būtu jāievieš daudzās nozarēs, kas var dot īpašu pievienoto vērtību:

- ES tirdzniecības politika nākotnē būtu jāiekļauj stratēģijā "Eiropa 2020". Tāpēc vajadzīgs konkrētu un efektīvu noteikumu kopums, kas izstrādāts ar mērķi
 - atbalstīt atvērtus un vienlīdzīgus tirgus, pieprasot jaunajām tirgus ekonomikas valstīm ievērot tādas pašas noteikumus un respektējot mazāk attīstīto valstu vajadzības;
 - aizsargāt rūpniecisko un intelektuālo īpašumu;
 - izveidot jaunas un labāk integrētas zināšanas;
 - radīt nelabvēlīgus apstākļus viltošanai;
 - aizstāvēt sociālās tirgus ekonomikas vērtību un vairo izpratni par to (3),

(2) Aptuveni trīs ceturtdaļas no ES eksporta (avots — Uzņēmējdarbības un rūpniecības ģenerāldirektorāts).

(3) Sk. Lisabonas līguma 3. pantu.

- ierosināt un pieprasīt paaugstinātu vides kvalitātes aizsardzības un uzlabošanas līmeni, kā arī
 - popularizēt *euro* kā starptautiskās tirdzniecības valūtu.
 - Globālā tirgus atvēršanu un no tās izrietošo tarifu savstarpīgumu ļoti ierobežo beztarifu barjeras; jāpanāk, "ka tiek piemērotas mūsu tiesības saskaņā ar divpusējiem un daudzpusējiem nolīgumiem, un lai tiktu atvērti tirgi, kuri ir nelikumīgi slēgti" ⁽⁴⁾, lai nodrošinātu simetriskumu, savstarpīgumu un vienādus nosacījumus.
 - Būtu jāpārskata un jāpastiprina iniciatīvas, kas atbalsta MVU darbības izvēršanu starptautiskā mērogā. MVU eksporta īpatsvars ārpus iekšējā tirgus robežām patlaban ir mazāks nekā 15 %.
 - ES politikā būtu labāk jāizpēta, kā izmantot šādus citus līdzekļus darbības izvēršanai starptautiskā mērogā:
 - 1) ĀTI (ārvalstu tiešās investīcijas);
 - 2) tehnoloģiskā sadarbība;
 - 3) apakšuzņēmumu darbība.
 - Dalībvalstīm būtu jāattīsta spēcīgāks dialogs ar sociālajiem partneriem un visiem ekonomikas un sociālās jomas dalībniekiem.
 - Nodarbinātības jomā būtu jāatbalsta novatoriskas nozaru iniciatīvas pēc izmēģinājuma projektu parauga vadošajos tirgos.
- 2.7 Starptautiskā mērogā jānostiprina *euro* kā starptautiskās tirdzniecības valūtas loma gan attiecībā uz izejvielām, gan ražojumiem.
- 2.8 Straujā pasaules ekonomikas globalizācijas procesa un jauno tirgus ekonomikas valstu attīstības dēļ ES tirdzniecības politika ir pamatīgi jāpārskata, pilnībā ņemot vērā Eiropas rūpniecības intereses, lai tā spētu saglabāt un palielināt savu lomu globālā mērogā.
- 2.9 Vispārīgi runājot, ES rūpniecības politiku īsteno ar šādiem līdzekļiem:
- vispārīgi pasākumi ar mērķi attīstīt iekšējo tirgu;
 - ārējā tirdzniecības politika (antidempinga politika, divpusējas un daudzpusējas tirdzniecības sarunas, kas ietekmē atsevišķas rūpniecības nozares);
 - daudzas sociālās, reģionālās un vides rīcībpolitikas, kas vērstas uz cilvēkresursu attīstību;
 - konkurences politika ar juridiskiem instrumentiem tirgus nepilnību novēršanai un valsts atbalsta sniegšanai;
 - pētniecības un izstrādes politika;
 - inovācijas pasākumi;
 - Eiropas uzņēmumu sadarbības stiprināšana;
 - centieni veidot sociālo partneru dialogu un sadarbību, tostarp jaunattīstības valstīs, it īpaši, risinot sarunas par starptautiskajiem pamatnolīgumiem;
 - centieni īstenot vides politiku;
 - vērienīga un efektīva politika izglītības un apmācības jomā.
- 2.10 Tirdzniecība, ekonomika, reliģiju un kultūru dialogs, tātad tautu labklājība, ir atkarīga no valstu, valdību un starptautisko organizāciju attiecību kvalitātes. Jāņem vērā arī atšķirīgie attīstības līmeņi un dažādās iespējamās pieejas kopīgu problēmu risināšanā.
- 2.11 Šajā atzinumā EESK vēlas pievērsties rūpniecības politikas ārējai dimensijai.
- 2.12 Ņemot vērā iepriekš minēto, rūpniecības politikai ir vadošā nozīme, arī pamatojoties uz neseno atziņu, ka jāatjauno rūpniecībai un uzņēmumiem pienācīgā galvenā loma.
- 2.13 Pamatiniciatīva "Rūpniecības politika globalizācijas laikmetā" ⁽⁵⁾ vajadzīga, lai noteiktu vairākas prioritātes uzņēmējdarbības vides uzlabošanai, īpaši MVU, un veicinātu stabila un ilgtspējīga rūpnieciskā pamata izveidošanu.
- 2.14 "Gudra, ilgtspējīga un integrējoša izaugsme" ⁽⁶⁾ ir saistīta ar daudzveidīgas un inovatīvas ražošanas nozares stiprināšanu, lai sekmīgi darbotos globālos tirgos.

3. Interesu un rīcības jomas saskaņotai ārējai dimensijai

3.1 Interesu un rīcības jomu, kas ietekmē Eiropas rūpniecības politikas ārējo virzību, ir daudz, bet EESK vēlas pievērsties šādām jomām:

— Eiropas stratēģija, lai piekļūtu izejvielām;

— MVU darbības izvēršana starptautiskā mērogā;

⁽⁴⁾ COM(2010) 612 galīgā redakcija, 4. punkts.

⁽⁵⁾ Sk. pamatiniciatīvu 10, COM(2010) 2020 galīgā redakcija.

⁽⁶⁾ Turpat.

- standartizācija un intelektuālā īpašuma tiesības;
- dialogs par reglamentējošiem jautājumiem;
- kopēja tirdzniecības politika;
- Savienības tēls un perspektīvas;
- nozaru iniciatīvas: vadošie tirgi un Eiropas platformas.

3.1.1 Piekļuve izejvielām. Droša un vienkārša piekļuve izejvielām ir infrastruktūru pamats un rūpniecības attīstības priekšnoteikums. ES iniciatīvas nepieciešamas šādos nolūkos:

- novērst esošos izkropļojumus un izveidot jaunus noteikumus un nolīgumus attiecībā uz piekļuvi izejvielām, it īpaši enerģijas avotiem;
- prasīt pielikt nemītīgas pūles, lai garantētu, tostarp arī PTO līmenī, ka ražotājvalstis ievēro obligātos vides un sociālos standartus;
- uzlabot apstākļus ilgtspējīgai izejvielu ieguvei Eiropā;
- atbalstīt Eiropas vai valstu otrreizējas pārstrādes ķēdes, lai mazinātu resursu izšķērdēšanu, izveidotu darba vietas ar augstu pievienoto vērtību un ierobežotu ieguves procesu sociālo ietekmi un ietekmi uz vidi;
- veicināt resursu efektīvu izmantošanu un otrreizējo izejvielu izmantošanu;
- atbalstīt par izejvielu pārvaldību atbildīgās iestādes un institūcijas tajās jaunattīstības valstīs, kurās ir šāda veida resursi;
- atbalstīt jau notiekošos pētījumus par enerģijas ieguvī kodol-sintēzes rezultātā *JET* un *ITER* iekārtās, izmantojot dabā, it īpaši jūras ūdenī, plaši pieejamas izejvielas (deitēriju, litiju, tritiju).

3.1.1.1 Ja Eiropas rūpniecība grib nostiprināt un vairo savu klātbūtni un konkurētspēju pasaules mērogā, tai jāizveido spēcīga un visaptveroša stratēģija, kurā īpaša uzmanība pievērsta energoapgādei, piemērojot istu "izejvielu diplomātiju".

3.1.1.2 Piekļuvei izejvielām, it īpaši enerģijas avotiem, jābūt jaunās rūpniecības politikas pamatā. Vissvarīgāk ir nostiprināt ekonomiskās un politiskās attiecības ar trešām valstīm, lai

- novērstu izkropļojumus piekļuves nosacījumos, veicot pasākumus pret eksporta ierobežojumiem⁽⁷⁾;

- atbalstītu metālu ražošanu Eiropā;
- pastiprināt darbību Eiropai jau pieejamo izejvielu jomā;
- uzraudzīt sarakstu ar 14 "stratēģiskajām" izejvielām ražošanas nākotnei; tās ir antimons, berilijs, kobalts, fluorīts, gallijs, ģermānijs, grafitis, indijs, magnēzijs, niobijs, platīna grupas metāli (platīns, pallādijs, irīdijs, rodijs, rutēnijs un osmijs), retzemju metāli, tantals un volframs;
- izveidot stratēģiskas galveno izejvielu rezerves;
- iekļaut kokvilnu stratēģisko izejvielu sarakstā;
- izveidot Eiropas ģeoloģijas dienestu.

3.1.2 MVU darbības izvērsšana starptautiskā mērogā. Vēl viens liels izaicinājums ir Eiropas rūpniecības starptautiskais mērogs — mazajiem un vidējiem uzņēmumiem jāvar konkurēt globālajos tirgos līdztekus lieliem uzņēmumiem, vienlaikus pozitīvi parādot savus ražošanas apgalbus.

3.1.2.1 Ir jāizveido un jāpastiprina atbalsta instrumenti tirgus izpētei un finansējumam (apdrošināšana, maksājumu garantijas utt.), lai ļautu MVU attīstīties starptautiskā mērogā.

3.1.2.2 Saskaņā ar Uzņēmējdarbības un rūpniecības ģenerāldirektorāta jaunāko pētījumu 25 % no maziem un vidējiem Eiropas uzņēmumiem pēdējos trīs gados ir nodarbojušies ar importu un eksportu. Ārpus Eiropas iekšējā tirgus tikai 13 % uzņēmumu ir bijušas attiecības ar trešām valstīm, un darījumi jaunajos tirgos BRIC valstīs (Brazīlija, Krievija, Indija un Ķīna) ir bijuši tikai 7 līdz 10 % uzņēmumu.

3.1.2.3 Darbības izvērsšana starptautiskā mērogā ir labvēlīga uzņēmumam un dod tam papildu iespējas:

- tendence papildināt darbinieku skaitu. Starptautiskā mērogā aktīvi MVU rada jaunas darbavietas, palielinot darbinieku skaitu par 7 %, savukārt citos MVU pieaugums ir tikai 1 %;
- tendence veikt inovāciju. Inovatīvus produktus un pakalpojumus ieviesuši 26 % no starptautiskā mērogā aktīviem MVU un tikai 8 % citu MVU.

3.1.2.4 Darbības uzlabojums starptautiskajā tirdzniecībā ir nozīmīgs, lai palielinātu izaugsmi un nodarbinātību.

3.1.2.5 Īpaši jāstiprina un jāpaplašina izmēģinājuma iniciatīvas, lai izveidotu Eiropas atbalsta centrus trešās valstīs, tā sauktos Eiropas uzņēmējdarbības centrus⁽⁸⁾, un apņemšanās pilnībā izvērst tirgus piekļuves komandu (*Market Access Teams*) darbību.

⁽⁷⁾ Piemēram, tie, ko noteikusi Ķīna, Indija u.c. valstis.

⁽⁸⁾ Ķīnā, Taizemē, Indijā un Vjetnamā.

3.1.3 **Standartizācija.** Nepieciešama spēcīga standartizācijas un intelektuālā īpašuma aizsardzības politika, kurā būtu nodrošināta standartizācijas procesu ārējā dimensija.

3.1.3.1 Jāizvairās no tā, ka standarti pārvēršas par tirdzniecības šķēršļiem un ka valstu standartu skaita palielināšanās pakalpojumu jomā rada šķēršļus tirdzniecībai.

3.1.3.2 EESK ir pārliecināta, ka jāievieš juridiskas saistības visiem standartu veidotājiem standartu izstrādes procesā ievērot PTO nolīguma par tehniskajiem šķēršļiem tirdzniecībā (TBT) principus.

3.1.3.3 Vēl viens svarīgs temats ir sadarbība — pakalpojumiem un lietojumprogrammām jābūt patiešām sadarbspējīgam, lai tirgus tos pieņemtu un lai tie atbilstu izvirzītajiem mērķiem.

3.1.4 **Dialogs par regulatīviem jautājumiem.** Lai Eiropas rūpniecība būtu patiešām konkurētspējīga, vajadzīgi globāla mēroga noteikumi un regulējumi.

3.1.4.1 Tirdzniecības tarifu barjerām bieži vien pievienojas regulējoša rakstura beztarifu barjeras. Tāpēc EESK uzskata, ka jāpastiprina centieni dažādās jomās gan nolūkā samazināt esošās barjeras, gan, lai nepieļautu jaunu barjeru rašanos.

3.1.4.2 Šajā saistībā labāka regulējuma princips ir nozīmīgs, lai pazeminātu pārāk augstās izmaksas, kas bieži rodas pārmērīga regulējuma dēļ, un veicinātu efektīvāku piekļuvi starptautiskiem tirgiem, izmantojot savstarpējās atzīšanas mehānismus.

3.1.5 **Kopējā tirdzniecības politika** ir viens no Eiropas Savienības ārējo attiecību pilāriem. Tā regulē dalībvalstu tirdzniecības attiecības ar trešām valstīm, un tās galvenais mērķis ir nodrošināt taisnīgu konkurenci un līdzvērtīgus noteikumus.

3.1.5.1 Jānodrošina efektīvāka cīņa ar **viltojumiem un pirātismu** gan vienotā tirgus iekšienē, gan ārpus tā, jo šīs parādības nelabvēlīgi ietekmē aizvien lielāku skaitu arvien atšķirīgāku nozaru.

3.1.5.2 Lisabonas līgumā norādīts, ka uzlabot darbību pārrobežu un starptautiskajā tirdzniecībā ir svarīgi, lai palielinātu uzņēmumu izaugsmi, stiprinātu konkurētspēju un stabilitāti ilgtermiņā, nodrošinot, ka Eiropa pauz vienotu viedokli.

3.1.5.3 Instrumenti tirdzniecības aizsardzībai un piekļuvei tirgiem galvenokārt ir izveidoti tādēļ, lai aizsargātu Eiropas uzņēmumus no tirdzniecības šķēršļiem. Savienībai jāvar garantēt, lai pasaules tirdzniecība attīstītos harmoniski, būtu taisnīga un ilgtspējīga un tajā tiktu ņemts vērā atšķirīgais trešo valstu attīstības līmenis, palīdzot mazāk attīstītām valstīm

virzībā uz industrializāciju un prasot jaunajām tirgus ekonomikas valstīm pilnībā ievērot noteikumus.

3.1.5.4 ES jānosaka precīzi ekonomiski kritēriji, lai apspriestu un noslēgtu brīvas apmaiņas nolīgumus un izvēlētos partnerus, īpaši attiecībā uz tirgu potenciālu saistībā ar to lielumu un ekonomikas izaugsmi, nodrošinot skaidrus *ex ante* (politiska saskaņotība) un *ex post* (simetriskuma un savstarpīguma pilnīga ievērošana) novērtējuma mehānismus arī ar Eiropas sociālā dialoga un organizētas pilsoniskās sabiedrības atbalstu.

3.1.5.5 Tarifu samazināšana PTO ietvaros jāpapildina ar centieniem uzlabot darba apstākļus atbilstoši SDO standartiem.

3.1.6 **Savienības tēls un perspektīvas.** Ir vajadzīgs uz ilgtspējīgu attīstību virzīts redzējums ar spēju atbalstīt iekļaujošas sabiedrības, atvērtas ekonomikas un miermīlīgas attiecības globālā un ilgtermiņa perspektīvā.

3.1.6.1 Eiropas Savienības tēls tās iekšienē, bet galvenokārt ārpus tās jāspodrina, nodrošinot saskaņotību, vienotību un ātru rīcībaspēju, lai pilnībā izmantotu savas iespējas. Jāizstrādā un jāīsteno konkrēta rīcība sinerģētiskos un savstarpēji saskaņotos līmeņos, lai

— nodrošinātu **līdzsvarotu brīvu piekļuvi tirgiem**, kā arī **saudzētu planētas ierobežotos resursus, garantējot ilgtspējīgu Eiropas piekļuvi resursiem**, kas tai ir stratēģiski nepieciešami;

— **stiprinātu ekonomisko dialogu ar visiem svarīgākajiem partneriem**, izmantojot daudzpusēju pieeju;

— turpinātu **stiprināt euro starptautisko lomu**;

— pozicionētu ES kā **“starptautisku regulējošu varu”**, kas atbalsta standartu paaugstināšanu rūpniecības, vides un sociālajā jomā, kā arī pienācīgas kvalitātes nodarbinātības, publisko iepirkumu un intelektuālā īpašuma jomā;

— **dotu jaunu impulsu attiecībā uz trim galvenajām ES ārējās attīstības politikām:** paplašināšanos, kaimiņattiecību politiku un Vidusjūras reģiona valstu savienību, kā arī jaunām partnerattiecībām ar Āfriku atbilstoši ĀKK nolīgumiem⁽⁹⁾.

3.1.6.2 EESK ir pilnībā pārliecināta, ka bez **Eiropas līmeņa uz līdzdalību vērstas prognozēšanas par Eiropas rūpniecības politikas globālām perspektīvām** nebūs iespējams attīstīt kopēju stratēģisku redzējumu, kas vajadzīgs, lai piešķirtu jaunu, spēcīgu un saskaņotu impulsu Eiropas rūpniecības politikas ārējai dimensijai.

⁽⁹⁾ EESK atzinums par tematu “Atjauninātās Lisabonas stratēģijas ārējā dimensija”, OV C 128/2010., 41. lpp.

3.1.6.3 EESK ir pārliecināta, ka Eiropas rūpniecības nozares ir interesētas izaugsmē un ka vienīgais veids, kā to panākt, ir nepieļaut pastāvīgu pakļaušanos zemāku izmaksu konkurencei.

3.1.7. Nozaru iniciatīvas: vadošie tirgi un platformas

3.1.7.1 Eiropai jāveido nākotne, balstoties uz savām stiprajām pusēm. Tiek nemītīgi izstrādāti dažādi nozares risinājumi, lai uzlabotu Eiropas globālo konkurētspēju un vairotu Eiropas kā dzīves un darba vietas pievilcību.

3.1.7.2 Dažas galvenās jomas:

- tehnoloģiju infrastruktūras;
- energoapgādes tīkli;
- zināšanu sabiedrība un digitāla sabiedrība;
- veselība un mobilitāte;
- ES rūpniecības nozarēm vajadzīgās horizontālās tehnoloģijas.

3.1.7.3 EESK uzskata, ka jāizveido spēcīgāka un saskaņotāka dažādu jau esošo nozaru pieeju sistēma:

- Eiropas tehnoloģiju platformas;
- Vadošo tirgu iniciatīvas;
- dažādas augsta līmeņa konsultāciju komitejas;
- tādas inovāciju platformas kā, piemēram, “LeaderShip”, “Cars 21”, IKT darba grupa;
- ķīmijas rūpniecības augsta līmeņa grupa.

3.1.7.4 EESK arī uzskata, ka dažas īpaši sensitīvas un daudzsoļošanas nozares būtu vērts attīstīt papildus:

- **kosmoss;**
- **ilgtspējīga mobilitāte;**
- **nākotnē nozīmīgi sociālie jautājumi, kas saistīti ar klimata pārmaiņām;**
- **konkurences problēmjautājumi**, piemēram, ķīmijas, mašīnbūves un pārtikas lauksaimniecības rūpniecība;
- **energoietilpīgas nozares.**

4. ES politiku ārējā dimensija — ES rūpniecības panākumu atslēga

4.1 Prezidentvalsts Ungārija uzsvērusi, ka “visā pasaulē notiek neticami straujas un dziļas pārmaiņas, un Eiropai jābūt spējīgai izturēt daudz spēcīgāku globālo konkurenci nekā agrāk”.

4.2 Divdesmit miljoniem Eiropas uzņēmumu, īpaši mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, ko vada radošas personības, strādnieki, amatnieki un uzņēmēji, jāvar atjaunot un stiprināt savu konkurētspēju un izveidot darba vietas ar tādas Eiropas rūpniecības politikas atbalstu, kas rūpējas par savu ārējo dimensiju.

4.3 EESK atbalsta 2010. gada 17. decembra Eiropadomes secinājumus par starptautisko konkurētspēju un vienoto tirgu.

4.4 Īpaši EESK uzsver, cik svarīgi ir izveidot viedu, paredzamu un mazāk apgrūtināšu normatīvo sistēmu uzņēmumiem un labāku uzņēmējdarbības vidi MVU, kas tiem ļautu darboties un plānot ilgtermiņā.

Briselē, 2011. gada 4. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Trešo valstu valsts uzņēmumi ES publiskā iepirkuma tirgos” (pašiniciatīvas atzinums)

(2011/C 218/06)

Ziņotājs: **ROSSITTO kgs**

Līdzziņotājs: **PAETZOLD kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2010. gada 16. septembrī nolēma sagatavot pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Trešo valstu valsts uzņēmumi ES publiskā iepirkuma tirgos”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija savu atzinumu pieņēma 2011. gada 4. aprīlī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 471. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 4. un 5. maijā (2011. gada 4. maija sēdē), ar 152 balsīm par, 4 balsīm pret un 9 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) uzskata, ka visu valstu publiskā iepirkuma sistēmu atvēršana starptautiskajai konkurencei, balstoties uz PTO Nolīgumu par publisko iepirkumu (NPI), ir priekšrocība, jo šis līgums garantē savstarpīgumu un reglamentējošu un saturisku līdzsvarotību, kas nepieļauj protekcionisma pasākumus un negodīgu konkurenci attiecībā ar attīstības valstīm, neraugoties uz īpašajiem līgumiem, kas noslēgti ar šīm valstīm, saskaņā ar ES primārajiem un sekundārajiem tiesību aktiem šajā jomā un Eiropas Savienības Tiesas judikatūru.

1.2 EESK uzskata, ka jāpalielina Eiropas Savienības sarunu pilnvaras, lai atbilstīgi ES primārajiem un sekundārajiem tiesību aktiem uzlabotu piekļuvi trešo valstu publiskā iepirkuma tirgiem, ņemot vērā, ka vairāk nekā 80 % no Savienības publiskā iepirkuma tirgus ir atvērts trešām valstīm, bet citās ekonomiski attīstītās valstīs — tikai 20 %.

1.3 EESK prasa Eiropas Parlamentam, Padomei un Komisijai nekavējoties nodrošināt, ka publiskā iepirkuma jomā ES intereses tiek aizstāvētas efektīvāk un stratēģiskāk gan Eiropas Savienības iekšienē, gan starptautiskajā līmenī, tādējādi stiprinot ne tikai Eiropas uzticamību starptautiskajā līmenī, bet arī Eiropas ekonomikas un sociālā modeļa ilgtspēju un attīstību.

1.4 EESK uzskata: lai nodrošinātu godīgu konkurenci un līdztiesīgus noteikumus, uz visiem līgumslēdzējiem uzņēmumiem jāattiecinā vienādi konkurences nosacījumi un jāpiemēro savstarpējības princips trešo valstu uzņēmumiem, kas ievēro starptautiskos publiskā iepirkuma pamatprincipus, jo īpaši attiecībā uz aizliegumu par valsts atbalstu (tiešu vai netiešu), cenu aprēķināšanas metodēm un piesardzības principu saistībā ar izmaksām un risku.

1.5 EESK iesaka ES iekšējā tirgus likumdevējiem un ES sarunu vadītājiem starptautiskā publiskā iepirkuma jomā starptautiskajā līmenī ievērot saskaņotu politiku un apzināties, ka to darbībai var būt savstarpēja ietekme, un tāpēc atbalstīt vienlīdzīgu attieksmi, nediskrimināciju, savstarpēju atzīšanu, proporcionalitāti, pārredzamību, cīņu pret korupciju, sociālo un vides aizsardzības normu ievērošanu un pamattiesību ievērošanu.

1.6 Komiteja uzskata, ka attiecībā uz Komisijas divpusējā un daudzpusējā līmenī risinātajām sarunām, kas balstītas uz dalībvalstu piešķirtajām pilnvarām, jāievieš rezultātu saskaņotības sistematiska kontrole un pēc tam dalībvalstīm pilnībā un efektīvi jāīsteno attiecīgie apstiprinātie pasākumi.

1.7 EESK uzskata, ka būtu lietderīgi plurilaterālo Nolīgumu par publisko iepirkumu pārveidot par daudzpusēju nolīgumu, kuram varētu pievienoties jaunas valstis un kurā būtu paredzēti pārejas pasākumi saistībā ar kompensācijām, cenu atvieglojumiem, struktūrvienību vai nozaru iekļaušanu, kā arī jaunas robežvērtības. Komiteja arī uzskata, ka noteikti vajadzētu no jauna apsvērt ideju uz laiku apturēt NPI piemērošanu iepirkumam, ko finansē no Eiropas līdzekļiem, attiecībā uz to valstu uzņēmumiem, kuras īsteno protekcionisma pasākumus.

1.8 Lai nodrošinātu līdzsvarotu piekļuvi publiskajam iepirkumam, EESK pieprasa nekavējoties pieņemt jau paziņoto “Iniciatīvu par ES publiskā iepirkuma tirgus pieejamību trešo valstu uzņēmumiem un precēm” (Iepirkuma tirgus pieejamības shēma, MASP (Market Access Scheme for Procurement)), kā arī precīzus, pārredzamus un apstiprinātus mehānismus tirgu savstarpējai atvēršanai un šajā nolūkā attiecīgi pielāgot 2004. gadā pieņemto publiskā iepirkuma tiesību aktu kopumu.

1.9 EESK uzskata, ka jānostiprina pieeja, kuras pamatā ir preventīvi pasākumi un agrīnās brīdināšanas sistēma par projektiem un/vai trešo valstu pieņemtajiem pārāk ierobežojošajiem tiesību aktiem iepirkuma jomā, lai noteiktu potenciālos šķēršļus un ziņotu par tiem starptautiskajā līmenī jau uzreiz pēc to parādīšanās, ka jāpildveido Eiropas Komisijas datu bāze par piekļuvi tirgiem, kurā būtu it īpaši Eiropas Savienības MVU viegli pieejama un ticama informācija par uzaicinājumiem uz konkursu un specifiskajiem tehniskajiem un formālajiem aspektiem, kā arī jāizveido tirgus traucējumu statistikas un ietekmes rādītāju bāze.

1.10 Lai garantētu, ka valstu vai starptautiskā līmeņa līgumslēdzējas puses pilnībā izmanto MVU ekonomisko un inovācijas potenciālu, EESK iesaka vienkāršot un padarīt vieglākas procedūras, tās pielāgojot jaunajiem ES izaicinājumiem, tostarp paredzēt apmācības, informēšanas un atbalsta pasākumus uzņēmumiem, kas piedalās starptautiskos un trešo valstu rīkotos uzaicinājumos uz konkursu, it īpaši šo uzņēmumu vadībai.

2. Ievads

2.1 Eiropas Savienībā preču un pakalpojumu publiskā iepirkuma tirgus ikgadējais apmērs ir aptuveni 17 % no IKP, t.i., apmēram EUR 2 100 miljardi, no tiem aptuveni 3 % pārsniedz PTO ietvaros noslēgtajā Nolīgumā par publisko iepirkumu (NPI) noteikto robežvērtību⁽¹⁾. Globālajā tirgū publisko iepirkumu kopējo vērtību lēš 10 līdz 20 % apmērā no IKP, taču tā kā nav salīdzināmu datu par tām valstīm, kas nav parakstījušas NPI, var apgalvot, ka publiskā iepirkuma tirgus kopējais apjoms ievērojami pārsniedz 10 % no pasaules IKP.

2.2 Eiropas uzņēmumi — no lieliem starptautiskiem uzņēmumiem līdz visuzņēmīgākajiem MVU — cīnās par nostiprināšanu pasaules tirgos, taču, cenšoties piekļūt publiskā iepirkuma tirgiem, saskaras ar pieaugošām grūtībām — mazāk ar robežām saistītu šķēršļu dēļ, bet vairāk saistībā ar šķēršļiem “ārpus robežām”. Tie ir sarežģītāki un no tehniskā viedokļa rada lielākas problēmas, jo to konstatēšana, analīze un novēršana ir laikietilpīgāka un ar tiem saistītie noteikumi un prakse var traucēt ES uzņēmumu efektīvu dalību trešo valstu uzaicinājumos uz konkursu.

2.3 Kā minēts nosaukumā, šajā pašiniciatīvas atzinumā ir iztirzāts publiskā iepirkuma tirgus viens konkrēts aspekts, konkrēti, pētīts un konstatēts, kā saistībā ar trešo valstu uzņēmumu līdzdalību ES publiskā iepirkuma tirgos Eiropas Savienība var

- nodrošināt savu iekšējā publiskā iepirkuma tirgus netraucētu darbību,
- garantēt, ka trešo valstu valsts uzņēmumiem ir atļauts darboties ES tirgū, piemērojot tādus pašus dalības nosacījumus un kritērijus kā visiem pārējiem uzņēmumiem,

- nodrošināt Eiropas uzņēmumiem piekļuvi trešo valstu publiskā iepirkuma tirgiem uz savstarpēji līdzvērtīgiem un līdzsvarotiem noteikumiem.

Citi publiskā iepirkuma tirgus aspekti ir izskatīti vai tos izskatīs citos EESK atzinumos.

2.4 Ārējās tirdzniecības atvērtība un iekšējā tirgus reformas savstarpēji ietekmē viena otru: lai gan abos gadījumos mērķis ir samazināt izmaksas, ko rada nevajadzīgi normatīvie šķēršļi, kuri traucē preču, pakalpojumu un ieguldījumu apriti, tomēr iekšējā tirgus un starptautisko tirgu pieaugošās savstarpējās atkarības dēļ ES iekšējā tirgus likumdevēji un ES sarunu vadītāji, kas darbojas starptautiskās tirdzniecības un starptautisko publiskā iepirkuma tirgus jomā, apzinās, ka to darbībai var būt savstarpēja ietekme un ka viņiem jāievēro saskaņota politika, kuras pamatā ir ES primāro un sekundāro tiesību aktu principi, kas apstiprināti Eiropas Savienības Tiesas judikatūrā un Pamattiesību hartā:

- cilvēktiesību ievērošana,
- cīņu pret korupciju,
- sociālo un vides aizsardzības normu ievērošana,
- pārredzamība,
- proporcionalitāte,
- vienlīdzīga attieksme,
- nediskriminēšana,
- savstarpēja atzīšana.

2.5 Tādās jomās kā normas un noteikumi, pakalpojumi, ieguldījumi, publiskais iepirkums, intelektuālā īpašuma tiesības un sertifikācijas sistēmas vairākas tirdzniecības partnervalstis bieži turpina piemērot apgrūtināšas procedūras, trūkst pārredzamības un tiek īstenoti rūpniecības politikas pasākumi, kas vērsti uz importa aizstāšanu, tehnoloģiju piespiedu nodošana un preferenciālas piekļuves izejvielām piešķiršanu vietējiem ražotājiem.

2.6 Lai gan Eiropas uzņēmumi iekšējā tirgū darbojas pieaugošas konkurences apstākļos, kurā svarīga ir pārredzama atvērtība un kur lielas pūles ir veltītas, lai izveidotu Eiropas iekšējo tirgu bez robežām, šobrīd ir skaidri redzams, ka šī atvērtība iekšējo tirgu padara pilnīgi neaizsargātu pret tirgus dalībniekiem no trešām valstīm, kuri nevēlas piemērot tādu pašu atvērtību savos tirgos.

⁽¹⁾ Avots: aplēses, kas minētas Eiropas Komisijas dokumentā COM(2010) 612 galīgā redakcija.

2.7 ES šajā jautājumā ir stingri noteikumi, kuru mērķis ir nodrošināt godīgu konkurenci un līdztiesīgus noteikumus. Pieredze tomēr liecina, ka neviens no šiem noteikumiem neatliecas uz trešo valstu publiskā sektora uzņēmumiem, it īpaši, kad tie piedalās publiskā iepirkuma procedūrās —; tas ir pret-runā ar iekšējā tirgus principiem un nodara lielus zaudējumus Eiropas rūpniecībai un ekonomikai.

2.8 EESK uzskata, ka ir jāizpēta, kā ES var nodrošināt netraucētu iekšējā tirgus darbību arī tad, ja tajā ir atļauts darboties trešo valstu publiskā sektora uzņēmumiem, vienlaikus turpinot neatļaidīgi apkarot protekcionismu, bet Eiropas patērētāju, uzņēmumu un nodokļu maksātāju interesēs nepieļaujot jebkāda veida sociālo un vides dempingu ⁽²⁾, nepārredzamas izmaksas, cenas un valsts piešķirtās subsīdijas, kā arī budžeta un brīvā tirgus noteikumu neievērošanu.

2.9 Vispārējā vienošanās par tarifiem un tirdzniecību skaidri noteikts, ka uz publisko iepirkumu neattiecas valsts režīma piemērošanas pamatpienākums, kā arī saistības, kas noteiktas Vispārējā vienošanās par tirdzniecību un pakalpojumiem. Tomēr jāņem vērā ⁽³⁾, ka 2015. gadā 90 % no pasaules izaugsmes tiks ģenerēta ārpus Eiropas, turklāt trešā daļa no tās — Ķīnā vien. Turpmākajos gados mums jāizmanto iespēja, ko sniedz augstāks izaugsmes trešās valstīs, jo īpaši Austrumāzijā un Dienvidāzijā.

2.10 Mūsu tirgus jau ir lielā mērā atvērts, bet mūsu galveno tirdzniecības partneru tirgus tāds ir daudz mazākā mērā, jo īpaši reģionālajā un vietējā līmenī. Lai par to pārliecinātos, pietiek aplūkot dažus piemērus dažādos kontinentos.

2.10.1 **ĶĪNĀ** tirgi joprojām ir atvērti daudz mazāk, nekā varētu būt. Ķīna, kuras IKP 2009. gadā bija EUR 3 573,8 miljardi, tajā pašā gadā uz ES eksportēja preces EUR 227 miljardu vērtībā, bet no ES importēja preces EUR 99,7 miljardu vērtībā. "Vietējo produktu" atbalstīšanas klauzulas saskaņā ar Valsts iepirkuma likuma 10. pantu ir spēkā kopš 2003. gada, un 2007. gadā Ķīnas produktu iegādes atbalsta politika tika nostiprināta ar diviem dekrētiem, ar kuriem publiskā iepirkuma ietvaros iespēju iepirkt ārvalstu preces ierobežoja līdz gadījumiem, kad vietējie produkti ir "nesamērīgi" dārgāki un zemākas kvalitātes. Minēto noteikumu 2009. gadā interpretēja vēl stingrāk, izslēdzot jebkādu palikušo iespēju, īpaši attiecībā uz augsto tehnoloģiju un inovatīviem produktiem. Turklāt iekšējā pieprasījuma atbalsta paketē 2008. un 2009. gadā tika noteikta stingra kontrole publiskajam iepirkumam būvniecības nozarē. 2009. gada novembrī Ķīna ieviesa "akreditētu vietējo inovatīvo produktu sarakstu" un 2010. gadā Valsts padome ierosināja veikt izmaiņas attiecībā uz valsts kontrolētiem uzņēmumiem,

lai stimulētu tos darboties tikai iekšējā tirgū. Vienlaikus tā tomēr piešķīra valsts atbalstu Ķīnas augsto tehnoloģiju rūpniecībai, lai tā kļūtu konkurētspējīgāka ārvalstu tirgos ⁽⁴⁾.

2.10.1.1 Būvdarbu valsts līgumu jomā Ķīna atteicās no savas licenču sistēmas projektu pārvaldībā, būvniecības pārvaldībā un citos būvniecības pakalpojumos, aizstājot to ar jaunu sistēmu, kas paredzēta "pilnībā ārvalstu īpašumā esošiem būvniecības uzņēmumiem" (*WFOCE, wholly foreign-owned construction enterprise*) un kopuzņēmumiem (*joint venture*). Minētajā sistēmā ārvalstu uzņēmumiem praktiski nav pieejami projekti, uz kuriem attiecas iekšējie piedāvājumu konkursi, turklāt tie var piedalīties tikai nedaudzajos starptautiskajos iepirkuma konkursos saistībā ar iekšzemes projektiem: abām sistēmām — *WFOCE* un *joint ventures* — ir jāatbilst Ķīnas kvalifikācijas sistēmai, kurā paredzēts, ka uzņēmuma pamatkapitālam jābūt vismaz piecas reizes lielākam par projekta vērtību, vadošo darbinieku skaitam — vismaz 300 darbinieku, kas dzīvo Ķīnā vismaz vienu gadu, jāuzrāda atsauces par iepriekšējiem Ķīnā veiktajiem darbiem un kopuzņēmuma gadījumā jāņem vērā partneris ar viszemāko kvalifikāciju ⁽⁵⁾.

2.10.1.2 Pašreizējā Ķīnas piedāvājumā PTO sarunās atbilstoši Nolīgumam par publisko iepirkumu (NPI) ne darbības, ne līgumslēdzēju iestāžu līmenī nav iekļauta lielākā daļa būvniecības darbu, kas varētu interesēt Eiropas uzņēmumus.

2.10.1.3 **Krievijā**, kas nav pievienojusies NPI, Ekonomikas attīstības ministrijas 2008. gada decembra noteikumos paredzēti ierobežojumi piekļuvei valsts un pašvaldību iepirkuma konkursiem, priekšroku dodot iekšzemes ražojumiem un pakalpojumiem, kuriem var noteikt cenu, kas ir līdz pat par 15 % augstāka par konkurētspējīgo cenu, un 2009. gadā tika pieņemti "pērciet Krievijas precis" veida pasākumi krīzes pārvarēšanai.

2.10.2 **BRAZĪLIJĀ** publiskā iepirkuma likumu grozīja 2010. gada jūlijā, lai līgumslēdzējam iestādēm dotu iespēju paturēt 25 % rezervi precēm un pakalpojumiem, ko pilnībā vai daļēji ražo Brazīlijā. Brazīlijā 2009. gadā reģistrētais IKP bija EUR 1 128,5 miljardi ⁽⁶⁾.

⁽⁴⁾ Vienas no galvenajām bažām saistībā ar publisko iepirkumu un intelektuālo īpašumu ir tieši "vietējās inovācijas" politika, kuras mērķis ir palīdzēt Ķīnas uzņēmumiem virzīties augšup pa vērtības ķēdes posmiem. Vietējās inovācijas politika, ar kuru pirmo reizi iepazīstināja 2009. gada novembrī, nopietni apgrūtināja pieeju Ķīnas iepirkumu tirgum daudzās jomās, sākot no "zaļajām" tehnoloģijām, līdz telekomunikācijām. (Sk. SEC(2011) 298 final, latviešu valodā nav pieejams)

⁽⁵⁾ Sk. Komisijas paziņojumu un PTO dokumenta Nr.S/C/W/286, 15.–19. pantu. Turklāt, ja ārvalsts uzņēmums pārņem Ķīnas uzņēmumu, Ķīnas uzņēmuma iegūtā kvalifikācija tiek anulēta un tam ir jāsaņem jauna.

⁽⁶⁾ Ar grozījumiem Brazīlijas publiskā iepirkuma likumā, kurus pieņēma 2010. gada jūlijā, ir ieviesta "pagaidu" klauzula "pērciet Brazīlijas produktus".

⁽²⁾ Sk. COM(2010) 612 galīgā redakcija

⁽³⁾ Turpat.

2.10.3 **ASV** Kongress ir nostiprinājis prasības likuma "American Recovery and Reinvestment Act" sadaļā "pērciet ASV produktus" (*Buy American*).⁽⁷⁾ ASV iekšzemes kopprodukts 2009. gadā bija EUR 10 122,6 miljardi, un tā uz ES eksportēja preces un pakalpojumus aptuveni EUR 286,8 miljardu vērtībā, bet tās imports no ES bija aptuveni EUR 323,8 miljardi⁽⁸⁾.

2.10.4 **JAPĀNĀ**, kas ir septītais lielākais ES eksporta tirgus ar eksportu EUR 36 miljardu vērtībā un importu EUR 56,7 miljardu vērtībā 2009. gadā, ES uzņēmumiem ir grūti piekļūt publiskā iepirkuma tirgiem, lai gan Japāna ir parakstījusi PTO Nolīgumu par publisko iepirkumu: ES uzņēmumiem (2007) bija pieejami tikai 4 % (EUR 22 miljardu vērtībā) no publiskā iepirkuma tirgus — tas ir mazāk par 0,7 % no Japānas IKP. Savukārt Japānas uzņēmumiem ir bijusi piekļuve ES publisko iepirkumu tirgum EUR 312 miljardu vērtībā (jeb 2,5 % no ES IKP)⁽⁹⁾.

2.10.5 **VJETNAMĀ** 2010. gada aprīlī tika pieņemta direktīva par iekšzemes produktu un materiālu izmantošanu un to publisko iepirkumu, ko finansē no valsts fondiem. Vjetnamas IKP 2009. gadā bija EUR 66,8 miljardi, tā eksportēja preces EUR 7,8 miljardu vērtībā, bet importa no ES vērtība bija EUR 3,8 miljardi.

2.10.6 **AUSTRĀLIJĀ** 2009. gadā divi štati pieņēma noteikumus par stratēģisku publisko iepirkumu (vairāk nekā 250 miljonu Austrālijas dolāru). Viktorijas štatā 40 % iepirkumu jābūt vietējiem (Austrālijas un Jaunzēlandes), bet Jaundienvidvellsā noteikts cenu atvieglojums 20 % apmērā, ko atsevišķos gadījumos papildina atvieglojums 2,5 līdz 5 % apmērā. Austrālijā 2009. gadā reģistrētais IKP bija EUR 712,8 miljardi; un tā uz ES eksportēja preces un pakalpojumus aptuveni EUR 14,4 miljardu vērtībā, bet tās imports no ES bija aptuveni EUR 34,1 miljardi.

2.11 Savukārt Turcijā ar 2008. gadā pieņemto likumu Nr. 5812 tika uzlabota publiskā iepirkuma sistēma, saskaņojot iekšējos noteikumus ar Kopienas noteikumiem: preču, darba un pakalpojumu iepirkums balstīts uz atvērtiem konkurences mehānismiem, lai arī vēl jāuzlabo ES direktīvu par pārsūdzības

⁽⁷⁾ Tiesību aktos paredzēti divi jauni "Buy American" pasākumi, nosakot, ka "ar šo likumu regulētos fondus nav atļauts izmantot publisko ēku vai darbu būvniecības, rekonstrukcijas, uzturēšanas vai remonta projektiem, ja tajos visas izmantotās dzelzs, tērauda un ražotie produkti izcelsme nav ASV"; un "ar šo likumu regulētos fondus nav atļauts izmantot, lai Iekšlietu departaments iegādātos detalizētā sarakstā iekļautos tekstilizstrādājumus, ja tie nav audzēti un pārstrādāti Savienotajās Valstīs".

⁽⁸⁾ Vēl viens piemērs ir aizliegums ASV valdībai veikt pirkumus no tā sauktajiem invertētajiem uzņēmumiem, kas ir ASV uzņēmumi, kuri ir mainījuši jurisdikciju un pārgājuši uz citas valsts nodokļu sistēmu, kas izraisa nopietnas bažas par tās atbilstību PTO Nolīguma par publisko iepirkumu (NPI) prasībām. Tādējādi ES uzņēmums, kas atrodas ES, nevar pārdot preces ASV valdībai, pat ja to aizsargā PTO Nolīgums par publisko iepirkumu.

⁽⁹⁾ Sk. SEC 2011/298

sistēmām transponēšana⁽¹⁰⁾. ES robežvērtības 2008. gadā tika pārsniegtas: darba iepirkuma jomā par EUR 7 303 miljoniem, pakalpojumu iepirkuma jomā — par EUR 8 459 miljoniem un preču iepirkuma jomā — par EUR 8 042 miljoniem.

3. Pašreizējais tiesiskais regulējums

3.1 Spēkā esošais tiesiskais regulējums par Eiropas uzņēmumu dalību publiskajā iepirkumā ietver šādus elementus:

— Kopienas pamatsistēma, ko veido 2004. gada publiskā iepirkuma direktīvas: Direktīva 2004/18/EK par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru; Direktīva 2004/17/EK, ar ko koordinē iepirkuma procedūras, kuras piemēro subjekti, kas darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs; Direktīva 2007/66/EK par publiskā iepirkuma procedūru pārskatīšanu⁽¹¹⁾ un labas prakses kodekss, lai veicinātu MVU piekļuvi publiskajam iepirkumam, kā arī Direktīvas 89/665/EEK un 92/13/EEK;

— līgums, ar kuru ES primārajās tiesībās atzītas reģionālās un vietējās autonomijas tiesības ar iespēju publiskajām iestādēm izmantot pašu instrumentus sabiedrisko pakalpojumu sniegšanai, piemēram, dažāda veida publiskā un privātā sektora partnerību;

— daudzi ES Tiesas spriedumi par publisko iepirkumu;

— galvenais instruments starptautiskā publiskā iepirkuma tirgus atvēršanai, proti, PTO plurilaterālais nolīgums par publisko iepirkumu, kas pašreiz tiek pārskatīts; spēkā esošā PTO Vispārējā pakalpojumu tirdzniecības nolīguma (GATS) galvenie noteikumi par tirgus pieejamību neattiecas uz publisko iepirkumu, bet neskar daudzpusējo sarunu pilnvaras pakalpojumu publiskā iepirkuma jomā, kurā ES ir vadošā loma attiecībā uz saistībām par piekļuvi tirgum un diskriminācijas aizliegumu pakalpojumu publiskā iepirkuma jomā; virkne kopēju procesuālo normu iepirkuma jomā;

— brīvās tirdzniecības nolīgumu, asociācijas nolīgumu, partnerattiecību un sadarbības nolīgumu, stabilizācijas un asociācijas nolīgumu, ekonomisko partnerattiecību nolīgumu, pagaidu nolīgumu par tirdzniecību un ar tirdzniecību saistītiem jautājumiem, kā arī tirdzniecības un ekonomiskās sadarbības nolīgumu "publiskā iepirkuma" klauzulas;

⁽¹⁰⁾ Publiskā iepirkuma novērtējums Turcijā 2009. gadā — SIGMA (Atbalsts pārvaldības un vadības uzlabošanai), ESAO un ES kopīga iniciatīva.

⁽¹¹⁾ Komisijas dienestu dokuments SEC(2008) 2193.

— Kopienas publiskā iepirkuma un koncesiju tiesību piemērošana institucionalizētai publiskā un privātā sektora partnerībai.

4. Piezīmes

EESK uzskata, ka visu valstu publiskā iepirkuma sistēmu atvēršana starptautiskajai konkurencei, balstoties uz PTO Nolīgumu par publisko iepirkumu, ir priekšrocība, jo šis līgums garantē savstarpīgumu un reglamentējošu un saturisku līdzsvarotību, kas nepieļauj protekcionisma pasākumus un negodīgu konkurenci attiecībā ar attīstības valstīm, neraugoties uz īpašajiem līgumiem, kas noslēgti ar šīm valstīm.

4.1 EESK norāda, ka saskaņā ar Komisijas sniegto jaunāko informāciju "2015. gadā 90 % no pasaules izaugsmes tiks ģenerēta ārpus Eiropas, turklāt trešā daļa no tās — Ķīnā vien" ⁽¹²⁾.

4.2 EESK atbalsta principu, ka Eiropas Savienībai, lai attīstītu tās konkurētspējas priekšrocības, jānodrošina ES interešu efektīvāka un stratēģiskāka aizsardzība, stiprinot Eiropas uzticamību starptautiskajā līmenī un Eiropas ekonomikas un sociālā modeļa ilgtspēju un attīstību. Lai vairotu uzticamību, Eiropai ir jāpaliek savas sarunu pilnvaras, lai uzlabotu piekļuvi trešo valstu tirgiem, ņemot vērā, ka vairāk nekā 80 % no Savienības publiskā iepirkuma tirgus ir atvērts trešām valstīm, bet citās ekonomiski attīstītājās valstīs — tikai 20 % ⁽¹³⁾.

4.3 EESK uzskata, ka pašreiz spēkā esošais Eiropas regulējums publiskā iepirkuma jomā principā ir atbilstīgs un pietiekams, lai regulētu Eiropas tirgus ekonomiskos, sociālos un vides aspektus. Diemžēl dažas dalībvalstis pilnībā neizmanto minētā regulējuma sniegtās iespējas, lai nodrošinātu godīgu konkurenci, un pastāv iespēja, ka tās, neievērojot savstarpīguma principu, atvērs savus tirgus trešo valstu uzņēmumiem, kuri neievēro starptautiskā publiskā iepirkuma pamatprincipus. Taču ir ļoti svarīgi, lai šie principi tāpat kā Līgumu un Pamattiesību hartas pamatprincipi tiktu stingri ievēroti.

4.4 EESK uzskata, ka publiskā sektora uzņēmumu sadarbība nedrīkst radīt paralēlus tirgus, kuros netiek ievēroti publiskā iepirkuma noteikumi un kuros netiek iesaistīti privātie uzņēmumi.

4.5 ES mērķis ir izveidot atvērtu ekonomiku, kas rosina brīvu tirdzniecību, ņemot vērā, ka ES nodrošina nediskriminējošu un juridiski drošu piekļuvi lielai publiskā iepirkuma daļai. Vienlaikus jānodrošina konfidencialitāte un pārredzamība, lai veicinātu inovāciju un publisko iepirkumu ilgtspējīgu tirgu, kurā

— priekšroka tiek dota ekonomiski izdevīgākajam, nevis lētākajam piedāvājumam,

— ņemts vērā produkta pilns dzīves cikls.

4.6 EESK uzskata, ka uz visiem līgumslēdzējiem uzņēmumiem jāattiecinā vienādi konkurences nosacījumi. Šajā sakarā Komiteja pauž bažas par trešo valstu "valsts uzņēmumu" līdzdalības nosacījumiem, jo īpaši attiecībā uz neatļautu tiešo vai netiešo valsts atbalstu, cenu aprēķināšanas metodi un piesardzības principa ievērošanu saistībā ar izmaksām un risku. Eiropas tirgus gan nodrošina piekļuvi, bet negarantē pienācīgu aizsardzību pret negodīgu konkurenci, kas var radīt nopietnus sociālā un vides dempinga draudus, kā arī Līgumu un Pamattiesību hartas ētikas standartu pārkāpuma risku no minēto valsts "uzņēmumu" puses.

4.7 EESK uzskata, ka būtu vajadzīgi šādi pasākumi:

4.7.1. Starptautiskajās sarunās un sarunās ar trešām valstīm īpašu uzmanību pievērš tam, ka ir jāievēro un nav apspriežamas Savienības vērtības, tiesības un pamatprincipi, kas noteikti Savienības primārajos tiesību aktos, kuru pamatā ir Līgumi un Pamattiesību harta.

4.7.2. Paust vienotu, stingru, saskaņotu un solidāru nostāju starptautiskajās sarunās, nepieļaujot valstu individuālas darbības, kas varētu kaitēt kopējai nostājai sarunās, un veicot salīdzinošo novērtēšanu par valstu tirgu faktisko atvērtību atbilstīgi Eiropas līmenī noslēgto līgumu nosacījumiem.

4.7.3. Efektīvāk koordinēt to Komisijas dienestu darbu, kuru kompetencē ir dažādi tirdzniecības, nozaru, sadarbības sarunu aspekti, atbilstīgi 1994. gada NPI, jaunāko brīvās tirdzniecības nolīgumu, partnerības un sadarbības nolīgumu un Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu partnerības ietvaros noslēgto asociācijas nolīgumu noteikumiem par publisko iepirkumu daudzpusējā līmenī, kā arī piemērot pieeju, kas vairāk orientēta uz beztarifū barjerām un publiskā iepirkuma tirgu atvēršanu ES uzņēmumiem.

4.7.4. Plurilaterālajam Nolīgumam par publisko iepirkumu jāiekļūst par daudzpusēju nolīgumu, kuram pievienojas jaunas līgumslēdzējas puses un kurā paredzēti pārejas pasākumi saistībā ar kompensācijām, cenu atvieglojumiem, struktūru vai nozaru iekļaušanu, augstākas robežvērtības.

⁽¹²⁾ Sk. COM (2010) 612 galīgā redakcija, 1. punkts.

⁽¹³⁾ Francijas, Vācijas, Spānijas, Portugāles, Itālijas un Polijas kopīga deklarācija par lielāku savstarpīgumu starp ES un tās tirdzniecības partneriem, 2011. gada 9. februāris.

4.7.5. Uz laiku apturēt piekļuvi NPI iepirkumam, ko finansē no Eiropas līdzekļiem, to valstu uzņēmumiem, kuras īsteno protekcioņa pasākumus; šo ierosinājumu EESK jau paudusi vairākos iepriekš izstrādātos atzinumos ⁽¹⁴⁾.

4.7.6. Precīzi piemērot savstarpīguma un proporcionalitātes principus atsevišķiem sektoriem saskaņā ar NPI "Vispārīgajām piezīmēm un atkāpēm no EK I papildinājuma III panta noteikumiem".

4.7.7. Noteikt trešo valstu uzņēmumiem tādas pašas noteikumus, kādi ir spēkā Eiropas uzņēmumiem ES publiskajā iepirkumā: ES nevar turpināt balstīt sarunas uz formālu savstarpīguma principu, atsakoties no faktiskā ekonomiskā savstarpīguma; nelīdzsvarotības gadījumā jāparedz līgumsaistību pārtraukšanas drošības klauzula.

4.7.8. Gadījumos, kad nozīmīgi ES tirdzniecības partneri izmanto Eiropas tirgus vispārējo atvērtību, neievērojot savstarpīguma principu, ES jāparedz mērķtiecīgi ierobežojumi attiecībā uz atsevišķiem publiskā iepirkuma sektoriem, lai rosinātu minētos partnerus no savas puses piedāvāt tirgus atvēršanu.

4.7.9. Pēc iespējas ātrāk pieņemt iniciatīvu par ES publiskā iepirkuma tirgus pieejamību trešo valstu uzņēmumiem (MASP), kas papildināta ar precīziem, pārredzamiem un apstiprinātiem mehānismiem tirgu savstarpējai atvēršanai, lai nodrošinātu ekonomiski attīstīto valstu un attīstības valstu uzņēmumu līdzsvarotu piekļuvi publiskajam iepirkumam sektoros, uz kuriem attiecas Direktīva 2004/17/EK ⁽¹⁵⁾ un 2011. gada darba programma ⁽¹⁶⁾.

4.7.10. Nodrošināt efektīvāku tehnisko sadarbību starp dalībvalstu pārstāvjiem un Komisiju jautājumā par tirgu pieejamību un biežāk apspriesties ar nozares pārstāvjiem.

4.7.11. Veikt stingrāku kontroli un pasākumus, kas garantē tās faktisku īstenošanu, lai pārbaudītu, ka netiek piešķirts ne tiešs, ne netiešs valsts atbalsts, kas ir aizliegts ES, īpaši attiecībā uz uzaicinājumiem uz konkursu Eiropas, EIB, struktūrfondu finansētiem vai ar Eiropas tīkliem saistītiem pasūtījumiem, un ka tiek pilnībā ievērotas garantijas par atbilstību Savienības sociālajiem un vides standartiem.

4.7.12. Pilnveidot Komisijas datu bāzi par piekļuvi tirgiem, kurā rīcībā būtu ticama un pieejama informācija par uzaicinājumiem uz konkursu, specifikācijas tehniskajiem un formālajiem aspektiem, kas faktiski liedz piedalīties konkursos trešās valstīs,

un izveidot tirgus traucējumu statistikas un ietekmes rādītāju bāzi.

4.7.13. Stiprināt pieeju, kuras pamatā ir preventīvi pasākumi un agrīnās brīdināšanas sistēma par projektiem un/vai trešo valstu pieņemtajiem tiesību aktiem, kas ierobežo piedalīšanos konkursā; šāda pieeja ļautu noteikt un ziņot starptautiskajā līmenī par potenciālajiem šķēršļiem jau sākotnējā posmā un novērst tos jau pašā sākumā, sistemātiski izmantojot paziņošanas procedūru atbilstīgi Nolīgumam par tehniskajiem šķēršļiem tirdzniecībā.

4.7.14. Paredzēt ES līmenī pasākumus MVU atbalstam, lai garantētu, ka valstu vai starptautiskā līmeņa līgumslēdzējas iestādes izmanto MVU ekonomisko un inovācijas potenciālu.

4.7.15. Paredzēt apmācības, informēšanas un atbalsta pasākumus uzņēmumiem, kas piedalās starptautiskos un trešo valstu rīkotos uzaicinājumos uz konkursu, jo īpaši šo uzņēmumu vadībai, atzīstot, ka šo uzņēmumu lieluma dēļ tirdzniecības aizsardzība, tirgu un informācijas pieejamība tiem ir īpaši svarīga.

4.7.16. Paredzēt izmaiņas Direktīvas 2004/18/EK 55. panta 3. punktā un Direktīvas 2004/17/EK 57. panta 3. punktā par nepamatoti lētiem piedāvājumiem, lai netiktu apstiprināti piedāvājumi, kurus iesniedz valsts uzņēmumi, kas nevar pierādīt, ka attiecīgais piedāvājums nav saistīts ar tiešu vai netiešu valsts atbalstu, kas aizliegts ar ES tiesību aktiem; šāds "valsts atbalsta pārbaudes" piemērs minēts ASV Tūkstošgades izaicinājumu korporācijas (*Millennium Challenge Corporation*) 4. pielikumā.

4.7.17. Intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumu saistībā ar krāpnieciski iegūtu patentu un tehnisko datu izmantošanu iekļaut kā obligātu izslēgšanas kritēriju Direktīvas 2004/18/EK 45. pantā ⁽¹⁷⁾ un Direktīvas 2004/17/EK 54. pantā ⁽¹⁸⁾.

4.7.18. Nodrošināt, lai turpmākie Eiropas juridiskie instrumenti, kas saistīti ar trešo valstu darba ņēmēju brīvu pārvietošanos, nesekmētu minēto valstu valsts uzņēmumu, kas izmanto neatļautu valsts atbalstu, piedalīšanos publiskajā iepirkumā.

4.7.19. Nodrošināt ES centralizētā datubāzē ātri ievietotu un izsmeļošu informāciju par noteikumiem un praksi, kas ierobežo ES uzņēmumu efektīvu līdzdalību trešo valstu publiskajā iepirkumā, piemēram, "vietējo iepirkumu" veicinoši tiesību akti vai kuros pārsvarā ir "vietējais saturs", vai vietējās tehnoloģijas un inovāciju "stimulējoši noteikumi", vai valsts ekonomikas atveseļošanas apsvērumi, priekšroku dodot vietējiem uzņēmumiem un ierobežojot tirgus pieejamību citu valstu uzņēmumiem.

⁽¹⁴⁾ EESK atzinums par tematu "Starptautiskais publiskais iepirkums", OV C 224, 30.08.2008., 32. lpp.

⁽¹⁵⁾ COM(2009) 592.

⁽¹⁶⁾ COM(2010) 612 un COM(2010) 623/2, II sadaļa, 36. punkts.

⁽¹⁷⁾ 45. pants — Kandidāta vai pretendenta personas dati.

⁽¹⁸⁾ 54. pants — Kvalitatīvās atlases kritēriji.

4.7.20. Vēl vairāk stiprināt ES iekšpolitikas un ārpolitikas saskaņotību un savstarpējo papildināmību, īstenojot 2010. gada septembra Eiropadomes secinājumus nolūkā “pārskatīt rūpniecības politikas un konkurētspējas politikas mijiedarbību, ņemot vērā globalizāciju, un veicināt vienlīdzīgus nosacījumus”⁽¹⁹⁾.

Briselē, 2011. gada 4. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

⁽¹⁹⁾ Sk. Konkurētspējas Padome 2010. gada 10. decembrī – Padomes secinājumi par integrētu rūpniecības politiku globalizācijas laikmetam, 15. punkts.

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

471. PLENĀRĀ SESIJA 2011. GADA 4. UN 5. MAIJĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un reģionu Komitejai “Integrēta rūpniecības politika globalizācijas laikmetam. Prioritāte konkurētspējai un ilgtspējai””

COM(2010) 614 galīgā redakcija

(2011/C 218/07)

Ziņotājs: **VAN IERSEL kgs**

Līdzziņotājs: **GIBELLIERI kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 304. pantu 2010. gada 28. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un reģionu Komitejai “Integrēta rūpniecības politika globalizācijas laikmetam. Prioritāte konkurētspējai un ilgtspējai””

COM (2010) 614 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija (CCMI) savu atzinumu pieņēma 2011. gada 4. aprīlī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 471. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 4. un 5. maijā (4. maija sēdē), ar 119 balsīm par, 1 balsi pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atzinīgi vērtē paziņojumu par rūpniecības politiku, kas ir viena no stratēģijas “Eiropa 2020” pamatiniciatīvām. Komiteja ļoti atzinīgi vērtē holistisko pieeju un ES politikas jomu savstarpējās saiknes pastiprināšanu, kā arī ES un dalībvalstu rūpniecības politikas ciešāku koordinēšanu. Mērķis ir veicināt Eiropas rūpniecības ilgtspēju un konkurētspēju pasaules ekonomikā.

1.2 EESK aicina Padomi un Komisiju, pamatojoties uz Komisijas paziņojumu un attiecīgiem Padomes secinājumiem⁽¹⁾, izstrādāt prioritāšu sarakstu un īstenošanas grafiku.

⁽¹⁾ Secinājumi, ko 2010. gada 10. decembrī pieņēma Konkurētspējas padome (Nr. 17838/10). Eiropadomes sanāsmē, kas notika 2011. gada 4. februārī, pieņemti atzinīgi vērtējami lēmumi enerģētikas un inovācijas jomā.

1.3 EESK uzskata, ka veltot pūliņus tādās jomās kā lietpratīgs regulējums, pētniecība, izstrāde un inovācija, finansējuma pieejamība, energoefektīva ekonomika, kurā ir zems oglekļa emisijas līmenis, vides, transporta, konkurences un nodarbinātības politika, prasmju un zināšanu uzlabošana, tirdzniecība un ar to saistīti jautājumi, kā arī izejmateriālu pieejamība, ciešāka saikne ļaus rast integrētus risinājumus pilnībā darbotiespējīgā iekšējā tirgū sociālajā tirgus ekonomikā.

1.4 Pilnīgojot iekšējo plānošanu un koordināciju ES iestādēs un vairāk uzmanības veltot ES un dalībvalstu ciešāku attiecību veidošanai, turpmākās rūpniecības politikas svarīgākais jautājums būs pārvaldības uzlabošana. Dalībvalstīm jāuzlabo rīcības koordinācija. Atbildība jāuzņemas arī reģioniem un lielpilsētu teritorijām. Īsi sakot, visā Eiropā ir jāpaplašina gan vertikālie, gan horizontālie sakari, lai tā neatpaliktu no citiem kontinentiem.

1.5 EESK uzsver, ka nozīmīgi ir Komisijas gada ziņojumi par dalībvalstu rūpniecības politiku, kurai jābūt orientētai uz kopīgi izvirzītiem mērķiem. Šie ziņojumi ir atklāti jāapspriež, lai uzlabotu koordināciju, popularizētu paraugpraksi un sekmētu vienlīdzīgu konkurences nosacījumu radīšanu Eiropā.

1.6 EESK uzsver, ka jānodrošina pietiekams privātais un publiskais finansējums konkurētspējas uzlabošanai un inovācijai, lai varētu kompensēt budžeta līdzekļu samazināšanos. EESK ļoti atzinīgi vērtē paziņojumā minēto ieceri uzlabot nosacījumus, lai nodrošinātu pārrobežu piekļuvi riska kapitālam, un priekšlikumus izveidot ES projektu obligācijas, lai piesaistītu publiskos un privātos līdzekļus ieguldījumiem enerģētikas, transporta un IKT jomā (?). Jāapsver, vai projektu obligācijas var izmantot citās jomās, piemēram, pētniecībai un demonstrējumu projektiem. Rūpniecības politikas mērķu sasniegšanā jāiesaista arī struktūrfondi un Kohēzijas fonds. Vajadzīgas jaunas un novatoriskas idejas, lai rūpniecībai piesaistītu privāto kapitālu.

1.7 Rūpniecības politika skar visas savstarpēji saistītās ražošanas un pakalpojumu jomas. Robežas starp nozarēm vairs nav tik izteiktas. Arvien pieaug mazo un vidējo uzņēmumu nozīme — tas attiecas gan uz pievienotās vērtības, gan uz darba vietu radīšanu. Minēto iemeslu dēļ vajadzīga lietpratīga horizontālo un nozaru tiesību aktu izstrāde un/vai lietpratīgs regulējums, kā arī ar to saistīti pasākumi. Vajadzētu ņemt vērā, ka starptautiskie tīkli un integrētie apstrādes procesi ir ļoti sarežģīti.

1.8 EESK uzsver, ka sarežģītības un daudzveidīgo savstarpējo saikņu dēļ gan publiskajam, gan privātajam sektoram, kuru pārstāvji iesaistīti augsta līmeņa grupās, tehnoloģijas platformās, sociālajā dialogā un izglītības programmu īstenošanā, ir jāvelta (kopīgi) pūliņi.

1.9 EESK īpaši uzsver šādas prioritātes:

- jānodrošina lietpratīgs regulējums un tā stabilitāte, atbilstoša novērtēšana un paveiktā novērtējums;
- jānodrošina finansējuma pieejamība ES līmenī: Septītā un Astotā pamatprogramma, CIP (?), Eiropas Investīciju banka un Eiropas Investīciju fonds, jo īpaši, lai finansējumam varētu piekļūt mazie un vidējie uzņēmumi;
- Inovācijas Savienībai jābūt cieši saistītai ar rūpniecības politiku, it īpaši tādās jomās kā svarīgas pamattehnoloģijas un energoietilpīgas rūpniecības nozares;
- jāuzlabo koordinācija zināšanu ķēdēs un starp zināšanu ķēdēm — pētniecības centriem, universitātēm un uzņēmumiem;

(2) Skatīt "Gada izaugsmes pētījums", 9. punkts, COM(2011) 11 galīgā redakcija.

(3) Konkurētspējas un inovāciju pamatprogramma.

— Eiropas patents ir pārbaudījums rūpniecības politikas ticamībai;

— jāiesaista darba ņēmēji, un viņiem ir aktīvi jā piedalās;

— jānodrošina izglītība un apmācība visos līmeņos, un jāattīsta uzņēmējdarbības gars, lai nodrošinātu augstas kvalitātes un stabilu nodarbinātību un pienācīgu un ilgtspējīgu atalgojumu; jāpopularizē labas prakses piemēri;

— uz pasaulē pašlaik vērojamām attīstības tendencēm jāreaģē ar aktīvu tirdzniecības politiku un tirgus efektīvu uzraudzību, un Eiropai ir jāpauž vienots viedoklis, lai palīdzētu radīt visā pasaulē vienlīdzīgus konkurences nosacījumus;

— Eiropas ekonomika, kurā resursus izmanto efektīvi un kurā oglekļa emisijas līmenis ir zems, būtu signāls ES tirdzniecības partneriem, ka arī viņiem ir jāievēro šādi standarti;

— jānodrošina izejmateriālu un dažādu enerģijas avotu pieejamība.

2. Ievads

2.1 "Jaunās rūpniecības politikas" laikmets sākās 2004. gada aprīlī (?). Pēc ilgstoša liberalizācijas un privatizācijas procesa dalībvalstis turpināja īstenot ļoti dažādu rūpniecības politiku.

2.2 ES līmenī visvairāk pūļu veltīja, lai radītu pamatnosacījumus nozaru attīstībai, un veica nozaru analīzi.

2.3 EESK aktīvi piedalījās minētajā procesā un vairākos atziņumos pauda viedokli par nozaru interesēm un īpatnībām Eiropas Savienībā (?).

2.4 Tomēr apstākļi nepārtraukti mainās. Finanšu un ekonomikas krīzes dēļ atšķirīgie viedokļi par pārvaldību ES līmenī un atšķirīgie rūpniecības rādītāji dalībvalstīs ietekmē Eiropas spēju pielāgoties pārmaiņām.

2.5 Vienlaikus aktuāli kļuva arī citi jautājumi un sociālas problēmas, kas saistītas, piemēram, ar sabiedrības novecošanu, klimata aizsardzību un ilgtspējīgu attīstību, energoresursu pieejamību, globalizācijas pastiprināšanos, zināšanu sabiedrību, digitālo sabiedrību un izmaiņām darba tirgū.

2.6 Inovācija ir kļuvusi par ikdienas nepieciešamību — tas saistīts gan ar pastāvīgo pētniecību un tehnoloģiju izstrādi, gan ar konkurences saasināšanos vietējā un starptautiskajā tirgū.

2.7 Pēdējos desmit gadu laikā arvien biežāk izskan viedoklis, ka viena no prioritātēm ir izglītība un apmācība visos līmeņos.

(4) COM(2004) 274 galīgā redakcija.

(5) Ar attiecīgajiem EESK atzinumiem var iepazīties tīmekļa vietnē <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.enterprises-and-industry>

2.8 Neraugoties uz acīmredzamo progresu, joprojām bija vērojama iekšējā tirgus sadrumstalotība un mērķtiecības trūkums, kas daļēji izskaidrojams ar atšķirīgo pieeju uzņēmējdarbībai. Pārāk bieži aizmirstam par iekšējā tirgus izveides un rūpniecības politikas saistību. EESK vairākkārt uzsvērusi, ka jārada labvēlīgi nosacījumi, proti, jāizveido piemērots tiesiskais regulējums nozarēm un būtiskiem tematiskiem jautājumiem, pievēršot uzmanību plaši sazarotajiem globālajiem vērtības radīšanas tīkliem (*value networks*).

3. Jaunie ierosinājumi Komisijas paziņojumā

3.1 Rūpniecības politikas uzdevums ir saglabāt Eiropā attīstītu ražojošo rūpniecību un padziļināt sabiedrības un ieinteresēto personu vispārējo izpratni par to, ka ES ir jānovērtē stāvoklis un jārada piemēroti nosacījumi, lai ražošana un pakalpojumu nozare veiksmīgi attīstītos un gūtu panākumus vietējā un starptautiskajā tirgū.

3.2 Ar rūpniecības politiku ir jānodrošina sistēma, kas ļautu veidot spēcīgu Eiropas rūpniecisko bāzi, piesaistīt ieguldījumus un radīt darba vietas, tādējādi risinot problēmas, kuras saistītas ar nenoteiktības palielināšanos un līdzsvara izzušanu un ko rada sīvā konkurence ar citiem pasaules tirgus dalībniekiem un to diktētie noteikumi.

3.3 Rūpniecības politika, tāpat kā inovācija, prasmju apgūšana, tirdzniecība un vienotais tirgus, ir viena no stratēģijas "Eiropa 2020" pamatiniciatīvām un nozīmīgākajām jomām. Lai īstenotu holistisku pieeju, ir efektīvi jākoordinē un jāaskaņo ES politika visās jomās. Veicot koordinēšanu un saskaņošanu, vienlaikus jānodrošina arī ES pasākumu pārredzamība un publiskā atpazīstamība un jāsekmē tehnoloģijas attīstība un inovācija (proti, galveno pamattehnoloģiju jomā), pārstrukturēšana, kvalitatīvi augstvērtīgu darba vietu radīšana⁽⁶⁾ un Eiropas darbība starptautiskajā tirgū.

3.4 Komisija ierosinājusi jaunu instrumentu — "konkurētspējas pārbaudi", proti, procedūru, lai konkurētspēju novērtētu ne tikai no cenu un izmaksu viedokļa, bet arī saistībā ar tādiem faktoriem kā investīcijas un inovācija.

3.5 Par prioritāru ir noteikta rūpniecības politikas ārējā dimensija, kas bieži aizmirsta. Minētajam jautājumam agrāk nepievērsa pietiekamu uzmanību. Tas pats attiecas uz lielākas uzmanības pievēršanu izejvielu pieejamībai, jo piekļuve izejvielām ir rūpniecības politikas pamatnosacījums.

3.6 Komisija no jauna uzsver integrētu horizontālu pieeju, ko papildina īstenošana nozarēs un īpaši pielāgoti risinājumi, norādot, ka ir jāņem vērā nozaru savstarpējā saistība un vērtības veidošanas un piegādes ķēžu saistība (kas ir būtiski mazajiem un vidējiem uzņēmumiem), jāraugās uz tīkliem un kopām, uzņēmējdarbības pakalpojumu ietekmi un finansējuma pieejamību.

⁽⁶⁾ Skat. EESK atzinumu par tematu "Inovācijas darba vietas — produktivitātes un kvalitatīvu darba vietu avots", pieņemts 18.03.2011. (vēl nav publicēts OV), un jo īpaši tā 2.6. punktu.

3.7 Paziņojumā norādīts uz pastāvīgajām pārmaiņām un ievērojamajiem pārstrukturēšanas procesiem Eiropas rūpniecībā, kā arī minētas jaunās rūpniecības nozares, piemēram, kosmosa nozare⁽⁷⁾, jauni drošības pakalpojumi, kultūras un radošās nozares, kurās ieguldīto līdzekļu apjoms pieaug un rodas jaunas darba vietas.

3.8 EESK uzskata, ka ļoti nozīmīgs un tālejošs ir Komisijas priekšlikums saskaņā ar Lisabonas līguma 173. pantu publicēt gada ziņojumus par rūpniecības politikas stāvokli un attīstību dalībvalstīs, lai tādējādi uzlabotu kopējo analīzi, kopējo pieeju un kopīgos pasākumus.

3.9 EESK pauž gandarījumu, ka Konkurētspējas padome pilnībā atbalsta ES rīcības stratēģiskās pamatnostādnes, jo tas palīdzēs veidot vienotu izpratni par prioritātēm. Vēl svarīgāk, ka Padome uzsver arī vajadzību koordinēt dalībvalstu rūpniecības politiku.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1 Tā kā apstākļi pašlaik ir sarežģīti, EESK uzskata, ka paziņojums par rūpniecības politiku un Padomes secinājumi publicēti ļoti piemērotā brīdī.

4.2 Rūpniecības politikas izraudzīšanās par vienu no stratēģijas "Eiropa 2020" prioritātēm liecina, ka Komisija ir apņēmusies sagatavot stratēģiju, kuras īstenošanu koordinētu ES un dalībvalstu līmenī. Lai to paveiktu, būtisks un neatliekams priekšnoteikums ir dalībvalstu iesaistīšanās.

4.3 EESK uzsver, ka Eiropā ir jāaglabā konkurētspējīga un noturīga ražojošā rūpniecība. Tādēļ ir vajadzīgs stingrs rūpniecības pamats, kas saistīts ar rūpniecībai nozīmīgiem pakalpojumiem. Autoritatīvos avotos apgalvots, ka, ražošanas uzņēmumiem ne tikai gādājot par ražošanas līdzekļiem, bet pašiem arī sniedzot pakalpojumus, rūpniecībā nodarbinātie pamazām pāriet no ražošanas uz pakalpojumu jomu⁽⁸⁾.

4.4 Jāīsteno drosmīga politika, lai veidotu nākotni: vieda enerģētika, nanotehnoloģija un zinātnes par dzīvību, jauni materiāli, uzņēmumu atbalsta pakalpojumi un sociālie plašsaziņas līdzekļi, kā arī IKT izmantošanas paplašināšana. Eiropā nav tādu uzņēmumu kā *Apple* un *Google!* Ķīna strauji pārvar atpalcību un dažās jomās jau apsteidz Eiropu.

4.5 Eiropas Savienībai steidzami nepieciešams redzējums un plāns, kā uzlabot ieguldījumu efektivitāti un paaugstināt produktivitāti. Precīzi noteikti kopīgi principi Eiropas Savienības un dalībvalstu rīcībai rosinātu uzņēmumus un publiskās iestādes sākt vērienīgas ieguldījumu programmas.

⁽⁷⁾ EESK uzsver, ka kosmosa rūpniecība ir īpaši svarīga attālu un lauku apgabalu attīstībai.

⁽⁸⁾ Sk. arī "Les secteurs créateurs d'emploi à court-moyen terme après la crise", (Francijas ministru prezidentam pakļautais Stratēģiskās analīzes centrs (*Centre d'analyse stratégique*), 2010. gada novembris).

4.6 Rūpniecības politikai ir vajadzīgs pietiekams privātais un publiskais finansējums. Kopīgi jāvienojas par finanšu instrumentiem, ar kuriem līdzsvarot pašlaik notiekošo budžeta līdzekļu samazināšanos⁽⁹⁾.

4.7 EESK uzskata, ka nākamo gadu laikā vairāk uzmanības jāvelta trīs nozīmīgiem jautājumiem:

— ES horizontālās politikas un nozaru politikas savstarpējā saistība un mijiedarbība;

— kompleksi tīkli un ražošanas procesu integrācija⁽¹⁰⁾;

— dalībvalstu stratēģiju pārredzama novērtēšana un labāka saskaņošana ES līmenī un starp dalībvalstīm.

4.8 Svarīgi ir pilnīgok iekšējo plānošanu ES iestādēs un koordinēt to darbību, kā arī vairāk veicināt ES un dalībvalstu ciešākas attiecības, tāpēc turpmākās rūpniecības politikas svarīgākais uzdevums būs pārvaldības uzlabošana.

4.9 Dalībvalstis veido savas rūpniecības politikas stratēģijas un izvirza savus mērķus. Lai ES "jaunā rūpniecības politika" būtu veiksmīga, Padomei vajadzētu sīkāk izstrādāt Konkurētspējas padomes secinājumus, kas veidotu pamatu ciešākai sadarbībai.

4.10 EESK pilnībā piekrīt viedoklim, ka vajadzīga holistiska un integrēta pieeja. Stabīlai Eiropas sociālajai tirgus ekonomikai ir svarīgi, lai dažādās jomās īstenotā politika būtu ciešāk saistīta. Šāda politika varētu būt integrēts risinājums, lai, veltot pūliņus tādās jomās kā lietpratīgs regulējums, pētniecības, izstrādes un inovācijas politika, finansējuma pieejamība, energoefektīva ekonomika, kurā ir zems oglekļa emisijas līmenis, vides politika, transporta politika, konkurences politika, prasmju un zināšanu uzlabošana, tirdzniecības politika un ar to saistīti jautājumi, kā arī izejmateriālu pieejamība, nodrošinātu Eiropas rūpniecības nākotni darbotiespējīgā iekšējā tirgū. Nozaru specifiskai pielāgoti risinājumu paplašinās iespējas. Minētajiem tematiem veltīti īpaši paziņojumi⁽¹¹⁾.

4.11 EESK atbalsta efektīvu "konkurētspējas pārbaudi", kura jāsāk atsevišķās, īpaši izvēlētās jomās.

4.12 Ļoti svarīgi ir saglabāt vai pat palielināt ES finansējumu pētniecībai un izstrādei. Nozīmīgajiem Eiropas projektiem, piemēram, tiem, kuri saistīti ar enerģētiku un Eiropas mēroga infrastruktūras objektiem un kuru finansēšanā piedalās viena vai vairākas dalībvalstis, ir jārada sviras efekts.

4.13 Rūpniecības kopas parasti veidojas tradicionālajos rūpniecības centros, kas nemitīgi attīstās, kad tiek veikti jauni ieguldījumi, notiek tehnoloģiju attīstība un inovācija, veidojas vērtības radīšanas ķēdes, rodas jaunas zināšanas un prasmes un veidojas reģionālie un starptautiskie tīkli⁽¹²⁾. Attīstītie reģioni ir tie, kas virza Eiropas attīstību.

4.14 EESK uzskata, ka, politikas un pasākumu saskaņošana ES līmenī un pārredzamāka un aktuālāka informācija par norisēm dalībvalstīs var būtiski sekmēt vienlīdzīgu konkurences nosacījumu radīšanu un stabila iekšējā tirgus — Eiropas integrācijas pamatnosacījuma — izveidi.

4.15 Liela nozīme ir datiem un analīzei. EESK atzinīgi vērtē rūpīgo analītisko darbu, ko veic Komisija. Padziļināta analīze un precīzi un salīdzināmi ES līmeņa dati ir būtiski ikvienā politikas jomā. Lai varētu veikt rūpīgāku un tālredzīgu uzraudzību un novērtēšanu, vajadzīgi ticami dati par jaunākajām attīstības tendencēm, kas pastāvīgi mainās⁽¹³⁾. Panākumi ir gūti, bet darāmā vēl ir daudz.

4.16 Liela nozīme ir ne vien dalībvalstu statistikai, bet arī Eurostat datiem. Jānodrošina viss vajadzīgais, lai Eurostat varētu ievākt vajadzīgos datus un analizēt Eiropas un pasaules attīstības tendences un to izmaiņas. Jāpaplašina Eurostat iespējas piekļūt datiem. Informācija jādara pieejama pēc iespējas savlaicīgāk, un tai jābūt pēc iespējas pilnīgākai.

5. Pārvaldība ES līmenī; horizontāla pieeja un nozaru specifiskai pielāgoti risinājumi — nozares un pievienotās vērtības radīšanas tīkli

5.1 Komisijas pasākumu apvienošana vienotā sistēmā liecina tikai par to, ka pienācis brīdis novērst sadrumstalotību un palielināt atpazīstamību un efektivitāti.

5.2 Rūpniecības politika daļēji joprojām būs dalībvalstu pārziņā. Paziņojumā minētas daudzas jomas, kurās par pasākumiem ir atbildīga vai kurās varētu rīkoties Eiropas Savienība (Komisija, Padome, Parlaments). Tāpēc satvars, ko veido stratēģija "Eiropa 2020", paver daudzsološas iespējas.

5.3 EESK atzinīgi vērtē Komisijas politiskās ieceres. Tomēr dažviet nav skaidri saprotams, kādi būs Komisijas uzdevumi, un tas saistīts arī ar to, ka vairākās jomās tai nav oficiālu pilnvaru. Dažās nozarēs, piemēram, enerģētikā, noteicošie joprojām ir dalībvalstu mērķi un procedūras un Komisijas un dalībvalstu pilnvaru izmantošana nav saskaņota.

⁽⁹⁾ Piemēram, Vācija nesēn par 20 % palielinājusi inovācijai atvēlētos budžeta līdzekļus.

⁽¹⁰⁾ Sk. EESK atzinumu par tematu "Pievienotās vērtības radīšanas un piegādes ķēdes attīstība Eiropā un pasaulē" (OV C 168, 20.07.2007., 1. lpp).

⁽¹¹⁾ Minēto metodi pirmoreiz lietoja Eiropas kuģubūves nozares stratēģijā "LeaderSHIP 2015", ko sāka īstenot 2005. gadā.

⁽¹²⁾ Tas vērojams vairākos Eiropas reģionos un lielpilsētu teritorijās, kur novecojušās rūpniecības struktūrās veic uz nākotni vērstus ieguldījumus un rodas jauna dinamika.

⁽¹³⁾ EESK to uzsvēra jau informatīvajā ziņojumā "Nozaru pētījums par uzņēmumu pārvietošanu" (2006), pierādot, ka Komisijas izmantotie dati ne vienmēr ir salīdzināmi.

5.4 Tāpēc ir jāpalielina Konkurētspējas padomes ietekme un jāpalielina tās darbības efektivitāte, jo Konkurētspējas padome kopīgi ar Komisiju izvirza mērķus un ir atbildīga par regulējumu ļoti daudzās jomās.

5.5 EESK aicina Padomi un Komisiju izstrādāt īstenojamu prioritāšu sarakstu un atbilstošu īstenošanas grafiku. Minētajām prioritātēm ir jāattiecas arī uz ekonomikas infrastruktūru, piemēram, transporta tīklu uzlabošanu, enerģijas avotu diversifikāciju un pieejamību, digitalizācijas programmu un informācijas un komunikācijas tehnoloģijām.

5.6 Tā kā iekšējam tirgum ir ārējā dimensija un ir jānodrošina līdzvērtīgi konkurences apstākļi visā pasaulē, īpaša nozīme ir aktīvai tirdzniecības politikai un efektīvam Eiropas diplomātiskajam dienestam.

5.7 Pašlaik rūpniecībā atkal notiek būtiskas pārmaiņas, ko izraisa progress pētniecībā un izstrādē, inovācija, regulējuma izmaiņas un norises starptautiskajā rūpniecības un pakalpojumu tirgū. Minētās pārmaiņas skar visas nozares. Šīs tendences ir jāņem vērā, nosakot turpmāko ES rīcības programmu prioritātes, lai nodrošinātu piemērotus pamatnosacījumus un konkrētu programmu, kas kalpotu kā orientieris un radītu drošību tiem, kuri vēlas ieguldīt rūpniecībā. Jāizveido stabila ilgtermiņa regulējuma sistēma.

5.8 Ļoti svarīga ir rūpniecības politikas saikne ar vienoto tirgu. EESK uzsver, ka nozīmīgi ir ne vien vairāk pielāgot pasākumus nozaru specifikai, bet arī, pieņemot lēmumus saistībā ar Vienotā tirgus aktu, skaidri apliecināt Komisijas un ES nozīmi un vajadzību Eiropā veidot vienlīdzīgus konkurences nosacījumus.

5.9 EESK atkārtoti uzsver, ka ir jāsauglabā mērķis pētniecībai un izstrādei atvēlēt 3 % no iekšzemes kopprodukta. Līdzekļu trūkums nedrīkst mazināt inovācijas intensitāti.

5.10 Pauzot viedokli par pasākumu un finanšu instrumentu efektivitāti un to radīto pievienoto vērtību, EESK vairākos atzinumos atzinīgi vērtējusi to, ka ES līdzekļus piešķir augsta līmeņa grupām noteiktās nozarēs, tehnoloģijas platformām, inovāciju kopu stimulēšanai un pētniecības paneļu un pētniecības centru pārrobežu sadarbībai. Jāizstrādā demonstrējumu projekti un paraugprojekti.

5.11 Veiksmīgs projekts ir vadošo tirgu iniciatīvas, ko īsteno sešās svarīgās nozarēs, lai mazinātu šķēršļus produktiem un pakalpojumiem⁽¹⁴⁾. Rīkojoties pēc līdzīga parauga, ES vajadzētu uzsākt jaunus rūpniecības projektus, piemēram, energoefektīvi transportlīdzekļi, kas nekaitē videi, oglekļa dioksīda uztveršana un uzglabāšana, Eiropas transporta tīkli, kosmosa apgūšana un svarīgas pamattehnoloģijas.

⁽¹⁴⁾ Vadošo tirgu iniciatīva aptver šādas tirgus nozares: e-veselība, ilgtspējīga būvniecība, aizsargājoši tekstilizstrādājumi, atkritumu pārstrāde, bioprodukti un atjaunīgā enerģija.

5.12 EESK uzskata, ka Eiropas patenta ieviešana ir ES rūpniecības politikas uzticamības pārbaudījums. Ja Eiropas patentu nevar ieviest visā Eiropas Savienībā, sākumā to varētu ieviest arī dažās valstīs.

5.13 Kopumā jāatzīmē, ka mūsdienās ir ļoti svarīgi aizsargāt intelektuālā īpašuma tiesības.

5.14 Lai varētu nodrošināt lietpratīgāku un piemērotāku regulējumu, izveidot vajadzīgos instrumentus un noteikt piemērotākos pasākumus, ir svarīgi izmantot nozaru specifikai pielāgotus risinājumus.

5.15 Tradicionālā nozaru pieeja rūpniecībai vairs nav piemērota politikas īstenošanai — tas saistīts ar globalizāciju un to, ka vienas piegādes ķēdes posmi var atrasties dažādās valstīs un dažādie dalībnieki ir cieši savstarpēji saistīti. Tas nenozīmē, ka jānoliedz konkrētas problēmas, kas pastāv dažās nozarēs, bet gan to, ka minētās problēmas ir jārisina, ikvienu gadījumu aplūkojot atsevišķi no Eiropas skatījuma.

5.16 Ja nozaru pieeja ir elastīga, tā veicina viedokļu apmaiņu un palīdz iesaistīt ieinteresētās personas no publiskā un privātā sektora. To vidū ir ne vien Komisija un ierēdņi no pārvaldes iestādēm, bet arī uzņēmumi, pētniecības iestādes, (augstākās) izglītības iestādes, sociālie partneri, nevalstiskās organizācijas un reģionu pārstāvji.

6. Īpaši nozīmīgi jautājumi

6.1 Rūpniecības politika ir vispārēja koncepcija, ar kuru saistīta virkne citu savstarpēji saistītu jautājumu.

6.2 Steidzami ir jārisina būtiskās problēmas, kas saistītas ar **piekļuvi finansējumam un līdzekļu trūkumu**. EESK ļoti atzinīgi vērtē paziņojumā minēto ieceri uzlabot nosacījumus, lai nodrošinātu pārrobežu piekļuvi riska kapitālam, un priekšlikumus izveidot ES projektu obligācijas, lai piesaistītu publiskos un privātos līdzekļus ieguldījumiem enerģētikas, transporta un IKT jomā⁽¹⁵⁾. Jāapsver, vai projektu obligācijas var izmantot citās jomās, piemēram, pētniecības projektiem. Būs jāapsver arī citi pasākumi, tai skaitā nodokļu samazināšanas shēmas.

6.3 Finanšu krīze īpaši skārusi mazos un vidējos uzņēmumus. Vajadzīgas novatoriskas idejas, lai piesaistītu privāto kapitālu, piemēram, aizņēmumu finansējums no daudziem anonīmiem ieguldītājiem (*crowd funding*). Lai apspriestu metodes un paņēmienus, kā rūpniecībai piesaistīt privāto kapitālu, EESK rosina Komisiju rīkot apaļā galda sanāksmes, kurās piedalītos dažādu interešu pārstāvji ne tikai no ES. Jāanalizē visā pasaulē izmantotās metodes un paņēmieni. Daudzsološās idejas un metodes ir jāpopularizē.

6.4 EESK iesaka mudināt gan Eiropas Investīciju banku, gan Eiropas Investīciju fondu turpināt centienus izstrādāt instrumentus Eiropas mazo un vidējo uzņēmumu izaugsmes veicināšanai.

⁽¹⁵⁾ Sk. 2. zemsvītras piezīmi.

6.5 Īpaša nozīme ir Eiropas Investīciju bankai, jo tā ir paraugs citiem privātiem ieguldītājiem un sekmē papildu finansējuma piesaistīšanu. Tas nozīmē arī, ka jāveicina ilgtermiņa ieguldījumi, kas vajadzīgi novatorisku procesu izstrādei. Eiropas Investīciju bankai, piešķirot aizdevumus, jāievēro sociālie un ekoloģiskie kritēriji, un pēc EIB aizdevumu piešķiršanas jānovērtē to ietekme uz Eiropas rūpniecību kopumā un ES mērķu sasniegšanu.

6.6 EESK atzinīgi vērtē to, ka Septītajā un Astotajā pētniecības pamatprogrammā Komisija lielāku uzmanību pievērsusi novatoriskiem rūpniecības projektiem un pārrobežu sadarbībai.

6.7 Pašlaik lielāko daļu ES līdzekļu, ko piešķir pētniecībai un izstrādei, velta zināšanu izplatīšanai un padziļināšanai. Jāatbalsta projekti, kas atbilst ES tehnoloģiju platformu ieteikumiem, un Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūts⁽¹⁶⁾. EESK rosina turpināt īstenošanas vienkāršošanu. ES finansējums ir jāiegulda mērķtiecīgi, lai daudzkārt palielinātu publisko un/vai privāto ieguldījumu pozitīvo ietekmi.

6.8 Tas nozīmē, ka Astotās pētniecības pamatprogrammas un fundamentālo pētījumu pamatā ir jābūt arī rūpniecības politikas mērķiem. Īstenojot vērienīgus rūpniecības projektus, noteikti ir efektīvi jākoordinē ES (centralizētais) un dalībvalstu finansējums.

6.9 Tas attiecas arī uz maziem un vidējiem uzņēmumiem paredzētās Konkurētspējas un jauninājumu programmas (CIP) īstenošanu tādās jomās kā enerģētika, IKT un uzņēmējdarbība.

6.10 Lai efektīvāk veicinātu rūpniecības diversifikāciju, vajadzīga jauna pieeja, analizējot attīstību reģionos, kur dominē viena rūpniecības nozare. ES līdzekļu piešķiršana projektiem, kuru mērķis ir mazināt oglekļa dioksīda emisiju, un vides projektiem veicinās ilgtspējīgu attīstību.

6.11 Rūpniecības saikne ar **inovāciju** ir acīmredzama. Inovācija ir plaša joma, un tā ne vienmēr saistīta ar tehniskiem jautājumiem. Sprotamu iemeslu dēļ inovācijas un rūpniecības politikas pamatiniciatīvām ir gandrīz tādas pašas prioritātes un mērķi kā inovācijas partnerībām. Tas ļaus palielināt efektivitāti un pārredzamību.

6.12 Jānovērtē iespējamā deindustrializācija, stiprinot inovācijas un rūpniecības saikni⁽¹⁷⁾, tostarp arī palielinot "galveno pamattehnoloģiju" nozīmi. Jāuzlabo nosacījumi rūpniecības nozarēm, kuru attīstības pamatā ir zinātnes sasniegumi.

6.13 Gan dalībvalstu, gan ES pētniecības un inovācijas politika ir saistīta ar rūpniecības politiku, it īpaši pašreizējās apstākļos, kad trūkst līdzekļu un palielinās konkurence ar citiem

kontinentiem. Bažas rada arī tas, ka uzņēmumi samazina pētniecībai atvēlētos līdzekļus vai piešķir tos citās valstīs veiktiem pētījumiem.

6.14 Nopietna problēma visā Eiropā joprojām ir pētnieku un zinātnieku pūliņu, proti, lietišķo pētījumu rezultātu pārtapšana produktos. Neapšaubot fundamentālās pētniecības būtisko nozīmi, EESK uzsver, ka pārejai no "laboratorijām" uz "reālo ekonomiku" ir jābūt efektīvai, ilgtspējīgai un straujākai.

6.15 Izvirzot mērķus pārejai uz ekonomiku, kurā ir zems enerģijas patēriņš un oglekļa emisijas līmenis, var radīt papildu iespējas inovācijai.

6.16 Par prioritāti jānosaka koordinācijas uzlabošana zināšanu ķēdēs un starp tām. Lai novērstu trūkumus, veicinātu pievienotās vērtības radīšanu un palielinātu efektivitāti, šis jautājums ir jāapspriež visām ieinteresētajām personām no publiskā un privātā sektora.

6.17 Augstskolas vēl joprojām pilnībā neveic uzdevumus, kas saistīti ar to lomu zināšanu trīsstūrī. Vairāk uzmanības jāvelta atvērtiem pārrobežu tīkliem, kuros iesaistītas augstskolas un uzņēmumi. Eiropas Savienībai būtu vairāk jāveicina šādas attīstības tendences.

6.18 Stratēģijas "Eiropa 2020" **nodaļā, kas veltīta sociālajai jomai**, aplūkoti vairāki aspekti. Viens no galvenajiem uzdevumiem ir radīt darba vietas, piesaistot privātus ieguldījumus un iesaistot piegādes ķēdi, vērtības radīšanas ķēdi un mazos un vidējos uzņēmumus. Šis mērķis arī vairo sabiedrības labvēlīgo attieksmi pret stratēģiju.

6.19 Jāiesaista darba ņēmēji, un tiem ir aktīvi jāpiedalās. EESK uzskata, ka pašlaik, kad notiek straujas pārmaiņas, vajadzīgs efektīvs sociālais dialogs un jāveicina vienošanās par kopīgiem mērķiem un saistībām. Sociālais dialogs vajadzīgs arī tādēļ, lai nodrošinātu sociāli taisnīgus risinājumus un panāktu sabiedrības uzticēšanos ekonomikas pārveidei; tas arī palielinās sabiedrības informētību un veicinās labvēlīgu sabiedrības attieksmi.

6.20 Ikvienai dalībvalstij ir savas tradīcijas minētajā jomā. EESK uzskata, ka jāpanāk darbinieku piedalīšanās un iesaistīšana visos līmeņos — uzņēmumu, reģionālajā, dalībvalstu un ES līmenī — lai palīdzētu sagatavoties pārmaiņām un tās ietekmētu. Ļoti vērtīgs ES instruments ir sociālais dialogs, ko īsteno konkrētās nozarēs, un arī turpmāk Komisijai vajadzētu to atbalstīt un veicināt tajās jomās, kur šāds dialogs vēl nenotiek.

6.21 Viena no galvenajām prioritātēm ir **izglītība un apmācība** visos līmeņos. Izstrādājot mācību programmu pamatnostādnes, kā pamats jāizmanto nozarēs veiktās darba tirgus analīzes rezultāti, lai vidējā un ilgākā termiņā nodrošinātu pieprasītās prasmes. Atšķirīga attieksme pret dzimumiem ir jānovērtē. Dažās nodarbinātības jomās, piemēram, inženierzinātnēs un tehniskajās profesijās, vērojama nomācoša neatbilstība starp piedāvājumu un pieprasījumu. Jāstiprina uzņēmējdarbības gars.

⁽¹⁶⁾ Pirmās trīs zinību un jaunrades apvienības jau izveidotas.

⁽¹⁷⁾ Sk. arī "The de-industrialisation of Europe. There is no more time to lose!", Beļģijas Karaliskā akadēmija, 2010.

6.22 Vajadzīgas pamatnostādnes un jāizpilda paraugprakses piemēri, lai veicinātu atbilstošu (augstākās izglītības) mācību programmu izstrādi⁽¹⁸⁾. EESK rosina Komisiju aktīvāk iesaistīties minēto jautājumu risināšanā.

6.23 Lai reaģētu uz **attīstības tendencēm pasaulē**, jāsteno aktīva tirdzniecības politika. Pašlaik darba dalīšana starp valstīm ar "augstu" un "zemu" vērtību vairs nav tik izteikta. Strauji notiek būtiskas pārmaiņas ekonomikā un sabiedrībā, īpaši Āzijā. Tieši tāpēc ir ļoti svarīgi radīt visā pasaulē vienlīdzīgas konkurences nosacījumus, kas saistīti ar vides un sociālajiem standartiem, savstarpīgumu attiecībā uz piekļuvi tirgum, intelektuālo īpašumu utt.⁽¹⁹⁾

6.24 EESK uzsver, ka, pieņemot Eiropas līmeņa lēmumus un novērtējot turpmāko tiesību aktu ietekmi, jāievēro vajadzība radīt visā pasaulē vienlīdzīgas konkurences nosacījumus. Eiropas Savienībā arī jāpilnveido uzraudzība un efektīvāk jāuzrauga tirgus. Jāpaplašina arī muitas kontroles pilnvaras.

6.25 Nedrīkst par zemu novērtēt standartizācijas nozīmi, jo tā ir svarīgs vienotā tirgus instruments. ASV un Ķīnas uzņēmumi mēdz pēc pašu iniciatīvas nodrošināt atbilstību minētajiem standartiem, jo visā pasaulē tiem līdzvērtīgu nav.

6.26 EESK uzsver, ka rūpniecības politika ir saistīta ar tirdzniecības politiku un jautājumiem, kas skar tirdzniecību. Jācenšas novērst šķēršļus, ko citās pasaules valstīs īpaši veido, lai apgrūtinātu tirdzniecību un ieguldījumu veikšanu. Minēto jautājumu var risināt arī ārpus Pasaules tirdzniecības organizācijas, divpusējās sarunās vai cita veida daudzpusējās sarunās. Rūpniecības politikas ārējā dimensija nozīmē, ka Eiropas Savienībai visos starptautiskajos ekonomikas forumos ir jāpauž vienots viedoklis⁽²⁰⁾.

6.27 Eiropas Savienībai ir aktīvi jācinās pret tirdzniecības partneru radītajiem ierobežojumiem, kas kavē piekļuvi izejvielām. EESK atzinīgi vērtē ierosinātos pasākumus, kuriem jāietekmē izejvielu cenas un tirgus konsolidācija kalnrūpniecībā. Jārisina jautājumi, kas saistīti ar spekulāciju patēriņa preču tirgū.

6.28 Neskarot ES saskaņotos mērķus un standartus enerģētikas un klimata jomā, politikas instrumenti rūpīgi jānovērtē un jāizstrādā, uzmanību veltot tam, kādā mērā tie ietekmē rūpniecības konkurētspēju⁽²¹⁾. Eiropā veidojot resursu izmantošanas ziņā efektīvu ekonomiku, kurā ir zems oglekļa emisijas līmenis,

⁽¹⁸⁾ Sk. EESK atzinumu par tematu "Augstskolas Eiropai" (OV C 128, 18.05.2010., 48. lpp).

⁽¹⁹⁾ Sk. Paziņojumu par tirdzniecības politiku, SEC(2010) 1268.

⁽²⁰⁾ Sk. EESK atzinumu "Eiropas rūpniecības politikas ārējā dimensija – vai ES tirdzniecības politikā tiešām ir ņemtas vērā Eiropas rūpniecības intereses?" (Skatīt šā Oficiālā Vēstneša 25. lpp) un OV C 128, 18.05.2010., 41. lpp.

⁽²¹⁾ Sk. EESK atzinumu par tematu "Enerģētikas tirgū notiekošās attīstības ietekme uz rūpniecības vērtību ķēdēm Eiropā" (OV C 77, 31.03.2009., 88. lpp.) un jo īpaši tā 1.6. punktu.

Eiropas Savienībai jāpieprasa, lai tās tirdzniecības partneri ievērotu tos pašus standartus⁽²²⁾. Veiksmīgākais risinājums minētajā jomā būtu daudzpusējie nolīgumi. No tirdzniecības sankciju piemērošanas ir jāizvairās.

6.29 Runājot par **sociālajiem standartiem**, EESK vēlas uzsvērt to, kas minēts Starptautiskās Darba organizācijas 1998. gada Deklarācijā par darba pamatstandartiem — attiecībā uz diskrimināciju, bērnu darbu un piespiedu darbu, kā arī par arodbiedrību brīvību un darba koplīguma slēgšanas sarunām⁽²³⁾. Starptautiskās Darba organizācijas konvencijas gan ir konkrētākas, tomēr daudzas valstis tās nav parakstījušas vai nav ieviešas.

6.30 Uzņēmumu sociālajai atbildībai ir jāklūst par starptautisku praksi, kuras pamatā ir Starptautiskās Darba organizācijas deklarācijas, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas pamatnostādnes, kā arī citi plaši atzīti starptautiski instrumenti⁽²⁴⁾.

7. Dalībvalstu rūpniecības politikas saikne ar Eiropas Savienību

7.1 Starp ASV štatiem pastāv atšķirības, taču valsts ekonomikas pamatā ir vienots tirgus un to pārvalda viena centrāla valdība. Tas pats sakāms par Ķīnu un citām valstīm.

7.2 Savukārt Eiropā katra dalībvalsts īsteno pati savu rūpniecības politiku⁽²⁵⁾. Rūpniecības politiku modeļi stipri atšķiras, jo valstīm ir atšķirīgas lēmumu pieņemšanas struktūras un tradīcijas, dažādas publiskā un privātā sektora attiecības, atšķiras arī ekonomikas struktūras un ikvienai valstij ir citas salīdzinošās priekšrocības. Turklāt pašreizējā krīze var veicināt slēptu protekcionismu.

7.3 Minēto atšķirību dēļ stipri atšķiras arī dalībvalstu ekonomikas izaugsmes un nodarbinātības rādītāji. Padome ierosina ik gadu gatavot ziņojumus par dalībvalstu rūpniecības politiku. Tas nav vienkāršs uzdevums, jo Komisijas pilnvaras minētajā jomā ir ierobežotas.

7.4 Stratēģijas "Eiropa 2020" galvenais mērķis ir pastiprināt ES un dalībvalstu saikni. Komisijas ziņojumi varētu būt viens no ES pārvaldības elementiem. Lielāku saskaņu valdību uzskatos varētu panākt, nodrošinot pārredzamību, izmantojot veiksmīgus piemērus un paraugpraksi. Tādējādi Padomē varētu rosināt debates par dažādajām koncepcijām un to īstenošanas rezultātiem.

⁽²²⁾ Sk. EESK atzinumu par tematu "Starptautisko līgumu par siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu ietekme uz rūpniecības pārmaiņu procesiem Eiropā", OV C 185, 08.08.2006., 62. lpp.

⁽²³⁾ Sk. Starptautiskās Darba organizācijas Deklarāciju par pamatprincipiem un tiesībām darbā (1998).

⁽²⁴⁾ Piemēram, "UN Global Compact" un "International Financial Reporting Standards" (IFRS, tai skaitā arī "International Accounting Standards"). Nozīmīgi ir arī John Ruggie izstrādātie ANO uzņēmējdarbības un cilvēktiesību pamatprincipi.

⁽²⁵⁾ Nedaudz pārspilējot, tas nozīmē 27 rūpniecības un inovācijas politikas.

7.5 Protams, dalībvalstīm ir tiesības koncentrēties uz nozarēm, kurās tās ir spēcīgākas, veidojot zināšanu infrastruktūru un citas infrastruktūras, ja minētā rīcība ir saskaņā ar ES tiesību aktiem. Veidojot forumus pieredzes apspriešanai, var veicināt dalībvalstu grupu sadarbību.

7.6 Dalībvalstu darbības rezultātu uzraudzība un vērtēšana var pavērt jaunas iespējas valdību savstarpējai sadarbībai, valdību un Komisijas sadarbībai, kā arī, protams, radīt jaunas iespējas uzņēmumiem, īpaši mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, no kuriem ļoti daudzi izvērsē starptautisku darbību.

7.7 Vairākas valstis izveidojušas inovācijas platformas, nosakot valsts mērķus. Tomēr tie bieži vien neveicina Eiropas kopīgo mērķu sasniegšanu. EESK rosina apsvērt, kā pārrobežu pieeja varētu paaugstināt efektivitāti minētajā jomā. Būtu jāizplata un jāapspriež paraugprakses piemēri.

7.8 Gada ziņojumos vajadzētu analizēt dalībvalstu politikas un ES rūpniecības politikas saskaņotību. Pēdējā laikā dalībvalstīs, piemēram, Vācijā, Francijā, Apvienotajā Karalistē, Spānijā un Nīderlandē, publicēti dokumenti, kuros izklāstīta šo valstu politiskā stratēģija⁽²⁶⁾. Saikne ar Eiropas mērķiem un pasākumiem joprojām ir vāja. EESK iesaka Komisijai jaunajā gada ziņojumā analizēt minētos valstu dokumentus no Eiropas interešu viedokļa.

7.9 Dalībvalstis aktīvāk apspiežas par to, kāda rūpniecības politika būtu jāīsteno. Šādas metodes un darbības rezultāti jāpopularizē visā Savienībā, lai šauru nacionālo redzējumu aizstātu ar plašāku skatījumu.

7.10 Atbildība jāuzņemas arī reģioniem un lielpilsētu teritorijām. Jāpaver iespējas, lai tur varētu veidot kopas un paplašināt sadarbību starp skolām, zināšanu centriem un uzņēmumiem (piemēra, veidojot reģionālus nozaru tīklus).

7.11 Komisijai vajadzētu vērtēt arī sniegumu un praksi konkrētās jomās, piemēram, publiskā iepirkuma jomā, kura veido 17 % no iekšzemes kopprodukta un kurā, saskaņā ar veikto analīzi un pretēji tam, ko nosaka ES direktīvas, noteicošie joprojām ir dalībvalstu rūpniecības mērķi.

7.12 Īpaša uzmanība jāpievērš militārā aprīkojuma jomai, kuras nozīmi bieži nenovērtē. Samazinot budžetus, bieži vien samazina tieši militāros izdevumus. Jāveic neatkarīgi pētījumi, lai uzlabotu izmaksu lietderību.

7.13 EESK uzsver, ka ir jālikvidē šķēršļi, kas pastāv Eiropas Savienības iekšienē, un tikpat svarīgi ir veidot arī konkurētspējīgas pārrobežu piegādes ķēdes. Jāveicina labvēlīgu blakusefektu veidošanās, militārajai ražošanai pozitīvi ietekmējot civilo ražošanu un otrādi. Jāparedz izvešanas atļauju saskaņošana Eiropas līmenī.

7.14 Jāpievērš uzmanība arī komunālo pakalpojumu jomai. Izmantojot Komisijas veiktā apsekojuma rezultātus, jāveicina lielāka atvērtība pārrobežu sadarbības projektiem un/vai paraugprakses apmaiņai.

7.15 Veicot ES līmeņa analīzi, var atklāties nozīmīgi dati par dažādiem nosacījumiem dalībvalstīs. Jāmudina vienkāršot administratīvo praksi (neskarot produktu drošību un patērētāju tiesību aizsardzību) un mazināt finanšu slogu⁽²⁷⁾. Dažās jomās un valstīs minētie pasākumi jau ir uzsākti.

Briselē, 2011. gada 4. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽²⁶⁾ *Im Fokus: Industrieland Deutschland* (Vācija), *Feuilles de route des comités stratégiques de filière* (Francija), *The Growth Agenda* (Lielbritānija; drīz tiks izstrādāta precīza programma), *Plan Integral de Política Industrial 2020* (Spānija), *Naar de top: de hoofdlijnen van het nieuwe bedrijfslevenbeleid* (Nīderlande).

⁽²⁷⁾ *Stoiber grupa*.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par efektīvu budžeta uzraudzības īstenošanu euro zonā”

COM(2010) 524 galīgā redakcija – 2010/0278 (COD)

(2011/C 218/08)

Ziņotājs: **FARRUGIA kgs**

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 136. un 121. pantu 2010. gada 6. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par efektīvu budžeta uzraudzības īstenošanu euro zonā”

COM(2010) 524 galīgā redakcija – 2010/0278 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 8. aprīlī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 471. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 4. un 5. maijā (2011. gada 5. maija sēdē), ar 139 balsīm par, 10 balsīm pret un 33 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atzīst, ka Stabilitātes un izaugsmes pakta (SIP) reformas ir vajadzīgas, lai risinātu problēmas, kas radās pēc 2008. gada krīzes, kā arī ieilgušās problēmas, kas bija vērojamas jau pirms krīzes. EESK norāda, ka ar SIP nav izdevies novērst fiskālo nelīdzsvarotību, kas saistīta ar nelīdzsvarotību citās jomās, tostarp makroekonomikas nelīdzsvarotību, kā arī nepilnīgu praksi un nepietiekamu regulējumu banku darbības un finanšu jomā.

1.2 EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par efektīvu budžeta uzraudzības īstenošanu euro zonā, jo tas ir viens no soļiem ceļā uz tik ļoti vajadzīgajām reformām, taču vienlaikus arī uzsver, ka ir nepieciešams atbilstoši pārskatīt izskatāmā priekšlikuma preventīvos un korektīvos elementus.

1.3 EESK uzskata, ka fiskālajos noteikumos noteikti jāņem vērā

— nodokļu politikas pasākumu kvalitātes jautājums saistībā ar ieņēmumu un izdevumu mehānismu lielāku ieguldījumu ekonomikas piedāvājuma pusē;

— tas, ka nodokļu finanšu jomas ilgtspēju vislabāk var nodrošināt, vairāk izmantojot preventīvas, nevis korektīvas pieejas;

— tas, ka uz stimuliem balstītiem mehānismiem ir lielākas panākumu izredzes salīdzinājumā ar mehānismiem, kas balstīti tikai uz soda sankcijām.

Tas tomēr nenozīmē mazināt korektīvās daļas nozīmi, jo tā ir svarīga fiskālās disciplīnas veicināšanai.

1.3.1 Šāda pieeja uzskatāma par atbilstošu stratēģijas “Eiropa 2020” mērķiem — gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei.

1.4 Saistībā ar preventīvo aspektu un atbilstīgi Gada izaugsmes pētījumā norādītajiem mērķiem ierosināts par fiskālā stāvokļa skaitlisko mērķu noteikšanas pamatu izmantot divvirzienu sistēmu ar lejupējiem un augšupējiem elementiem. Lejupējā elementa pamatā ir tāda mērķa izvirzīšana, kurā paredzēti visā euro zonā nepieciešamie fiskālās konsolidācijas centieni, savukārt augšupējā pieeja nozīmētu šādu centienu īstenošanu ar konkrētiem pasākumiem, kas jāveic dalībvalstīm individuāli. Šādā veidā, izmantojot oficiālu pieeju, tiktu pastiprināti Komisijas centieni, piemērojot SIP, vairāk pievērsties katrā valstī raksturīgajiem apstākļiem.

1.5 Īstenojot šādu pieeju, lai dotu pozitīvus signālus par uzticamību, kas tiek gaidīti no monetārās savienības, var būt nepieciešams, ka dalībvalstis tiek aicinātas veikt fiskālās konsolidācijas pasākumus atbilstīgi to relatīvajam lielumam un spējai veikt šādus pasākumus.

1.6 EESK ierosina arī procentus nesošus depozītus, bezprocentu depozītus un sodanaudu noteikt tādā veidā, lai tos pirmkārt un galvenokārt tieši finansētu, korigējot tos politikas elementus, kuri izraisa ilgtnespējīgu finanšu situāciju. Šādas

situācijas esamība būtu jānosaka, vērtējot ieņēmumu un izdevumu elementu atkāpes no konverģences virzības, kā paredzēts preventīvajā daļā. Turklāt to vērtību aprēķinātu atkarībā no izdevumu un/vai ieņēmumu to elementu apjoma, kuri, kā pierādīts, tieši izraisa fiskālās politikas ilgtespēju. Ar šādu pieeju varētu veidot kvalitatīvāku fiskālo politiku.

1.7 Ierosināts arī korektīvajā daļā paredzētās soda sankcijas piemērot vienlaikus ar rūpīgu ietekmes novērtējumu, lai novērotu, vai fiskālās politikas kvalitāte patiešām uzlabojas.

1.8 Lai līdzsvarotu stimulus un soda pieejas korektīvajā daļā, EESK ierosina, ka attiecīgā dalībvalsts var saņemt procentus no bezprocentu depozītiem, kad ir panākts valsts parāda samazinājums vismaz attiecīgo procentu apjomā un ja stāvoklis turpmāk varētu būt stabils. Savukārt sodanauda tiktu novirzīta Eiropas stabilitātes mehānismam.

1.9 EESK uzskata, ka budžeta uzraudzības pienācīga reforma būs svarīgākais faktors, kas ļaus stiprināt pārvaldību un atjaunot uzticamību *euro* zonā.

2. Budžeta uzraudzības efektīva īstenošana *euro* zonā

2.1 Globālā finanšu un ekonomikas krīze, kas aizsākās 2008. gadā, izraisīja fiskālā deficīta un parāda strauju pieaugumu. Tie ir saasinājuši bažas par fiskālo ilgtspēju ilgākā laikposmā. Vēl viena liela problēma ir dalībvalstu atšķirīgā fiskālā situācija, kas līdztekus pietiekamas fiskālās koordinācijas un kompensācijas mehānismu trūkumam dažos gadījumos var nozīmēt reālu nespēju atmaksāt parādus. Minētās bažas vairo trūkumi finanšu un banku sistēmā, kā arī regulējuma infrastruktūrā, un no tiem izrietošā saistību nepildīšanas varbūtība.

2.2 SIP, uz noteikumiem balstīta sistēma valstu fiskālās politikas koordinēšanai ekonomikas un monetārajā savienībā, tika izstrādāta tieši tādēļ, lai nodrošinātu fiskālo disciplīnu, taču nesenā pieredze ir atklājusi sistēmā atlikušās nepilnības un trūkumus, kas varētu nopietni apdraudēt *euro* stabilitāti. Tas ir izraisījis debates par ES ekonomikas pārvaldības nozīmīgumu⁽¹⁾, un 2010. gada septembrī Komisija iepazīstināja ar tiesību aktu paketi, kurā bija iekļauti seši paziņojumi. Paketē paredzēts

— stiprināt SIP ar piesardzīgu fiskālās politikas izstrādi⁽²⁾,

⁽¹⁾ Sk. EESK atzinumu, kas publicēts OV C 107, 6.4.2011., 7. lpp.

⁽²⁾ COM(2010) 522 galīgā redakcija un COM(2010) 526 galīgā redakcija.

— novērst un koriģēt makroekonomisko nelīdzsvarotību⁽³⁾,

— izvirzīt prasības dalībvalstu budžeta struktūrām⁽⁴⁾,

— veikt efektīvāku īstenošanu⁽⁵⁾.

2.3 Galvenais šajā atzinumā izskatītais jautājums ir īstenošana, kas ir temats priekšlikumam Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par efektīvu budžeta uzraudzības īstenošanu *euro* zonā⁽⁶⁾. Jānorāda arī, ka EESK šobrīd izstrādā atzinumu par Komisijas dokumenta COM(2010) 527 galīgo redakciju⁽⁷⁾.

3. Konteksts

3.1 Galvenais instruments fiskālās politikas koordinēšanai un uzraudzībai *euro* zonā ir SIP, ar kuru ievieš Līguma noteikumus par budžeta disciplīnu. Eiropadome 2010. gada jūnijā vienojās par steidzamu nepieciešamību pastiprināt ekonomikas politikas koordinēšanu un vienojās par šādām nostādnēm:

- (i) stiprināt gan Stabilitātes un izaugsmes pakta preventīvo daļu, gan tā korektīvo daļu, tostarp, izmantojot sankcijas un pienācīgi ievērojot *euro* zonas dalībvalstu īpašo stāvokli;
- (ii) budžeta uzraudzības jomā daudz lielāku lomu atvēlēt parāda līmeņiem un attīstībai, kā arī vispārējai ilgtspējai;
- (iii) nodrošināt, lai visās dalībvalstīs atbilstīgi Stabilitātes un izaugsmes paktam būtu pieņemti valsts budžeta noteikumi un vidēja termiņa budžeta sistēmas;
- (iv) nodrošināt statistikas datu kvalitāti.

3.2 Saistībā ar efektīvu budžeta uzraudzības īstenošanu *euro* zonā Eiropas Parlamenta un Padomes regulas priekšlikumā paredzēti papildu grozījumi Regulā (EK) Nr. 1466/97 un (EK) Nr. 1467/97, kur noteikti SIP pamatprincipi⁽⁸⁾. Regulas priekšlikumā īpaši paredzēts pamatot SIP preventīvo daļu un pastiprināt korektīvo daļu.

⁽³⁾ COM(2010) 527 galīgā redakcija.

⁽⁴⁾ COM(2010) 523 galīgā redakcija.

⁽⁵⁾ COM(2010) 524 galīgā redakcija un COM(2010) 525 galīgā redakcija.

⁽⁶⁾ COM(2010) 524 galīgā redakcija.

⁽⁷⁾ EESK atzinums par tematu "Makroekonomiskā nelīdzsvarotība", Skatīt šā Oficiālā Vēstneša 53. lpp.

⁽⁸⁾ Šīs regulas ir grozītas 2005. gadā ar Regulu (EK) Nr. 1055/2005 un Regulu (EK) Nr. 1056/2005 un papildinātas ar Padomes 2005. gada 20. marta ziņojumu "Stabilitātes un izaugsmes pakta īstenošanas uzlabošana".

3.2.1 Attiecībā uz preventīvo daļu regulas priekšlikumā norādīts, ka stabilitātes un konverģences programmās izvirzītais pašreizējais vidējā termiņa mērķis (VTM) un prasība pēc ikgadējas konverģences 0,5 % apjomā no IKP tiks saglabāta, taču līdz ar jauna principa — piesardzīgas fiskālās politikas izstrādes — ieviešanu kļūs par operatīvu mērķi. Saskaņā ar priekšlikumu šāds princips nozīmē, ka ikgadējo izdevumu pieaugums nedrīkst pārsniegt piesardzīgu IKP pieaugumu vidējā termiņā, izņemot gadījumus, kad pārsniegums tiek līdzsvarots ar valdības ieņēmumu pieaugumu vai kad piesardzīgs ieņēmumu samazinājums tiek kompensēts ar izdevumu samazinājumu. Konstatējot novirzes no piesardzīgas fiskālās politikas izstrādes, Komisija sagatavos ieteikumu, ko papildinās Līguma 136. pantā paredzētais īstenošanas mehānisms, ar kuru nosaka procentus nesoša depozīta iemaksu 0,2 % no IKP apmērā.

3.2.2 Korektīvā daļa ir saistīta ar *euro* zonas dalībvalstu pienākumu nepieļaut pārmērīgu budžeta deficītu un parādu, proti, ka budžeta deficīts nedrīkst pārsniegt 3 % no IKP, bet parāda līmenis — 60 % no IKP, turklāt par pieņemamu uzskatāma arī parāda robežvērtības pietiekama pazemināšana.

3.2.2.1 Komisijas priekšlikumā atzīts, ka ikgadējā budžeta līdzsvarotības izvirzīšana par prioritāti var novest pie pārmērīgas koncentrēšanās uz īstermiņa apsvērumiem, savukārt parāda jautājumam jāvelta vairāk uzmanības, jo tas ir svarīgs ilgtermiņa fiskālās ilgtspējas rādītājs.

3.2.2.2 Saistībā ar korektīvo daļu regulas priekšlikumā norādīts, ka īstenošanu varētu stiprināt, ieviešot jaunu finanšu sankciju kopumu *euro* zonas dalībvalstīm, kurš tiktu piemērots procesa sākumā saskaņā ar pakāpenisku pieeju. Bezprocentu depozīta iemaksu 0,2 % apmērā no IKP noteiktu saskaņā ar lēmumu par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras noteikšanu konkrētai dalībvalstij. Ja valsts neievēro norādījumus, iemaksu pārvērs sodanaudā.

3.2.3 Komisija iesaka ar reversās balsošanas mehānisma palīdzību veicināt īstenošanas izpildi kā preventīvajā, tā korektīvajā daļā, Komisijai izsakot priekšlikumu Padomei par depozīta iemaksas noteikšanu attiecīgajai dalībvalstij. Šāds ieteikums būtu spēkā, ja vien Padome ar kvalificētu balsu vairākumu to nenoraida desmit dienu laikā, kopš to pieņēmusi Komisija.

3.2.4 Komisijas iesniegtajā regulas priekšlikumā noteikts, ka Padome var samazināt iemaksas apmēru ar vienprātīgu lēmumu vai tad, ja ir saņemts īpašs Komisijas ierosinājums sakarā ar ārkārtas apstākļiem vai pamatots attiecīgās dalībvalsts lūgums. Piemērojot preventīvo daļu, iemaksāto depozītu un uzkrātos procentus atmaksā, tiklīdz Padome ir pārliecinājusies, ka dalībvalsts ir atrisinājusi situāciju. Komisijas iesniegtajā regulas priekšlikumā noteikts, ka, piemērojot korektīvo daļu, bezprocentu iemaksu atmaksā, kad pārmērīgais deficīts ir novērsts, bet par šo depozītu uzkrātos procentus un iekasēto sodanaudu sadala

starp *euro* zonas dalībvalstīm, kurām nav pārmērīga budžeta deficīta un kurām arī nepiemēro pārmērīgas nelīdzsvarotības novēršanas procedūru.

3.2.5 Priekšlikums izstrādāts, ņemot vērā vispārēju aicinājumu veikt plašāku makroekonomiskās situācijas izvērtējumu, tostarp noteikt strukturālu nelīdzsvarotību, kas nelabvēlīgi ietekmē konkurētspēju. Tādēļ ir publicēts arī priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par izpildes pasākumiem pārmērīgas makroekonomiskās nelīdzsvarotības korigēšanai *euro* zonā⁽⁹⁾ un priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par to, kā novērst un korigēt makroekonomisko nelīdzsvarotību⁽¹⁰⁾.

3.3 Budžeta efektīva uzraudzība *euro* zonā jāpapildina ar uzmanības pievēršanu valstu budžeta sistēmām.

3.4 Minētie priekšlikumi ir daļa no ekonomikas pārvaldības plašākas reformas, kuras uzsākšanu veicināja stratēģijā "Eiropa 2020" izvirzītie mērķi. Ir gaidāms, ka ekonomikas politikas koordinēšana, kas ietver arī fiskālā stāvokļa jeb fiskālo noteikumu un strukturālo reformu principu ievērošanas uzraudzību, tiks iekļauta "Eiropas pusgadā". Tas ir laika periods, kad tiks pārskatīta dalībvalstu budžeta un strukturālā politika, lai atklātu neatbilstību un draudošu nelīdzsvarotību un lai pastiprinātu koordinēšanu, kamēr svarīgākie lēmumi budžeta jomā vēl nav pieņemti⁽¹¹⁾.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1 SIP reformas ar mērķi labot sistēmas nepilnības ir nepieciešamas, lai novērstu trūkumus, kuri atklājās līdz ar 2008. gada krīzi, un lai risinātu problēmas, kas bija vērojamas jau pirms tās.

4.2 Faktiski jau vairākus gadus pirms krīzes dažu *euro* zonas valstu budžeta deficīts bija pārsniedzis atsauces vērtību, kas ir 3 %, kā arī aizvien palielinājās šo valstu parāda attiecība pret IKP⁽¹²⁾. Līdz ar ekonomikas un finanšu krīzes iestāšanos fiskālā situācija būtiski saasinājās, un paredzams, ka *euro* zonas valstu vidējais budžeta deficīts līdz 2010. gada beigām sasniegs 6,3 % no to IKP, savukārt parāda attiecība pret IKP — 84,1 %⁽¹³⁾. SIP nebija paredzēts, lai novērstu šādu nelīdzsvarotību, kas daudzos gadījumos izveidojās arī tāpēc, ka bija radušās nopietnas grūtības plašākā makroekonomikas un finanšu vidē.

⁽⁹⁾ COM(2010) 525 galīgā redakcija.

⁽¹⁰⁾ COM(2010) 527 galīgā redakcija.

⁽¹¹⁾ "Eiropas pusgadā" ieviesa ar 2011. gada janvārī publicēto Gada izaugsmes pētījumu (COM(2011) 11 galīgā redakcija). Gada izaugsmes pētījumā apkopoti dažādi pasākumi, kas ir svarīgi īstermiņa atveseļošanas stiprināšanai, un vienlaikus uzmanība pievērsta arī stratēģijas "Eiropa 2020" mērķiem.

⁽¹²⁾ Eurostat statistikas dati, 16.12.2010.

⁽¹³⁾ Eiropas Komisija, Eiropas ekonomikas prognoze, 2010. gada rudens.

4.3 Saistībā ar SIP uzmanība jāpievērš diviem galvenajiem jautājumiem. Pirmais jautājums ir īstenošanas mehānisma iespējamie uzlabojumi. Otrs ir saistīts ar pārāk lielu pašlāpību uz budžeta deficīta kritēriju un nepietiekamu pievēršanos parāda jautājumam. Piemērojot SIP, pienācīgi neņēma vērā ekonomikas attīstības ciklu.

4.3.1 Attiecībā uz nepietiekamu īstenošanu jāsecina, ka virkne valstu daudzus gadus ir pārkāpušas deficīta un parāda kritērijus. Sankciju neesamība rosināja uz tādu fiskālo rīcību, kad ne tikai tika ignorēta fiskālā ilgtspēja dalībvalstu līmenī, bet arī netika ņemts vērā tas, ka katras atsevišķas dalībvalsts ilgtspējīga fiskālā rīcība ietekmē visu monetāro savienību. Līdzšinējās īstenošanas nepilnības ir vājinājušas SIP un mazinājušas tā uzticamību.

4.3.1.1 Sagaidāms, ka Pakta preventīvās un korektīvās daļas reformas, ko papildinās jauns stingrāku sankciju kopums, novērsīs minētās nepilnības. Tomēr vēl nav zināms, cik lielā mērā notiks pārliecinoša īstenošana.

4.3.1.2 No vienas puses, var teikt, ka paketē minēto pasākumu neefektivitātes gadījumā risks šoreiz ir īpaši augsts. Finanšu tirgi vairāk nekā jebkad agrāk izturēsies ļoti piesardzīgi pret tām *euro* zonas valstīm, kurās uzrauga fiskālo un makroekonomisko līdzsvarotību. Pārliecinošas īstenošanas trūkums būtu signāls, ka SIP nedarbojas, un tiktu nopietni apdraudēta *euro* zonas stabilitāte.

4.3.1.3 Vienlaikus jāņem vērā, ka priekšlikumi pastiprināt uzraudzību pausti uzreiz pēc vēl nepieredzētas krīzes, kad ekonomikas izaugsme joprojām ir vāja. Valdībām bija jāiejaucas, ieludinot kapitālu bankās, lai novērstu finanšu sistēmas pilnīgu sabrukumu. Valdībām bija jāveic arī pasākumi, lai ierobežotu krīzes ekonomiskās un sociālās izmaksas.

4.3.2 Attiecībā uz pārliecīgo pašlāpību uz budžeta deficīta kritēriju jānorāda, ka SIP pārstrādāšanas mērķis 2005. gadā bija mainīt prioritātes, vairāk pievēršoties strukturālajām nepilnībām, lai ņemtu vērā ciklisko situāciju katrā dalībvalstī. Tomēr, mainot uzsvāru, netika ņemta vērā fiskālā disciplīna ilgākā laika posmā. Lielāka pievēršanās parāda kritērijam zināmā mērā novērsīs šo nepilnību.

4.3.2.1 Tomēr minētajā mehānismā jāņem vērā parāda uzkrāšanās galvenie iemesli. Tādu publiskā kapitāla projektu finansēšanu, kuriem ir augsta ekonomiskā un sociālā atdeve, nevar pielīdzināt to izdevumu finansēšanai, kuru atdeve ir zema.

4.3.2.2 Uzraudzības mehānisma reformā iecerēts ņemt vērā valstu īpašos apstākļus, piemēram, parāda uzbūvi, ar parāda struktūru saistītos riskus, privātā sektora parādsaistības un sabiedrības novecošanās radītās saistības, taču ir svarīgi arī nošķirt ārējo parādu un iekšējo parādu, jo iekšējais parāds veicina makroekonomisko stabilitāti.

4.3.2.3 Kritiski jāvērtē arī tas, ka uzraudzības mehānismā uzsvērtas īpašas atsaucē vērtības, kas principā ne ar ko nav pamatotas⁽¹⁴⁾. Taču ir atzīts, ka atsaucē vērtības pieejai ir nozīmīgas labās īpašības, jo tā sekmē vienkāršību un pārredzamību, kā arī atvieglo pārvaldību.

4.3.2.4 No otras puses, atsevišķu dalībvalstu novirze no atsaucē vērtībām liecina par apmēru, kādā ES joprojām nav sasniegta konverģence. Ir vēlams drīzumā panākt valstu rādītāju konverģenci, un atzinīgi vērtējams tas, ka Eiropadome šim jautājumam nesēn pievērsusi īpašu uzmanību. Taču tālāk dalībvalstu līmenī ir rūpīgi jālīdzsvaro gan nepieciešamā apņemšanās ievērot fiskālo disciplīnu, gan īpašās vajadzības veikt pārstrukturēšanu, investīcijas un sekmēt izaugsmi, kam var būt nepieciešams atbalsts fiskālo intervencu veidā.

4.4 Ir svarīgi atkārtoti uzsvērt, ka fiskālo ilgtspēju nevar aplūkot atrauti no makroekonomiskās nelīdzsvarotības. Tādēļ pilnībā pamatota ir plašāka makroekonomiskā uzraudzība, kuras mērķis ir uzraudzīt šādas nelīdzsvarotības korekciju.

4.5 Vēlmes izstrādāt valstu budžeta sistēmas, kas papildina SIP, pamatā ir atziņa, ka fiskālā disciplīna ir *euro* zonas valstu kopīgas atbildības jautājums, savukārt fiskālās politikas tiesību aktu izstrādes pilnvaras ir dalībvalstu kompetencē.

4.5.1 Tas, cik lielā mērā fiskālās disciplīnas jomā iespējams īstenot decentralizētāku pieeju, var būt atkarīgs no attiecīgām izmaiņām Līgumā, proti, ja tiktu ierobežotas valstu intereses salīdzinājumā ar kopējām interesēm; taču to varētu panākt arī ar elastīgāku regulējumu dalībvalstu vienošanās līmenī. Ja šādas izmaiņas netiks ieviestas, valstis varētu sliekties pirmām kārtām īstenot savas intereses neatkarīgi no tā, cik pamatotas ir kopējās intereses⁽¹⁵⁾. Tāpēc ir svarīgi ņemt vērā lomu, kāda finanšu disciplīnas nodrošināšanā var būt valsts līmeņa tiesību aktiem par fiskālo atbildību, kuri sekmīgas to īstenošanas gadījumā var kalpot par pamudinājumu fiskālās ilgtspējas veicināšanai *euro* zonā.

5. Īpašas piezīmes

5.1 Ierosinātajā regulā paustie mērķi, kas balstīti uz SIP stiprināšanu, ieviešot efektīvas īstenošanas instrumentus, ir vērtējami atzinīgi, tomēr Pakta preventīvajā un korektīvajā daļā ir daži aspekti, kas, pēc EESK domām, būtu jāpārskata.

⁽¹⁴⁾ Wyplosz, C (2002), "Fiscal Discipline in EMU: Rules or Institutions?" ("Fiskālā disciplīna EMS: noteikumi vai institūcijas?"), Akadēmisko starptautisko pētījumu institūts Ženēvā un CEPR.

⁽¹⁵⁾ Iekšpolitikas ģenerāldirektorāts, Politikas departaments A — Ekonomikas un zinātnes politika, ekonomikas un monetārie jautājumi, daudzpusējā uzraudzība (Charles Wyplosz).

5.2 Preventīvajā daļā, izvirzot izdevumu apjoma mērķi, kura pamatā ir piesardzīgs vidēja termiņa IKP pieaugums, nav ņemti vērā atšķirīgi valdības izdevumu elementi, kaut arī kopējo izdevumu apjoma mērķis ir lietderīgs vienkāršības un pārvaldības atvieglošanas labad. Tas pats sakāms arī par fiskālajiem noteikumiem, kas ir vērsti tikai uz tādiem visaptverošiem rādītājiem kā deficīts un parāda kritērijs. Šādos kritērijos nav ņemta vērā piedāvājuma puses ilgtermiņa izaugsme, ko rosina atsevišķas valdības izdevumu kategorijas, kā arī fiskālo izdevumu un ieņēmumus radošu mehānismu kvalitātes attīstība kopumā.

5.2.1 Tādēļ par galveno būtu jāizvirza publisko finanšu kvalitāte, izvērtējot publisko izdevumu struktūru un efektivitāti. To var īpaši attiecināt uz ieguldījumiem cilvēkkapitālā ar izdevumiem izglītībai un veselības aizsardzībai, pētniecībai un izstrādei, publiskajai infrastruktūrai un iestāžu attīstībai⁽¹⁶⁾ ⁽¹⁷⁾. Tāpēc ierosināts neattiecināt izdevumu griestus uz minēto izdevumu veidu, it īpaši, ja tie ir tēriņi, kurus finansē no ES finansējuma programmām un attiecīgo valstu līdzfinansējuma elementiem. Lai nodrošinātu sociālo izdevumu kvalitāti, izdevumu griestus varētu nepiemērot arī attiecībā uz bezdarbnieka pabalstu nediskrecionārajiem elementiem. Turklāt fiskālo mērķu īstenošanai jābūt pilnībā saskaņotai ar stratēģijas “Eiropa 2020” mērķiem, kuri vērsti uz gudru, ilgtspējīgu un integrējošu izaugsmi un kuru sasniegšanai varētu būt vajadzīgi lielāki valdības tēriņi⁽¹⁸⁾.

5.2.2 Turklāt, lai regula neizceltos ar nenoteiktību, EESK ierosina skaidri definēt jēdzienus “piesardzīgas fiskālās politikas izstrāde”, “piesardzīgs vidēja termiņa pieaugums” un “ārkārtas apstākļi”.

5.3 Īstenošanas mehānisma aktivizēšanu nedrīkstētu izraisīt tikai novirzes no skaitliskām vērtībām, bet būtu vairāk jāņem vērā arī plašāki apsvērumi, piemēram, attiecīgās dalībvalsts ekonomiskie, politiskie un sociālie apstākļi. Šis priekšlikums nav ierosināts nolūkā mazināt preventīvā mehānisma iedarbību, bet gan, lai varētu ņemt vērā *euro* zonas dalībvalstu īpašos apsvērumus. Faktiski tas atbilst ierosinātajai regulai par makroekonomikas nelīdzsvarotību, kurā paredzēts, ka, piemērojot brīdīnāšanas mehānismu, par dalībvalsti tiek sniegts padziļināts pārskats.

5.4 Ierosināts arī procentus nesošus depozītus, bezprocentu depozītus un sodanaudu katrā konkrētā gadījumā uzlikt tā, lai

⁽¹⁶⁾ António Afonso, Werner Ebert, Ludger Schuknecht un Michael Thöne (2005), *Quality of Public Finances and Growth*, ECB Working Paper (Publisko finanšu un izaugsmes kvalitāte, ECB darba dokuments), sērija Nr. 438.

⁽¹⁷⁾ Salvador Barrios un Andrea Schaechter (2008), *The Quality of Public Finances and Growth*, European Commission Economic Papers (Publisko finanšu un izaugsmes kvalitāte, Eiropas Komisijas ekonomikas dokumenti), 337. lpp.

⁽¹⁸⁾ Sk. EESK atzinumu, kas publicēts OV C 107, 6.4.2011., 7. lpp.

šādi depozīti tiktu finansēti tieši ar to politikas elementu korekcijas palīdzību, kuri izraisītu nepiesardzīgu un ilgtspējīgu fiskālo situāciju. Šādas situācijas esamību nosaka, pamatojoties uz novirzēm no preventīvās daļas noteikumiem. Turklāt to vērtību aprēķinātu atkarībā no izdevumu un/vai ieņēmumu to elementu apjoma, kuri, kā pierādīts, tieši izraisa fiskālās politikas ilgtspējību. Šāda pieeja palīdzētu izvairīties no riska, ka depozīti un sodanauda tiek finansēti no tādiem valdības izdevumiem, kuri sniedz būtisku atdevi. Tā kā ir atzīts, ka nav viegli atpazīt ilgtspējīgu rīcību, būtu jācenšas izstrādāt skaidras un praksē piemērojamas definīcijas, kas šajā saistībā varētu būt noderīgas.

5.4.1 Turklāt depozīta atmaksa pieļaujama tikai tad, kad attiecīgā dalībvalsts apņēmusies attiecīgos līdzekļus novirzīt produktīvu izdevumu segšanai. Šajā sakarā varētu izmantot izmaksu un ieguvumu pieeju, kas līdzinās Kohēzijas fonda un struktūrfondu līdzekļu piešķiršanas metodēm⁽¹⁹⁾.

5.5 Pietiekama uzmanība jāvelta arī īstenošanas ietekmei, ja bezprocentu depozīta iemaksu un sankcijas piemēro brīdī, kad attiecīgās dalībvalsts ekonomisko un sociālo sistēmu var vērtēt kā nestabilu. Tāpēc par jebkādiem Komisijas ieteikumiem par korektīvās daļas piemērošanu būtu jāveic ietekmes novērtējums, lai informētu par veidu, kā piemērošana efektīvi uzlabos fiskālās politikas kvalitāti attiecīgajās dalībvalstīs un *euro* zonā kopumā. Ir svarīgi, lai īstenošana neradītu lielāku kaitējumu, nekā tā cenšas novērst.

5.6 Regulas 7. panta priekšmets ir Komisijas uzkrāto procentu un sodanaudas sadale proporcionāli to dalībvalstu nacionālā kopienākuma apjomam, kurās nav pārmērīga budžeta deficīta vai pārmērīgas nelīdzsvarotības. Šajā gadījumā sadales sistēma var izraisīt vēl lielāku nelīdzsvarotību monetārajā savienībā, kas savukārt var veicināt *euro* zonas dalībvalstu lielākas atšķirības un neatbilst monetārajā savienībā izvirzītajām prasībām.

5.7 Lai sekmētu korektīvās daļas līdzsvarotību starp stimulu un soda pieeju, EESK ierosina noteikt, ka attiecīgā dalībvalsts var saņemt procentus no bezprocentu depozītiem, kad ir panākts valsts parāda samazinājums vismaz šādu procentu apjomā un ja šāda situācija turpmāk varētu būt stabila. Savukārt sodanauda tiktu novirzīta Eiropas stabilitātes mehānismam.

⁽¹⁹⁾ Eiropas Komisija (2008), *Reģionālās politikas ģenerāldirektors, "Izmaksu un labumu analīzes rokasgrāmata ieguldījumu projektiem"*, 2008. gada jūnijs.

5.8 Šāda ierosinājuma pamatā ir viedoklis, ka SIP drīzāk būtu jāizmanto kā stimuls, kas veicina ilgtspējīgu rīcību, nevis kā stingras sodīšanas mehānisms.

5.9 Lai arī atzīts, ka vēlmes sasniegt stabili ekonomisko un fiskālo konvergenci pamatā jābūt kopīgiem mērķiem, ir pausts viedoklis, ka, izvērtējot īstermiņa fiskālo ilgtspēju, "universāls mērķis" varētu būt īstenojams elastīgi — vismaz tik ilgi, līdz valstīs ir sasniegta pietiekama ekonomiskā konverģence, vienlaicīgi arī ņemot vērā, ka nesenā ekonomikas lejupslīde dažādās dalībvalstīs ir ietekmējusi atšķirīgi.

5.9.1 Tāpat ir svarīgi radīt pamatnosacījumus, lai arī atsevišķas dalībvalstis gūtu labumu no ārējās uzticamības līmeņa paaugstināšanās, kas sagaidāma līdz ar lielas monetārās savienības izveidi. Tāpēc var apsvērt iespēju aicināt valstis veikt fiskālās konsolidācijas pasākumus, kuri ir samērojami ar to relatīvo lielumu monetārajā zonā un spēju veikt šādus pasākumus, lai saskaņoti sasniegtu *euro* zonas visaptverošo mērķi. No šādas pieejas labumu gūtu visas valstis, pateicoties ekonomikas uzticamībai, kas tiktu nostabilizēta zonā kopumā un it īpaši valstu ar labākiem rādītājiem politikas veidošanā.

5.9.2 Minētās pieejas efektivitāte ir lielā mērā atkarīga no Komisijas ierosinātā uzraudzības mehānisma, kas nodrošinātu to, ka mazāk sekmīgās valstis pieliktu visas iespējamās pūles, lai optimālā ātrumā sasniegtu konvergenci. Nemitīgi jāuzsver arī tas, cik svarīgi ir veikt pareizus statistiskos mērījumus un uzlabot statistiku un ziņošanu, lai nodrošinātu ticamu datu drošu un savlaicīgu sniegšanu.

5.9.3 Tāpēc tuvākajā laika posmā un līdz brīdim, kamēr tiks sasniegta pietiekama dažādu dalībvalstu ekonomikas konverģence, Komiteja ierosina izmantot divvirzienu sistēmu, kurā ir leņķis pieeja un augšupēja pieeja un kura pastiprinātu un papildinātu pašreizējos centienus atjaunot fiskālo ilgtspēju *euro* zonā, plānveidīgi un sakārtoti ieviešot tajos nepieciešamo elastīgumu.

5.9.4 Leņķis pieejas pamatā ir mērķa izvirzīšana visai zonai, nosakot šajā līmenī nepieciešamos fiskālās konsolidācijas centienus. Šāda mērķa sasniegšana stiprina *euro* zonas uzticamību kopumā, un tādējādi labumu gūtu katra dalībvalsts. Augšupēja pieeja nozīmē, ka visā zonā īstenojamie centieni tiek sadalīti pasākumos, kurus veic atsevišķas dalībvalstis. Pasākumu sadalē ņem vērā virkni objektīvu ekonomisko kritēriju, piemēram, attīstības stāvokli, ieguldījumu nepieciešamību, pensiju reformas apjomu, strukturālo reformu apjomu, publisko finanšu kvalitāti un nodokļu sistēmas efektivitāti. Šī pieeja arī nepieļautu, ka SIP izmantošana pārmerīgās ierobežošanas nolūkā rada pastāvīgu kaitējumu dažu valstu izaugsmei.

5.9.5 Šāda pieeja, pirmkārt, *euro* zonas valstīs ieviestu pamatotas solidaritātes elementu; otrkārt, tā būtu solis uz labāku koordināciju un fiskālo integrāciju. Pietiekamas fundamentālās ekonomiskās konverģences gadījumā centienu sadale starp dalībvalstīm atbilstoši augšupējam elementam pielīdzināma situācijai, kad dažādas valstis īsteno kopējus skaitliskus mērķus. Tikmēr nepieciešamais elastīgums atsevišķu valstu gadījumā vairs netiktu izmantots tā, kā tas bieži notika iepriekš, — acīmredzami *ad hoc* un dažos gadījumos nepamatoti —, bet gan būtu saskaņotas un konsekventas sistēmas daļa, lai veiktu nepieciešamos fiskālās konsolidācijas pasākumus *euro* zonas līmenī. Šī pieeja varētu ļoti palīdzēt stiprināt sistēmas uzticamību.

5.9.6 Minētā pieeja būtībā ir līdzīga tai pieejai, kas iekļauta stratēģijas "Eiropa 2020" mērķu atvasināšanā, proti, kad dalībvalstis izvirza pašas savus mērķus, kuri atbilst ES izvirzītajiem vispārīgajiem mērķiem. Gada izaugsmes pētījuma, kurā ietverti dalībvalstu dažādie pagaidu mērķi, I pielikumā norādīts: stratēģijas nozīmīgs elements ir tas, ka katra dalībvalsts saistībā ar vispārīgajiem stratēģijas "Eiropa 2020" mērķiem nosaka savu konkrēto mērķu un uzdevumu līmeni. Norādīts, ka pastāv lielāka to īstenošanas iespēja, ja tie ir apspriesti nepieciešamajās iekšējās politiskajās debatēs un izvirzīti, ņemot vērā sākuma pozīcijas un valstu apsvērumus. Šajā saistībā var ierosināt noteikt precīzus pārejas periodus ar reālu konsolidācijas laikposmu tām valstīm, kurām jāīsteno īpaši plaši konsolidācijas centieni.

5.9.7 Ieteiktā pieeja nav paredzēta Komisijas priekšlikumā ierosinātā preventīvā mehānisma nozīmes mazināšanai, jo tā ir balstīta uz visu *euro* zonas dalībvalstu ilgtermiņa konvergenci vienādu skaitlisko mērķu virzienā. Taču tās nolūks ir atļaut izveidot oficiālu sistēmu, ar kuru pamato atšķirīgu konverģences ātrumu individuālu *euro* zonas dalībvalstu līmenī, tāpat kā pati Komisija ierosinājusi katrai valstij raksturīgu pieeju. Tas ir arī nozīmīgs līdzeklis sistēmas uzticamības veicināšanai, jo katras valsts konverģences plānos tiktu oficiāli ietverts elastīgums.

5.10 Visbeidzot, ir svarīgi norādīt, ka nozīmīga loma pienākas sociālajam dialogam. Valstu līmenī sociālais dialogs ir svarīgs tāda valsts politikas satvara izstrādē, kas aptver fiskālo politiku un makroekonomisko uzraudzību. Nobriedis un visaptverošs politiskais un sociālais dialogs ļauj pārvarēt sociālās un ekonomikas problēmas, it īpaši tādus ilgstošus pārbaudījumus kā pensiju sistēmas reforma un izdevumi veselības jomā. Lai valdības sasniegtu tādus mērķus kā fiskālā ilgtspēja un makroekonomikas līdzsvars, jāpanāk augsta sociālās partnerības un sadarbības, tostarp politiskā konsensa, pakāpe.

5.10.1 Arī EESK ir jāuzņemas nozīmīga funkcija, nodrošinot savu locekļu efektīvu dialogu par fiskālo ilgtspēju. Šajā nolūkā EESK, ciešā sadarbībā ar valstu sociālā dialoga partneriem, var sniegt ieteikumus un izteikt ierosinājumus par reformām. Atzinumā par tematu "Ekonomikas politikas koordinēšanas uzlabošana stabilitātei, izaugsmei un nodarbinātībai — instrumenti labākai ES ekonomikas pārvaldībai" ierosināts, ka EESK reizi gadā būtu jārīko īpaša plenārsesija, lai apspriestu ieteikumus un ierosinājumus par reformām. Vēl viens EESK uzdevums ir nodrošināt, lai sociālie partneri un citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas darbotos saskaņā ar Kopienas mērķiem, kas vērsti uz sociālo un ekonomikas attīstību.

Briselē, 2011. gada 5. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par izpildes pasākumiem pārmērīgas makroekonomiskās nelīdzsvarotības korigēšanai euro zonā”

COM(2010) 525 galīgā redakcija – 2010/0279 (COD)

un “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par to, kā novērst un korigēt makroekonomisko nelīdzsvarotību”

COM(2010) 527 galīgā redakcija – 2010/0281 (COD)

(2011/C 218/09)

Ziņotājs: **PALMIERI kgs**

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 136. pantu un 121. panta 6. punktu 2010. gada 1. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par izpildes pasākumiem pārmērīgas makroekonomiskās nelīdzsvarotības korigēšanai euro zonā”

COM(2010) 525 galīgā redakcija – 2010/0279 (COD) un

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par to, kā novērst un korigēt makroekonomisko nelīdzsvarotību”

COM(2010) 527 galīgā redakcija – 2010/0281 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2011. gada 8. aprīlī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 471. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 4. un 5. maijā (5. maija sēdē), ar 189 balsīm par, 2 balsīm pret un 11 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē, ka saistībā ar Eiropas ekonomikas pārvaldības stiprināšanu Eiropas Komisija ir ņēmusi vērā vajadzību pievērst lielāku uzmanību ne tikai valsts budžeta deficītam, bet arī makroekonomiskajai nelīdzsvarotībai, kas ir Eiropas Savienības (ES) dalībvalstu (DV) tautsaimniecības ekonomiskās, finanšu un sociālās nestabilitātes faktors.

1.2 EESK atzīst, ka pašreizējā ekonomikas krīze ir liels pārbaudījums Eiropas Savienības ekonomikai, sociālajai jomai un politikai kopumā, bet īpaši Ekonomikas un monetārajai savienībai (EMS). Ir noskaidrots, ka krīzes novēršanas nolūkā nepietiek ņemt vērā tikai valsts ekonomiskās izaugsmes kvantitatīvo aspektu, bet ir arī jānovērtē izaugsmes kvalitāte, apzinot makroekonomiskos faktoros, kas nodrošina (vai ne) šīs dinamikas ilgtspēju.

1.3 EESK cer, ka ES ekonomikas pārvaldības stiprināšana notiks, pievēršot vienādu uzmanību prasībām saistībā gan ar stabilitāti, gan izaugsmi, kas rada jaunas darba vietas.

1.4 Tādēļ EESK cer, ka ES ekonomikas pārvaldības stiprināšana, kas ir ES ekonomikas, sociālās un kohēzijas

politikas stūrakmens, reāli sekmēs stratēģijā “Eiropa 2020” un jaunajā ES kohēzijas politikā izvirzīto mērķu īstenošanu.

1.5 EESK vēlas sniegt savu ieguldījumu, lai panāktu plašu konsensu, kas ir vajadzīgs ekonomikas pārvaldības efektīvai nostiprināšanai, un norāda, pirmkārt, uz dažiem ierobežojumiem un risku Komisijas izvēlētajā pieejā, un, otrkārt, uz lielajām, ar to saistītajām iespējām.

1.6 Ja, kā uzsvēra Komisija ⁽¹⁾, makroekonomiskās nelīdzsvarotības parādīšanās un pastāvēšana DV ir saistīta ar konkurētspējas faktoriem un ja konkurētspēja saskaņā ar Komisijas definīciju ir “ekonomikas spēja ilgtermiņā nodrošināt iedzīvotājiem augstu un pieaugošu dzīves standartu, kā arī augstu nodarbinātības līmeni” ⁽²⁾, ir jāņem vērā plašāks ekonomikas, finanšu un sociālo iemeslu loks, lai izvērtētu Eiropas Savienības DV pašreizējo makroekonomisko nelīdzsvarotību.

⁽¹⁾ Eiropas Komisija, Ekonomikas un finanšu lietu ģenerāldirektorāts, “The impact of the global crisis on competitiveness and current account divergences in the euro area”, Ceturkšņa ziņojums par euro zonu, Nr. 1/2010.

⁽²⁾ COM(2002) 714 galīgā redakcija.

1.7 Tādēļ EESK uzskata, ka rādītāju kopsavilkumā nelīdzsvarotības izvērtēšanai jāiekļauj ekonomikas, finanšu un sociālie rādītāji. Šajā sakarā EESK vērs uzmanību uz vajadzību ņemt vērā nelīdzsvarotību, ko rada nopietnas un pieaugošas sadales atšķirības starp DV; tās bija viens no nesēnās ekonomikas un finanšu krīzes iemesliem⁽³⁾.

1.8 Makroekonomiskās atšķirības ir ne tikai monetārās savienības sekas, bet arī kopējā iekšējā tirgus atvēršanas rezultāts. Pārrobežu darba dalīšana ir balstīta uz dažādām konkurences priekšrocībām un trūkumiem attiecīgajos tirgos. Tāpēc ar plānotajiem pasākumiem nevajadzētu censties nolīdzināt visas atšķirības, jo tās rodas iekšējā tirgus dinamikas rezultātā un nerada negatīvas sekas.

1.9 Attiecībā uz makroekonomiskās nelīdzsvarotības novērtējumu EESK uzsver, ka pareizi un taisnīgi jāizvērtē gan konkurētspējas faktori, kas ir saistīti ar cenām, gan konkurētspējas faktori, kas ar minētajām cenām nav saistīti.

1.10 EESK pauž cerību, ka Eiropas un valstu līmenī rīkotajā apspriešanā par rādītājiem, kurus iekļaus Komisijas paredzētajā rādītāju kopsavilkumā, tiks iesaistīts liels skaits institucionālo dalībnieku un pilsoniskās sabiedrības pārstāvības organizāciju, tostarp EESK un Reģionu komiteja.

1.11 EESK uzskata, ka Komisijas ierosinātais rādītāju kopsavilkums galvenokārt uzskatāms par pirmā novērtējuma instrumentu, ņemot vērā ar izvēlēto pieeju saistītās tehniskās problēmas (brīdinājuma robežvērtību noteikšana; nozīme, kāda tiek piešķirta dažādiem nelīdzsvarotības cēloņiem; laika periods, kas jāņem vērā). Tāpēc jebkurā gadījumā pēc tam būs jāveic attiecīgajā DV pastāvošo nelīdzsvarotību plašāks un dziļāks ekonomiskais novērtējums.

1.12 EESK uzsver, ka saikne starp nelīdzsvarotības identificēšanu, korektīvu pasākumu piemērošanu un savlaicīgu līdzsvarotības atjaunošanu nav pašsaprotama. Šajā sakarā termiņus var pagarināt dažī faktori: a) sarežģīta makroekonomisko mērķu un instrumentu savstarpējā saikne; b) instrumentu netieša kontrole, ko veic politikas veidotāji; c) EMS valstīm ierosinātās sankciju sistēmas iespējamā neefektivitāte.

1.13 EESK uzsver risku, ka līdzsvara atjaunošanas iespējamie ierobežojošie pasākumi var veicināt ciklisku darbību, kas paplašinātu un pagarinātu pašreizējo ekonomikas lejupslīdes posmu.

⁽³⁾ ILO un SVF, "The Challenges of Growth, Employment and Social Cohesion" (kopsavilkuma dokuments, kas iesniegts apspriešanai ILO un SVF augsta līmeņa konferencē), Oslo, 2010. gada 13. septembris, 67.–73. lpp.

Ir pat iespējams, ka politikas jomu kombinācija, kas noteikta dažādām DV, lai pārvarētu iekšējo nelīdzsvarotību, var izrādīties nepiemērota ES kopumā.

1.14 Attiecībā uz pasākumiem, kuru uzdevums ir novērst makroekonomisko nelīdzsvarotību, kas pārsvarā saistīta ar privātā sektora pārmērīgu nokļūšanu parādsaistībās, EESK uzskata, ka Eiropas Centrālās bankas (ECB), Eiropas Centrālo banku sistēmas, Eiropas Sistēmisko risku kolēģijas un Eiropas Banku iestādes uzraudzības un kontroles kapacitāte ir novērtēta pārāk zemu. Tādēļ EESK lūdz minēto iestāžu koordinācijas ietvaros radīt apstākļus, kas nodrošinātu banku sistēmas efektīvu tiešu vai netiešu uzraudzību, kā arī īstenot atbilstošus kredīta regulēšanas pasākumus, kuru (regulēšanas) kritēriji vēl būs atbilstoši jānosaka.

1.15 EESK uzsver, ka tiesību aktu kopumā, kas ierosināts, lai novērstu un koriģētu makroekonomisko nelīdzsvarotību, trūkst pārdomu par ES budžetu. Ņemot vērā asimetriskos satricinājumus euro zonas DV, rodas nepieciešamība izmantot makroekonomiskās sistēmas korekcijas instrumentus. Šajā sakarā EESK vērs uzmanību uz to, ka ir lietderīgi novērtēt iespējas, ko sniegtu par pašreizējo elastīgāka un labāk nodrošināta budžeta sistēma. Tas ļautu īstenot vajadzīgo līdzekļu pārvietošanu no šoka neskartajām zonām uz šoka skartajām zonām ne vien izmantojot automatiskos stabilizatorus, bet arī finansējot Eiropas mēroga ieguldījumu projektus (piemēram, ar euro obligāciju emisiju)⁽⁴⁾.

1.16 EESK vēlreiz atgādina: lai panāktu Eiropas ekonomikas politikas efektīvu koordinēšanu, kas varētu iegūt spēcīgu demokrātisko leģitimitāti ES iedzīvotāju vidū, katrā ziņā ir nepieciešama iedzīvotāju, sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības pārstāvības iestāžu — Eiropas Parlamenta (EP), EESK un Reģionu komitejas aktīvāka loma⁽⁵⁾.

1.17 EESK uzskata, ka EP var būt izšķirīga nozīme, lai panāktu atbalstu makroekonomikas rādītāju kopsavilkumam, prioritāri risināmo problēmu noteikšanai un īstenojamo ekonomikas politiku apzināšanai. Šajā sakarā EP var būt vieta, kur

⁽⁴⁾ M. Monti ziņojums Eiropas Komisijas priekšsēdētājam, "Jauna stratēģija vienotajam tirgum — Eiropas ekonomikas un sabiedrības rīcībā", 2010. gada maijs. Delors J., Fernandes S., Mermet E., "Le semestre européen: un essai à transformer", Notre Europe, Les Brefs, Nr. 22, 2011. gada februāris. Amato A., Baldwin R., Gros D., Micossi S., Padoan P., "A new political deal for Eurozone sustainable growth: An open letter to the President of the European Council", VoxEU.org, 2010. gada decembris, pieejams tīmekļa vietnē (www.voxeu.org/index.php?q=node/5893).

⁽⁵⁾ No 1.15. punkta līdz 1.18. punktam ir iekļauti dažī ieteikumi, ko Komiteja paudusi 2011. gada 16.–17. februāra plenārsesijā pieņemtajā atzinumā par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Ekonomikas politikas koordinēšanas uzlabošana stabilitātei, izaugsmei un nodarbinātībai — instrumenti labākai ES ekonomikas pārvaldībai", OV C 107, 6.4.2011., 7. lpp.).

kopā ar citām ES iestādēm tiks izstrādāta kopēja stratēģija, kurā nebūs tikai uzskaitīti formāli noteikumi un procedūras, bet gan precizēti konkrēti politikas pasākumi, kas ir jāīsteno, lai sekmētu ES iedzīvotāju uzticēšanos un attaisnotu viņu cerības.

1.18 EESK atzinīgi vērtē 2011. gada 24.–25. marta Eiropas domes secinājumus, kuros teikts, ka, īstenojot “Eiropas pusgadu”, turpināsies cieša sadarbība ar EESK, “lai nodrošinātu plašu līdzdalību”. Komiteja ir gatava visaptveroši līdzdarboties un cer, ka drīzumā varēs uzsākt debātes ar Padomi par šo tematu.

1.19 EESK kā pilsoniskā dialoga forums varētu rīkot īpašu ikgadēju sesiju (rudenī), lai apspriestu ieteikumus DV, rīkojot viedokļu apmaiņu ar dažādu valstu ekonomikas un sociālo lietu padomēm, valstu parlamentiem un EP, un vienlaikus izvērtētu pieņemtās stratēģijas un tās izplatītu ar mērķi rast atbalstu valstu līmenī.

1.20 EESK cer, ka makroekonomikas dialogs (MED) tiks izmantots intensīvāk un funkcionālāk; tādējādi nelīdzsvarotības novēršana un koriģēšana nebūs tikai Komisijas un DV valdību kompetencē. Līdz ar to MED varētu būt instruments, ar kuru valdības un sociālie partneri kopīgi izvērtētu ekonomisko situāciju ES līmenī un īstenojamus pasākumus ciešā saistībā ar sociālā dialoga un saskaņošanas procesiem valstu līmenī, lai nodrošinātu vispārējās ES dinamikas saskaņotību ar DV dinamiku.

2. Iekšējās makroekonomiskās nelīdzsvarotības korektīvie pasākumi, ko Eiropas Komisija ierosina paziņojumā COM(2010) 525 un 527 galīgā redakcija

2.1 Eiropas Komisija 2010. gada 30. jūnijā nāca klajā ar paziņojumu “Ekonomikas politikas koordinēšanas uzlabošana stabilitātei, izaugsmei un nodarbinātībai — instrumenti labākai ES ekonomikas pārvaldībai”⁽⁶⁾. Ar šo dokumentu Komisija turpina iepriekšējā paziņojumā “Pastiprināta ekonomikas politikas koordinēšana”⁽⁷⁾ aizsākto darbu.

2.2 Ņemot vērā starptautiskās finanšu krīzes secinājumus, Komisija un priekšsēdētāja Van Rompuy kga izveidotā *ad hoc* darba grupa atzina, ka Stabilitātes un izaugsmes paktā (SIP) noteikto rādītāju, kuri vēlāk nostiprināti pārvaldības reformā, ievērošana nebūs pietiekama, lai nodrošinātu EMS stabilitāti. Makroekonomiskā nelīdzsvarotība var kaitēt Eiropas ekonomikas sistēmai kopumā, ne vien veicinot publisko finanšu stāvokļa pasliktināšanos, bet arī palielinot spriedzi finanšu tirgos.

⁽⁶⁾ COM(2010) 367 galīgā redakcija — dokuments, kas izskatīts EESK atzinumā par tematu “Ekonomikas politikas koordinēšanas uzlabošana” (OV 2011/C 107/02, 7. lpp.).

⁽⁷⁾ COM(2010) 250 galīgā redakcija.

2.3 Pamatojoties uz šiem apsvērumiem, Komisija 29. septembrī iesniedza tiesību aktu kopumu, kas sastāv no 6 priekšlikumiem⁽⁸⁾, kuru mērķis ir izveidot normatīvo sistēmu, lai novērstu un koriģētu gan DV budžeta (saistībā ar SIP)⁽⁹⁾, gan makroekonomisko nelīdzsvarotību. Šā atzinuma temats ir Komisijas priekšlikums par makroekonomiskās nelīdzsvarotības uzraudzību, kura pamatā ir dokumenti COM(2010) 525 galīgā redakcija un COM(2010) 527 galīgā redakcija; tajos ir izskatīta, pirmkārt, DV pārmērīgas nelīdzsvarotības novēršanas procedūra ar sankcijām, kas paredzētas tikai EMS valstīm, un, otrkārt, brīdināšanas mehānisms, kasa attiecas uz visām DV.

2.3.1 Brīdināšanas mehānisms, kas attiecas uz visām DV, ietver šādus elementus:

— ar makroekonomisko nelīdzsvarotību saistītā riska regulārs novērtējums katrā dalībvalstī; novērtējuma pamatā ir rādītāju kopsavilkums, kurā ir iekļauti ekonomiskie rādītāji un rādītāju brīdinājuma robežvērtības;

— Komisija, pamatojoties uz ekonomisko, nevis mehānisko rādītāju kopsavilkuma skaidrojumu, norāda dalībvalstis, kuras skar vai apdraud nelīdzsvarotība, ar mērķi izvērtēt situācijas nopietnības reālo pakāpi;

— Padziļināts pārskats par vispārēju ekonomisko situāciju dalībvalstīs, kurās rādītāju kopsavilkums ir īpaši negatīvs;

— reāla riska gadījumā Komisija izstrādā ieteikumu dalībvalstij novērst nelīdzsvarotību saskaņā ar citiem politiskajiem ieteikumiem, kas paredzēti “Eiropas pusgadā” (LESD 121. panta 2. punkts);

— ja nelīdzsvarotība ir pārmērīga vai — *euro* zonas gadījumā — ja tā var skart citas dalībvalstis, tādējādi apdraudot EMS pareizu darbību, tiek uzsākta pārmērīgas nelīdzsvarotības novēršanas procedūra (LESD 121. panta 4. punkts).

2.3.2 Pārmērīgas nelīdzsvarotības novēršanas procedūra paredz, ka attiecīgās dalībvalstis iesniedz ES Padomei korektīvo pasākumu plānu. Ja korektīvos pasākumus uzskata par pietiekamiem, procedūra pret šīm dalībvalstīm tiek apturēta, bet tām regulāri jāziņo Padomei par paveikto. Ja šī prasība netiek ievērota, dalībvalstīm jāiesniedz jauns plāns. Procedūra ir pabeigta, kad Padome, pamatojoties uz Komisijas ieteikumu, secina, ka nelīdzsvarotība ir pietiekami samazināta, lai to vairs neuzskatītu par pārmērīgu.

⁽⁸⁾ Ar sīkāku informāciju var iepazīties tīmekļa vietnē (http://ec.europa.eu/economy_finance/articles/eu_economic_situation/2010-09-eu_economic_governance_proposal_en.htm).

⁽⁹⁾ EESK atzinums par tematu “Budžeta uzraudzība *euro* zonā” (Skatīt šā Oficiālā Vēstneša 46. lpp.).

2.3.3 *Euro* zonas dalībvalstīm, kurās ir pārmērīga nelīdzsvarotība, piemēro naudassodu (maksimāli 0,1 % no IKP), ja attiecīgā dalībvalsts divus termiņus pēc kārtas ir iesniegusi nepietiekamu korektīvo pasākumu plānu vai nav veikusi ieteiktos pasākumus.

2.4 Galvenais instruments, lai iedarbinātu brīdināšanas mehānismu par makroekonomisko nelīdzsvarotību, ir Komisijas ierosinātais rādītāju kopsavilkums, kuru papildina padziļināts pārskats par dalībvalstu ekonomisko situāciju un kuru raksturo šādas iezīmes:

- i) ierobežots rādītāju skaits, lai noteiktu nelīdzsvarotību un galvenās konkurētspējas problēmas;
- ii) rādītāju brīdinājuma robežvērtības, kuras pārsniedzot, notiek uzraudzība;
- iii) iespēja diferencēt robežvērtības atkarībā no tā, vai dalībvalsts ir vai nav *euro* zonas dalībvalsts;
- iv) atbilstība, jo laika gaitā rādītāju kopums jāpielāgo dažādu nelīdzsvarotības avotu pārmaiņām.

2.4.1 Komisijas sākotnējais darbs rādītāju izvēles jomā liecina, ka rādītāju kopsavilkumā jāiekļauj šādi turpmāk minētie rādītāji, no kuriem pirmie trīs attiecas uz dalībvalsts ārējo pozīciju, bet pēdējie četri — uz iekšējo situāciju⁽¹⁰⁾ (sk. pielikumā 1. un 2. tabulu par dalībvalstu rādītājiem 2001. un 2008. gadā):

- norēķinu konta bilance (attiecībā pret IKP), kas atspoguļo valsts kredīta vai debeta neto pozīciju salīdzinājumā ar pārējām pasaules valstīm;
- ārvalstu aktīvu neto pozīcija (attiecībā pret IKP), kas ir norēķinu bilances ekvivalents uzkrājumu veidā;
- reālā valūtas maiņas kursa svārstības, kura pamatā ir darbaspēka vienības izmaksas, kas apkopo valsts konkurētspējas rādītājus (ar diferencētām robežvērtībām *euro* zonai);
- nekustamā īpašuma faktisko cenu svārstības, kas ļauj kontrolēt spekulatīvo burbuļu veidošanos, vai alternatīvi —
- pievienotās vērtības kvotas svārstības nekustamā īpašuma nozarē, ņemot vērā kopējo apjomu;

⁽¹⁰⁾ Eiropas Komisija, Ekonomikas un finanšu lietu ģenerāldirektorāts, "A structured framework to prevent and correct macroeconomic imbalances: operationalising the alert mechanism" un "A structured surveillance procedure to prevent and correct harmful macroeconomic imbalances: An explanation of the Commission's proposal of 29 September 2010" (ziņojums Ekonomikas politikas komitejai un Ekonomikas un finanšu komitejas locekļu aizvietotājiem), 2010. gada 11. novembris (sk. *Centro Europa Ricerche* (CER), 2011, *Vincoli Esteri*).

— privātā sektora parāda līmenis (procentos no IKP), lai novērtētu sektora neaizsargātību pret ekonomiskā cikla, inflācijas un procentu likmju svārstībām;

— izmaiņas privātajam sektoram piešķirtajos kredītos, kas ir privātā parāda uzkrājumu plūsmas ekvivalents;

— valsts parāds (procentos no IKP), kas ir DV finanšu stāvokļa tradicionālais rādītājs.

3. Ekonomiskās nelīdzsvarotības pastāvēšana *euro* zonā

3.1 Makroekonomiskās nelīdzsvarotības pastāvēšana ir saistīta ar pastāvīgajām atšķirībām starp DV kopējo pieprasījumu un piedāvājumu, kas tautsaimniecības kopējā uzkrājumā var radīt sistemātisku pārpalikumu vai deficītu. Šī nelīdzsvarotība, ko izraisa daudzi faktori (kuri ietekmē kopējo pieprasījumu un piedāvājumu) var negatīvi ietekmēt dalībvalstu, EMS un ES ekonomiku kopumā.

3.2 Tādēļ atzinīgi vērtējama uzmanība, ar kādu Komisija pašlaik vēlas risināt makroekonomiskās nelīdzsvarotības problēmas līdzās valstu budžeta deficīta problēmai, kas ir ekonomikas un finanšu nestabilitātes faktors.

3.3 Pirmo reizi pēc vairāk nekā desmit EMS pastāvēšanas gadiem, kuros vienīgais Komisijas uzraudzītais elements bija publisko finanšu stabilitāte, tā ierosina pieeju, kura neapšaubāmi sekmēs dalībvalstu rādītāju pilnīgāku novērtējumu. Arvien skaidrāks kļūst, ka nepietiek ņemt vērā tikai attiecīgās valsts ekonomiskās izaugsmes kvantitatīvo aspektu, bet ir arī jānovērtē tās kvalitāte un ilgtspēja.

3.4 Tika kļūdaini uzskatīts, ka, izveidojot EMS, makroekonomiskā nelīdzsvarotība dalībvalstīs būs pārejoša parādība. *Euro* pieredze ne vien parādīja, ka makroekonomiskā nelīdzsvarotība ir noturīga, bet arī to, ka tā apdraud šīs savienības pamatus, radot problemātiskas situācijas, par ko liecina pēdējo mēnešu finanšu krīzes.

3.4.1 Desmit gadus pirms ekonomiskās krīzes *euro* zonas valstīs, piemēram, konstatēts pastāvīgas atšķirības produktivitātē (faktiskā valūtas maiņas kursa izteiksmē) un konkurētspējā (eksporta attīstība) (sk. 1. un 2. grafiku pielikumā)⁽¹¹⁾. Šīs situācijas ārkārtējais raksturs nav tik lielā mērā saistīts ar tās parādīšanos, bet gan ar noturību, jo iepriekšējos gadījumos (70-ajos un 80-ajos gados) atšķirības tika ātri novērstas, pielāgojot attiecīgo valstu nominālos maiņas kursus. Šīs atšķirības ietekmēja dalībvalstu tirdzniecības bilanci.

⁽¹¹⁾ Eiropas Komisija, Ekonomikas un finanšu lietu ģenerāldirektorāts, "Surveillance of Intra-Euro-Area. Competitiveness and Imbalances", *European Economy*, Nr. 1/2010.

3.4.2 Vācijas un “perifēro” valstu grupas (Portugāles, Īrijas, Itālijas, Grieķijas un Spānijas) tirdzniecības bilance liecina par līdzīgu virzību, vienas dalībvalsts nelīdzsvarotība, šķiet, atbilst kādas citas dalībvalsts nelīdzsvarotībai (sk. 3. un 4. grafiku pielikumā) ⁽¹²⁾. Šīs nelīdzsvarotās situācijas nav pārejošas; gluži pretēji, kopš EMS izveidošanas atšķirībām ir tendence palielināties, pat ja 2008. gada krīze tās ir šķietami mazinājusi.

3.4.3 Valstu konkurētspējas un eksporta atšķirību noturībai ir tendence atslogoļoties gan tekošā konta bilancē, gan to ārvalstu aktīvu neto pozīcijā (5. un 6. grafiks pielikumā); tas rada situācijas, kuras vidējā termiņā apgrūtinā dažas euro zonas dalībvalstis.

4. Kritiskie jautājumi saistībā ar ierosināto rīcību

4.1 Ņemot vērā šīs problēmas, kurām jāatrod efektīvi risinājumi, tomēr rodas virkne jautājumu par Komisijas ierosinātajām reformām un ar tām saistīto iespējamo risku.

4.2 Ja, kā uzsvēra Komisija ⁽¹³⁾, makroekonomiskās nelīdzsvarotības parādīšanās un pastāvēšana ir saistīta ar konkurētspējas faktoriem un ja konkurētspēja saskaņā ar Komisijas definīciju ir “ekonomikas spēja ilgtermiņā nodrošināt iedzīvotājiem augstu un pieaugošu dzīves standartu, kā arī augstu nodarbinātības līmeni” ⁽¹⁴⁾, EESK uzskata, ka ir lietderīgi ņemt vērā plašu ekonomikas, finanšu un sociālo iemeslu loku, kas jāiekļauj rādītāju kopsavilkumā, lai izvērtētu iespējamo makroekonomisko nelīdzsvarotību.

4.2.1 Daļa konkurētspējas faktoru ir saistīti ar cenām un atslogoļojošas valūtas maiņas kursā, bet pārējie – tikpat svarīgi – nav saistīti ar minētajām cenām. Kategorijā, kas ar cenām nav saistīta, ietilpst ražojumu klāsta daudzveidība, produktu tehnoloģiskais saturs, produktu piedāvājuma kvalitāte, ar tiem saistīto pakalpojumu kvalitāte (tehniskās palīdzības pakalpojumi) u.c. Šie elementi veido virkni izšķirīgu kritēriju, lai noteiktu ražošanas sistēmas konkurētspēju. Lai gan minētos elementus ir grūti izteikt kvantitatīvi ar vienīgo rādītāju, tomēr būtu jāizstrādā atbilstoši rādītāji, ar kuru palīdzību varētu noskaidrot to līmeni un attīstību EMS dalībvalstīs.

⁽¹²⁾ Altomonte C., Marzintono B., “Monitoring Macroeconomic Imbalances in Europe: Proposal for a Refined Analytical Framework” (ziņojums Eiropas Parlamenta Ekonomikas un monetārajai komitejai), 2010. gada septembris.

⁽¹³⁾ Eiropas Komisija, Ekonomikas un finanšu lietu ģenerāldirektors, “The impact of the global crisis on competitiveness and current account divergences in the euro area”, Ceturkšņa ziņojums par euro zonu, Nr. 1/2010.

⁽¹⁴⁾ Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Rūpniecības politika paplašinātajā Eiropā” (COM(2002) 714 galīgā redakcija).

4.2.2 Komisijas pirmās analīzes par rādītāju izvēli, šķiet, liecina par lielas un pieaugošas nevienlīdzības seku pienācīgu nenovērtēšanu ilgākā laika periodā (vismaz pēdējos divdesmit gados), kuru raksturo atšķirību padziļināšanās resursu un atalgojuma sadalē. Jo sevišķi jāmin to nozīme ekonomikas un finanšu krīzes izraisīšanā, izjaucot līdzsvaru starp preču un pakalpojumu vispārējā piedāvājuma pieaugumu un patērētāju pirktpējas samazināšanos ⁽¹⁵⁾.

4.2.3 Rādītāju kopumam, kas jāiekļauj rādītāju kopsavilkumā, vajadzētu spēt identificēt faktorus, kuri makroekonomisko, finanšu un sociālo parādību dēļ varētu izraisīt kopējā pieprasījuma un piedāvājuma nelīdzsvarotību. Rādītāju kopsavilkumā būtu lietderīgi iekļaut gan Gini koeficientu par ienākumu vienlīdzību, kura rādītāji ir īpaši augsti Vidusjūras reģiona un anglosakšu valstīs ⁽¹⁶⁾, gan aprēķinu par atšķirībām starp valsts pašreizējo ražošanas apjomu un ražošanas potenciālu. Tas dotu iespēju ņemt vērā ekonomikas ciklu.

4.2.4 Tādēļ ir vēlams paplašināt pārdomas par rādītājiem, kas jāiekļauj rādītāju kopsavilkumā, iesaistot tajās gan valstu, gan Eiropas līmenī iespējami plašāku institucionālo dalībnieku un organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvības organizāciju skaitu, tostarp arī EESK un Reģionu komiteju.

4.3 Turklāt Komisijas paralelē pieeja nodokļu pārvaldībai un makroekonomikas pārvaldībai šķiet vāja un zinātniski nepietiekami pamatota. Lai gan pastāv pamatoti iemesli, lai kontrolētu EMS dalībvalstu fiskālo politiku ⁽¹⁷⁾, tomēr attiecībā uz makroekonomisko nelīdzsvarotību koordinācijas iemesli un metodes, šķiet, izraisa vairāk domstarpību, pat ja uzraudzības procedūrai izvirzītas konkrētas prasības ⁽¹⁸⁾.

4.3.1 Ņemot vērā daudzos makroekonomiskās nelīdzsvarotības iemeslus, ir vienlaidīgi jāuzrauga daudz faktoru (ārējā tirdzniecība, ražošanas izmaksas, atšķirības resursu sadalē, ar cenām saistīti vai nesaistīti produktivitātes faktori, nekustamā īpašuma un spekulatīvie burbuļi u.c.); turklāt tie mijiedarbojas ar kultūras un sociālajiem elementiem, kuri nav saistīti ar ražošanas sistēmu, piemēram, patērētāju un noguldītāju izvēle un ieradumi. Papildus šo faktoru izvēles un noteikšanas problēmai ir

⁽¹⁵⁾ ILO un SVF, “The Challenges of Growth, Employment and Social Cohesion” (kopsavilkuma dokuments, kas iesniegts apspriešanai ILO un SVF augsta līmeņa konferencē), Oslo, 2010. gada 13. septembris, 67.–73. lpp.

⁽¹⁶⁾ ESAO, “Growing Unequal? Income Distribution and Poverty in OECD Countries”, 2008. gada oktobris.

⁽¹⁷⁾ Tie ir saistīti ar negatīvām papildu sekām, kas ar kopējo procenta likmju starpniecību izplatās no valstīm ar lieliem parādiem uz valstīm, kuras ievēro monetārās savienības disciplīnu. De Grauwe P., “Economics of Monetary Union”, Oxford University Press, 2009. gads, 10. nodaļa.

⁽¹⁸⁾ Tabellini G., “Reforming the Stability Pact: Focus on financial supervision”, VoxEU.org, 2010. gada oktobris, pieejams tīmekļa vietnē (www.voxeu.org/index.php?q=node/5622).

arī rādītāju brīdinājuma robežvērtību noteikšanas problēma un dažādu makroekonomiskās nelīdzsvarotības avotu salīdzinošā novērtējuma problēma⁽¹⁹⁾.

4.3.2 Turklāt jāatzīmē, ka saikne starp nelīdzsvarotības identificēšanu, korektīvu pasākumu piemērošanu un savlaicīgu līdzsvarotības atjaunošanu nav pašsaprotama. Nav garantiju, ka pasākums, lai nodrošinātu makroekonomiskā līdzsvara atjaunošanu, ļaus atrast visatbilstošākos ekonomikas politikas risinājumus, jo kļūdaini lēmumi var veicināt ciklisku darbību, kas ar ierobežojošiem pasākumiem paplašinātu un pagarinātu pašreizējo ekonomikas lejupslīdes posmu, lai gan vajadzētu rīkoties tieši pretēji – uzsākt pieprasījumu stimulējošas, uz izaugsmi vērstas iniciatīvas. Ir pat iespējams, ka ekonomikas politikas jomu kombinācija, kas noteikta dažādām dalībvalstīm to iekšējās nelīdzsvarotības pārvarēšanai, var izrādīties nepiemērota Eiropas Savienībai kopumā.

4.3.3 Rādītāji, kuriem Komisija, šķiet, dod priekšroku makroekonomiskās nelīdzsvarotības jomā (galvenokārt cenas un algas un tātad – konkurētspēja) ir atkarīgi pirmām kārtām no dalībniekiem ārpus publiskā sektora (uzņēmumiem un arodbiedrībām); tādejādi ekonomikas politikas kontrole pār tiem notiek netieši un neregulāri ar stimulu, konkurences noteikumu un sociālā dialoga starpniecību. Tāpēc šie rādītāji nav piemēroti pasākumiem, kuros izmanto automatiskus mehānismus un kuri jāīsteno noteiktā termiņā. Tādēļ nav nejausība, ka jaunu noteikumu piemērošanā Komisija atbalsta elastīgumu un rādītāju nemitūgu atjaunināšanu.

4.4 Turklāt ierosinātajā tiesību aktu kopumā trūkst atbilstošu pārdomu par monetāro un kredīta politiku, kas radītu auglīgāku augšņi pastiprinātas koordinācijas meklējumiem finanšu uzraudzībā un kontrolē attiecībā uz privātā sektora pārmērīgām parādsaistībām (un tam piešķirtajam kredītam)⁽²⁰⁾ — jautājums, kura sakarā EESK jau ir paudusi dažus priekšlikumus⁽²¹⁾. Nemaz nav minēts, kāda varētu būt ECB nozīme (neskarot tās pamatoto autonomo statusu) ekonomiskās stabilitātes nodrošināšanā līdzās valstu centrālā banku tīklam un jaunām struktūrām, piemēram, Eiropas Sistēmisko risku kolēģijai un Eiropas Banku iestādei.

4.4.1 Minētās jaunās struktūras var veidot (vismaz potenciāli) Eiropas kredīta uzraudzības politiku, kas būtu piesardzīgāka un uzmanīgāka nekā agrāk, kad neatbilstošu noteikumu un prakses dēļ tika pieļautas pārmērības, radot dažās dalībvalstīs krīzi, kas apdraud EMS kopumā. Jāatgādina, ka valstis, kas pašlaik atrodas grūtībās, piemēram, Īrija un Spānija, līdz 2007. gadam ievēroja stabilitātes un izaugsmes politikas prasības; to budžets bija līdzsvarots un valsts parāds niecīgs. Toties kredīta jomā minētās valstis paplašināja piedāvājumu, kas savukārt veicināja neukstamā īpašuma burbuli. ES monetārās iestādes nepievērsa uzmanību šai pārmērīgajai kredīta ekspansijai. Minētās problēmas ir saistītas arī ar kredītreitinga aģentūru nozīmi, it sevišķi ar šo aģentūru lēmumi ietekmi un dalībvalstu publisko finanšu stāvokli — jautājums, par ko EESK jau ir paudusi savas bažas⁽²²⁾.

4.4.2 Šā iemesla dēļ šķiet lietderīgi piešķirt Savienības struktūrām īpašas uzraudzības un reglamentējošas pilnvaras, lai nepieļautu kredīta, jo sevišķi hipotekārā kredīta pārmērīgu ekspansiju dalībvalstīs⁽²³⁾. Integrētā finanšu zonā, kāda ir EMS, uzraudzības un reglamentējošās pilnvaras būtu vēlamas uzticēt neatkarīgai struktūrai, nevis valstu iestādēm. ES jaunajām finanšu iestādēm būtu jāuztic kompetences jomas un pilnvaras, lai tās varētu efektīvi īstenot banku sistēmas tiešu vai netiešu uzraudzību un veikt pasākumus kredīta regulēšanas jomā; šādu pasākumu (regulēšanas) kritēriji vēl būs atbilstoši jānosaka.

4.5 Visbeidzot jāatzīmē, ka ierosinātajā tiesību aktu kopumā, diemžēl, trūkst pārdomu par Savienības budžetu. Ņemot vērā iespējamās asimetriskās satricinājumus *euro* zonas dalībvalstīs, t.i., pieprasījuma un piedāvājuma pozitīvās vai negatīvās (atkarībā no valsts) svārstības, kā arī nespēju manevrēt ar valūtas maiņas kursu vai procentu likmēm⁽²⁴⁾, rodas nepieciešamība izmantot citus ekonomiskās sistēmas korekcijas instrumentus. Bez cenām un algām, kas kopumā ir nepietiekami elastīgas, vienīgais efektīvais instruments ir Savienības budžets, kurā paredzēts vairāk līdzekļu nekā pašreizējā budžetā un kas ļautu īstenot pārvietošanu no šoka neskartajām zonām uz šoka skartajām zonām, vai nu izmantojot automatiskos stabilizatorus, vai arī finansējot Eiropas mēroga ieguldījumu projektus (piemēram, ar *euro* obligāciju emisiju)⁽²⁵⁾.

⁽¹⁹⁾ Belke A., "Reinforcing EU Governance in Times of Crisis: The Commission Proposal and beyond", Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung, Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung diskusiju dokumenti, Berlīne, 2010. gada novembris.

⁽²⁰⁾ De Grauwe P., "Why a tougher Stability and Growth Pact is a bad idea", VoxEU.org, 2010. gada oktobris, pieejams tīmekļa vietnē (<http://www.voxeu.com/index.php?q=node/5615>). Giavazzi F., Spaventa L., "The European Commission's proposals: Empty and useless", VoxEU.org, 2010. gada oktobris, pieejams tīmekļa vietnē (www.voxeu.org/index.php?q=node/5680). Tabellini G., "Reforming the Stability Pact: Focus on financial supervision", VoxEU.org, 2010. gada oktobris, pieejams tīmekļa vietnē (www.voxeu.org/index.php?q=node/56220).

⁽²¹⁾ EESK atzinums par tematu "Valsts parāda krīzes ietekme uz ES pārvaldību" (OV 2011/C 51/03, 15. lpp.).

⁽²²⁾ EESK atzinums par tematu "Kredītvērtējuma aģentūras" (OV 2009/C 277/25, 117. lpp.) un "Kredītreitingu aģentūras" (OV 2011/C 54/12, 37. lpp.).

⁽²³⁾ Spaventa L., "How to prevent "excessive" current account imbalances, EuroIntelligence, 2010. gada septembris, pieejams tīmekļa vietnē ([www.eurointelligence.com/index.php?id=581&tx_ttnews\[tt_news\]=2909&tx_ttnews\[backPid\]=901&cHash=b44c8f9ae0](http://www.eurointelligence.com/index.php?id=581&tx_ttnews[tt_news]=2909&tx_ttnews[backPid]=901&cHash=b44c8f9ae0)).

⁽²⁴⁾ Ja šīs pozitīvās vai negatīvās svārstības tiek līdzsvarotas monetārās savienības līmenī, ECB nav nekāda iemesla īstenot pasākumus monetārās politikas jomā (sk. iepriekš minēto dokumentu De Grauwe P., "Economics of Monetary Union", 1. nodaļa).

⁽²⁵⁾ Monti M., "A New Strategy for the Single Market. At the Service of Europe's Economy and Society" (ziņojums Eiropas Komisijas priekšsēdētājam), 2010. gada maijs. Delors J., Fernandes S., Mermet E., "Le semestre européen: un essai à transformer". Notre Europe, Les Brefs, Nr. 22, 2011. gada februāris. Amato A., Baldwin R., Gros D., Micossi S., Padoan P., "A new political deal for Eurozone sustainable growth: An open letter to the President of the European Council", VoxEU.org, 2010. gada decembris, pieejams tīmekļa vietnē (www.voxeu.org/index.php?q=node/5893).

4.6 Lai palīdzētu nodrošināt līdzsvaru starp stimulējošiem un sankciju pasākumiem, kas paredzēti pārmērīgas makroekonomiskās nelīdzsvarotības novēršanai *euro* zonā, EESK pauzē nostāju, ka ienākumus no naudas sodiem nevajadzētu pārdalīt dalībvalstīm atbilstoši to nacionālajam kopienākumam (NKI), kā iesaka Komisija, bet nodot Eiropas Stabilitātes mehānisma rīcībā.

4.7 Šajā atzinumā Komiteja vēlas vēlreiz atgādināt⁽²⁶⁾ par risku, ka noteikumi un automātiski mehānismi var izrādīties nepietiekami efektīvi, lai novērstu smagas krīzes, jo gandrīz vienmēr tās ir saistītas ar ārkārtīgiem un neprognozējamiem notikumiem; turklāt pastāv draudi, ka šie noteikumi un automātiskie mehānismi var pasliktināt situāciju. Pirmkārt, tie var mazināt uzticēšanos ES iestādēm, kas ES iedzīvotāju skatījumā (saskaņā ar Eiropas barometra aptaujām⁽²⁷⁾) vairās no politiskajiem lēmumiem un paļaujas uz "Briseles tehnokrātiem". Otrkārt, tie nostiprina tradicionālo pieeju problēmu risināšanai, kurā finanšu stingrība ir prioritāte pār izaugsmes, sociālā taisnīguma un vides degradācijas jautājumiem, tādējādi apdraudot stratēģijas "Eiropa 2020" vērienīgo mērķu īstenošanu.

4.8 Šķiet, ka tas pats īstermiņa redzējums, kas nosaka finanšu darbības un kas tika uzskatīts par krīzes slēpto iemeslu, pašlaik kļūst par Eiropas politikas stūrakmeni⁽²⁸⁾. Savienības un starpvaldību līmenī⁽²⁹⁾ pārsvarā tiek veikti atsevišķi pasākumi neatkarīgi no tā, vai jātiek galā ar kritiskām situācijām, kad ir jāpieņem ātri lēmumi, vai jāreaģē uz sabiedriskās domas attīstības tendencēm lielākajās dalībvalstīs, kuras politiķi uzlūko ar bažām, jo īpaši saistībā ar vairākām secīgām vēlēšanām.

5. Iespējamie pasākumi makroekonomiskās nelīdzsvarotības novēršanai

5.1 Eiropas ekonomikas politikas efektīvā koordinācijā, kuru neietekmē vēlēšanu rezultāti un pēkšņas izmaiņas sabiedriskajā domā, obligāti jāparedz Eiropas Parlamenta (EP), Reģionu komitejas un EESK aktīvāka loma, jo tās ir iedzīvotāju, sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības pārstāvības iestādes. Šajās iestādēs Komisijas paredzētā koordinācija var iegūt stipru demokrātisku legitimitāti, lai ieviestu preventīvas un korektīvās procedūras un panāktu plašu konsensu, kas ir nepieciešams, lai minētās procedūras tiktu efektīvi piemērotas.

5.2 Īpaši jāuzsver, ka "Eiropas pusgads" tā pašreizējā stadijā paredz EP tikai otršķirīgu lomu, kas aprobežojas ar apspriešanas un koordinācijas procesa sākumposmu, kaut gan EP varētu

uzņemt lietderīgāku un efektīvāku funkciju, ja tā darbība būtu saskaņota ar valstu parlamentu darbību katras dalībvalsts budžeta izskatīšanas un apstiprināšanas posmā. Eiropas Parlamentam var būt pat izšķirīga nozīme, lai panāktu atbalstu makroekonomikas rādītāju kopsavilkumam, prioritāri risināmo problēmu noteikšanai un īstenojamo ekonomikas politikas jomu apzināšanai. EP var būt vieta, kur kopā ar citām ES iestādēm tiks noteikta kopēja stratēģija, kas neaprobežosies tikai ar formālu noteikumu un procedūru uzskaitījumu, bet precīzēs konkrētas politikas jomas, kuras ir vajadzīgas, lai nostiprinātu ES iedzīvotāju uzticēšanos un attaisnotu viņu cerības.

5.3 Lai mazinātu konkurētspējas nelīdzsvarotību, jāpievērš lielāka uzmanība valdību, sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības sarunām, īpaši *euro* zonā, kurā dalībvalstīm vairs nav iespējas regulēt maiņas kursu. Tāpēc valdību un sociālā dialoga dalībnieku (arodbiedrību un darba devēju apvienību), kā arī pilsoniskās sabiedrības attiecībām vajadzētu būt Komisijas stratēģijas neatņemamai sastāvdaļai.

5.4 Šajā sakarā, EESK, būdama pilsoniskā dialoga forums, kas var veicināt dialogu starp pilsoniskās sabiedrības pārstāvības organizācijām, un pildot ES padomdevējas iestādes funkciju, var sniegt ieguldījumu ES ekonomikas pārvaldības stiprināšanā. EESK pievienotā vērtība ir tā, ka Komiteja pārstāv organizācijas, kas pēc rūpīgas analīzes var veicināt sabiedrības konsensu par ekonomikas politikas jomām. Tādējādi Komiteja var sniegt nozīmīgu ieguldījumu ne tikai politisko līderu, bet arī un jo īpaši DV iedzīvotāju un ražošanas, sociālo un pilsonisko struktūru, kas ir ES pamatā, iesaistīšanā un līdzdalības veicināšanā.

5.4.1 Komiteja varētu reizi gadā organizēt īpašu plenārsēdi, lai apspriestu ieteikumus un panāktu konsensu par reformām valstu līmenī, ņemot vērā apstiprināto pasākumu sociālo ietekmi⁽³⁰⁾. Šīs debātes varētu notikt rudenī pēc tam, kad DV būs oficiāli apstiprinājušas ieteikumus, un attiecīgie secinājumi varētu būt par pamatu viedokļu apmaiņai ar dažādu valstu ekonomikas un sociālo lietu padomēm, valstu parlamentiem un EP, tādējādi vienlaikus izvērtējot pieņemtās stratēģijas un tās izplatot, lai panāktu atbalstu valstu līmenī.

5.5 Turklāt vajadzētu intensīvāk un praktiskāk izmantot makroekonomisko dialogu. Uzlabojot MED kvalitāti, tas kļūtu par instrumentu, ar kuru valdības un sociālie partneri kopīgi izvērtētu ekonomisko situāciju ES līmenī un īstenojamus pasākumus ciešā saistībā ar sociālā dialoga un saskaņošanas procesiem valstu līmenī, lai nodrošinātu ES un dalībvalstu dinamikas viendabīgumu sociāli pieņemamā veidā.

⁽²⁶⁾ Minētā piezīme jau tika izteikta EESK atzinumā par tematu "Ekonomikas politikas koordinēšanas uzlabošana" (OV 2011/C 107/02, 7. lpp.).

⁽²⁷⁾ Šī uzticēšanās mazināšanās mazāk attiecas uz ES iestādēm, bet vairāk uz to, cik lietderīga ir dalība Eiropas Savienībā. Eiropas barometra 73. aptaujas dati, pirmie rezultāti, QA9a un QA10a jautājums.

⁽²⁸⁾ Monti M., "Europe must buck short-term tendencies", *Financial Times*, 2010. gada 13. decembris.

⁽²⁹⁾ Piemēram, Konkurētspējas pakts, ar ko 2011. gada 4. februārī iepazīstināja Francijas un Vācijas valdība.

⁽³⁰⁾ Tas jau tika ierosināts EESK atzinumā par tematu "Ekonomikas politikas koordinēšanas uzlabošana", OV C 107, 6.4.2011., 7. lpp.

5.5.1 Makroekonomiskās nelīdzsvarotības novēršanu un koriģēšanu nevar uzticēt vienīgi Komisijai un dalībvalstu valdībām⁽³¹⁾. Algu un cenu veidošanas process ir makroekonomiskās nelīdzsvarotības kontroles mehānisma būtiska sastāvdaļa, tāpēc jebkādā politiskajā darbībā jāņem vērā Līguma par Eiropas Savienības darbību/Eiropas līguma 153. panta 5. punkts un jāiesaista sociālie partneri kā valstu, tā arī Eiropas līmenī. Šajā sakarā Eiropas līmenī MED varētu stiprināt, izmantojot stabilu struktūru un organizāciju; savukārt valsts līmenī to

var labāk īstenot ar sociālā dialoga un kompetento iestāžu starpniecību. Valstu valdībām vajadzētu atbalstīt un sekmēt uzņēmumu un arodbiedrību līdzdalību šajās struktūrās, kā arī tajās notiekošajās sarunās par darba koplīguma slēgšanu. Tā kā nelīdzsvarotības koriģēšanā ar valstu reformu palīdzību vērojamas grūtības un kavēšanās, MED stiprināšana varētu būt efektīvāks, ātrāks un saskaņotāks instruments, lai nodrošinātu makroekonomisko problēmjaudājumu un darba tirgus dinamikas viendabīgumu.

Briselē, 2011. gada 5. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽³¹⁾ Watt A., "Economic Governance in Europe: A Change of Course only after Ramming the Ice", *Social Europe Journal*, 2010. gada 30. jūlijs, pieejams tīmekļa vietnē (www.social-europe.eu/2010/07/economic-governance-in-europe-a-change-of-course-only-after-ramming-the-ice). Watt A., "European economic governance: what reforms are to be expected and what are needed?", raksts publicēts *European Alternatives*, 2010. gads, pieejams tīmekļa vietnē (www.euroalter.com/wp-content/uploads/2010/11/Watt-ENG.pdf).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Baltā grāmata – Par apdrošināšanas garantiju sistēmām”

COM(2010) 370 galīgā redakcija

(2011/C 218/10)

Ziņotājs: **Joachim WUERMELING** kgs

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 304. pantu 2010. gada 12. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Baltā grāmata — Par apdrošināšanas garantiju sistēmām”

COM(2010) 370 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 5. aprīlī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 471. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 4. un 5. maijā (5. maija sēdē), ar 148 balsīm par, 7 balsīm pret un 10 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas Balto grāmatu par apdrošināšanas garantiju sistēmām. Komiteja atbalsta Komisijas centienus ierosināt pasākumus apdrošinājuma ņēmēju aizsardzībai ES teritorijā.

1.2 EESK atbalsta Komisijas centienus ieviest saskaņotus noteikumus attiecībā uz garantiju sistēmām. Komiteja atbalsta Komisijas nolūku ierosināt Eiropas direktīvu, kura nodrošinātu augstu aizsardzības līmeni un paredzētu minimālu saskaņošanu, lai ļautu dalībvalstu sistēmās paredzēt arī augstāku aizsardzības līmeni. Garantiju sistēmai ir jābūt pēdējam līdzeklim (“*last resort*”), kad izmantotas visu citu instrumentu, piemēram, uzraudzības pavērtās iespējas.

1.3 Jāņem tomēr vērā, ka pēdējos gados, ieviešot uzraudzību un pašu kapitāla prasības, apdrošināšanas sabiedrību maksātspējas nodrošināšanas jomā ir panākti būtiski uzlabojumi. Bankrotējušu apdrošināšanas sabiedrību skaits ir neliels, un paredzams, ka, īstenojot minētos pasākumus, tas samazināsies vēl vairāk. Tas jāievēro, veidojot garantiju sistēmas, lai panāktu līdzsvaru starp ieguvumiem un izmaksām. EESK tāpēc rosina pieņemt tādus ES noteikumus, kas, pirmkārt, nodrošina patērētāju un darbinieku aizsardzību un, otrkārt, nerada papildu grūtības uzņēmumiem un apdrošinātajām personām.

1.4 EESK uzskata, ka Komisija rīkojusies pareizi, Baltajā grāmatā aplūkojot jautājumu par neierobežoto segumu, kas jānodrošina garantiju sistēmām. Nedrīkst pieļaut, ka stabila apdrošināšanas sabiedrības nonāktu grūtībās tāpēc, ka sniedzamo garantiju apjoms nav ierobežots. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija Baltajā grāmatā apsvērusi iespēju noteikt kompensācijas maksājumu ierobežojumus.

1.5 Ja Komisija nāks klajā ar priekšlikumu tiesību aktam, īpaša uzmanība tajā jāvelta jautājumam, kad garantiju sistēmu var sākt izmantot. Noteikti jāuzsver, ka pirms garantiju sistēmas

piemērošanas jāizmanto visas iespējas, kuras paver uzraudzība. Lai izmantotu garantiju sistēmu, pietiek ar to, ka netiek ievērotas Direktīvā “Maksātspēja II” noteiktās minimālā kapitāla prasības.

1.6 Runājot par garantiju sistēmu finansējumu, EESK iesaka vēlreiz apsvērt dažādās iespējas, pamatojoties uz Direktīvas “Maksātspēja II” Piektā kvantitatīvās ietekmes pētījuma (QIS 5) rezultātiem. Būtu ieteicams ES līmenī noteikt zināmu aizsardzības līmeni, taču precīzs finansējuma apjoms būtu jānosaka, ievērojot riska līmeni attiecīgajā valstī un attiecīgajā darījumā veidā.

1.7 Eiropas līmeņa noteikumos attiecībā uz pastāvošajām valstu garantiju sistēmām jāparedz augsts un piemērots aizsardzības līmenis. Dalībvalstu ziņā var atstāt organizatoriskos jautājumus, piemēram, precīzs iemaksu apjoms, finansēšanas laiks, lēmums par ieguldījumu portfeļa pārcelšanu vai kompensāciju piešķiršanu un īpašu drošības sistēmu ieviešana attiecīgajiem darījumu veidiem.

2. Ievads

2.1 Apdrošināšana sedz tādus patērētāja pamatriskus kā slimība, nelaimes gadījums vai civiltiesiskā atbildība un nodrošina vecumdienas⁽¹⁾. Apdrošināšanas sabiedrības bankrots var nodarīt neatgriezeniskus zaudējumus visam patērētāja īpašumam vai būtiskai tā daļai, pat pilnībā atņemot iztikas līdzekļus.

2.1.1 Atbildes uz jautājumu par garantiju sistēmas nepieciešamību dažādās apdrošināšanas jomās ir atšķirīgas. Dzīvības apdrošināšanas jomā bieži vien ir risks zaudēt uzkrāto kapitālu, savukārt nedzīvības apdrošināšanas jomā šāda varbūtība nepastāv.

⁽¹⁾ OV C 48, 15.02.2011., 38. lpp, 1.4. punkts.

2.1.2 Uzkrājošā dzīvības apdrošināšana kalpo kā nodrošinājums vecumdienām vai tuviniekiem. Ja nav maksātspējas garantijas, tad, zaudējot minēto apdrošināšanu, zūd būtiska privātā nodrošinājuma daļa. Ārkārtas gadījumā būtu jāiesaistās valsts sociālā nodrošinājuma sistēmai. Tāpēc EESK uzskata, ka garantiju sistēma vissteidzamāk jāievieš tieši šajā jomā.

2.1.3 Zaudējumu apdrošināšanas un civiltiesiskās apdrošināšanas jomā jāaizsargā apdrošinājuma ņēmēji, kuru prasījumi maksātspējas brīdī vēl nav apmaksāti. Citiem apdrošinātājiem, slēdzot jaunu līgumu ar citu apdrošināšanas sabiedrību, nerodas problēma, ka apdrošinājuma ņēmējam tas tiek piedāvāts uz neizdevīgākiem nosacījumiem, jo viņš ir kļuvis vecāks vai viņa veselība — sliktāka. Apdrošināšanas tirgū no citas sabiedrības var iegādāties polisi ar līdzīgiem nosacījumiem.

2.2 Komisijas sniegtā informācija liecina, ka kopš 1994. gada no 5 200 apdrošināšanas uzņēmumiem (2008. gada dati) bankrotējuši 130. Taču šeit jāatzīmē, ka uzņēmumiem ar likumu ir noteikts pienākums saglabāt pietiekami augstu pašu kapitāla līmeni, lai maksātspējas gadījumā pilnībā vai vismaz daļēji varētu apmierināt apdrošinājuma ņēmēju prasības.

2.3 Tāpēc līdz šim uzskatīja, ka Eiropā garantiju sistēmas nav jāievieš, jo apdrošināšanas sabiedrību maksātspējas gadījumi bija tik reti. Komisija 2001. gadā gan sāka izstrādāt direktīvu, taču vēlāk no šīs ieceres atteicās. Lai gan kopīgas garantiju sistēmas nav ierasta metode tirgus ekonomikā, tomēr finanšu nozarē tās ir ieviestas daudzkārt, ievērojot to, ka patērētāji pakļauti īpašam riskam.

2.4 Banku nozarē jau kopš 1994. gada⁽²⁾ darbojas Eiropas līmeņa noguldījumu garantiju sistēma, kas aizsargā finanšu tirgus pret masveida naudas izņemšanas radītu destabilizāciju. Pašlaik šo garantiju sistēmu atjaunina⁽³⁾. Taču riski apdrošināšanas un banku nozarē atšķiras. Īpaši svarīgi, ka apdrošināšanas nozarē nepastāv masveida naudas izņemšanas risks un nav vajadzīga refinansēšana. Tāpēc efektīvai apdrošināšanas garantiju sistēmai strukturāli ir jābūt citādāk veidotai nekā sistēmām, kas darbojas banku sektorā.

2.5 Lai aizsargātu klientus pret prasījumu neizpildes radītajiem zaudējumiem, apdrošināšanas nozarē likumdevējs ir veicis būtiskus pasākumus: ieviesta visaptveroša, proaktīva uzraudzība, noteiktas augstas pašu kapitāla prasības, pieņemti stingri noteikumi attiecībā uz ieguldījumiem un tiesīgo prasītāju aizsardzību saskaņā ar maksātspējas tiesību aktiem. Īstenojot direktīvu "Maksātspēja II", vēl vairāk mazināsies risks, ka apdrošināšanas sabiedrības var nonākt finansiālās grūtībās⁽⁴⁾.

2.6 Ar tiešo apdrošināšanu saistītos riskus cenšas īpaši samazināt, tos pārapsūdot, un tas vēl vairāk mazina maksātspējas draudus. Pārapsūdot apdrošināšanas līmeni apvienojot un diversificējot daudzus riskus, apdrošinātāju saikne kļūst vēl ciešāka, kas vēl vairāk aizsargā patērētāju.

2.7 Finanšu krīzes ietekmē ES ir izveidojusi pilnīgi jaunus finanšu uzraudzības pamatus Eiropas līmenī. Apdrošināšanas jomā ir izveidota arī jauna iestāde — "Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestāde" (EIOPA).

2.8 Finanšu krīze nav ietekmējusi apdrošināšanas nozares stabilitāti kopumā. Šī nozare krīzi neizraisīja⁽⁵⁾, taču krīzes ietekme tajā ir jūtama. Eiropas apdrošināšanas sabiedrībām nācās norakstīt aktīvus, taču glābšanas pasākumu un monetārās politikas dēļ nodokļu likmes ir zemas, un tāpēc apdrošinātājiem ir grūti gūt nepieciešamo peļņu no kapitāla ieguldījumiem. ASV apdrošināšanas sabiedrības AIG, vai nesen *Ambac*, iespaidīgo finansiālo problēmu cēlonis nebija saistīts ar tradicionālo apdrošināšanas darbību, bet gan ar riska ierobežošanas darījumiem, kas līdzinās banku nozares darbībai. Ar šādām grūtībām jāreķinās arī turpmāk, it īpaši uzņēmumiem, kas veic gan banku, gan apdrošināšanas darījumus.

2.9 Jau 12 dalībvalstīs no 27 pastāv garantiju sistēmas apdrošināšanas sabiedrībām⁽⁶⁾. Tās ir ļoti sarežģītas sistēmas, piemēram, dažās dalībvalstīs izveidotas garantiju sistēmas tikai noteiktiem darījumu veidiem. Turklāt sistēmu garantētā seguma apjoms ir atšķirīgs. Dažos gadījumos paredzētas arī valsts garantijas.

2.10 Eiropas līmeņa apdrošināšanas sabiedrības valstu tirgos parasti darbojas caur neatkarīgiem meitasuzņēmumiem, kas veic maksājumus attiecīgās valsts garantiju sistēmās. Ja liels Eiropas mēroga apdrošināšanas uzņēmums nonāktu grūtībās, valstu garantijas sistēmas principā spētu nodrošināt klientu pietiekamu aizsardzību. EESK tomēr aicina, izveidojot Eiropas garantiju sistēmu starptautiskiem uzņēmumiem, sagatavoties gadījumam, kad ar valstu garantiju sistēmām nebūs pietiekami.

2.11 Ar garantiju sistēmu saistītie izdevumi galu galā paaugstina apdrošināšanas ņēmēju veiktās prēmiju iemaksas. Lai gan garantiju sistēma aizsargā katru patērētāju individuāli, tomēr par šo aizsardzību jāmaksā visiem patērētājiem.

3. Piezīmes par Komisijas apsvērumiem Baltās grāmatas 3. nodaļā

3.1 Iespējamie pasākumi ES līmenī (Baltā grāmata, 3.1. punkts)

Dalībvalstu apdrošināšanas tirgi ievērojami atšķiras gan piedāvāto produktu, gan risku struktūras ziņā. Tāpēc piemērots instruments būtu nepieciešamās saskaņošanas direktīva, lai dalībvalstis varētu pienācīgi ņemt vērā tajās spēkā esošos tiesību aktus maksātspējas, līgumtiesību, nodokļu un sociālajā jomā un lai būtu iespējams saglabāt izveidotās un praksē pārbaudītās garantiju sistēmas, ja tās ir saskaņā ar direktīvas noteikumiem.

⁽⁵⁾ OV C 48, 15.02.2011., 38. lpp, 1.3. punkts.

⁽⁶⁾ Visaptverošu priekšstatu par šādām sistēmām, kas izveidotas Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (ESAO) valstīs, sniedz ESAO 2010. gada 10. novembra ziņojums Nr. DAF/AS/WD (2010)20.

⁽²⁾ OV L 135, 31.05.1994., 5. lpp.; OV L 84, 26.03.1997., 22. lpp.

⁽³⁾ COM(2010) 368 galīgā redakcija – 2010/0207 (COD), 12.07.2010.

⁽⁴⁾ OV C 224/11, 30.08.2008., 3.1. punkts.

3.2 Centralizācijas līmenis un apdrošināšanas garantiju sistēmu nozīme (Baltā grāmata, 3.2. punkts)

3.2.1 Svarīgākais ir nodrošināt, lai apdrošināšanas sabiedrība nenonāktu līdz maksātnespējai. Par to ir atbildīga efektīva uzraudzības sistēma. Ja to neizdodas novērst, tad var izmantot garantiju sistēmas.

3.3 Ģeogrāfiskās darbības joma (Baltā grāmata, 3.3. punkts)

Komisija pamatoti atbalsta mītnes valsts principu. Tas atbilst Eiropas apdrošināšanas uzraudzības pamatprincipiem, proti, saskaņā ar direktīvu "Maksātnespēja II" ES teritorijā reģistrēto apdrošināšanas sabiedrību darbības uzraudzība tiek veikta mītnes valstī. Tas attiecas arī uz darbību, ko, īstenojot brīvību veikt uzņēmējdarbību, veic atkarīgas filiāles vai arī uz darbību, sniedzot pārrobežu pakalpojumus, atbilstīgi pakalpojumu sniegšanas brīvībai.

3.4 Polišu segums (Baltā grāmata, 3.4. punkts)

3.4.1 Ievērojot dzīvības un nedzīvības apdrošināšanas atšķirības, ir lietderīgi katrā no šīm jomām izveidot atsevišķu apdrošināšanas garantiju struktūru. Katrā no darījumu veidiem riska līmenis ir diezgan līdzīgs. Tāpēc savstarpēja atbalsta sniegšana būtu pamatota. Turpretī ir grūti pamatot, kāpēc, piemēram, klientiem, kuri apdrošinājuši iedzīvi, būtu jāveic maksājumi garantiju sistēmā, kuras līdzekļi tiks izmantoti apdrošināšanas sabiedrības glābšanai, kura darbojas dzīvības apdrošināšanas jomā. Tā kā šāda kārtība var būt atkarīga no dalībvalstu sistēmu īpatnībām, piemēram, no tā, vai attiecīgajā tirgū ir noteikts, ka uzņēmumiem, kas piedāvā dažādus apdrošināšanas veidus, jābūt juridiski neatkarīgiem (tā dēvētais "nozaru nodalīšanas princips"), Eiropas likumdevējam iestādēm jāļauj dalībvalstīm brīvi rīkoties.

3.4.2 Attiecībā uz mehānisko transportlīdzekļu apdrošināšanu un saskaņā ar Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju uzraudzītāju komitejas (CEIOPS) sagatavoto atzinumu EESK uzskata, ka tā jāiekļauj nākamajā direktīvā par apdrošināšanas garantiju sistēmām ar mērķi nodrošināt skaidrību, līdzsvarotu konkurenci un labāku izpratni patērētājiem.

3.4.3 Komisijas priekšlikumos nav paredzēta aroda pensiju aizsardzība. Garantiju sistēmā ietvertas tikai tradicionālās uzņēmumu pensiju shēmas. EESK tomēr uzskata, ka arī saistībā ar citiem aroda pensiju veidiem būtu jāveic attiecīgi pasākumi, un tāpēc ierosina šo jautājumu izskatīt, turpinot darbu pēc Zaļās grāmatas par pensijām publicēšanas.

3.4.4 Piemērota un saprātīga apjoma iemaksas ir efektīvs stimuls polišu ņēmējiem, iepazīstoties ar patērētājiem pieejamo informāciju, noskaidrot, cik stabila ir apdrošināšanas sabiedrība.

3.4.5 Būtu ieteicams arī noteikt maksimālās robežas vai citus ierobežojumus garantiju sistēmas saistībām, piemēram, noteikt minimālās robežvērtības vai pašrisku summu, kā tas ierosināts Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju uzraudzītāju komitejas (CEIOPS) atzinumā. Taču vienlaikus polišu ņēmējus nedrīkst pārslogot ar dažādiem ierobežojumiem. Tas ļautu ievērojami

atvieglot garantiju sistēmas darbību un atspoguļotos izmaksās. Labumu gūtu arī visi polišu ņēmēji, kuri galu galā sedz izmaksas.

3.5 Tiesīgie prasītāji (Baltā grāmata, 3.5. punkts)

3.5.1 Komisija pamatoti uzskata, ka garantiju sistēma, kas aptver visus tirgus dalībniekus, varētu izmaksāt pārāk dārgi. Baltās grāmatas pirmajā teikumā atzīmēts, ka garantiju sistēmas ir patērētāju tiesību aizsardzības pasākums. Tas tomēr nenozīmē, ka aizsargājamo personu lokā būtu jāiekļauj tikai patērētāji. Tas jāattiecinā arī uz citām personām, kurām vairākās valstīs ar valsts tiesību aktiem ir garantēta tāda pati aizsardzība kā patērētājiem, piemēram, apdrošināšanas ņēmējiem, apdrošinātajām personām vai labuma guvējiem.

3.5.2 Dalībvalstīm jau no paša sākuma jāpiešķir tiesības garantiju sistēmu piemērošanas jomā neiekļaut tīri komerciālus apdrošināšanas veidus, piemēram, uzņēmējdarbības pārtraukuma periodu vai transporta apdrošināšanu. Dalībvalstīm jāpiešķir tiesības lemt arī par to, vai direktīva būtu attiecināma uz mazajiem uzņēmumiem.

3.6 Ja Komisija nāks klajā ar priekšlikumu tiesību aktam, īpaša uzmanība tajā jāvelta jautājumam, kad garantiju sistēmu var sākt izmantot un kas par to lemj. Komisija uzskata, ka garantiju sistēmu varētu izmantot ne tikai maksātnespējas gadījumos, bet arī maksātnespējas novēršanai. EESK uzskata, ka efektivitātes nodrošināšanai un, lai ņemtu vērā sistēmas raksturu un tās izveidošanas mērķi, garantiju sistēmas piemērošanai pietiek ar to, ka netiek ievērotas Direktīvā "Maksātnespēja II" noteiktās minimālā kapitāla prasības.

3.7 Finansējums (Baltā grāmata, 3.6. punkts)

3.7.1 Finansēšanas secība (Baltā grāmata, 3.6.1. punkts)

3.7.1.1 Jautājums par to, vai izvēlēties pēcfinansēšanas, iepriekšēja finansējuma vai jauktu finansēšanas sistēmu, raisa daudz strīdu. Visām sistēmām ir priekšrocības un trūkumi.

3.7.1.2 Pēcfinansēšanas sistēma būtiski neietekmē tirgus dalībnieku likviditāti, un, tā kā izmaksas ir zemas, mazina arī apdrošinājuma ņēmēju iemaksājamo prēmiju apmēru. Šajā sistēmā nerodas arī uzkrāto līdzekļu pagaidu ieguldīšanas problēma. Pēcfinansēšanas sistēmā daļa līdzekļu jau pirms maksātnespējas gadījuma netiek izlietota administratīvo izdevumu segšanai.

3.7.1.3 Pēcfinansēšanas sistēmā savukārt ir grūti risināt morālā kaitējuma problēmu. Tā kā tieši negodīgie tirgus dalībnieki brīdī, kad jāsāk finansēt viņu maksātnespējas radītos zaudējumus, no tirgus jau ir izstājušies, šiem uzņēmumiem vairs nevar pieprasīt segt izmaksas.

3.7.1.4 Iepriekšēja finansējuma sistēmas priekšrocība ir tā, ka var noteikt iemaksas maksātnespējas riska nodrošināšanai. Tirgus dalībniekiem, kuru darbība saistīta ar lielāku risku, jāmaksā vairāk. Turklāt iepriekšējs finansējums veiksmīgāk nekā pēcfinansēšanas sistēma novērsīs prociklisko ietekmi.

3.7.1.5 Lai nodrošinātu garantiju sistēmas efektivitāti, būtisks var būt finansēšanas laika jautājums. *Ex nunc* finansēšanas metodes priekšrocības ir daudz lielākas par tās trūkumiem, un grūti saskatīt, kāpēc valstu apstākļi un tradīcijas nozīmē, ka attiecīgais lēmums būtu jāatstāj dalībvalstu kompetencē. Lai nodrošinātu sistēmas efektivitāti, direktīvā jāparedz tikai viena *ex nunc* finansēšanas metode.

3.7.2 Sasniedzamais līmenis (Baltā grāmata, 3.6.2. punkts)

3.7.2.1 Finanšu iemaksas garantiju sistēmās ir jāierobežo, kā to savā atzinumā aicinājusi darīt arī CEIOPS. Ja obligāti sniedzamo garantiju apjomu neierobežo, uzņēmumi nevarētu aprēķināt ar savu darbību saistīto finanšu risku. Iemaksu neierobežošanas dēļ katrs apdrošinātājs būtu atbildīgs par visu tirgu⁽⁷⁾. Uzņēmuma riska pārvaldība vairs nebūtu atkarīga no paša pieņemtajiem lēmumiem, bet gan galvenokārt no tā, kā risku pārvalda konkurenti.

3.7.2.2 Komisija par sākumpunktu iemaksām garantiju sistēmā ir izvirzījusi šādu mērķi — 1,2 % no bruto parakstītajām prēmijām. EESK atzinīgi vērtētu to, ja dažādās iespējas vēlreiz varētu pārbaudīt, balstoties uz jaunākajiem datiem par Direktīvu "Maksāspēja II". Šai sakarā būtu jāņem vērā, ka Direktīvu "Maksāspēja II" un citus intervences mehānismus ievieša, lai uzlabotu apdrošinājuma ņēmēju aizsardzību; šo aspektu savā atzinumā uzsvērusi arī CEIOPS.

3.7.2.3 Komisijas aprēķinu pamatā ir pieņēmums, ka garantiju sistēmu izmantošanas vidējā varbūtība ir 0,1 %. Taču pieņemts, ka pašu kapitāls atbilst 100 % no maksāspējas kapitāla prasībām (SCR). Ja dalībvalstīs un darījumu veidos pašu kapitāls pārsniedz maksāspējas kapitāla prasības, attiecīgi samazinās maksātnespējas risks. Tāpēc direktīvā jāparedz, ka valstu garantiju sistēmas var novērtēt veicamās iemaksas, ņemot vērā reālo zaudējumu risku valstu tirgos un dažādos darījumu veidos.

3.7.2.4 Komisija Baltajā grāmatā nav aplūkojusi jautājumu par to, vai garantiju sistēmā jāveic jaunas iemaksas, ja nācies segt zaudējumus. Jānosaka skaidri noteikumi un robežas, lai nepieļautu neierobežotas garantijas un uzņēmumi varētu jau iepriekš novērtēt savas saistības un attiecīgi sagatavoties.

3.7.3 Iemaksas (Baltā grāmata, 3.6.3. punkts)

3.7.3.1 Lai samazinātu administratīvās izmaksas, iemaksas apjoms jānosaka, balstoties uz pieejamajiem datiem. Dzīvības apdrošināšanas jomā noteicošie varētu būt veiktie kapitālieguldījumi un nedzīvības apdrošināšanas jomā — tehnisko rezervju apjoms. Kritērijs varētu būt arī pašu kapitāla apjoms salīdzinājumā ar maksāspējas kapitāla prasībām. Eiropas likumdevējām iestādēm būtu jānosaka metodoloģija un jāļauj dalībvalstīm precizēt iemaksu aprēķināšanas kārtību, lai tās varētu ievērot tām raksturīgās īpatnības.

3.7.3.2 Pirms garantiju sistēmu izmantošanas maksāspējīgām apdrošināšanas sabiedrībām jādod iespēja bez finanšu ieguldījuma pārņemt apdraudētus uzņēmumus, ja tās vēlas pārņemt to klientus.

3.8 Portfeļa pārvešana un/vai prasību atlīdzināšana (Baltā grāmata, 3.7. punkts)

3.8.1 Garantiju sistēmās var rīkoties divējādi: nekavējoties atlīdzināt apdrošinājuma ņēmējam radītos zaudējumus vai turpināt apdrošināšanas līguma darbību, nododot to maksātnespējas garantiju iestādei, kas pārņem klientu portfeli. EESK uzskata, ka šī "portfeļa pārvešana" apdrošinājuma ņēmējam ir izdevīga tieši dzīvības apdrošināšanas jomā. Savukārt nedzīvības apdrošināšanas un nelaimes gadījumu apdrošināšanas jomā kompensācijas maksājumi nodrošina patērētāju pietiekamu aizsardzību.

Briselē, 2011. gada 5. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽⁷⁾ OV C 48, 15.02.2011., 38. lpp, 2.7.3.1. punkts.

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinumam

Šo grozījumu noraidīja plenārsesijā, bet tas saņēma vismaz vienu ceturtdaļu nodoto balsu (Reglamenta 54. panta 3. punkts).

2.10. punkts

Grozīt šādi:

“Eiropas līmeņa apdrošināšanas sabiedrības valstu tirgos parasti darbojas caur neatkarīgiem meitasuzņēmumiem, kas veic maksājumus attiecīgās valsts garantiju sistēmās. Ja liels Eiropas mēroga apdrošināšanas uzņēmums nonāktu grūtībās, valstu garantijas sistēmas principā spētu nodrošināt klientu pietiekamu aizsardzību. EESK tomēr aicina; vēlāk apsvērt ideju izveidojot Eiropas garantiju sistēmu starptautiskiem uzņēmumiem, lai sagatavotos ~~tiesos~~ gadījumam, kad ar valstu garantiju sistēmām nebūs pietiekami.”

Pamatojums

Pašreiz ir pārāgri veidot daudzpusēju Eiropas mēroga garantiju sistēmu apdrošināšanas uzņēmumiem.

Balsošanas rezultāts:

Par: 68

Pret: 78

Atturas: 13

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums “Par jaunu pasažieru automobiļu reģistrācijas datu monitoringu un ziņošanu””

COM(2010) 657 galīgā redakcija

(2011/C 218/11)

Ziņotājs: **MANOLIU kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2010. gada 10. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums “Par jaunu pasažieru automobiļu reģistrācijas datu monitoringu un ziņošanu””

COM(2010) 657 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 5. aprīlī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 471. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 4. un 5. maijā (4. maija sēdē), ar 148 balsīm par un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1 Pēc EESK viedokļa, *ilgtspējīga mobilitāte* ir cilvēku pārvietošanās un preču pārvadājumi pēc iespējas efektīvākā veidā visā Eiropā, kā arī emisiju samazināšana un degvielas taupīšana. Tas nozīmē, ka vajadzīga informācija par vispiemērotāko transporta veidu vai veidiem un piekļuve tiem, kā arī ieguldījumi tehnoloģijā, infrastruktūrā un vadīšanas sistēmās, kas veicina *brīvu un ilgtspējīgu pārvietošanos*.

1.2 EESK uzskata, ka ilgtspējīga mobilitāte nozīmē *izstrādāt tiesisko regulējumu, kas nodrošinātu Eiropas automobiļu rūpniecības uzplaukumu*, un pievērsties inovācijai, kā arī izstrādāt ilgtspējīgas nākotnes nodrošināšanai vajadzīgās tehnoloģijas un zemas emisijas transportlīdzekļus.

1.3 EESK uzsver, ka, izmantojot tiesisko regulējumu jaunu automobiļu parka vidējo emisiju mērķa īstenošanai, jānodrošina tas, ka emisiju samazināšanas mērķis neietekmē konkurenci, atbilst sociālās vienlīdzības un ilgtspējības principiem, ņem vērā Eiropas autoražotāju daudzveidību un novērš netaisnīgus konkurences kropļojumus autoražošanas nozarē.

1.4 Komiteja pauž gandarījumu par to, ka Eiropas Komisija vēlas *uzlabot regulējumu* un “veicināt konsekventu mijiedarbību starp dažādām politikas jomām, nodrošināt prognozējamību un censties aizstāvēt sabiedrības intereses (piemēram, vides aizsardzības un satiksmes drošības jomā), vienlaikus mēģinot mazināt nozarei radīto regulējuma noteikumu slogu”.

1.5 Komiteja arī ir gandarīta par izteikto vēlmi izstrādāt visaptverošu pieeju un iekļaut *gan ražošanas attīstības un konkurētspējas dažādās dimensijas, gan dažādās iesaistītās puses*.

1.6 EESK uzskata, ka, nosakot emisijas standartus, ir svarīgi ņemt vērā, kā tas ietekmēs patērētājus, tirgu un ražotāju

konkurētspēju, inovācijas veicināšanu un enerģijas patēriņa mazināšanu. Ir svarīgi panākt, ka transportlīdzekļu ražotāji var droši plānot.

2. Konteksts

2.1 ES jaunu vieglo automobiļu tirgus apgrozījums 2010. gadā samazinājās par 5,5 %, un saskaņā ar Eiropas Autotransporta ražotāju apvienības (EARA) sniegtajiem datiem kopumā tika reģistrēti 13 360 599 jauni automobiļi gadā. 2010. gada rezultātus ietekmēja arī tas, ka vairākās ES dalībvalstīs beidzās valdību programmas automobiļu parka atjaunošanai. Decembrī tika reģistrēti 1 009 638 automobiļi, t.i., par 3,2 % mazāk nekā iepriekšējā gadā tajā pašā periodā.

2.2 Pieprasījums pēc jauniem automobiļiem decembrī būtiski samazinājās (kopumā – 3,2 %) šādās valstīs: Spānijā (– 23,9 %), Itālijā (– 21,7 %) un Apvienotajā Karalistē (– 18 %). Francijas tirgus saglabāja stabilitāti (– 0,7 %), savukārt Vācijas tirgus palielinājās par 6,9 %.

2.3 Modeļu izvēle vieglo automobiļu segmentā vēl nekad nav bijusi tik liela. Dažādi jauni transportlīdzekļu paveidi, piemēram, universāli un apvidus auto vai t.s. pilsētas džipi (*SUV*), sacenšas par tirgus daļu ar sedaniem, kupejām, kabrioletiem, hečbekiem un dažādiem paaugstinātas ietilpības automobiļiem. Šie jaunie uzbūves tipi ir plaši sastopami dažādos transportlīdzekļu segmentos, sākot no kompaktiem līdz pat luksusa automobiļiem.

2.4 Tās ir labas ziņas pircējiem, jo cenas, stila un funkciju ziņā viņiem ir lielākas izvēles iespējas. Patērētāju rīcība ietekmē kopējās emisijas, ko rada vieglie automobiļi. Patērētāji būtu jāinformē par to, vai jauns viegls automobīlis izpilda prasības attiecībā uz emisijas mērķiem.

2.5 Ilgtspējīga mobilitāte nozīmē ne tikai nodrošināt patērētājiem reālas izvēles iespējas, bet arī viņus aicināt iegādāties savām vajadzībām atbilstošāko automobili un viņiem iemācīt vidi saudzējošas braukšanas paņēmienus, lai novērstu nevajadzīgu piesārņojumu un taupītu naudu.

2.6 Automobiļu ražošanā tas nozīmē, ka jāatrod ilgtspējīgākie materiāli, jāuzlabo loģistika piegādes ķēdē, lai novērstu nevajadzīgu atkritumu un emisijas rašanos, un jāprojektē vairāk tādu detaļu, kuras pēc eksploatacijas beigām varētu otrreizēji pārstrādāt.

2.7 Arī valdību politikā jāiekļauj rentablāki instrumenti CO₂ emisijas samazināšanai, kopīgi finanšu stimuli, kā arī alternatīvu degvielu un atjaunojamu energoavotu attīstība, tāpat kā attiecīgas infrastruktūras izveide.

2.8 Tādēļ jāizstrādā jauna metodika, ar kuru var taisnīgi novērtēt CO₂ ietaupījumu, ko nodrošina transportlīdzeklis, kura darbināšanai izmanto divus degvielu veidus, un transportlīdzeklis, kura darbināšanai izmanto vairākus degvielu veidus, tostarp alternatīvo degvielu.

2.9 Nozarē būs nepieciešami vēl lielāki ieguldījumi emisijas samazināšanas tehnoloģijā, tostarp viedā ceļu satiksmes regulēšanas tehnoloģijā, un vajadzēs uzlabot dzinēju efektivitāti.

2.10 ES ir izstrādājusi vērienīgu stratēģiju, lai samazinātu CO₂ emisiju, ko rada sauszemes transportlīdzekļi, un pašlaik jau ir daudz kas sasniegts. Regulā (EK) Nr. 443/2009, ar ko nosaka emisijas standartus jauniem vieglajiem automobiļiem⁽¹⁾, noteikts, ka līdz 2015. gadam jāsasniedz emisijas mērķis, proti, jauna vieglā automobiļa emisijas līmenim jābūt vidēji 130 g CO₂/km.

2.11 Automobiļu ražotāji veic pasākumus, lai līdz 2012. gadam sasniegtu stingros mērķus attiecībā uz jauno automobiļu radīto CO₂ emisiju un līdz 2020. gadam sasniegtu tālejošāku mērķi. Nozare aktīvi iesaistīsies debatēs par ilgtspējīgu transportu.

2.12 Pēdējos divdesmit gados ir ievērojami samazinājušās vieglo automobiļu un kravas automobiļu radītās CO₂ emisijas, proti, panākts samazinājums par 20 % salīdzinājumā ar 1995. gadu. Eiropas Komisija atzinīgi vērtē minēto progresu un faktu, ka to ir veicinājuši pirmām kārtām ieguldījumi transportlīdzekļu tehnoloģijā. EESK uzskata: lai vēl vairāk samazinātu emisiju, jāmeklē risinājumi arī citās jomās, ne tikai transportlīdzekļu tehnoloģijas jomā.

2.13 EESK uzskata, ka šāda integrēta pieeja nodrošina automobiļu rūpniecības konkurētspēju un ilgtspējīgu izaugsmi, lai saglabātu autoražošanas nozari Eiropā un radītu labvēlīgus apstākļus "tīru" un energoefektīvu transportlīdzekļu attīstībai un laišanai apgrozībā.

2.14 Dalībvalstīm būtu jāuzrauga reģistrēto transportlīdzekļu skaits, lai varētu izvērtēt, kā tas ietekmē uzraudzību saistībā ar ES mērķi, kas izvirzīts attiecībā uz jaunu vieglo automobiļu parka radītās CO₂ emisijas vidējo līmeni, un tā sasniegšanu atbilstīgi Klimata pārmaiņu komitejas atzinumam.

2.15 EESK uzskata, ka Kopiesas mērķi attiecībā uz jauniem vieglajiem automobiļiem ir nepieciešami, lai nepieļautu iekšējā tirgus sadrumstalotību, ko rada atšķirīgu pasākumu pieņemšana dalībvalstīs.

2.16 Salīdzinājumā ar atsevišķiem emisijas samazināšanas mērķiem, kas izvirzīti valstu mērogā, kopīgi mērķi sniedz ražotājiem lielāku noteiktību plānošanas ziņā un lielāku rīcības brīvību CO₂ samazināšanas prasību izpildes ziņā.

3. Dati, datu nosūtīšana, datu avoti, datu uzturēšana un pārbaude

3.1 Saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 443/2009 8. pantu dalībvalstu pienākums ir katru gadu apkopot un nosūtīt Komisijai konkrētus datus par to teritorijā iepriekšējā gadā reģistrētiem jauniem vieglajiem automobiļiem⁽²⁾.

3.2 Minētos datus izmanto, lai jaunu vieglo automobiļu ražotājiem izvirzītu noteiktu mērķi attiecībā uz CO₂ emisijām un lai novērtētu, vai ražotāji sasniedz šos mērķus; ir jāsaskaņo noteikumi par šo datu vākšanu un ziņošanu.

3.3 Lai pilnībā novērtētu, vai visi ražotāji sasniedz tiem izvirzītos mērķus attiecībā uz CO₂ emisijām, un gūtu vajadzīgo pieredzi regulējuma piemērošanā, Komisijai vajadzīgi detalizēti dati. Dalībvalstīm jānodrošina, ka šādi dati tiek apkopoti un nosūtīti Komisijai.

3.4 Neatkarīgi no tā, kādu avotu katra dalībvalsts izmanto vispārīgu uzraudzības datu un detalizētu uzraudzības datu sagatavošanai, šādu datu pamatā ir informācija, kas minēta attiecīgā vieglā automobiļa atbilstības sertifikātā.

3.5 Galvenie datu avoti, kas dalībvalstīm jāizmanto datu vākšanā, ir *atbilstības sertifikāti* vai tipa apstiprinājuma dokumenti. Reģistrācijas apliecība nevar aizstāt atbilstības sertifikātu transportlīdzekļa reģistrēšanas nolūkam. Reģistrācijas apliecību izsniedz tikai pēc tam, kad transportlīdzeklis ir reģistrēts.

3.6 Ir svarīgi, lai jauna vieglā automobiļa reģistrācijas dati būtu precīzi un tos varētu efektīvi apstrādāt konkrētu emisijas mērķu izvirzīšanai. Dalībvalstīm būtu jāapkopo un jāsniedz informācija par pirmo reizi reģistrētiem transportlīdzekļiem, kuru darbināšanai paredzēts izmantot alternatīvo degvielu, un par uzpildes staciju īpatnību to teritorijā.

⁽¹⁾ OV L 140, 05.06.2009., 1. lpp.

⁽²⁾ Komisijas Regula (ES) Nr. 1014/2010 par jaunu vieglo automobiļu reģistrācijas datu pārraudzību un paziņošanu saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 443/2009 (OV L 293, 11.11.2010., 15. lpp.).

3.7 Dalībvalstis nodrošina vispārīgu uzraudzības datu un detalizētu uzraudzības datu uzturēšanu, apkopšanu, pārbaudi, salīdzināšanu un nosūtīšanu.

3.8 Tā kā dati jāpārbauda un jāapkopo par katru ražotāju, ir svarīgi nodrošināt, ka ražotāju var skaidri atpazīt un nošķirt no tā komercnosaukuma.

Briselē, 2011. gada 4. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 2006/2004 par sadarbību starp valstu iestādēm, kas atbildīgas par tiesību aktu īstenošanu patērētāju tiesību aizsardzības jomā"

COM(2010) 791 galīgā redakcija – 2011/0001 (COD)

(2011/C 218/12)

Ziņotājs: **HERNÁNDEZ BATALLER kgs**

Padome 2011. gada 19. janvārī un Eiropas Parlaments 2011. gada 18. janvārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 2006/2004 par sadarbību starp valstu iestādēm, kas atbildīgas par tiesību aktu īstenošanu patērētāju tiesību aizsardzības jomā"

COM(2010) 791 galīgā redakcija – 2011/0001 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 5. aprīlī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 471. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 4. un 5. maijā (5. maija sēdē), ar 104 balsīm par, 13 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu un atzinīgi vērtē tās nodomu padarīt ES tiesību aktus saprotamākus, skaidrākus un juridiski drošākus.

1.2 EESK tomēr pauž nožēlu, ka ierosinātā pārskatīšana satura ziņā ir nepilnīga un tajā nav iekļauti visi regulas aspekti, kas būtu jāgroza, ņemot vērā pieredzi, kura uzkrāta, kopš stājušies spēkā Regula (EK) Nr. 2006/2004.

1.3 EESK aicina Komisiju Regulas Nr. 2006/2004 nākamajā pārskatīšanas reizē ņemt vērā šajā dokumentā iekļautos ierosinājumus, lai uzlabotu pašreizējo sadarbību starp iestādēm, kas atbild par patērētāju tiesību jautājumiem.

2. Vispārīga informācija

2.1 EESK jau ir atbalstījusi Regulas (EK) Nr. 2006/2004 priekšlikumu⁽¹⁾, tomēr izsakot nožēlu par dažām nepilnībām, īpaši attiecībā uz paredzēto savstarpējās palīdzības sistēmu un plānoto savstarpīguma sistēmu, jo tās var radīt apstākļus, kas negatīvi ietekmē iekšējā tirgus darbību.

2.2 Regula (EK) Nr. 2006/2004⁽²⁾ par sadarbību starp valstu iestādēm, kas atbildīgas par tiesību aktu īstenošanu patērētāju tiesību aizsardzības jomā, pēc būtības atbilstoši priekšlikumam tika pieņemta 2004. gada 27. oktobrī.

⁽¹⁾ OV C 108, 30.04.2004., 86. lpp.

⁽²⁾ OV L 364, 09.12.2004., 1. lpp.

3. Ziņojums par piemērošanu

3.1 Komisija 2009. gada 2. jūlijā publicēja ziņojumu par Regulas (EK) Nr. 2006/2004 piemērošanu⁽³⁾. Ziņojumā izskatīta institucionālā sistēma un piemērošanas sistēma saistībā ar tīkla izveidi, paša tīkla darbība, kā arī sadarbības sistēma. EESK savā atzinumā⁽⁴⁾ jau puda nožēlu, ka Komisija, pieņemot ziņojumu par regulas piemērošanu, ar to nekonsultējās.

3.2 Komisija secina, ka tīkla iespējas vēl nav pilnībā izmantotas, norādot uz vajadzību uzlabot tā darbības efektivitāti, izmantojot vairākus pasākumus, kuros vēlāk varētu iekļaut arī to Regulas Nr. 2006/2004 aspektu pārskatīšanu, kas saistīti ar piemērošanas noteikumiem, ikgadēja rīcības plāna pieņemšanu par tiesību aktu piemērošanu; kopīgiem pasākumiem, piemēram, pārbaudēm, kā arī ES tiesību aktu vienota skaidrojuma vai vienotas definīcijas sekmēšanu, lai uzlabotu tīkla atpazīstamību.

4. Komisijas priekšlikums

4.1 Komisija 2011. gada 3. janvārī iesniedza priekšlikumu par Regulas (EK) Nr. 2006/2004 grozīšanu, lai aktualizētu regulas par sadarbību patērētāju tiesību aizsardzības jomā pielikumu, ņemot vērā nesenas izmaiņas tiesību aktos patērētāju aizsardzības jomā.

⁽³⁾ COM(2009) 336 galīgā redakcija.

⁽⁴⁾ OV C 18, 19.01.2011., 100. lpp.

4.2 Pielikumu aktualizēs, no tā svītrotot tiesību aktus, kas nav piemērojami par tiesību aktu piemērošanu atbildīgo valsts iestāžu sadarbībai patērētāju aizsardzības jomā, un aizstājot atsaucē uz iepriekšējiem, spēku zaudējušiem tiesību aktiem ar aktualizētām atsaucēm uz jaunajiem tiesību aktiem par patērētāju aizsardzību.

4.3 Tas nozīmē arī dažu atsauču svītrošanu (piemēram, uz direktīvu par maldinošu un salīdzinošu reklāmu) ⁽⁵⁾ vai aizstāšanu (piemēram, attiecībā uz direktīvām par patēriņa kredītiem, audiovizuālajiem pakalpojumiem vai daļlaiku).

5. Vispārējās piezīmes

5.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu, uzskatot, ka skaidrāka ES tiesību aktu redakcija radīs lielāku noteiktību un juridisko drošību visiem iedzīvotājiem. EESK pauž bažas par situāciju, kādā atrodas pašnodarbinātas personas un mazie uzņēmumi un kas pielīdzināma patērētāju situācijai, kad tie slēdz līgumus ar lieliem uzņēmumiem, it īpaši attiecībā uz tīklu nozarēm.

5.2 EESK atkārtoti pauž atbalstu tam, lai Komisija saskaņotā veidā veicinātu šādu administratīvo sadarbību, kuru tā uzskata par nepieciešamu iekšējā tirgus pareizai darbībai, un atzinīgi vērtē Komisijas centienus sekmēt pārredzamību, 2011. gada 1. martā pieņemot "Ieteikumu par datu aizsardzības noteikumu īstenošanas pamatnostādņēm Sadarbības sistēmā patērētāju tiesību aizsardzībai" ⁽⁶⁾.

5.3 Neraugoties uz iepriekš minēto, EESK uzskata, ka priekšlikums ir pārāk nepilnīgs, un tajā nav iekļauti vairāki problēmjautājumi, kas par patērētāju tiesību aizsardzību atbildīgo iestāžu sadarbībā šobrīd ir būtiski. Komisija pat neaplūko jautājumus, kurus ziņojumā par Regulas Nr. 2006/2004 piemērošanu uzskata par "nepilnībām".

5.3.1 EESK uzskata, ka priekšlikumā par regulas grozīšanu varētu iekļaut kādu no šajā atzinumā turpmāk minētajiem pasākumiem.

5.4 Sistemātiska tirgus uzraudzība

5.4.1 Lai veiktu to preču un pakalpojumu uzraudzības un kontroles funkcijas, kam piemēro Kopienas tiesību aktus, pasākumi, kurus katrā konkrētā gadījumā īsteno par patērētāju tiesību aizsardzības jautājumiem atbildīgās dalībvalstu iestādes, gan laika, gan satura ziņā jāplāno kopīgi un ļoti precīzi. Būtu jāievieš savstarpēji līdzvērtīgi kontroles mehānismi, tādējādi nodrošinot pārvalstisku noteikumu ievērošanu, izmantojot regulāras tirgus uzraudzības kampaņas, lai vienotajā tirgū vienmēr saglabātu augstu un vienādu patērētāju tiesību aizsardzības līmeni.

⁽⁵⁾ Direktīva 2006/114/EK paredz patērētāju interešu aizsardzību vienīgi attiecībā uz salīdzinošu reklāmu. Regulas pielikumā ir ietverta tikai viena atauce uz attiecīgajiem minētās direktīvas noteikumiem.

⁽⁶⁾ Skat. OV L 57, 02.03.2011., 44. lpp.

5.4.2 Kontroles ikgadējo koordināciju, jo īpaši attiecībā uz horizontāla rakstura noteikumiem, varētu papildināt ar informācijas un tirgus izpētes iniciatīvām, izmantojot atbilstošos skrīninga (*screenings*) pasākumus, kas ļautu normalizēt pārbaudes, kas tiek veiktas patlaban.

5.5 Sankciju procedūra

5.5.1 Lai izvairītos no "robežas ietekmes" koriģējošu pasākumu piemērošanā tad, ja netiek ievēroti ES spēkā esošie tiesību akti, būtu jāparedz kopīgo kritēriju obligātā saskaņošanas attiecībā uz sankciju piemērošanas procedūru un sankcijām, ko piemēro par patērētāju tiesību aizsardzību atbildīgās iestādes, lai, uzsākot un atrisinot lietas par līdzīgiem pārkāpumiem, nodrošinātu līdzvērtīgu efektivitāti un garantijas.

5.6 EESK uzskata, ka atšķirības sankciju režīmu būtiskos aspektos varētu izraisīt to, ka ES noteikumi netiek ievēroti, būtiski apdraudēt patērētāju tiesību aizsardzību un tirgus integritāti, izkropļot konkurenci iekšējā tirgū un, visbeidzot, mazināt patērētāju uzticību.

5.7 EESK uzskata, ka ir vajadzīga lielāka konverģence un stingrāki sankciju režīmi, lai izvairītos no iekšējā tirgus darbības traucējumu riska. Tādēļ Komiteja ierosina izstrādāt kopīgu obligāto kritēriju kopumu, lai nodrošinātu valstu sankciju režīmu minimālu tuvināšanos:

- atbilstīgi administratīvo sankciju veidi par pamatnoteikumu pārkāpšanu;
- sankciju par smagiem pārkāpumiem publicēšana;
- pietiekami lieli administratīvie sodi atbilstīgi nodarītā pārkāpuma smagumam;
- kritēriji, kas jāņem vērā, piemērojot sankcijas;
- sankcijas fiziskām un juridiskām personām;
- iespējamās kriminālsankcijas nopietnu pārkāpumu gadījumā;
- atbilstīgi atbalsta mehānismi efektīvai sankciju piemērošanai.

5.8 Preču un pakalpojumu kvalitātes uzraudzība

5.8.1 Iepriekš minētās "sistemātiskas tirgus uzraudzības" iniciatīvas īstenošanā īpaši jāuzsver preču un pakalpojumu uzraudzības metodoloģija un atbilstīgi analītiski secinājumi, kuru mērķis ir noteikt, vai tiek ievēroti attiecīgie noteikumi, vai sniegtā informācija ir pareiza un, jo īpaši, nodrošināt pārkāpumu novēršanu un preču un pakalpojumu kvalitāti.

5.8.2 Tātad ir jāievieš kopīga uzraudzības procedūra, kas attiecībā uz šo praksi ļauj panākt metodoloģisku konvergenci, kā arī paredzēt pārrobežu plānošanu, sniedzot iespēju paplašināt uzraudzības spektru, iespējami efektīvāk izmantojot katras iesaistītās iestādes rīcībā esošos resursus, lai izvairītos no dubultošānās un pārklāšanās, kas varētu radīt nevēlamus atšķirīgus apgrūtinājumus.

5.8.3 Papildus tam, ka jāievieš vienoti kritēriji uzraugāmo produktu izvēlē, kopīgajā procedūrā ir jāparedz arī aspekti, kas saistīti ar paraugu atlasīšanu, dokumentu noformēšanu, sākotnējo, salīdzināmo un izšķirošo analītisko pārbaudžu veikšanu, kā arī visi citi jautājumi, kuri nav apskatīti kvalitātes noteikumos vai jebkurā citā attiecīgā tiesību aktā.

5.9 Minētā iniciatīva neapšaubāmi ir vajadzīga pasaules tirgū, kur preces un pakalpojumi, ko patērētāji izvēlas savu vēlmju un vajadzību apmierināšanai, aizvien biežāk tiek nodrošināti pārrobežu tirdzniecības ietvaros.

5.10 **Produktu drošums.** Lai gan produktu drošums neapšaubāmi ir būtiska sadarbības joma un tādēļ ir vajadzīga pilnīgāka saskaņošana, vēl aizvien ir dažas nepilnības, ko ātras informācijas apmaiņas sistēma jeb tā sauktā brīdināšanas sistēma neaptver. To tomēr varētu uzlabot un papildināt, ieviešot līdzekļus un rīkus risku noteikšanai, pārvaldībai un informēšanai par tiem, kā tas notiek saistībā ar riskiem pārtikas nekaitīguma jomā.

5.10.1 Konkrēti, periodiska Eiropabarometra sagatavošana, lai noteiktu patērētāju viedokli par nepārtikas produktu riskiem, neapšaubāmi ir lietderīga, kad jāpievēršas citiem saistītiem jautājumiem, tostarp patērētāju informēšanai un izglītošanai.

5.10.2 Vēl viens līdzeklis, kuru varētu ierosināt, lai pašreizējo brīdināšanas tīklu darbību padarītu efektīvāku, varētu būt to apvienošana vienā rīkā, kas ļautu nodrošināt savstarpēju izmantojamību, t.i., datu apmaiņu neatkarīgi no to izcelsmes un avotiem — gan saistībā ar informāciju, gan kompetentajām pārvaldības struktūrām (veselības, lauksaimniecības pārtikas, patēriņa, nodokļu u.c. jomās).

5.11 **Ētiska un ekoloģiska rakstura apsvērumi, atļaujot preču un pakalpojumu tirdzniecību.** Ir gan lietderīgi, gan būtiski, lai iepriekš minētās brīdināšanas sistēmas procedūras tiktu attiecinātas arī uz produktiem, kuri jāatsauc no tirgus ekoloģisku, ētisku vai kādu citu iemeslu dēļ, kas saistīti ar tādu uzņēmējdarbības praksi, kurā nav ņemts vērā cilvēka cieņas faktors vai ekoloģiskie apsvērumi un kurā pieļauti Starptautiskās Darba organizācijas konvencijās uzskaitītie pārkāpumi, un kura izraisa vides degradāciju vai dabas resursu izsīkšanu attiecīgo preču un pakalpojumu ražošanas un izplatīšanas vai to tirdzniecības gaitā.

5.11.1 Ar produktu izcelsmi saistītas svarīgas patērētāju informācijas trūkums ir īpaši kritisks pārvietotas ražošanas gadījumā (kur un kādā veidā produkti ir ražoti un izplatīti, kā arī saimnieciskā un sociālā ietekme uz kopienas, kas tos ražo). Tāpēc ir svarīgi, lai patērētājiem iespēju robežās internetā vai citos medijos būtu pieejama informācija, kas viņiem ļautu atturēties no tādu produktu patēriņa neapzinātas veicināšanas, kas ražoti, piemērojot nelegālu praksi. Tāpat jāiekļauj informācija, kas patērētājam, pieņemot lēmumu par pirkumu, dotu iespēju ņemt vērā citus, ne tikai ierastos kritērijus, proti, kvalitāti un cenu. Tam būtu jānodrošina, ka patērētājs neapzināti neveicina aizliegtu praksi, kas tieši vai netieši saistīta ar attiecīgo produktu, kurš neapšaubāmi netiktu izvēlēts, ja šāda informācija būtu pieejama.

5.11.2 Patērētāju tiesības saņemt visu informāciju par piedāvātajām precēm, proti, “produktu sociālās izcelsmes izsekojamība”, gan labvēlīgi ietekmētu konkurenci, gan nostiprinātu patērētāju nozīmi un ietekmi tirgū, viņiem brīvi izmantojot pirkuma izvēles iespējas (“tavs pirkums ir tavs balsojums”).

5.12 *Labas uzņēmējdarbības prakses sekmēšana un atbildīgs patēriņš*

5.12.1 Tā kā uzņēmumu sociālās atbildības programmām ir arvien lielāka nozīme un tās ir arvien izplatītākas, būtiska loma ir jāpiešķir patērētāju aizsardzības politikai un tam, lai, izstrādājot uzņēmumu sociālās atbildības deklarācijas, notiktu konsultācijas ar patērētājiem.

5.12.2 Kopīgu kritēriju un politiku pieņemšana ar mērķi sekmēt pārrobežu uzņēmumu sociālās atbildības programmu novērtēšanu, ņemot vērā to ietekmi uz patērētājiem un lietotājiem pārvalstiskā līmenī, jāpapildina arī ar stimulējošiem mehānismiem, kas sekmē to, ka tiek atzīta laba prakse, piemēram, pašregulējums, uzvedības kodekss, kvalitātes zīmes un citas brīvprātīgas iniciatīvas, kuru mērķis ir attiecīgo interešu konverģence.

5.12.3 Turklāt minētie pasākumi paaugstina uzņēmumu konkurētspēju uz godīgu konkurenci balstītā tirgū, kas var sniegt priekšrocības visām tajā iesaistītajām pusēm (ražotājiem, izplatītājiem, patērētājiem), izmantojot sinerģijas, kuras liecina, ka no pretrunām iespējams izvairīties, it īpaši, ja dažādās darbības jomās tiek ievērotas savstarpējās intereses un patērētāji un lietotāji izprot tādējādi panāktu pievienoto vērtību.

5.12.4 Šajā iniciatīvā īpaši jāņem vērā lauksaimniecības un vides aspekti, godīga tirdzniecība, pirkuma atbildīga izvēle, pārtikas nodrošinājuma neatkarība un citi šobrīd aktuāli jautājumi, piemēram, saistībā ar ģenētiski modificētiem organismiem.

5.13 *Kopīga rīcība*

5.14 Ar aizliegumiem saistītu kopīgu rīcību regulē ES līmenī, lai gan šobrīd tā neietver pasākumus kopīgai rīcībai attiecībā uz kompensācijām un prasību iesniegšanu, un EESK šajā sakarā vairākkārt ir aicinājusi izveidot saskaņotu ES sistēmu, paredzot arī “nebūtisku kaitējumu” atļūdzināšanu.

5.15 Smagu pārkāpumu gadījumā iestāžu noteiktās sankcijas varētu papildināt nelikumīgi gūtu ienākumu konfiscēšana saskaņā ar noteikumiem par kaitējuma un zaudējumu novēršanu, un šie līdzekļi, kā jau atkārtoti uzsvērusi EESK ⁽⁷⁾, būtu jānovirza “atbalsta fondam kolektīvo prasību iesniegšanai”, kas patērētāju apvienībām atvieglotu šāda veida kolektīvu rīcību zaudējumu atļūdzināšanas jomā. No otras puses, patērētāju apvienībām un iestādēm vajadzētu piedalīties minētā fonda pārvaldē. Tādēļ EESK ⁽⁸⁾ atgādina Komisijai, ka ir jāpieņem pārvalstiski tiesību akti ar mērķi saskaņot kolektīvo rīcību, lai nodrošinātu augstu patērētāju interešu aizsardzības līmeni.

5.16 EESK apstiprina savu nostāju, ka kādā no regulas pantiem jāparedz iespēja stiprināt iestāžu un patērētāju apvienību sadarbību, lai kompetentā valsts iestāde varētu uzticēt “citām organizācijām” apturēt vai aizliegt pārkāpumus ES teritorijā.

5.17 *Alternatīvi strīdu izšķiršanas mehānismi*

5.17.1 Komisija ir publicējusi konsultāciju dokumentu par alternatīviem strīdu izšķiršanas mehānismiem saistībā ar

darījumiem un komercpraksi ES, bet par to netika pieprasīta EESK konsultācija. EESK ar interesi gaida Komisijas priekšlikumu, lai vēlreiz paustu savu viedokli par papildu sistēmām, kas nodrošina piekļūvi efektīvai tiesiskajai aizsardzībai.

5.17.2 Tādēļ, lai nostiprinātu patērētāju uzticību, būtu jāapsver iespēja izveidot “Eiropas zīmi” iestādēm un uzņēmumiem, kas ir pievienojušies šādām sistēmām.

5.18 *Resursu tīkli un centri*

5.18.1 Jāsekmē Eiropas centri, paredzot pasākumus pašreizējo sadarbības tīklu attīstībai, lai veicinātu patērētāju informēšanu, izglītošanu un apmācību (piemēram, Eiropas Patērētāju tiesību aizsardzības centri, publikācijas, programmas un projekti u.c.).

5.19 **Cenu izsekojamība.** Vienotajā tirgū, kur patērētājiem ir kopīgas raizes un problēmas, un kura globālais raksturs var apgrūtināt drošas informācijas pieejamību un slēpt preču cenu veidošanas mehānismus, būtu lietderīgi izstrādāt savstarpēji līdzīgu pirmās nepieciešamības preču cenu izsekojamības metodi, lai varētu stiprināt vienotā tirgus kohēziju patērētāju un lietotāju interesēs un jo īpaši nodrošināt lielāku pārredzamību, kas palīdz atjaunot patērētāju uzticību un ir būtisks veselīgas ekonomikas rādītājs kādā teritorijā, šajā gadījumā Eiropas Savienībā.

Briselē, 2011. gada 5. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽⁷⁾ Skat. OV C 162, 25.06.2008., 1. lpp. un OV C 175 28.07.2009., 20. lpp.

⁽⁸⁾ Skat. OV C 324, 30.12.2006. 1. lpp.

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinumam

- A) Šis specializētās nodaļas atzinuma punkts ir grozīts atbilstoši Pilnsapulcē pieņemtam grozījumam, taču ir saņēmis vismaz vienu ceturto daļu nodoto balstu (Reglamenta 54. panta 4. punkts):

“EESK uzskata, ka ir vajadzīga lielāka konverģence un stingrāki sankciju režīmi, lai izvairītos no iekšējā tirgus darbības traucējumu riska. Tādēļ Komiteja ierosina izstrādāt kopīgu obligāto kritēriju kopumu, lai nodrošinātu valstu sankciju režīmu minimālu tuvināšanos:

- atbilstīgi administratīvo sankciju veidi par pamatnoteikumu pārkāpšanu;
- sankciju publicēšana;
- pietiekami lieli administratīvie sodi;
- sankcijas fiziskām un juridiskām personām;
- kritēriji, kas jāņem vērā, piemērojot sankcijas;
- iespējamās kriminālsankcijas nopietnu pārkāpumu gadījumā;
- atbilstīgi atbalsta mehānismi efektīvai sankciju piemērošanai”.

Balsošanas rezultāts:

Par: 82
Pret: 44
Atturas: 10

- B) Šādi grozījumi, kas saņēmuši vismaz ceturto daļu no nodotajām balsīm, tika noraidīti diskusiju gaitā (Reglamenta 54. panta 3. punkts):

5.11.2 punkts

~~“Patērētāju tiesības saņemt visu informāciju par piedāvātajām precēm, proti, “produktu sociālās izcelsmes izsekojamība”, gan labvēlīgi ietekmētu konkurenci, gan nostiprinātu patērētāju nozīmi un ietekmi tirgū, viņiem brīvi izmantojot pirkuma izvēles iespējas (“tavs pirkums ir tavs balsojums”)”~~

Pamatojums

Praksē nav iespējams iekļaut visu prasīto informāciju produktu marķējumā, it īpaši grūti tas būtu MVU. Tas radītu papildu (administratīvu) slogu MVU, kas ražo vai izplata preces un pakalpojumus, un tiem rastos nelabvēlīgāki konkurences apstākļi, kā arī problēmas attiecībā uz preču importu no trešām valstīm.

Turklāt, vai patērētāju organizāciju rīcībā ir pētījumi par to, kā šādu informāciju izmanto patērētāji un vai tie vēlētos maksāt lielāku maksu, kas neapšaubāmi būtu saistīta ar šādas informācijas sniegšanu?

Balsošanas rezultāts:

Par: 45
Pret: 75
Atturas: 4

5.16 punkts

~~“EESK apstiprina savu nostāju, ka kādā no regulas pantiem jāparedz iespēja stiprināt iestāžu un patērētāju apvienību sadarbību, lai kompetentā valsts iestāde varētu uzticēt “citām organizācijām” apturēt vai aizliegt pārkāpumus ES teritorijā.”~~

Pamatojums

Nav pieņemami uzticēt struktūrai vai organizācijai, kas pārstāv kādu no pusēm, apturēt vai aizliegt pārkāpumus ES teritorijā.

Balsošanas rezultāts:

Par: 38
Pret: 76
Atturas: 8

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko nosaka tehniskās prasības kredīta pārvedumiem un tiešajiem debetiem euro un groza Regulu (EK) Nr. 924/2009"

COM(2010) 775 galīgā redakcija – 2010/0373 (COD)

(2011/C 218/13)

Ziņotājs: **Joachim WUERMEILING** kgs

Eiropas Parlaments 2011. gada 18. janvārī un Padome 2011. gada 28. janvārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko nosaka tehniskās prasības kredīta pārvedumiem un tiešajiem debetiem euro un groza Regulu (EK) Nr. 924/2009"

COM(2010) 775 galīgā redakcija – 2010/0373 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 5. aprīlī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 471. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 4. un 5. maijā (2011. gada 5. maija sēdē), ar 137 balsīm par, 8 balsīm pret un 19 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Komitejas secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atbalsta Eiropas Komisiju vienotās euro maksājumu telpas (SEPA) izveidē. Tas ir svarīgs solis vienotā tirgus īstenošanā, jo tas dod iespēju, piemērojot vienotu maksāšanas kārtību, no viena konta veikt bezskaidras naudas maksājumus euro visā Eiropā.

1.2 EESK tomēr uzskata, ka daži punkti Komisijas priekšlikumā regulai vēl ir jāgroza, lai patērētāju un uzņēmumu, kas ir klienti, un banku, kas ir piedāvātāji, interesēs nodrošinātu netraucētu pāreju.

1.3 EESK uzskata, ka priekšlikumā regulai noteiktie termiņi obligātai pārejai uz SEPA maksāšanas kārtību ir pārlietu īsi. Tikai tad, kad visām kredītiestādēm būs pietiekami daudz laika, lai sagatavotos pārejai, varēs nodrošināt darbības spēju, drošību un lietotājdraudzīgumu. Attiecībā uz kredīta pārvedumiem īstenošanas termiņš būtu jānosaka nevis tikai viena gada, bet trīs gadu garumā pēc regulas stāšanās spēkā. Tiešo debetu jomā īstenošanas termiņš būtu jānosaka nevis divu gadu, bet četru gadu garumā pēc regulas stāšanās spēkā.

1.4 Priekšlikumā regulai paredzētās pilnvaras pieņemt deleģētos tiesību aktus būtu ievērojami jāierobežo vai jāsvīturo, jo regulā paredzēto maksāšanas noteikumu pielāgošana tehnikas attīstībai un pārmaiņām tirgū radīs ievērojamu praktisku ietekmi. Par to ir jālemj likumdevējam likumdošanas procesā, iesaistot arī EESK.

1.5 EESK īpaši atzinīgi vērtē to, ka ar priekšlikumu regulai turpmāk principā tiek aizliegta daudzpusēja savstarpējās apmaiņas maksa par tiešā debeta darījumiem. Tādējādi tiek

ieviesta skaidrība un pārredzamība sarežģītajās līgumattiecībās, kas ir maksājumu kārtības pamatā. Tas īpaši labvēlīgi ietekmē mazos un vidējos uzņēmumus.

2. Vispārīga informācija

2.1 Vienotās euro maksājumu telpas (SEPA) izveides pabeigšana ir viena no Eiropas Komisijas prioritātēm saistībā vienotā tirgus izveidi. Maksājumu instrumentu lietotāji, pateicoties jaunajai Eiropas sistēmai, kas regulē SEPA pārvedumus un SEPA tiešos debetus, var veikt bezskaidras naudas maksājumus gan savā valstī, gan uz citām valstīm, izmantojot vienu un to pašu kārtību. Tas atvieglo maksājumus, samazina administratīvo slogu un izmaksas visiem Kopienas tirgus dalībniekiem, t.i., gan patērētājiem, gan uzņēmumiem. Nākotnē jaunās kārtības priekšrocības vienotajā tirgū izmantos vairāk nekā 500 miljonu iedzīvotāju un 20 miljonu uzņēmumu.

2.2 Pirmie svarīgie tiesiskie nosacījumi SEPA izveidei radīti jau aizvadītajos gados. Ar Direktīvu 2007/64/EK "Maksājumu pakalpojumi iekšējā tirgū" ieviesa saskaņotus noteikumus un tiesības maksājumu pakalpojumu izmantotājiem Eiropas Savienībā. Lai arī tādējādi tika atvērts maksājumu pakalpojumu vienotais tirgus, tomēr saglabājās valstu sistēmu daudzveidība un atšķirības iekšējo un pārrobežu maksājumu kārtībā. Taču ar minēto direktīvu izveidoja tiesisku pamatu, lai noteiktu vienotu kārtību visiem pārrobežu maksājumiem.

2.3 Ar Regulu par (EK) Nr. 924/2009 "Pārrobežu maksājumi Kopienā" noteica, ka nodevai par pārrobežu un iekšzemes tiešā debeta maksājumiem principā jābūt vienāda. Turklāt tika izveidots pamats SEPA maksājumu infrastruktūrai.

2.4 EESK par abiem minētajiem dokumentiem ir pieņēmusi atzinumus⁽¹⁾. Komiteja atzinīgi vērtēja to, ka pēc *euro* ieviešanas ir iecerēts izveidot arī vienotu *euro* maksājumu telpu.

2.5 SEPA pārvedumus norēķinu veikšanai bankas piedāvā jau kopš 2008. gada 28. janvāra. Kopš 2009. gada novembra ir noteikts, ka pārveduma ilgums nedrīkst pārsniegt bankas trīs darba dienas. No 2012. gada pārveduma ilgums jāsamazina līdz vienai bankas darba dienai.

2.6 SEPA tiešā debeta maksājumi ir iespējami kopš 2009. gada 2. novembra. Paredzētas divas dažādas kārtības: SEPA tiešā debeta pamatsistēma (*SEPA Core Direct Debit*) kā vispārēja sistēma un SEPA tiešā debeta sistēma norēķiniem starp uzņēmumiem (*SEPA Business to Business Direct Debit*). Kopš 2010. gada novembra visām bankām jānodrošina iespēja tajās veikt SEPA tiešā debeta pamatsistēmas maksājumus.

2.7 SEPA maksājumus pašreiz izmanto tikai nedaudz, proti, 2011. gada sākumā, t.i., trīs gadus pēc to ieviešanas, to īpatsvars bija apmēram 4 %. Ja šī tendence turpināsies, būs vajadzīgi vēl vairāk nekā 25 gadi, lai pilnībā varētu izpausties SEPA priekšrocības.

2.8 Eiropas Komisija uzskata, ka, SEPA projektā piemērojot tikai tirgus pieeju, panākumi nav pietiekami. Tāpēc tā ierosina likumdošanas pasākumus, lai noteiktu obligātu pāreju uz SEPA maksāšanas instrumentiem. Valstu maksāšanas instrumentus līdz konkrētam datumam jāaizstāj ar SEPA sistēmu.

2.9 Eiropas Komisija ir likusi veikt aprēķinus, kas liecina, ka, realizējot pāreju uz SEPA maksājumiem, bankas kā piedāvātāji zaudēs 52 miljardus *euro*. Savukārt lietotāji, būdami pieprasījuma pusē, būs ieguvēji, jo samazināsies cenas un radīsies praktiskas priekšrocības.

2.10 Eiropas Komisijas 2010. gada 16. decembra priekšlikumā ir noteikti termiņi, līdz kuriem jāpārtrauc izmantot valstīs pastāvošās pārvedumu un tiešo debeta maksājumu sistēmas un tās jāaizstāj ar SEPA maksāšanas instrumentiem. Pēc regulas stāšanās spēkā *euro* zonas valstīs to pārvedumu sistēmas var darboties vēl 12 mēnešus, savukārt tiešā debeta sistēmas — vēl 24 mēnešus.

2.11 Patērētājiem un uzņēmumiem jāņem vērā, ka SEPA pārvedumu un tiešā debeta maksājumu būtiska atšķirība no līdzšinējām valstu sistēmām ir tā, ka arī iekšzemes maksājumos pazīstamā nacionālā bankas identifikācijas koda un konta numura vietā turpmāk jāizmanto starptautiskais bankas konta numurs (*IBAN*) un bankas identifikācijas kods (*BIC*). *IBAN* ir standartizēts, starptautisks bankas konta numurs, kas sastāv no maksimāli 34 zīmēm. *BIC* ir standartizēts, starptautisks bankas identifikācijas kods, kas sastāv no maksimāli 11 zīmēm.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas priekšlikumu. Priekšlikums regulai ir izšķirošs solis funkcionējošas, vienotas *euro* maksājumu telpas izveidē.

3.2 Vienotais tirgus ir viens no svarīgākajiem ES ekonomikas izaugsmes virzītājspēkiem. *Euro* ieviešana bija svarīgs solis, kas ļāva padziļināt dalībvalstu integrāciju. Tāpēc EESK uzskata, ka projekts izveidot Eiropas vienoto maksājumu telpu liecina arī par rīcības konsekvenci.

3.3 EESK tomēr uzskata, ka priekšlikumā regulai ir noteikti pārlietu īsi termiņi valstīs izmantoto maksājumu sistēmu aizstāšanai. Izšķirošajam kritērijam jābūt projekta sekmīgumam, nevis īstenošanas ātrumam. Maksājumi ir ļoti jutīgs jautājums gan (it īpaši) patērētājiem, gan pārējiem ekonomikas dalībniekiem. Tāpat kā pirms *euro* ieviešanas jāveic visi iespējami sagatavošanās pasākumi, piemēram, testi, izmēģinājuma posmi, informācijas kampaņas utt., lai novērstu darbības traucējumus, kļūmes, nepareizi novirzītus maksājumus, pārskaitīto līdzekļu pazušānu u.c. Šādu pasākumu īstenošanai jāpiešķir pietiekami daudz laika. Tāpēc EESK brīdina no pārlietas steigas, kas varētu apdraudēt projekta panākumus sabiedrībā. Tomēr jāņem vērā arī tas, ka pārāk ilgi pārejas termiņi varētu radīt papildu izmaksas.

3.4 Ne visi jautājumi ir līdz galam atrisināti, lai nodrošinātu netraucētu pāreju uz SEPA maksājumu sistēmu. Šajā sakarā jāņem vērā, ka daudzus neskaidros jautājumus var atrisināt tikai valstu līmenī starp SEPA projektā iesaistītajām pusēm. Īpaša uzmanība jāpievērš tam, lai nodrošinātu līdzsvaru starp banku, kas ir piedāvātāji, un lietotāju, kas ir pieprasītāji, interesēm.

3.5 Gan no patērētāju, gan ekonomikas viedokļa bieži rodas jautājums, kāpēc pārbaudītās valstu maksājumu sistēmas jāaizstāj ar SEPA. Valstu sistēmas ar ierastajiem kontu numuriem un banku identifikācijas kodiem ir izmantotas gadiem ilgi, tāpēc dalībnieki tām uzticas. Ar jauno SEPA maksāšanas kārtību tiek atviegloti pārrobežu pārvedumi un tiešā debeta maksājumi. Tomēr SEPA sistēmu jāpiemēro arī iekšzemes maksājumiem, kas veido maksājumu lielāko daļu. Eiropas Komisijai un bankām ir labāk jāinformē par jaunās SEPA sistēmas priekšrocībām saistībā ar norēķinu ātrumu un izmaksām.

3.6 SEPA projektu sekmes ir ļoti atkarīgas no tā, kā tos akceptēs lietotāji (patērētāji un uzņēmumi). Tāpēc vispirms un steidzami ir jāpalielina sabiedrības izpratne par SEPA maksāšanas instrumentiem un to sastāvdaļām — *IBAN* un *BIC*. Finanšu iestādēm jāriko plašāka informācijas kampaņa par šiem jautājumiem. Līdz šim ne visās dalībvalstīs šādas kampaņas ir bieži rīkotas. Tāpēc daudzi iedzīvotāji, kā arī mazie un vidējie uzņēmumi vēl nav pietiekami labi informēti par jaunajiem SEPA produktiem.

⁽¹⁾ OV C 318, 23.12.2006., 51. lpp., un OV C 228, 22.09.2009., 66. lpp.

3.7 Lai padarītu līdz pat 34 zīmēm garo IBAN lietotājiem ērtāku, tajā varētu vismaz nodalīt katras četras zīmes (izmantot atstarpī, defisi, jaunu lauku). Jāņem vērā, ka īpaši vecāka gadagājuma cilvēkiem var būt grūtības ar jaunajiem datiem un skaitļu rindām. Tāpēc bankām vajadzētu patērētājiem sniegt atbalstu, piemēram, izmantojot konversijas programmas.

3.8 Jaunie maksāšanas instrumenti ir arī pietiekami jāizmēģina. Līdz šim to nevarēja izdarīt ar visiem SEPA produktiem, jo, piemēram, SEPA tiešā debeta maksājumus iespējams plaši izmantot tikai kopš 2010. gada novembra sākuma, kad visām bankām bija jānodrošina iespēja tajās veikt šādus maksājumus. Tikai praktiski izmēģinājumi dod iesaistītajām pusēm (bankām un lietotājiem) iespēju apzināt un novērst sākotnējās grūtības un praktiskus traucējumus. Nosakot pietiekami ilgu pārejas periodu, galvenokārt jānodrošina, lai jaunos SEPA maksājumus varētu veikt automatizēti un tie būtu piemēroti plašai izmantošanai.

3.9 EESK uzskata, ka līdztekus pienākumam ieviest SEPA sistēmu jāparedz pietiekami drošības pasākumi, vienlaikus nodrošinot procedūru lietotājdraudzīgumu, īpaši privātiem klientiem. Maksātājiem, maksājuma saņēmējiem un maksājuma pakalpojuma sniedzējiem jābūt pārliecinātiem, ka maksājumus veiks pareizi, precīzi un uzticami.

3.10 Problēmas, pārejot uz SEPA maksājumu sistēmu, var rasties arī valstu līmenī. Piemēram, Vācijā, valstī, kurā salīdzinājumā ar citām ES dalībvalstīm tiešā debeta maksājumus izmanto visvairāk, vēl nav skaidrs, vai esošās tiešā debeta pilnvaras var izmantot arī SEPA tiešā debeta maksājumu veikšanai. Šajā jautājumā jārod efektīvs un tiesiski drošs risinājums, lai nepamatoti nekaitētu ne patērētājiem, ne uzņēmumiem. Nebūtu pieņemami, ja būtu jāsaazinās ar visiem klientiem un jālūdz izdot jaunas pilnvaras. Tas radītu nesamērīgu administratīvo slogu un izmaksas. Arī patērētājam tas nebūtu izdevīgi, jo viņam būtu jāveic plaša korespondence ar saviem līgumpartneriem.

3.11 Izstrādājot maksāšanas kārtību, Eiropas un valstu līmenī arī vairāk jāapspriežas ar lietotājiem. Tas attiecas ne tikai uz pašreizējo posmu, t.i., SEPA maksāšanas instrumentu ieviešanu, bet arī uz šīs sistēmas turpmāko attīstīšanu. Eiropas Komisija un Eiropas Centrālā banka, izveidojot SEPA padomi, ir spērušas pirmo soli, lai attīstīšanas procesā labāk iesaistītu lietotājus. Diemžēl jāatzīmē, ka SEPA padomē pārstāvētās lietotāju apvienības pietiekami neatpoguļo SEPA projektā iesaistītās puses. Turklāt būtu svarīgi SEPA padomē izveidot ekspertu grupu, kurā vienlīdzīgi būtu pārstāvēti gan piedāvātāji, gan lietotāji, lai apzinātu iespējas SEPA maksājumu sistēmas tālākai tehniskai pilnveidei.

4. Īpašas piezīmes

4.1. 5. panta 1. un 2. punkts — pietiekami termiņi pārejai uz SEPA sistēmu

4.1.1 EESK uzskata, ka Eiropas Komisijas ierosinātie termiņi obligātai pārejai uz SEPA maksāšanas sistēmu ir pārāk īsi.

Vispirms ir jānodrošina, ka jaunie SEPA produkti ir tikpat efektīvi un droši kā valstīs pastāvošā līdzšinējā maksāšanas kārtība.

4.1.2 Attiecībā uz kredīta pārvedumiem termiņš būtu jānosaka nevis tikai viena gada, bet trīs gadu garumā pēc regulas stāšanās spēkā.

4.1.3 Tiešo debetu jomā termiņš būtu jānosaka nevis divu gadu, bet četru gadu garumā pēc regulas stāšanās spēkā.

4.1.4 Vajadzīgi ilgāki termiņi, galvenokārt, lai iegūtu patērētāju uzticēšanos jaunajai SEPA maksājumu sistēmai. Sabiedrība plašāk jāinformē par SEPA sistēmu. Tas īpaši attiecas uz informētību par IBAN un BIC. Vairāk ir arī jāinformē par SEPA maksāšanas kārtības priekšrocībām. Jaunajiem produktiem praksē ir jābūt efektīviem un drošiem. Turklāt vēl jāatrisina valstu līmeņa problēmas, piemēram, pilnvaru nodošana.

4.1.5 Uzņēmumiem ilgāki termiņi ir nepieciešami tādēļ, ka pielāgošanās jaunajai kārtībai ir laikietilpīga un saistīta ar izmaksām. Uzņēmumiem ir jāiegulda papildu līdzekļi un jāpielāgo darba metodes un tajos izmantotās sistēmas. Piemēram, visa klientu datu bāze jāpārorientē uz IBAN un BIC. Pati Eiropas Komisija ietekmes novērtējumā ir secinājusi, ka ar IT sistēmām saistītais ieguldījumu cikls uzņēmumos parasti ir trīs līdz pieci gadi.

4.2. 5. panta 4. punkts saistībā ar 12. pantu — Nepieļaut pārlieku plašu kompetences nodošanu

4.2.1 EESK uzskata, ka, attīstot SEPA sistēmu, arī turpmāk būtiskus lēmumus jāpieņem Eiropas likumdevējiem, apspriežoties ar padomdevējām iestādēm, piemēram, EESK. Komiteja uzskata, ka Eiropas Komisijas pilnvaras ar deleģētiem tiesību aktiem izdarīt grozījumus, rēķinoties ar tehnikas attīstību un pārmaiņām tirgū, ir pārlieku plašas. Arī nelielas izmaiņas Eiropas maksājumu sistēmā var radīt ievērojamas sekas patērētājiem, uzņēmumiem un maksājumu pakalpojumu sniedzējiem, un tās vispirms detalizēti ir jāapspriež saskaņā ar ierasto likumdošanas kārtību, lai pieņemtu lēmumu.

4.2.2 Līguma par Eiropas Savienības darbību 290. pantā noteikts, ka pilnvaras pieņemt deleģētus aktus var nodot tikai tad, lai papildinātu vai grozītu dažus būtiskus leģislatīvu aktu elementus.

4.2.3 Regulas priekšlikuma pielikumā minētās prasības, kas piemērojamas SEPA pārvedumiem un tiešā debeta maksājumiem, ir izšķirīgi kritēriji, kas ietekmē turpmākos SEPA produktus. Pat nelielas prasību izmaiņas var ietekmēt tehniskās procedūras, ko izmanto piedāvātāji un lietotāji. Visbeidzot pielikumā minētās prasības arī nozīmē, ka jāatsakās no valstu sistēmām, jo tās vairs neatbilst SEPA prasībām. Tāpēc nav pieņemami mainīt prasības bez Eiropas Parlamenta un Padomes pietiekamas līdzdalības.

4.3. 6. pants — Skaidrība par turpmāko izmaksu struktūru

4.3.1 EESK atzinīgi vērtē to, ka turpmāk principā tiek aizliegta daudzpusēja savstarpējās apmaiņas maksa par tiešā debeta darījumiem. Jānodrošina, lai turpmākās nodevas par maksājumu veikšanu būtu pārredzamas un attiektos uz konkrētiem banku pakalpojumiem.

4.3.2 Eiropas Komisija jau no paša sākuma ir uzsvērusi, ka jaunie SEPA maksājumi nedrīkst būt dārgāki par līdzšinējiem maksājumiem, ko veica saskaņā ar valstu sistēmām. EESK šo prasību pilnībā atbalsta un ļoti lūdz Komisiju veikt visus vajadzīgos pasākumus un nodrošināt, lai jaunie SEPA maksājumi nekļūtu dārgāki par līdzšinējiem valstu noteiktajiem maksājumiem un netiktu paaugstināti maksājumi, kā tas notika, ieviešot euro. Pretējā gadījumā sabiedrība, it īpaši patērētāji, šo jauno

sistēmu neakceptēs. Daudzpusēja savstarpējās apmaiņas maksa nav ierasta visās euro zonas valstīs. Tādējādi tās ieviešana atsevišķās euro zonas valstīs ar SEPA sistēmu principā būtu nepareizs signāls.

4.3.3 EESK arī uzsver, ka par tiešā debeta darījumiem, kurus maksājumu pakalpojumu sniedzējs nespēj pienācīgi izpildīt maksājuma uzdevuma atraidīšanas, izpildes atteikšanas, atpakaļsūtīšanas vai atpakaļpārvešanas dēļ (R darījumi), patērētājam piemērojama daudzpusēja savstarpējās apmaiņas maksa vienīgi tādā gadījumā, ja tiešā debeta maksājuma veikšanas brīdī viņa kontā nav pietiekami daudz līdzekļu. Visos citos gadījumos šī maksa tiek piemērota maksājuma saņēmējam. Maksājuma saņēmējam, maksājuma saņēmēja bankai un maksātāja bankai nav atļauts maksātājam piemērot maksājumu par R darījumiem, kurus nav ierosinājis maksātājs.

Briselē, 2011. gada 5. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinuma

Turpmāk minētie grozījumi ieguva vismaz vienu ceturto daļu nodoto balsu, taču tika noraidīti debatēs (Reglamenta 54. panta 3. punkts):

Jauns 3.11. punkts

Pievienot šādu jaunu punktu:

“EESK uzskata, ka pilnvaras vajadzētu saglabāt debitora bankai, jo, ja tās tiek nodotas kreditoram, rodas papildu risks attiecībā uz drošību, jo klienta bankai (debitora bankai) nav kontroles pār pilnvaru. EESK arī uzskata, ka maksātāja IBAN numuru nekādā zinā nedrīkstētu pazinot maksājuma saņēmējam automātiski un bez maksātāja piekrišanas.”

Pamatojums

Eiropas maksājumu sistēmas drošība ir būtisks priekšnoteikums, lai stiprinātu patērētāju uzticēšanos maksājumu sistēmai.

Balsošanas rezultāti:

Par: 64

Pret: 74

Atturas: 13

Jauns 3.12. punkts

Pievienot šādu jaunu punktu:

“EESK pilnībā atbalsta pasākumus, kas nodrošina patērētājam (maksātājam) iespēju dot savai bankai norādījumus ierobežot tiešā debeta izmaksu ar zināmu summu vai periodiskumu, vai abiem, kā arī bloķēt jebkādas tiešā debeta maksātāja kontā. Tomēr, kas attiecas uz tiesībām uz atmaksājumu, EESK uzsver, ka, nemot vērā, ka tās nav piešķīris maksājuma saņēmējam, viņš tās nevar izslēgt.”

Pamatojums

Lai nodrošinātu atbilstību Direktīvas par maksājumu pakalpojumiem 62. pantam.

Balsošanas rezultāti:

Par: 64

Pret: 83

Atturas: 10

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās”

COM(2010) 748 galīgā redakcija/2 – 2010/0383 (COD)

(2011/C 218/14)

Galvenais ziņotājs: **Bernardo HERNÁNDEZ BATALER kgs**

Padome saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 67. panta 4. punktu un 81. panta 2. punktu 2011. gada 15. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās”

COM(2010) 748 galīgā redakcija/2 – 2010/0383 (COD).

Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Birojs 2011. gada 1. februārī uzdeva Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētajai nodaļai izstrādāt atzinumu par šo tematu.

Ņemot vērā darba steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 471. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 4. un 5. maijā (5. maija sēdē), iecēla *Bernardo Hernández Bataller* kgu par galveno ziņotāju un ar 162 balsīm par, 1 balsi pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu, jo uzskata, ka tas palīdzēs sasniegt mērķi – novērst tiesiskos šķēršļus, tādējādi atvieglojot dzīvi gan iedzīvotājiem, gan uzņēmumiem, un uzlabojot efektīvu tiesisko aizsardzību.

1.2 EESK uzstājīgi aicina Komisiju turpināt uzsāktās iniciatīvas tiesisko šķēršļu likvidēšanai Eiropas Savienībā, lai izveidotu patiesu Eiropas tiesisko telpu, ņemot vērā visas piezīmes, ko EESK ir paudusi dažādos atzinumos par šo tematu.

2. Ievads

2.1 Regula 44/2001 kopš 2002. gada 1. marta aizstāj Briseles konvenciju un citus divpusējus instrumentus, kas par šo tematu noslēgti starp dažādām dalībvalstīm. Regula ir pazīstama arī ar nosaukumu “Brisele I”, un līdz šim tā ir vissvarīgākais ES tiesību akts, kas regulē tiesu iestāžu sadarbību civillietās.

2.2 Pēc būtības Regula 44/2001 paredz, ka īpašos apstākļos jebkuru fizisku vai juridisku personu, kura ir iesaistīta pārrobežu tiesvedībā un kuras domicils ir citā dalībvalstī, nevis tajā, kurā ir ierosināta tiesvedība, iesūdzēt attiecīgās dalībvalsts tiesā, ievērojot “tuvākā savienojuma” principu.

2.2.1 Turklāt Regulas 5. pantā ir noteikts, ka jautājumos, kas skar līgumu izpildi, it īpaši preču tirgošanas gadījumā, ir iespējams celt prasību pret uzņēmumu dalībvalstī, kurā preces ir piegādātās vai kurā tās būtu bijis jāpiegādā.

2.2.2 Jomas, kurās ir piemērojama jaunā Regula, ir norādītas 5. pantā (līgumsaistības, ārpuslīgumiskas saistības, civilprasības zaudējumu atlīdzināšanai, filiāles vai aģentūras darbība utt.).

2.2.3 Atsevišķa regulas iedaļa — visa 3. iedaļa — ir veltīta jurisdikcijai lietās, kas saistītas ar apdrošināšanu, un tā paredz, ka apdrošinājumaņēmējs var celt prasību pret apdrošinātāju tajā valstī, kur atrodas apdrošinājumaņēmēja domicils, arī tad, ja apdrošinātāja domicils ir citā dalībvalstī. Taču, ja apdrošinātājs vēlas iesūdzēt apdrošinājumaņēmēju, apdrošināto vai apdrošināšanas atlīdzības saņēmēju, apdrošinātājs var uzsākt tiesvedību vienīgi tajā valstī, kurā atrodas atbildētāja domicils.

2.3 Regula 44/2001 sastāv no skaidriem noteikumiem, kas nosaka jurisdikciju konkrētos gadījumos, un ir galvenokārt vērsta uz to, lai nodrošinātu pastiprinātu aizsardzību konkrētām grupām (patērētāju līgumi, individuāli darba līgumi). Neraugoties uz to, tiesvedībai prasībās, kas saistītas ar nekustamo īpašumu, juridisku personu likvidāciju, ierakstiem reģistros un tiesas lēmumu (spriedumu) izpildi, ir piemērojami tradicionālie jurisdikcijas noteikumi.

2.4 Regulas 44/2001 divas iedaļas paredz noteikumus spriedumu izpildei un citas dalībvalsts oficiālu publisku dokumentu atzīšanai, un noslēgumā paredz virkni galīgu un pārejas perioda noteikumu, kuros izklāstīts, kā šā jaunā tiesu sadarbības instrumenta noteikumi saistāmi ar citām konkrētām konvencijām, kuras ir parakstījušas dalībvalstis.

2.5 Komisija 2009. gada 21. aprīlī pieņēma ziņojumu par regulas piemērošanu un Zaļo grāmatu, par kuru EESK pieņēma atzinumu, ⁽¹⁾ kurā pauda atbalstu vairākiem Komisijas ierosinājumiem par reformām.

3. Ierosinātā regula

3.1 Pārskatīšanas vispārīgais mērķis ir attīstīt Eiropas tiesiskuma telpu, likvidējot pārpalikušos šķēršļus tiesas nolēmumu brīvai aprītei saskaņā ar savstarpējas atzīšanas principu ⁽²⁾. Šā mērķa nozīme ir uzsvēta Eiropadomes 2009. gada Stokholmas programmā. Konkrētāk priekšlikuma mērķis ir atvieglot pārrobežu tiesāšanos un spriedumu brīvu aprīti Eiropas Savienībā. Pārskatīšanai būtu jāuzlabo arī tiesisko vidi, kas nepieciešama Eiropas ekonomikas atlabšanai.

3.2 Reforma ietver šādus ierosinātos elementus:

— starpposma procedūras par spriedumu atzīšanas un izpildāmības deklarāciju (*exequatur*) atcelšana, izņemot spriedumus par goda un cieņas aizskaršanas prasībām un kolektīvajām prasībām par kompensācijām; vairākas iespējas, ar kuru palīdzību ārkārtas apstākļos varēs novērst vienā dalībvalstī pieņemta sprieduma stāšanos spēkā otrā dalībvalstī.

— Priekšlikumā paredzētas vairākas standarta veidlapas, kuru mērķis ir atvieglot ārvalstu spriedumu atzīšanu vai izpildi situācijā, kad vairs nepastāv atzīšanas un izpildāmības deklarācijas procedūra, kā arī pārskatīšanas pieteikums saskaņā ar procedūru aizstāvības tiesību aizsardzībai.

— regulas noteikumu par jurisdikciju piemērošanas jomas paplašināšana, attiecīnot tos uz strīdiem, kuros iesaistīti atbildētāji no trešām valstīm, ietverot arī tādu situāciju regulējumu, kad viens un tas pats jautājums tiek izskatīts tiesā Eiropas Savienībā un ārpus tās; Grozījumi nodrošinās, ka patērētājus, darbiniekus un apdrošinātos aizsargājošie noteikumi par jurisdikciju būs piemērojami arī tad, ja atbildētāja domicils ir ārpus ES.

— tiesas izvēles līgumu efektivitātes uzlabošana, kas ietver divus grozījumus:

— ja puses strīda izskatīšanai ir paredzējušas konkrētu tiesu vai tiesas, priekšlikumā ir paredzēts piešķirt pušu izvēlētajai tiesai prioritāras tiesības lemt par savu jurisdikciju, neatkarīgi no tā, vai šī tiesa iesaistīta pirmā vai otrā;

— turklāt ar priekšlikumu ievieš saskaņotas kolīziju normas par tiesas izvēles līgumu spēkā esamību pēc būtības, tādējādi nodrošinot vienādu lietas iznākumu šajā jautājumā neatkarīgi no iesaistītās tiesas.

— regulas un šķīrējtiesu sasaistes uzlabošana;

— piekļuves tiesai uzlabošana atsevišķos īpašos strīdos; un

— nosacījumu precizēšana, saskaņā ar kuriem ES var cirkulēt pagaidu un drošības pasākumi.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1 Komiteja ļoti atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu un atbalsta pārstrādāto redakciju Padomes 2000. gada 22. decembra Regulai (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civiltietās un komercietās (turpmāk – Brisele I).

4.2 Kā nepārprotami norādīts Komisijas priekšlikumā, ir vajadzīga iniciatīva, lai uzlabotu brīvības, drošības un tiesiskuma telpas, kā arī iekšējā tirgus darbību, kuru iespējams veicināt vienīgi pārvalstiskā līmenī, un šī iniciatīva būtu arī lietderīgs juridiskais instruments globalizētajā pasaulē, atvieglot starptautiskās tirdzniecības darījumus un atrisinātu domstarpības, kuras rodas attiecībās ar valstīm ārpus ES.

4.2.1 Šajā sakarā jānorāda, ka visi inovatīvie pasākumi, kas iekļauti ierosinātajos juridiskajos mehānismos, kā arī atsevišķu, ES šajā jomā jau piemērotu noteikumu un principu klasifikācija, izriet no pieredzes, kuru pārrobežu juristi, eksperti un dalībvalstu kompetentas iestādes atklāti nodevušas Eiropas Komisijai.

4.2.2 Šajā sakarā kopumā ir ņemts vērā subsidiaritātes princips, proti, pārrobežu darbība ir pamatota, ņemot vērā, ka dalībvalstīm nav tiesību vienpusēji grozīt atsevišķus spēkā esošās regulas "Brisele I" noteikumus, piemēram, *exequatur*, kā arī noteikumus par jurisdikciju un juridisko procedūru saskaņošanu starp dalībvalstīm, vai starp dalībvalstīm un arbitražas tiesveidību. Tiek uzsvēta arī funkcionālā subsidiaritāte kā līdzdalības demokrātijas principa neatņemama sastāvdaļa, kas noteikta LES pēc Lisabonas līguma. EESK iepriekš jau ir paudusi atbalstu vairākiem priekšlikumiem, kurus Komisija tagad izvirzījusi ⁽³⁾.

⁽¹⁾ OV C 255, 22.09.2010., 48. lpp.

⁽²⁾ Pieņemta Eiropadomes sanāksmē 2009. gada 10. un 11. decembrī.

⁽³⁾ OV C 117, 26.04.2000., 6. lpp..

4.3 Priekšlikums ir reāls un labi pārdomāts, un tajā ierosināti elastīgi tehniski risinājumi problēmām, ar kurām nācās saskarties regulas "Brisele-1" piemērošanas laikā. Risinājumu kopsavilkums: *exequatur* atcelšana, izņemot spriedumus par goda un cieņas aizskaršanas prasībām un kolektīvajām prasībām par kompensācijām; regulas piemērošana attiecībā uz atbildētājiem no trešām valstīm, tiesas izvēles līgumu efektivitātes uzlabošana, regulas un šķīrējtiesu sasaistes uzlabošana, noteikumu precizēšana, saskaņā ar kuriem vienas dalībvalsts tiesas noteiktos pagaidu vai drošības pasākumus var piemērot citās dalībvalstīs, un īsumā arī tiesu pieejamības uzlabošana, kā arī atsevišķu izskatīšanas procedūru izmantošana valstu tiesās.

4.3.1 Nav pamatota iemesla no priekšlikuma izslēgt kolektīvas procedūras, atceļot *exequatur*, un tādēļ 37. panta formulējums uzskatāms par neapmierinošu. EESK jau vairākkārt ir paudusi atbalstu kopīgu procedūru pārvalstiskam regulējumam. Komisijai būtu jāapsver Regulas 44/2001 6. panta grozīšana, lai dotu iespēju kolektīvi izskatīt dažādu prasītāju iesniegtās prasības, ja lietu pamatojumi ir tik cieši saistīti, ka ir lietderīgi tos izskatīt un pasludināt spriedumu vienā laikā, lai izvairītos no nesaderīgiem lēmumiem, ja lietas izskata atsevišķi.

4.3.2 Attiecībā uz goda un cieņas aizskārums izslēgšanu būtībā 37. panta 3. punkta pašreizējais apjoms ir plašāks, ietverot spriedumus citā dalībvalstī attiecībā uz ārpuslīgumiem un saistībām, kas izriet no privātās dzīves un personu tiesību aizskārums. Komisijai būtu jāapsver minētā izņēmuma apjoms un iespēja to sašaurināt, lai neizslēgtu ikdienas dzīves aspektus.

4.3.3 Lai paplašinātu diskusiju par nepieciešamajām izmaiņām, kas jāievieš priekšlikumā iekļautajās juridiskajās procedūrās un mehānismos, Komiteja vēlas norādīt atsevišķus jautājumus, kuri Komisijai būtu jāapsver.

4.3.4 Regulas pārstrādātās redakcijas 58. panta 3. punktā noteikts, ka kompetenta tiesa nekavējoties pieņem lēmumu par pārsūdzībām saistībā lēmumu par iebildumiem sprieduma izpildāmības gādījumā. Maksimālais ilgums būtu jānosaka precīzāk, lai izvairītos no nepamatotas aizkavēšanās, kas varētu negatīvi ietekmēt iesaistītās puses.

4.3.5 Šajā sakarā varētu noteikt šādus termiņus: 90 dienu termiņš, kā noteikts 58. panta 2. punktā par lēmumiem par pārsūdzību, apstrīdot sprieduma izpildāmību, vai arī laika

posms starp sešām nedēļām, kā noteikts Regulas Nr. 2201/2003 (par juridiskiju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par abu laulāto vecāku atbildību par bērniem) 11. pantā, un 90 dienu termiņu.

4.3.6 Līdzīgā veidā varētu pārstrādāt jauno juridiskās sadarbības mehānismu, kas noteikts regulas pārstrādātās redakcijas 31. pantā, lai pastiprinātu tiesas lomu, izskatot lietu pēc būtības, un novērstu iespējamās darbības ļaunprātīgos nolūkos, kas varētu kavēt strīda izšķiršanu.

4.3.7 Nav skaidra prasība par to, ka būtu jānodrošina "koordinācija" starp tiesu, kurā norisinās tiesvedība pēc būtības, un citas dalībvalsts tiesu, kurā iesniegts pieteikums par pagaidu pasākumu, ietverot drošības pasākumus, un minētā tiesa ir atbildīga par informācija iegūšanu no tiesas, kurā norisinās tiesvedība pēc būtības, par visiem būtiskajiem lietas apstākļiem (piemēram, pieprasītā līdzekļa steidzamība vai tiesas, kura izskata lietu pēc būtības, iespējama atteikums piemērot līdzīgu līdzekli). Šo prasību varētu papildināt ar noteikumu par šo pasākumu pieļaujamības īpašo raksturu, vai arī vispārīgāk, pārtraukšanu, ņemot vērā tiesneša lēmumu, kurš gatavo spriedumu par attiecīgo lietu.

4.3.8 Turklāt tas būtu pilnīgā saskaņā ar galveno lomu, kuru Tiesa (ņemot vērā ātra risinājuma iespēju un savstarpējas atzīšanas principa īstenošanu) atzīst kompetentajai iestādei, lai pamatā atrisinātu saistītu regulējumu, piemēram, iepriekš minētās Regulas 2201/2003 skaidrojuma problēmas.

4.4 Īpaši jāuzsver klauzulas par sabiedrisko kārtību paturēšana spēkā esošās Regulas "Brisele I" 34. panta 1. punktā un pārstrādātās regulas priekšlikuma 48. panta 1. punktā tikai gadījumos, kad netiek anulēta "eksekvatūra". Tas dalībvalsts tiesu iestādēm, kur tiek prasīta atzīšana, ļauj neatzīt spriedumus, kas ir skaidrā pretrunā ar tās sabiedrisko kārtību.

4.4.1 Bez šaubām, šī iespēja var radīt dažādu skaidrojumu iespējas un dod tiesnešiem zināmu brīvību pieņemt lēmumu pēc saviem ieskatiem. Minētais noteikums tiek izmantots, kopš spēkā ir Regula "Brisele I", un ir skaidrs, ka šāds risks tiek mazināts ar vismaz ar trim juridiskiem ierobežojumiem: Tiesas (*) noteiktie kritēriji šajā jautājumā, tas, ka ES Pamattiesību harta tagad ir spēkā un ir saistoša, un Tiesas plašās un bagātīgās jurisprudences nostiprināšana, sabiedriskās kārtības jēdzienu ierobežojot par labu ES tiesību efektivitātei.

(*) Tiesas 2000. gada 28. marta spriedums lietā C-7/98, *Krombach, Recueil*, 2000. lpp. I-01935.

4.4.2 EESC tomēr aicina Eiropas Komisiju īpaši cieši sekot tiesu rīcībai dalībvalstīs, lai nodrošinātu, ka spriedumu savstarpējās atzīšanas princips tiktu ieviests pareizi vienmēr, kad pieņem lēmumus par juridiskā sabiedriskās kārtības iemeslu dēļ.

4.5 Lai gan ierosinātajā pārstrādātās regulas priekšlikumā diezgan netiešā veidā iekļauts jauna veida noteikums par vienošanos par šķīrējtiesu līgumu atzīšanu, kādā ES dalībvalstī paredzot forumu, lai mazinātu “forum-shopping” [visizdevīgākā foruma izvēles] risku, šķiet, ka tas nav pietiekoši.

4.5.1 Minētais strīdu izšķiršanas veids, īpaši komerclietās, kļūst arvien izplatītāks, un būtu lietderīgi šo pieeju piemērot arī citās Eiropas iedzīvotājiem būtiskās jomās (piemēram, patērētāju tiesībās un darba tiesībās), tāpēc Komiteja aicina Komisiju apsvērt, vai pēc iespējas ātrāk nevajadzētu izveidot pārstāvstisku juridisku instrumentu šķīrējtiesas lēmumu atzīšanai un izpildei. Jānorāda, ka, lai gan priekšlikums paver juridiskās kontroles iespēju, šķīrējtiesas izteikti nav iekļautas regulas darbības jomā (1. panta 2. punkta d) apakšpunkts.

4.6 Tāpat ar Komisija varētu sekmēt paziņojuma vai ceļveža izstrādi par priekšlikuma 5. panta, kas ir ļoti līdzīgs Regulas “Brisele I” spēkā esošā panta noteikumiem, skaidrojumu, lai precizētu tā saturu un paātrinātu spriedumu pieņemšanu.

4.6.1 Atbilstīgi abiem noteikumiem, līgumu jautājumos kompetenta ir tiesa vietā, kur tika izpildītas vai bija jābūt izpildītām saistībām, kas ir prasības pamatā. Izņēmums ir preču pārdošana, kuru gadījumā tā ir vieta dalībvalstī, kur preces

tikušas piegādātas vai kurā tās būtu bijis jāpiegādā. Pakalpojumu piegādes gadījumā tā ir vieta dalībvalstī, kur ticis sniegts vai kur būtu vajadzējis sniegt pakalpojumu.

4.6.2 Tiesas jurisprudence, kas skaidro “pakalpojumu” un “preču” jēdzienus saistībā ar brīvībām iekšējā tirgū, nav piemērojama Regulai “Brisele I”. Tādējādi Tiesa lietas, kas attiecas uz 5. panta piemērošanas jomas skaidrojumu, ir atrisinājuši, atsaucoties uz starptautiskiem noteikumiem, kuri tomēr nav saistoši ne ES, ne visām dalībvalstīm, un tādējādi tie nav kopīgi noteikumi, kuri piemērojami līgumiem ES ietvaros.

4.7 Tas ir paradokss, bet centieni paātrināt juridisko procesu, šķiet, neatbilst jaunajam formulējumam priekšlikuma 24. panta 2. punktā, jo tas ietekmē tikai 24. panta 1. punkta piemērošanu (kurā teikts, ka juridiskā ir tās dalībvalsts tiesai, kurā atbildētājs ierodas), nosakot, ka dokumentā par lietas ierosināšanu ir jāietver informācija atbildētājam par viņa tiesībām apstrīdēt tiesas juridiskā ierašanās tiesā sekas. Šo noteikumu viegli var ieviest ar standarta klauzulu starpniecību, bet tas varētu apdraudēt līguma vājāko pušu tiesības, īpaši tādēļ, ka ar 24. panta 2. punktu tā piemērošana ir attiecināma tikai uz apdrošināšanas līgumiem, patērētāju līgumiem un individuāliem darba līgumiem.

4.7.1 Tā kā to, vai atbildētājam ir sniegta attiecīgā informācija, pārbauda tiesa, kurā iesniegta prasība, bet šajā jautājumā nav paredzēti konkrēti noteikumi, Komiteja vēlas uzsvērt, ka šā noteikuma ieviešana var radīt neskaidrību un brīva skaidrojuma iespējas ES 27 valstu tiesu iestādēs. Tāpēc EESK aicina Eiropas Komisiju pārskatīt minētā noteikuma formulējumu, lai nostiprinātu patērētāju un darba ņēmēju juridisko stāvokli un nodrošinātu vienādas procedūras piemērošanu neatkarīgi no kompetentās tiesu iestādes.

Brisele, 2011. gada 5. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko izdara grozījumus Direktīvā 2003/71/EK un Direktīvā 2009/138/EK attiecībā uz Eiropas Apdrošināšanas un fondēto pensiju iestādes un Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes pilnvarām"

COM(2011) 8 galīgā redakcija – 2011/0006 (COD)

(2011/C 218/15)

Vienīgais ziņotājs: **Joachim WUERMELING**

Eiropas Parlaments 2011. gada 3. februārī un Padome 2011. gada 2. martā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko izdara grozījumus Direktīvā 2003/71/EK un Direktīvā 2009/138/EK attiecībā uz Eiropas Apdrošināšanas un fondēto pensiju iestādes un Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes pilnvarām"

COM(2011) 8 galīgā redakcija – 2011/0006 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 5. aprīlī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 471. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 4. un 5. maijā (5. maija sēdē), ar 111 balsīm par, 1 balsi pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK ļoti atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas priekšlikumu direktīvai, ar ko izdara grozījumus Direktīvā 2003/71/EK un Direktīvā 2009/138/EK. Komiteja atbalsta Komisijas centienus grozīt nozares tiesību aktus, lai nodrošinātu Eiropas finanšu uzraudzības sistēmas (EFUS) efektīvu darbību. Komiteja atkārtoti pauž ciešu atbalstu jaunajiem uzraudzības noteikumiem apdrošināšanas jomā ("Maksātspēja II"), jo īpaši ņemot vērā neseno finanšu krīzi gūto pieredzi.

1.2 Tomēr īstenojot centienus izveidot vienotus maksātspējas standartus, būtu jāņem vērā vajadzība nodrošināt apdrošināšanas tirgu spēju uzņemties klientu riskus un īstenot savu funkciju, proti, sniegt finansējumu dažāda lieluma pašvaldībām un uzņēmumiem.

1.3 EESK atzinīgi vērtē turpmāku grozījumu veikšanu direktīvā "Maksātspēja II" attiecībā uz pārejas noteikumiem papildus īstenošanas termiņa pagarināšanai par diviem mēnešiem.

1.4 EESK uzsver, ka principā ir nepieciešama pāreja no pašreizējās sistēmas ("Maksātspēja I") uz jauno sistēmu ("Maksātspēja II"). Pārejai uz jauno režīmu jābūt vienmērīgai. Jāizvairās no tirgus darbības traucējumiem, īstenojot tādu pieeju, kas konsekventi saista uzraudzības pasākumus ar pārejas noteikumiem. "Maksātspējas II" režīmam nav jāizraisa tirgus konsolidācija, jo īpaši attiecībā uz mazajiem un vidējiem apdrošināšanas uzņēmumiem.

1.5 Apskatāmajā priekšlikumā paredzētajiem pārejas noteikumiem būtu jāļauj īstenot pakāpeniskas ieviešanas / pakāpeniskas samazināšanas procesu, kurā ņemta vērā uzņēmumu

spēja ieviest pārmaiņas. Pārejas posmam noteikto maksimālo ilgumu Komisija varētu samazināt, ja/kad to darīt ļautu pamatoti pierādījumi. Sprototams, ka pārejas periodu ilgums dažādās jomās būs atšķirīgs.

1.6 Īstenošanas grafikā realistiski jāņem vērā gan uzraudzības iestāžu, gan apdrošināšanas uzņēmumu, tostarp mazo uzņēmumu, spēja sasniegt direktīvā "Maksātspēja II" noteiktos mērķus. EESK aicina Komisiju un Eiropas Apdrošināšanas un fondēto pensiju iestādi (EAFPI) nodrošināt, lai jaunais režīms neradītu administratīvu pārslodzi un nebūtu pārlietu sarežģīts, jo tas varētu negatīvi ietekmēt patērētājiem sniedzamo pakalpojumu kvalitāti.

1.7 EESK atbalsta turpmākā Eiropas noteikumu kopuma apdrošinātājiem ("vienots noteikumu krājums") demokrātisku leģitimizāciju. Tehnisko standartu atbilstīgas darbības jomas noteikšana arī būtu jāuzskata par papildu līdzekli uzraudzības konverģences panākšanai un vienota noteikumu krājuma izstrādei.

1.8 EESK uzskata, ka ir skaidri jānošķir tīri tehniskie aspekti, no vienas puses, un politiskie jautājumi, kas ir politiski pilnvarotu Kopienas iestāžu pārziņā, no otras puses.

1.9 EESK tomēr uzsver, ka Apdrošināšanas un fondēto pensiju iestāde (EAFPI) ir neatkarīga iestāde. Piedaloties vienotu noteikumu kopuma izstrādē, EAFPI darbojas to pilnvaru ietvaros, ko tai piešķirušas likumdevējas iestādes, kurām ir politiskas pilnvaras.

1.10 EESK uzskata, ka apdrošināšanas nozarei arī turpmāk jāpiedāvā patērētājiem **garantētas ilgtermiņa pensijas** un arī turpmāk jābūt uzticamam partnerim patērētāju vecumdienu nodrošināšanā. Tādēļ maksātspējas kapitāla aprēķināšanai ir nepieciešama piemērota procentu likmju termiņstruktūra. EESK atbalsta risinājumu, kas ļauj nodrošināt šādu produktu ekonomisko dzīvotspēju.

1.11 EESK iesaka šādos aprēķinos izmantotās metodes neuskatīt tikai par tehnisku jautājumu vien, bet gan definēt tās Parlamenta un Padomes uzraudzībā, **atspoguļojot politisko ietekmi**, ko šādu metožu noteikšana varētu radīt attiecībā uz iedzīvotāju vispārējo sagatavotības līmeni saistībā ar paredzamā mūža ilguma pieaugumu un paaudžu nomaiņas zemo rādītāju.

1.12 EESK uzsver, ka ir svarīgi pastāvīgi konsultēties ar **EAFPI ieinteresēto personu grupām**, kurās ir apvienojušies rūpniecības nozaru arodbiedrību pārstāvji, finanšu pakalpojumu izmantotāji, kā arī akadēmisko aprindu pārstāvji regulējuma un uzraudzības jomā.

2. Pamatojums un vispārēji apsvērumi

2.1 Komisija 2011. gada 19. janvārī pieņēma priekšlikumu direktīvai, ar ko izdara grozījumus divās iepriekšējās direktīvās, ar kurām regulē darbību finanšu pakalpojumu nozarē, proti, Prospektu direktīvā un direktīvā "Maksātspēja II". Priekšlikuma nosaukums ir direktīva "Omnibus II", jo tā ir otrā direktīva, kurā apvienoti dažādi spēkā esošās direktīvās izdarītie grozījumi, lai to pielāgotu jaunajai Eiropas finanšu uzraudzības struktūrai.

2.2 Direktīva "Maksātspēja II" attiecas uz apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu. Rūpīgi gatavotās Eiropas apdrošinātāju uzraudzības reformas mērķis ir ilgtspējīgi stiprināt apdrošināšanas nozari un uzlabot tās konkurētspēju. Turpmāk apdrošināšanas uzņēmumu kapitāla prasības daudz lielākā mērā tiks balstītas uz risku (I pilārs), kā arī tiks modernizētas kvalitatīvas riska pārvaldības (II pilārs) un apdrošinātāju pārskatu sniegšanas (III pilārs) prasības.

2.3 Direktīvas "Omnibus II" mērķis ir pielāgot Eiropas uzraudzības noteikumus, ņemot vērā secinājumus, ko izstrādāja augsta līmeņa grupa *Jacques de Larosière* kga vadībā, un Komisijas 2009. gada maija paziņojumu, kurā ierosināts izveidot Eiropas Finanšu uzraudzības sistēmu (EFUS), ko veidotu valstu līmeņa uzraudzības iestāžu tīkls sadarbībā ar jaunajām Eiropas uzraudzības iestādēm.

2.4 EESK ir pieņēmusi atzinumus (piemēram, CESE 100/2010 un CESE 446/2010) par jauno uzraudzības struktūru, paudusi plašu atbalstu reformām un uzsvērusi, ka ir skaidri jānošķir tehniskie aspekti no politiskajiem jautājumiem, turklāt politiskie jautājumi ir politiski pilnvarotu Kopienas iestāžu pārziņā. EESK atzinumos uzsvērts, ka jaunajām iestādēm jāuztur

dialogs ar finanšu pakalpojumu nozares pārstāvniecības organizācijām, arodbiedrībām, finanšu pakalpojumu izmantotājiem, kā arī ar Komiteju kā Eiropas organizētās pilsoniskās sabiedrības pārstāvi.

2.5 EESK ir paudusi vispārēju atbalstu darbam, ko Komisija veic, lai nodrošinātu jaunizveidotajām iestādēm pilnvaras, kuras tām ļautu noteikt tehniskos standartus un atrisināt nesaskaņas starp valstu līmeņa uzraudzības iestādēm; minētās pilnvaras apskatāmajā priekšlikumā paredzēts piešķirt vērtspapīru, apdrošināšanas un fondēto pensiju jomā.

2.6 EESK atzinīgi vērtē direktīvas visaptverošos mērķus, proti, aizsargāt visus finanšu pakalpojumu izmantotājus un nodrošināt tirgu stabilitāti, īstenojot elastīgu pieeju, apņemšanos ievērot nepieciešamības un proporcionalitātes principu ceļā uz uzraudzības konverģences sasniegšanu, kā arī vienota noteikumu krājuma izstrādāšanu. Minētie mērķi var sekmēt vienotā tirgus konkrētu īstenošanu un saglabāt Eiropas vadošo pozīciju starptautisku standartu ievērošanā, nezaudējot saikni ar finanšu pakalpojumu starptautiskajiem tirgiem.

2.7 Direktīvas "Omnibus II" galvenais mērķis ir grozīt direktīvu "Maksātspēja II", paredzot jaunas pilnvaras saistošu tehnisko standartu noteikšanai un pielāgojot īstenošanas pasākumu procedūras Lisabonas līgumam. Priekšlikumā iekļauti vispārēji grozījumi, kas ir kopīgi lielākajai daļai nozares tiesību aktu finanšu jomā saskaņā ar direktīvu "Omnibus I" un kas ir nepieciešami, lai direktīvas varētu darboties jauno iestāžu izveides kontekstā, piemēram, Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju uzraudzītāju komitejas (CEIOPS) pārdēvēšana par Eiropas Apdrošināšanas un fondēto pensiju iestādi (EAFPI) un piemērotu informācijas apmaiņas kanālu pieejamības nodrošināšana.

2.8 Ar šo priekšlikumu Lisabonas līgumam tiek pielāgots arī pastāvošais īstenošanas pilnvaru režīms ("2. līmenis"). Direktīva "Maksātspēja II" stājās spēkā pirms jaunā līguma. Tāpēc pastāvošie "2. līmeņa" pilnvarojumi ir jāpārveido par pilnvarojumiem deleģētiem aktiem, īstenošanas pasākumiem vai regulatīviem tehniskiem standartiem. Ir jāparedz piemērotas kontroles procedūras.

2.9 Direktīvā "Maksātspēja II" ir paredzēti arī pārejas noteikumi. Tie ir nepieciešami, lai nodrošinātu vienmērīgu pāreju uz jauno režīmu. Jāizvairās no tirgus darbības traucējumiem, kā arī jābūt iespējām ņemt vērā ietekmi uz virkni svarīgāko apdrošināšanas produktu.

3. Grozījumi direktīvā "Maksātspēja II"

3.1 Atzinumā par direktīvu "Maksātspēja II" (CESE 976/2008) EESK **atzinīgi novērtējusi ievērojamos centienus stiprināt apdrošināšanas nozari** un uzlabot tās konkurētspēju, nodrošinot labāku kapitāla sadali, labāku riska pārvaldību un pārskatu sniegšanas kārtību. Šajā sakarā EESK uzskata, ka direktīva "Maksātspēja II" ir arī atbilstoša atbilde, ņemot vērā nesenaajā finanšu krīzē gūto pieredzi. Komiteja atbalsta Komisijas pieeju

neveikt fundamentālas izmaiņas direktīvā "Maksātspēja II". Tomēr gadījumos, kuros izpildes pasākumu pielāgošana nešķiet piemērota, konkrētās, ierobežotās jomās varētu būt vajadzīgas pamatīgākas izmaiņas.

3.2 Laika gaitā, kad krīze, ko izraisīja tirdzniecība ar atvasinātajiem finanšu instrumentiem, modināja bažas par visu finanšu darbību stabilitāti, radās arī bailes, ka apdrošināšanas darbībai piemērojamo maksātspējas standartu precīzu reglamentēšanu varētu ietekmēt pieņēmumi, kuru pamatā ir pārmērīga tieksme izvairīties no riska. EESK atbalsta Komisijas paziņojumus, ar kuriem tā apliecina savu apņemšanos ievērot līdzsvarotu pieeju attiecībā uz šiem standartiem. Komiteja aicina Komisiju **izvairīties no svārstību problēmu radīšanas** nozarē, kurā ierastā prakse ir ilgtermiņa saistības.

3.3 Kopš "Maksātspējas II" reformu procesa sākuma ir veikti vairāki kvantitatīvās ietekmes pētījumu posmi, no kuriem nesenākais — pazīstams kā "QIS 5" — aptvēra aptuveni divas trešdaļas Eiropas apdrošināšanas tirgus. Rezultātus nesen publicēja EAFPI, un ir nepieciešama to padziļināta tālāka izpēte. Tomēr veikto pētījumu par ietekmi rezultāti liecina, ka pārejas uz jauno režīmu laika grafiks un apjoms **varētu būtiski ietekmēt apdrošināšanas polišu pieejamību un cenu** pašvaldībām, uzņēmumiem un privātām māsaimniecībām, kā arī apdrošināšanas uzņēmumu darbības nosacījumus.

3.4 Komiteja atkārtoti uzsver iepriekš pausto atbalstu proporcionalitātes un elastīguma principiem. Tā ir stingri norādījusi uz to, ka minēto principu ievērošana ļautu noteikt skaidras un atbilstošas prasības un ka vienlaikus ir jāņem vērā apdrošināšanas tirgus daudzveidība gan apdrošināšanas uzņēmumu lieluma, gan darbības virzienu ziņā. Pašreizējā posmā EESK ir nobažījies par to, ka direktīvas "Maksātspēja II" īstenošana **sarežģīs** esošos apstākļus **un mazie un vidējie apdrošināšanas uzņēmumi nespēs tikt galā ar radušos situāciju**.

3.5 Lai nodrošinātu **apdrošināšanas tirgu stabilitāti**, būtiski ir izstrādāt atbilstošus pārejas noteikumus direktīvai "Maksātspēja II" un piemērotu ES finanšu uzraudzību. Ja pašreizējā brīdī netiks izvēlēts pareizais virziens, būs apdraudēta minēto mērķu sasniegšana.

Atlikšana līdz 2013. gada 1. janvārim

3.6 EESK **atbalsta** direktīvas "Maksātspēja II" īstenošanas **termiņa pagarināšanu par diviem mēnešiem**; tās stāšanās spēkā tagad paredzēta 2013. gada 1. janvārī.

3.7 EESK piekrīt Komisijas nostājai, ka **jauno "Maksātspēja II" režīmu**, kas ietver jaunus aprēķinu, pārskatu sniegšanas un citas prasības, **būtu lietderīgāk uzsākt laikā, kas lielākajai daļai apdrošināšanas uzņēmumu sakrīt ar finanšu gada sākumu** (1. janvārī), nevis uzsākt to finanšu gada laikā, kā norādīts "Maksātspēja II" direktīvā (1. novembrī). Līdz ar to arī

pārējie termiņi, kas norādīti direktīvā "Maksātspēja II", it īpaši attiecībā uz pārejas noteikumiem un pārskatīšanu, ir jāpagarina par diviem mēnešiem, kā paredzēts direktīvā "Omnibus II".

Pārejas režīms

3.8 Komisijas priekšlikumā ir ņemts vērā aicinājums nodrošināt **vienmērīgāku pāreju** no "Maksātspēja I" standartiem uz "Maksātspēja II" standartiem, lai **izvairītos no tirgus darbības traucējumiem**. Uzņēmumu grupām, kas savu darbību veic gan Eiropas Savienībā, gan ārpus tās, būtu jāspēj efektīvāk pārvaldīt savas saimnieciskās darbības attīstību.

3.9 Svarīgi nodrošināt, lai **pārejas periods aptvertu visus trīs "Maksātspēja II" pilārus**: EESK piekrīt Komisijas nostājai, ka pārejas noteikumu piemērošanai jābūtu iespējama attiecībā uz aprēķiniem, pārvaldību un pārskatiem. Noteikti ir jāņem vērā ietekme uz tiem apdrošināšanas produktiem, kas ir būtiski valstu tirgiem. Piektais kvantitatīvais ietekmes novērtējums (QIS5) būtu uzskatāms par primāro avotu apsvērumiem attiecībā uz pārejas prasībām. QIS5 apliecina, ka ir steidzami nepieciešama konsekventa pārejas koncepcija (pakāpeniska ieviešana/pakāpeniska samazināšana), lai uzņēmumiem un uzraudzības iestādēm būtu **pietiekami daudz laika** atbilstoši sagatavoties.

3.10 EESK aicina veikt atbilstīgu novērtējumu, vai minētos pārejas noteikumus ir iespējams konsekventi **saistīt ar uzraudzības pasākumiem** gadījumos, kad jaunie noteikumi netiek ievēroti. Īstenojot vienmērīgu pāreju, ir jāņem vērā arī pašreizējo uzraudzības pasākumu līmenis, tādējādi nodrošinot, ka **apdrošināšanas polišu turētāju aizsardzība nebūs zemāka** par šobrīd esošo.

3.11 EESK iesaka pāreju **skaidrāk un nepārprotamāk attiecināt uz "Maksātspēja I" uzlabotajiem standartiem** kā uz (iespējamo) minimālo līmeni.

3.12 Attiecībā uz pārskatiem EESK iesaka sīkāk precizēt vien pārskatu sagatavošanas metodes, bet arī to saturu un termiņus pārejas periodā. Tā kā pastāv zināma neskaidrība par to, kas būtu jāiekļauj ceturkšņa pārskatos un pat ievada paziņojumā, būtu lietderīgāk atļaut veikt korekcijas pārskatu sniegšanas standartos arī pēc 2013. gada 1. janvāra. Tas ir būtiski maziem un vidējiem uzņēmumiem. It īpaši tas attiecas uz savstarpējām sabiedrībām un citiem apdrošinātājiem, kuriem nav piekļuves vērtspapīru tirgum. Attiecībā uz tiem nevajadzētu izvirzīt tādas pašas pārskatu sniegšanas prasības kā starptautiskām biržā kotētām sabiedrībām, kuras jau sākotnēji ir gatavojušas pārskatus atbilstoši SFPS prasībām, un ievērot tikpat īsus termiņus.

Ilgtermiņa garantiju nodrošināšana pensijām

3.13 EESK jau iepriekš ir uzsvērusi, cik **liela nozīme ir stabilai un labi pārvaldītai pensiju apdrošināšanai** un citiem vecumdienu nodrošinājuma veidiem, ņemot vērā to, ka Eiropas sabiedrība noveco. Šo nostāju EESK pauda nesen izstrādātajā atzinumā attiecībā uz Komisijas Zaļo grāmatu par pietiekamām, noturīgām un drošām pensijām (EESK 72/2011).

3.14 Ļoti svarīga ir pensiju procentu likmju aprēķināšanas politiku izstrāde, ņemot vērā noteikumus, ar kādiem šādu aizsardzību iegūst patērētāji. EESK **pauž bažas par procentu likmju termiņstruktūru**, ko pašreiz apspriež. Iespējams, ka tas izraisīs ievērojamu piedāvājuma samazināšanos un pensiju produktu izmaksu pieaugumu.

3.15 Šajā sakarā EESK ir kritiska nostāja pret to, ka saskaņā ar Komisijas priekšlikumu direktīvai "Omnibus II" procentu likmju termiņstruktūru un nelikviditātes prēmiju nenoteiks likumdevējas iestādes. Procentu likmju termiņstruktūra un ar procentu likmēm saistītais risks ietekmē vecumdienu nodrošinājumu nākotnē **Tik svarīgu politisku lēmumu nedrīkst pieņemt vienīgi Apdrošināšanas un fondēto pensiju iestādes administratīvajā līmenī.**

Apdrošināšanas un fondēto pensiju iestādes uzdevumi

3.16 Ņemot vērā, ka gan aplūkojamais priekšlikums, gan īstenošanas pasākumi vēl ir jāpieņem, **īpaši sarežģīts ir jautājums par "Maksātspēja II" efektīvas ieviešanas laika grafiku.** Apdrošināšanas uzņēmumi nevar būt atbildīgi par instrukcijām, kas publicētas novēloti. EESK tāpēc rosina Komisiju steidzami izdot šādas instrukcijas vai arī paredzēt pamatotus pielāgošanas termiņus.

3.17 EESK tāpat atzīst ievērojamo darba slodzi, ko Apdrošināšanas un fondēto pensiju iestāde ir uzņēmusies, it īpaši ņemot vērā to, ka iestādes paplašināšanas process vēl nav beidzies un tajā vēl nav pieņemts vajadzīgais darbinieku skaits. Tāpēc EESK uzskata, ka izskatāmais priekšlikums, iespējams, **pārsniedz reālās iespējas**, un aicina Komisiju pievērst īpašu uzmanību izvīrzāmo prioritāšu līdzsvaram.

3.18 EESK uzskata, ka ir rūpīgi jāizvērtē, vai EAFPI būs pietiekami resursi, lai tā īstenotu visas pilnvaras un uzdevumus, kas tai noteikti direktīvā "Omnibus II", it īpaši attiecībā uz tehniskajiem datiem un saistošo vidutāja pienākumu izpildi, kad stāsies spēkā direktīva "Maksātspēja II". Priekšlikums par to, ka EAFPI ir jāizstrādā īstenošanas pasākumu projekts vēlākais līdz 2011.gada 31. decembrim, šķiet visai ambiciozs.

3.19 EESK apzinās, ka Apdrošināšanas un fondēto pensiju iestāde pašreiz komplektē savu personālu un veido zināšanu bāzi. Lai izvairītos no traucējumiem, pārejas režīma noteikumiem vajadzētu būt atbilstošiem tiem resursiem, kas iestādei piešķirti. Resursiem jābūt saskaņotiem ar pilnvarām un uzdevumiem.

3.20 Tas varētu ietekmēt **līdzsvaru starp pienākumiem, ko veic dalībvalstu uzraudzības iestādes**, kurām būtu jāveic to pārziņā esošo uzņēmumu ikdienas uzraudzība, un pienākumiem, ko veic jaunā iestāde.

3.21 Konkrētāk, EESK uzskata, kā ir jāapstiprina **grupas uzraudzītāja vadošā loma** grupas līmeņa iekšējo modeļu apstiprināšanā, un ka direktīvā ir jābūt precīzi un skaidri norādītām pilnvarām un pienākumiem.

3.22 EESK uzskata, ka Komisija pamatoti paredz vietējo uzraudzības iestāžu un ES apdrošināšanas uzraudzības iestādes, EAFPI, dažādos un atšķirīgos pienākumus. Ir svarīgi paredzēt, lai **Apdrošināšanas un fondēto pensiju iestādei būtu iespēja līdzsvaroti izšķirt strīdus** tajās jomās, kurās kopīga lēmuma pieņemšanas procesi jau iestrādāti direktīvā "Maksātspēja II" vai citos nozares tiesību aktos.

Īstenošanas pilnvaras

3.23 EESK uzskata, ka "Lamfalisi sistēmas" darbībai, saskaņā ar kuru finanšu tiesību akti tiek īstenoti dažādos tiesiskos līmeņos, ir **vajadzīga konsekventa kaskādes sistēma**, lai nodrošinātu, ka tehniskie standarti tiek veidoti uz īstenošanas pasākumu pamata un ka **neviens jautājums netiek regulēts bez politiski atbildīga līmeņa iesaistīšanas**, it īpaši attiecībā uz subsidiaritāti, un ka īstenošanas pasākumu pamatprincipi arī turpmāk ir vienoti un skaidri.

3.24 EESK ņem vērā Komisijas priekšlikumu attiecībā uz saistošiem tehniskiem standartiem (3. līmenis) tajās jomās, kur jau ir izstrādāti īstenošanas pasākumi (2. līmenis). **Papildu saistošo tehnisko standartu darbības jomai vajadzētu būt ierobežotai.** Būtu vēlams, lai nākotnē līdzsvars starp Eiropas iestāžu deleģētajām pilnvarām būtu skaidrāks.

3.25 EESK uzskata, ka prioritāšu noteikšana attiecībā saistošiem tehniskiem standartiem varētu būt svarīgs faktors, lai nodrošinātu saskaņotu noteikumu kvalitāti. Atsevišķi tehniskie standarti var nebūt nepieciešami "Maksātspēja II" režīma ieviešanas sākumposmā, un Apdrošināšanas un fondēto pensiju iestādei varētu dot vairāk laika to izstrādei, lai būtu iespējams ņemt vērā nozarē pastāvošo praksi un uzraudzītāju pieredzi. Pārējos īstenošanas tehniskos standartus varētu uzskatīt par papildu (iespējamiem) standartiem un tie būtu jāievieš tikai tad, ja nepieciešama saskaņošana nākotnē.

3.26 Rūpīgi jāizvērtē tehnisko standartu piemērošanas apjoms. Būtu lietderīgi **izvīrīt jautājumu, vai paredzētais blīvais regulējums** Eiropas līmenī **ir patiešām nepieciešams**, ņemot vērā subsidiaritātes aspektu. Šaubu gadījumā individuāliem īstenošanas pasākumiem (2. līmenis) nebūtu jāparedz papildu tehniskie standarti (3. līmenis); piemēram, 3. līmenis nebūtu nepieciešams attiecībā uz pašu risku un maksātspējas novērtējumu (PRMN), pašu kapitāla vai norobežotā kapitāla klasifikāciju.

3.27 Noteikumi vairākos līmeņos nebūtu pietiekami pārredzami. Turklāt pastāv iespēja, ka attiecībā uz regulējuma subjektiem būs atšķirības starp dalībvalstīm. Tas rada **pārmērīgi sarežģītus noteikumus** — it īpaši mazajiem un vidējiem uzņēmumiem. Vēl viens aspekts, kas rūpīgi jāizvērtē, ir ierosinātā atsevišķu īstenošanas pasākumu satura paplašināšana.

Briselē, 2011. gada 5. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par atbildi uz Ekspertu grupas ziņojumu par 7. pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrējumu pamatprogrammas starpposma novērtējumu un Ekspertu grupas ziņojumu par riska dalīšanas finanšu mehānisma starpposma novērtējumu”

COM(2011) 52 galīgā redakcija

(2011/C 218/16)

Galvenais ziņotājs: **Gerd WOLF**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2011. gada 9. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par atbildi uz Ekspertu grupas ziņojumu par 7. pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrējumu pamatprogrammas starpposma novērtējumu un Ekspertu grupas ziņojumu par riska dalīšanas finanšu mehānisma starpposma novērtējumu”

COM(2011) 52 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma

Ņemot vērā jautājuma steidzamību (Reglamenta 20. pants un 57. panta 1. punkts), Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 471. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 4. un 5. maijā (4. maija sēdē), iecēla Wolf kgu par galveno ziņotāju un ar 118 balsīm par, 1 balsi pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atzinīgi vērtē Ekspertu grupas ziņojumu un pilnībā atbalsta tajā paustos ieteikumus; Komiteja arī atbalsta Komisijas paziņojumā pausto viedokli, kuru tā komentē atsevišķi.

1.2 Ņemot vērā arī Ekspertu grupas ziņojumu, Komiteja jo īpaši iesaka:

— palielināt budžetu pētniecības un jauninājumu atbalstam, lai tas sasniegtu tādu kopējā budžeta daļu, kas noteikti atspoguļo šīs jomas nozīmību un svarīgumu stratēģijā “Eiropa 2020”;

— koncentrēt atbalstu uz uzdevumiem, kuru sekmes ir atkarīgas no starpvalstu sadarbības;

— saglabāt un stiprināt kopīgos pētījumus;

— paredzēt atbalstu lieliem infrastruktūras objektiem;

— vairāk uzsvērt “svarīgākās pamattehnoloģijas”, bez kurām nav iespējams risināt nedz ar globālo konkurētspēju saistītos uzdevumus, nedz galvenās problēmas sociālajā jomā;

— atvieglot plašāku dalību līdz šim nepietiekami pārstāvētajām dalībvalstīm, sekmējot ciešāku saikni starp struktūrfondiem un pamatprogrammu;

— vismaz 20 % programmas kopējā budžeta piešķirt pētniecībai un izstrādei, ko pārvalda Eiropas Pētniecības padome;

— būtiski vienkāršot administratīvās procedūras, un šajā nolūkā apsvērt jaunu tiesību aktu pieņemšanas moratoriju.

1.3 EESK aicina dalībvalstis konsekventi izpildīt “saistības attiecībā uz 3 %” un pārsniegt šo mērķi, ja tas ir ekonomiski iespējams.

1.4 Komiteja iebilst pret Ekspertu grupas ziņojumā izmantoto terminoloģiju, proti, termina “zinātne zinātnei” (*Science for Science*) lietošanu saistībā ar trim pētniecības kategorijām. Tā vietā Komiteja iesaka lietot terminu “zinātne zinībām” (*Science for Knowledge*).

1.5 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas atzinumu saistībā ar ekspertu grupas ziņojumu par riska dalīšanas finanšu mehānismu (RSFF). Tā piekrīt ziņojumā sniegtajam novērtējumam un uzskata, ka RSFF ir ļoti lietderīgs finanšu instruments, kas veicina inovāciju.

2. Komisijas paziņojums

2.1 Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumiem ārējo ekspertu grupa veica starpposma novērtējumu⁽¹⁾ par Septīto pamatprogrammu. Tajā pausti desmit ļoti skaidri un vērtīgi ieteikumi. Komisija ir publicējusi paziņojumu par starpposma ziņojumu un tajā paustajiem ieteikumiem, kurā tā sniedz atbildes uz minētajiem ieteikumiem.

Šis Komitejas atzinums attiecas uz Komisijas paziņojumu un līdz ar to arī uz Ekspertu grupas ziņojumu un tā ieteikumiem.

2.2 Komisijas paziņojumā īpaša uzmanība pievērsta šādiem Ekspertu grupas ziņojuma ieteikumiem:

- 1) tuvināt Eiropas pētniecības telpas (EPT) un "Inovācijas Savienības" mērķu sasniegšanu, integrējot pētniecības bāzi;
- 2) izstrādāt un īstenot kvalitatīvu pētniecības infrastruktūru;
- 3) finansējuma līmenis būtu vismaz saglabājams;
- 4) ir vajadzīga skaidra inovācijas stratēģija;
- 5) vienkāršošanai vajadzīgs kvantu lēcienis;
- 6) 7. pamatprogrammas un nākamo programmu finansēšanas pasākumu apvienojumam būtu jāizveido citāds līdzsvars starp augšupēju un lejupēju pieeju pētniecībai;
- 7) jāapsver jaunu tiesību aktu pieņemšanas moratorijs;
- 8) atlikušajos 7. pamatprogrammas gados jāturpina paplašināt sieviešu dalību;
- 9) pavērt ceļu līdz šim nepietiekami pārstāvēto dalībvalstu plašākai dalībai, sekmējot ciešāku saikni starp struktūrfondu un pamatprogrammu;
- 10) 7. pamatprogrammas pievēršanās starptautiskai sadarbībai.

2.3 Komisija kopumā piekrīt Ekspertu grupas ziņojumā paustajiem ieteikumiem un aņņemas tos pienācīgi ņemt vērā nākamajā pamatprogrammā. Tomēr Komisija pievieno arī atsevišķas, pārsvarā samērā nelielas uzsvāra izmaiņas un skaidrojums vai interpretāciju.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Komiteja atzīst, ka Ekspertu grupas ziņojums un Komisijas paziņojums ar atbildi uz to veido pamatu Komisijas Zaļajai grāmatai⁽²⁾, kurā tā nosaka principus, kā turpmāk veicinās pētniecību un inovāciju. Tāpēc abiem minētajiem dokumentiem ir lielāka nozīme nekā parastam starpposma ziņojumam.

3.2 EESK ar lielu gandarījumu secina, ka lielākā daļa Ekspertu ziņojumā minēto ieteikumu (2.2. punkts) lielā mērā saskan ar secinājumiem un ieteikumiem, ko Komiteja pāudusi jau pieņemtos atzinumos.

3.3 Par dažiem Komisijas komentāriem, kas attiecas uz Ekspertu grupas ziņojuma ieteikumiem, Komitejai ir šāds viedoklis:

3.3.1 "Tuvināt Eiropas pētniecības telpas (EPT) un "Inovācijas Savienības" mērķu sasniegšanu, integrējot pētniecības bāzi"

Komiteja viennozīmīgi atbalsta Ekspertu grupas ziņojumā sniegto ieteikumu Eiropas Savienībai koncentrēt atbalstu tajās jomās, kurās izšķirīga nozīme ir "kritiskajai masai" un kurās sekmes ir atkarīgas no starpvalstu sadarbības. Komiteja uzskata, ka tas īpaši attiecas uz sekmīgajiem kopīgajiem pētījumiem (*collaborative research*), kuru izšķirošā un integrējošā nozīme būtu jā saglabā un jāpilnveido.

3.3.2 "Izstrādāt un īstenot kvalitatīvu pētniecības infrastruktūru"

Komiteja pilnībā piekrīt šim ieteikumam, kā jau minēts iepriekšajos atzinumos. Tā kā lieli infrastruktūras objekti parasti pārsniedz atsevišķu dalībvalstu iespējas finansēšanas un izmantošanas jomā, tie atbilst 3.3.1. punktā minētajiem nosacījumiem un tiem būtu jānodrošina Komisijas atbalsts būvniecības un ekspluatācijas posmā.

3.3.3 "Finansējuma līmenis būtu vismaz saglabājams"

Ekspertu grupas ziņojumā norādīts, ka par 7. pamatprogrammas finansējuma minimumu jāuzskata tāds finansējuma apjoms, "kāds būs 7. pamatprogrammai tās īstenošanas beigu posmā paredzētā finansējuma īpatsvars kopējā ES budžetā", un Komiteja uzskata, ka tas ir minimālais līmenis, ko vēl varētu atbalstīt, taču Komisijas paziņojumā minētajam viedoklim pausts pat vēl mazāks atbalsts. Komiteja pauž īpašas bažas par šādu nostāju, kura ir pretrunā visiem līdzšinējiem politiskajiem paziņojumiem un mērķiem saistībā ar stratēģiju "Eiropa 2020". Tāpēc Komiteja mudina Komisiju un visus šai sakarā atbildīgos politisko lēmumu pieņēmējus nodrošināt, lai ES budžets un stratēģija "Eiropa 2020" patiešām atspoguļotu inovācijas un pētniecības lietderību un nozīmību.

⁽¹⁾ Tiešsaistē pieejams: <http://ec.europa.eu/research/evaluations>.

⁽²⁾ COM(2011) 48 galīgā redakcija.

3.3.4 "Ir vajadzīga skaidra inovācijas stratēģija"

Komiteja pilnībā piekrīt un atsaucas uz atzinumiem *INT/545*⁽³⁾ un *INT/571*. Inovācija rada progresu, izaugsmi, labklājību, sociālo nodrošinājumu, starptautisko konkurētspēju un nodarbinātību. Tā prasa un veicina sabiedrībā uzticamības un pašpaļāvības gaisotni, kas globālās konkurences apstākļos var sekmēt turpmāko attīstību un konstruktīvu dinamiku. Lai inovācijas rezultāti būtu veiksmīgi, ir vajadzīga Eiropas pieeja un Eiropas vienotais tirgus, kurā Eiropas Pētniecības telpai ar spēcīgu pētniecības un attīstības pamatprogrammu ir ļoti būtiska nozīme.

3.3.5 "Vienkāršošanai vajadzīgs kvantu lēcienš"

Komiteja pilnībā piekrīt šim ieteikumam un norāda uz atzinumu⁽⁴⁾ par šo tematu (neraugoties uz to, ka metafora "kvantu lēcienš" ir attiecīgā fizikas jēdziena nepareiza interpretācija). Dažādo projektu un instrumentu, kuru noteikumi un procedūras dažkārt ir ļoti atšķirīgas, aizvien lielākā daudzveidība ir kļuvusi par vienu no lielākajām problēmām ES pētniecības finansēšanas jomā. Stāvokli vēl vairāk sarežģī tas, ka dalībvalstis un to finansējuma piešķirēji pieņēmuši ļoti atšķirīgus noteikumus. Tādēļ ir vajadzīga būtiska vienkāršošana, tostarp dalībvalstu ierastās grāmatvedības prakses plašāka akceptēšana.

3.3.6 "7. pamatprogrammas un nākamo programmu finansēšanas pasākumu apvienojumam būtu jāizveido citāds līdzsvars starp augšupēju un lejupēju pieeju pētniecībai"

Pareizi, ja ar to domāts, ka vairāk jāizmanto augšupēja pieeja. Lejupējas pieejas izriet no vadošo ieinteresēto personu stratēģiska redzējuma, kas balstīts uz esošo zināšanu kopumu, savukārt augšupējas pieejas izmanto to zinātnieku un inženieru radošo potenciālu, kuri veic tiešo darbu attiecībā uz pētāmajiem vai uzlabojamajiem objektiem. Pat tādos svarīgos sabiedrības problēmu jautājumos kā veselības aprūpe, klimata pārmaiņas, enerģētika un svarīgākās pamattehnoloģijas vajadzētu likt lielāku uzsvāri uz augšupējām idejām un priekšlikumiem, ko piedāvā plaša ziņību kopiena, nevis tikai uz lejupējām vadlīnijām. "[...]ieguldījumiem, kurus veic atbilstoši inovācijas politikai, vajadzētu būt novirzītiem organizatoriskām un darbiniekiem paredzētām inovācijām darbavietā[...]"⁽⁵⁾

3.3.7 "Jāapsver jaunu tiesību aktu pieņemšanas moratorijs"

Pareizi, kā jau minēts vairākos iepriekšējos EESK atzinumos, kuros aplūkota instrumentu skaita pastāvīgas palielināšanās problēma; tas arī tieši attiecas uz 3.3.5. punktu. Ja Ekspertu grupas ziņojumā⁽⁶⁾ skaidri paustā nostāja netiek uzskatīta par pietiekamu, sadarbībā ar plašu lietotāju loku jāveic atbalsta

instrumentu analīze, lai noteiktu, kuri instrumenti ir darbojušies sekmīgi, un pēc tam atteiktos no mazāk lietderīgajiem instrumentiem vai samazinātu to skaitu.

3.3.8 "Atlikušajos 7. pamatprogrammas gados jāturpina paplašināt sieviešu dalību"

Pareizi, un tāpēc vispirms ir jāveicina sieviešu skaita pieaugums dabas zinātņu un tehnoloģiju studiju programmās. Tas attiecas arī uz sieviešu vispārējo līdztiesību profesionālajā darbībā. Runājot par karjeras perspektīvām pētniecības un izstrādes jomā, īpaši nozīme ir tam, lai pietiekamas nodarbinātības iespējas būtu nodrošinātas arī laulātajam/dzīvesbiedram ("*dual career possibilities*")⁽⁷⁾, kas ir sevišķi svarīgi, ņemot vērā pētnieku mobilitātes nepieciešamību.

3.3.9 "Pavērt ceļu līdz šim nepietiekami pārstāvēto dalībvalstu plašākai dalībai, sekmējot ciešāku saikni starp struktūrfondiem un pamatprogrammu"

Pareizi; skatīt arī Komitejas atzinumu par zaļo grāmatu. Komiteja atbalsta Komisijas zaļajā grāmatā⁽⁸⁾ pausto viedokli: "Ilgterniņā pasaules līmeņa izcilība var veiksmīgi attīstīties tikai tādā sistēmā, kurā visas ES pētnieki ir nodrošināti ar atbilstīgiem līdzekļiem, lai ļautu to izcilībai attīstīties un visbeidzot sacensties par savu vietu pašu nozīmīgāko sasniegumu virsotnē. Lai to panāktu, dalībvalstīm jāizveido vērienīgas modernizācijas programmas savas sabiedriskās pētniecības bāzes attīstībai un jāuztur atbilstīgs valsts finansējums. ES finansējumam, arī izmantojot kohēzijas politikas fondus, atbilstīgā veidā jāpalīdz veidot izcilību, kad un kur tas nepieciešams."

3.3.10 "7. pamatprogrammas pievēršanās starptautiskai sadarbībai"

Pareizi, un Komiteja arī šim ieteikumam jau ir paudusi atbalstu⁽⁹⁾. Starptautiskā sadarbība zinātnes jomā pozitīvi ietekmē zinātnes un tehnikas attīstību šādā sadarbībā iesaistītajās valstīs un tautu savstarpējo saprašanas. Starptautiskās sadarbības sekmes galvenokārt atkarīgas no Eiropas pētniecības telpas pievilcīguma un Eiropas universitāšu un pētniecības iestāžu profesionālās kompetences.

3.4 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas atzinumu saistībā ar ekspertu grupas ziņojumu par riska dalīšanas finanšu mehānismu (*RSFF*). Tā piekrīt ziņojumā sniegtajam novērtējumam un uzskata, ka *RSFF* ir ļoti lietderīgs finanšu instruments, kas veicina inovācijas. Komiteja norāda arī uz paustajiem ieteikumiem (piemēram, atzinuma par tematu "Inovācijas savienība" 4.8. punktu⁽¹⁰⁾) saistībā ar riska kapitālu, ir īpaši, uzņēmumu dibināšanas posmā.

⁽³⁾ OV C 132, 2011. gada 3. maijs ("Inovācijas savienība").

⁽⁴⁾ OV C 48/129, 15.02.2011., 129. lpp.

⁽⁵⁾ OV C 132, 2011. gada 3. maijs, ("Inovācijas darbavietas") 22. lpp., 2.6. punkts.

⁽⁶⁾ Skatīt Ekspertu grupas ziņojumu, sākot no 4.3. punkta.

⁽⁷⁾ CESE 305/2004, īpaši 5.5.5.2. punkts, OV C 110/3, 30.04.04.

⁽⁸⁾ COM(2011) 48 galīgā redakcija.

⁽⁹⁾ OV C 306, 16.12.2009.

⁽¹⁰⁾ OV C 132, 2011. gada 3. maijs ("Inovācijas savienība"), 39. lpp.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Šajā nodaļā Komiteja vēlas aplūkot tos aspektus, kuri, pēc tās domām, Komisijas paziņojumā nav pausti pietiekami skaidri vai arī kuros nepieciešami komentāri saistībā ar Ekspertu grupas ziņojumu.

4.2 Svarīgākās pamattehnoloģijas

Komisija jau ir izstrādājusi paziņojumu un Komiteja sagatavojusi attiecīgu atzinumu ⁽¹⁾ par to, kāda nozīme ir vadošajai pozīcijai svarīgāko pamattehnoloģiju izstrādē, lai nodrošinātu konkurētspēju pasaulē. Svarīgāko pamattehnoloģiju izstrāde un pieejamība ir izšķirīgs priekšnoteikums Eiropas ekonomikas globālajai konkurētspējai un ar sabiedrībā notiekošajām vērienīgajām pārmaiņām saistīto problēmu risināšanai. Savukārt izskatāmajā paziņojumā šim būtiskajam jautājumam nav pievērsta pietiekama uzmanība. Tāpēc Komiteja īpaši iesaka piešķirt lielāku nozīmi un redzamību šim jautājumam, sagatavojot 8. pamatprogrammu.

4.3 Eiropas Pētniecības padome

Ekspertu grupas ziņojumā paustajos ieteikumos un tiem veltītajā Komisijas paziņojumā nav pievērsta pietiekama uzmanība jau gūtajiem Eiropas Pētniecības padomes novērtētās un pārvaldītās programmas "Ideja" panākumiem un saistībā ar to veiktā darba augstajai kvalitātei. Tāpēc Komiteja atkārtoti iesaka šai programmai veltīt 20 % no 8. pamatprogrammas kopējā budžeta.

4.4 Terminoloģija

Lai risinātu galvenās problēmas, Ekspertu grupas ziņojumā ierosināta šāda programmas struktūra:

— "zinātne zinātnei" (*Science for science*) — darba kārtību nosaka pētnieki;

— "zinātne konkurētspējai" (*Science for competitiveness*) — darba kārtību nosaka rūpniecības nozares;

— "zinātne sabiedrībai" (*Science for society*) — darba kārtību nosaka pilsoniskās sabiedrības organizācijas.

Komiteja uzskata, ka šie formulējumi ir ļoti rūpīgi un precīzi izvēlēti, taču pauž bažas, ka tie varētu nepietiekami atspoguļot sarežģīto saikni starp augšupējo un lejupējo pieeju un starp fundamentālajiem pētījumiem un lietišķo pētniecību. Šai sakarā Komiteja norāda uz atzinumu INT/571 un uzsver, ka patiesībā nav tādas pētniecības kā "zinātne zinātnei", bet gan "zinātne zinībām". Ekspertu grupas ziņojumā minētās trīs kategorijas vairāk attiecas uz jautājumu par to, vai jeb cik lielā mērā pētniecības rezultātā iegūtās jaunās zināšanas var automātiski tikt uzskatītas par noderīgām un izmantojamām problēmu risināšanā.

4.4.1 Komiteja turklāt norāda uz viedokli, ko tā paudusi atzinumā INT/545 saistībā ar izaugsmi veicinošiem un revolucionāriem jauninājumiem; saskaņā ar to revolucionāri un novatoriski jauninājumi pagātnē nav vai tikai retos gadījumos ir radušies jau pastāvošajās rūpniecības nozarēs, bet gan to ietekmē izveidojušās pilnīgi jaunas rūpniecības nozares un sektori.

4.4.2 Tāpēc Komiteja iesaka vēlreiz apsvērt minētās terminoloģijas lietojumu, neraugoties uz tās parocīgumu, lai nekādā gadījumā neradītu pamatu pārpratumiem, kuru dēļ varētu pieņemt kļūdainus lēmumus un nelietderīgi piešķirt līdzekļus.

Briselē, 2011. gada 4. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽¹⁾ OV C 48/112, 15.02.2011.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei – ES Pretterorisma politika: galvenie sasniegumi un nākotnes uzdevumi"

COM(2010) 386 galīgā redakcija

(2011/C 218/17)

Ziņotājs: **PÎRVULESCU kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2010. gada 20. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei – ES Pretterorisma politika: galvenie sasniegumi un nākotnes uzdevumi"

COM(2010) 386 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 24. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 471. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 4. un 5. maijā (2011. gada 5. maija sēdē), ar 167 balsīm par, 2 balsīm pret un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Ņemot vērā pašreizējās ekonomikas krīzes sekas, EESK aicina pievērst uzmanību tam, ka pieaug gan ideoloģisko, gan reliģisko apsvērumu izraisītā terorisma radikalizācijas draudi. Plānojot un īstenojot pretterorisma politiku, pamattiesību aizsardzībai ir jābūt galvenajam vērtēšanas kritērijam.

1.2 Tāpēc EESK uzskata, ka stratēģijā minētais novēršanas virziens ir jāpārskata un jāievieš papildu dimensija, kas attiecas uz vēl agrāku terorisma veidošanās posmu un ietver sadarbības veidošanu un savlaicīgu spriedzes novēršanu. Tas ir horizontāla rakstura jautājums, kas saistīts gan ar pretterorisma politiku, gan ar ES un dalībvalstu politiku tādās jomās kā jaunatne, kultūra, izglītība un politiskā un pilsoniskā līdzdalība.

1.3 EESK iesaka Eiropas Savienības un specializēto struktūru oficiālajos dokumentos lietot jēdzienu "terorisms, ko izraisa fanātisms, rasisms un ksenofobija", nevis "islāma terorisms".

1.4 EESK mudina visas ES iestādes un dalībvalstu valdības, veidojot pretterorisma politiku, izmantot kvalitatīvus un kvantitatīvus datus par attīstības tendencēm terorisma jomā. Terorisms izpaužas dažādi, tāpēc universāla stratēģija varētu būt neatbilstoša, dārga un neefektīva. Jāievēro arī proporcionalitātes princips, lai rīcība no izmaksu un ieguldīto pūļu viedokļa atbilstu tam, cik nopietni ir draudi.

1.5 EESK ierosina papildus četriem darbības virzieniem (novēršana, aizsardzība, vajāšana un reaģēšana) un horizontālajiem jautājumiem (pamattiesību ievērošana, starptautiskā sadarbība un partnerība ar trešām valstīm, finansējums) stratēģiskajos

dokumentos par terorisma apkarošanu Eiropas Savienībā terorismu klasificēt pēc tā motīviem un ietekmes (separātistu terorisms, kreiso ekstrēmistu vai anarhistu terorisms, labējo ekstrēmistu terorisms, terorisms, kura pamatā ir konkrēti konflikti, un terorisms, kura pamatā ir reliģiski motīvi). Minētā stratēģiskā struktūra palīdzētu pielāgot dalībvalstu valdību, ES iestāžu un citu ieinteresēto pušu pieeju un instrumentus atbilstoši problēmām, kas saistītas ar konkrēto terorisma veidu.

1.6 EESK iesaka ES radikalizācijas un vervēšanas apkarošanas stratēģijā un attiecīgajā rīcības plānā paredzēt konkrētus pasākumus, lai mazinātu nevienlīdzību un diskrimināciju, un būtu jāizmanto arī Eiropas Pamattiesību aģentūras veikums.

1.7 EESK aicina Komisiju un dalībvalstu valdības rūpīgi novērtēt drošības pasākumu ekonomisko ietekmi uz privāto uzņēmumu darbību. EESK norāda, ka dārgu tehnoloģiju izstrāde un sarežģītu procedūru ieviešana var negatīvi ietekmēt uzņēmēju un sabiedrības locekļu darbību.

1.8 EESK brīdina, ka nelikumīga vai neatbilstoša personas datu (dažkārt — konfidencialu datu) izmantošana, ja iestāžu pilnvaras ir ļoti plašas, var izraisīt diskrimināciju un naidīgu attieksmi pret konkrētām personām vai iedzīvotāju grupām.

1.9 Lai stiprinātu pretterorisma politikas uzticamību un pamattiesību ievērošanas nozīmīgumu, EESK iesaka Eiropas Komisijai atbildēt uz Eiropas Parlamenta lūgumu, kas iekļauts 2007. gada rezolūcijā par iespējamo CIP veikto Eiropas valstu izmantošanu, lai pārvadātu un nelikumīgi turētu apcietinājumā

gūstekņus, un kurā lūgts dalībvalstu līmenī izvērtēt pretterorisma tiesību aktus, kā arī citas procedūras, kas varētu veicināt šādas darbības.

1.10 EESK iesaka, lai valstīs, kurās pretterorisma politika varētu apdraudēt demokrātiju un pamattiesību ievērošanu, Eiropas Savienība stingrāk atbalstītu terorisma apkarošanas modeli, kas balstīts uz demokrātijas standartiem un procedūrām.

2. Ievads

2.1 Komisijas paziņojumā pēc Parlamenta pieprasījuma ir sniegta svarīgākās atziņas, kas gūtas pēc ES pašreizējās pretterorisma stratēģijas politiskā novērtējuma, un paziņojums ir būtisks sagatavošanās posms, lai izstrādātu plašāku iekšējās drošības stratēģiju.

2.2 Apzināties pagātnes sasniegumus un domāt par nākotnes uzdevumiem ir īpaši svarīgi pēc Lisabonas līguma stāšanās spēkā un jaunas daudzgadu programmas un rīcības plāna pieņemšanas brīvības, drošības un tiesiskuma jomā ("Stokholmas programma"). Tāpēc ir vajadzīgs šāds novērtējums. Komisijas paziņojuma pamatā izmantoti un papildināti "Stokholmas programmā" minētie pretterorisma pasākumi un iniciatīvas, kā arī "Stokholmas programmas" ⁽¹⁾ īstenošanas rīcības plāns ⁽²⁾, kurā iezīmēti ES turpmākie pasākumi.

2.3 ES Terorisma apkarošanas stratēģijā, kas pieņemta 2005. gadā ⁽³⁾ un joprojām ir pamatprincipu kopums ES rīcībai attiecīgajā jomā, noteikti četri darbības virzieni: novēršana, aizsardzība, vajāšana un reaģēšana. Arī Komisijas paziņojumā saglabāta šī struktūra. Katrā no četriem virzieniem ir uzsvērti galvenie sasniegumi un iezīmēti turpmākie uzdevumi.

2.4 EESK atzinīgi vērtē visaptverošo ES pretterorisma politikas novērtējumu, jo tas ir nozīmīgs solis, lai gūtu vispusīgu priekšstatu par terorisma draudiem un instrumentiem to novēršanai.

2.5 EESK prasa, lai pārskatītajā pretterorisma stratēģijā un jaunajā iekšējās drošības stratēģijā būtu noteikti arī mērķi un instrumenti, ar kuriem panākt līdzsvaru starp individuālās drošības prasībām un pamattiesību un pamatbrīvību aizsardzību. Šīs brīvības un tiesības, kas ir jebkuras tiesiskas valsts un jebkuras demokrātiskas sabiedrības stūrakmens, nekādā gadījumā nedrīkst apturēt vai ierobežot.

2.6 EESK jau ir publicējusi divus atzinumus, kuros analizēti konkrēti pretterorisma politikas jautājumi. Abos atzinumos

EESK pauž viedokli par novēršanu, īpaši par radikalizācijas apkarošanu. Tajos pausta arī Komitejas nostāja šajos vispārējos jautājumos. Pārskatot un pārformulējot iepriekš paustā viedokļa galvenos punktus, EESK vēlas palīdzēt pretterorisma politiku pielāgot jaunajām terorisma tendencēm.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Ekonomikas krīze ir ietekmējusi ne vien Eiropas valstu ekonomiku, bet arī sociālās, politiskās un kultūru attiecības Eiropā. Tā ir mazinājusi iedzīvotāju, sociālo grupu un politisko iestāžu solidaritāti. Minētajos apstākļos strauji izplatās aizdomīgums un neiecietība pret mazākumtautību kopienām, kas tāpēc jūtas apdraudētas un vēlas aizstāvēties.

3.2 EESK uzskata, ka ES pretterorisma politika ir sarežģīta joma, kurā jārikojas ļoti uzmanīgi, un drošība ir jāgarantē un tehnoloģijas un tiesību akti ir jāizstrādā, vienmēr nodrošinot arī pamattiesību ievērošanu.

3.3 Tā kā terorismam ir dažādi veidi un cēloņi, EESK ierosina papildināt ES pretterorisma politiku ar plašu politiskās sadarbības un integrācijas stratēģiju, kuras īstenošana padarītu teroristu darbību bezjēdzīgu. Debates par novēršanu liecina, ka pašlaik steidzami ir jāapspriež tādi mērķi kā sociālā integrācija, nabadzības apkarošana, vīriešu un sieviešu līdztiesība un nodarbinātības kvalitātes uzlabošana, īpaši saistībā ar stratēģijas "Eiropa 2020" sociālo dimensiju.

3.4 Eiropas Policijas biroja pēdējā ziņojumā sniegta informācija par terorisma attīstības tendencēm Eiropas Savienībā ⁽⁴⁾. Neizdevušos, izjaukto un īstenoto terora aktu skaits 2009. gadā ir mazinājies. Salīdzinājumā ar 2007. gadu to ir uz pusi mazāk, un tas ļauj nēpārprotami secināt, ka stāvoklis uzlabojas.

3.5 Mainījies ir ne vien terorisma ietekme, bet arī struktūra. Izplatītākais terorisma veids 2009. gadā bija separātistu terora akti (257), pēc tam — kreiso ekstrēmistu vai anarhistu (40), labējo ekstrēmistu (4) vai ar konkrētiem konfliktiem saistīti terora akti (2). Jānorāda, ka islāma terorisms, ko sabiedrība uzskata par visizplatītāko un bīstamāko terora veidu, faktiski sastopams visretāk; 2009. gadā notika tikai viens ar islāmu saistīts terora akts (Itālijā).

3.6 EESK pauž nožēlu, ka teroristu darbība izraisījusi cilvēku bojāeju un nodarījusi materiālos postījumus. Terora aktu skaita mazināšanās liecina par to, ka pārdomāti un saprātīgi apvienojot stratēģijas un pasākumus, šo parādību var ierobežot. Terorisms ir jāapkaro ar īpašiem pasākumiem, ievērojot apstākļus attiecīgajā teritorijā, terorisma motīvus, tā veidus un cēloņus.

⁽¹⁾ OV C 115, 4.05.2010., 1. lpp.

⁽²⁾ COM(2010) 171 galīgā redakcija, 2010. gada 20. aprīlis.

⁽³⁾ Dokuments Nr. 14469/4/05, 2005. gada 30. novembris.

⁽⁴⁾ Eiropas Policijas biroja 2010. gada ziņojums par terorismu un tā attīstības tendencēm Eiropas Savienībā ir pieejams tīmekļa vietnē http://www.europol.europa.eu/publications/EU_Terrorism_Situation_and_Trend_Report_TE-SAT/Tesat2010.pdf.

3.7 Sabiedrības priekšstats par terorismu stipri atšķiras no reālā stāvokļa, tāpēc EESK mudina dalībvalstu valdības un ES iestādes izglītēt iedzīvotājus par terorisma cēloņiem, mērogu un ietekmi. EESK norāda uz risku, ko rada neprecīza un nepilnīga informācija par terorismu, un to, ka terorisma draudi var kļūt par ieganstu neiecietībai un diskriminācijai un palielināt sociālo atstumtību. Tā kā terorisma mērķis ir radīt bailes, terorisma draudu pārspīlēšana varētu būt izdevīga iespējamajiem terora aktu veicējiem. Turklāt ir jānovērš "terorisma tirgus", par kuru īpaši interesējas dažādi uzņēmumi un iestādes, kas darbojas terorisma draudu apkarošanas jomā.

3.8 Ar terorismu saistītās kriminālvajāšanas un sodīšanas jomā ir vērojamas nozīmīgas kopsakarības. Lielākā daļa arestu veikti, pamatojoties uz to, ka aizdomās turamie ir teroristisku organizāciju locekļi, nevis pamatojoties uz viņu tiešu līdzdalību terora aktu gatavošanā vai īstenošanā. Tas liecina, ka dalībvalstu pārvaldes iestādes spēj veiksmīgi novērst terora aktu plānošanu un veikšanu.

3.9 Minētajā jomā tehnoloģijas, īpaši tās, kas paredzētas novērošanai un datu vākšanai un uzglabāšanai, ir jāizstrādā un jāizmanto, ievērojot proporcionalitātes principu, proti, draudu pakāpi. Īstenojot pretterorisma politiku, nedrīkst ielauzties cilvēku privātajā dzīvē. Pretējā gadījumā vispārējā nedrošības sajūta nemazināsies, bet tikai palielināsies, un tas varētu iedragāt sabiedrības uzticēšanos dalībvalstu valdību un ES iestāžu rīcībai.

3.10 EESK uzskata, ka Eiropas pilsoniskajai sabiedrībai ir ievērojama nozīme terorisma draudu ierobežošanā. Lai gan vērtību, organizatoriskajā un izvēlēto darbības līdzekļu ziņā pilsoniskā sabiedrība ir ļoti daudzveidīga, tā ir jāiesaista visās pretterorisma politikas dimensijās, tostarp novēršanas posmā. Pilsoniskā sabiedrība varētu palīdzēt veidot arī saziņas, sadarbības un solidaritātes modeļus, kas darbotos vēl pirms novēršanas, proti, posmā, kad attiecīgās personas jau ir gatavas veikt teroristiskas darbības⁽⁵⁾. Pēc Komitejas domām, terorismu visefektīvāk var apkarot, vērsoties pret tā cēloņiem, nevis sekām.

3.11 EESK uzskata, ka pilsoniskā sabiedrība Eiropā var kļūt par saikni starp plašāko sabiedrību, valsts un vietējā līmeņa pārvaldi un kopienām un grupām, kas varētu atbalstīt teroristiskās darbības. Papildus valsts līmeņa pasākumiem pilsoniskajai

sabiedrībai var būt īpaša nozīme mērķtiecīgu instrumentu un programmu izmantošanā, piemēram, starpniecības un izglītības jomā.

4. Īpašas piezīmes

Galvenie ES sasniegumi un nākotnes uzdevumi

4.1 Novēršana

4.1.1 EESK atzinīgi vērtē nesenās pārmaiņas, proti, atziņu, ka politikā vairāk pūļu jāvelta novēršanai. "Stokholmas programma" paredz turpmākos piecus gadus pastiprināt minēto stratēģijas virzienu, īpaši aspektus, kas saistīti ar pētniecību drošības jomā, politiku un sociālo jomu. Komiteja atzinīgi vērtē arī to, ka īpaša uzmanība pievērsta tam, kā teroristi izmanto internetu saziņai, līdzekļu vākšanai, apmācībai, vervēšanai un propagandai. Tomēr saziņas uzraudzība nedrīkst kļūt par instrumentu, ar ko iejaukties plašākas sabiedrības privātajā dzīvē.

4.1.2 EESK jau paudusi atbalstu ierosmei izstrādāt īpašu ES stratēģiju radikalizācijas un vervēšanas apkarošanai⁽⁶⁾. Stratēģijai ir trīs pamatu uzdevumi: izjaukt to tīklu un personu darbību, kas ievilina cilvēkus terorismā; gādāt par to, lai plaši pieņemtie uzskati valdītu pār ekstrēmisma balsi, un veicināt demokrātiju, drošību, taisnīgumu un iespējas visiem. Komiteja ar interesi gaida stratēģijas īstenošanas starpposma novērtējumu un vēlas palīdzēt veikt stratēģijā izmaiņas atbilstoši novērtējuma rezultātiem. EESK tomēr norāda, ka jaunākajā pretterorisma rīcības plānā nav paredzēti pasākumi, lai novērstu nevienlīdzību un diskrimināciju, kur tās pastāv, un vajadzības gadījumā veicinātu ilgtermiņa integrāciju⁽⁷⁾.

4.1.3 Lai arī lielākas uzmanības veltīšana novēršanai ir vērtējama atzinīgi, tā nelikvidē terorisma cēloņus. Komiteja iepriekš norādījusi, ka "daudzus terorisma gadījumus iespējams izskaidrot kā plaša mēroga nevienlīdzības radītās atstumtības, radikalizācijas, diskriminācijas (sociālās, politiskās un ekonomiskās) un teroristu vervēšanas rezultātu"⁽⁸⁾. Tāpēc Komiteja ierosina pastiprināt dialogu, kura mērķis ir sagatavot politiskus risinājumus, kas ļautu novērst terorisma izplatību. Apsverot šos risinājumus, vēlreiz jāanalizē politiskie, institucionālie, sociālie un ekonomiskie apstākļi dalībvalstīs un jācenšas efektīvi un mierīgiem līdzekļiem mazināt vēsturiski izveidojušos spriedzi.

⁽⁵⁾ OV C 128, 18.05.2010., 80. lpp.

⁽⁶⁾ ES radikalizācijas un vervēšanas apkarošanas stratēģija tika pārskatīta 2008. gada novembrī (CS/2008/15175).

⁽⁷⁾ Eiropas Savienības Padome, "ES Rīcības plāns terorisma apkarošanai", 2011. gada 17. janvāris.

⁽⁸⁾ OV C 211, 19.08.2008., 61. lpp.

4.1.4 EESK atzinīgi vērtē to, ka Eiropas Komisija 2008. gadā izveidoja Eiropas radikalizācijas ekspertu tīklu, un uzskata, ka, iestāžu līmenī pievēršot uzmanību attiecīgās sabiedrības īpašajām iezīmēm un terora aktu veidiem, varētu pilnveidot ES un dalībvalstu politiku šajā jomā.

4.1.5 Eiropas Savienībā īstenoto terora aktu cēlonis visbiežāk ir vēsturiski veidojies separātisms, tāpēc EESK uzskata, ka Eiropas līmeņa debatēs ir vairāk jāiesaista Reģionu komiteja — ES struktūra, kura apvieno vietējo un reģionālo pašvaldību pārstāvjus un ar kuru EESK ļoti vēlas veidot dialogu.

4.1.6 EESK atzinīgi vērtē Komisijas nodomu publicēt paziņojumu par dalībvalstu paraugpraksi ar terorismu saistītas radikalizācijas un vervēšanas apkarošanā. Komiteja iesaka Komisijai šajā gaidāmajā paziņojumā ņemt vērā secinājumus un ieteikumus, ko EESK iekļāvusi atzinumā par tematu “ES loma Ziemeļīrijas miera procesā”⁽⁹⁾. Paraugprakses piemēru apzināšana palīdzēs iesaistītajām personām labāk izprast dažādos terorisma veidus, kas atšķiras pēc to motīviem un ietekmes. Tas būtu solis ceļā uz to, lai izstrādātu katrai dalībvalstij un dažādiem terorisma veidiem atbilstošu stratēģiju.

4.2 Aizsardzība

4.2.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas, dalībvalstu, pētniecības aprindu un privātā sektora centienus aizsargāt iedzīvotājus un infrastruktūru. Tas ir sarežģītākais stratēģijas virziens, kas saistīts ar vislielākajām izmaksām un aptver tādas darbības kā draudu novērtējums ES mērogā, piegādes ķēdes aizsardzība, svarīgāko infrastruktūras objektu aizsardzība, transporta drošība un robežkontrole, kā arī ar drošību saistītā pētniecība. Tomēr izstrādātajām aizsardzības sistēmām ir jāatbilst draudu līmenim un konkrētiem terorisma veidiem.

4.2.2 Viena no svarīgākajām jomām ir transporta drošība dalībvalstīs. Iekšējā tirgus pamatā ir brīva preču, kapitāla un pakalpojumu aprīte un cilvēku pārvietošanās brīvība. Eiropas iedzīvotāju mobilitātei ES dalībvalstīs un pāri to robežām ir liela nozīme Eiropas valstu ekonomikā un iedzīvotāju dzīvē. Mobilitāte veicina savstarpēju sapratni, saziņu un iecietību. Komiteja uzskata, ka ES iestādēm un dalībvalstu valdībām ir jāvelta liela uzmanība visiem transporta drošības aspektiem.

4.2.3 EESK norāda, ka ar drošību saistītajā pētniecībā iesaistītās personas ir ieguldījušas lielas pūles, lai izstrādātu

tehnoloģijas iedzīvotāju un infrastruktūras aizsardzībai. Tomēr pētniecībā iesaistītajiem ir atbildīgi jāizturas pret minēto tehnoloģiju ietekmi uz cilvēku privāto dzīvi un jānovērš iespēja tehnoloģijas izmantot ļaunprātīgi vai cilvēka cieņu un tiesības aizskarošā veidā.

4.2.4 EESK atzinīgi vērtē sadarbību ar privāto sektoru, tostarp sadarbību ar informācijas un komunikācijas tehnoloģiju un ķīmijas rūpniecības uzņēmumiem, lai apkarotu terorismu. Pozitīvi jāvērtē arī privāto transporta uzņēmumu gatavība veikt stingrākus drošības pasākumus, kas varētu radīt zaudējumus. Tāpēc EESK mudina Komisiju un dalībvalstu valdības rūpīgi novērtēt drošības pasākumu ekonomisko ietekmi uz privāto pārvadātāju uzņēmējdarbību. EESK norāda, ka dārgu tehnoloģiju izstrāde un sarežģītu procedūru ieviešana var negatīvi ietekmēt uzņēmēju un sabiedrības locekļu darbību.

4.2.5 Eiropā daudzus ar pasažieru pārvadājumu drošību saistītus pasākumus īsteno sadarbībā ar privātā sektora pārstāvjiem, tāpēc tie ir atbilstoši jāapmāca un jāinformē, lai drošības procedūras neapdraudētu pasažieru drošību vai cieņu.

4.3 Vajāšana

4.3.1 EESK atzinīgi vērtē jaunākās norises šajā stratēģijas virzienā, kas paredz tādu pasākumus kā informācijas vākšana un analīze, teroristu pārvietošanās un darbības traucēšana, policijas un tiesu iestāžu sadarbība un terorisma finansēšanas nepieļaušana. Īstenojot šo stratēģijas virzienu, visas iesaistītās personas var paust viedokli par to, kādi risinājumi būtu jāizstrādā, lai apkarotu dažādus terorisma veidus.

4.3.2 Pēc EESK domām, lai veiksmīgi apkarotu terorismu, liela nozīme ir arī divpusējai dalībvalstu iestāžu sadarbībai, kā arī sadarbībai starp dalībvalstu iestādēm un Eiropas specializētajām aģentūrām. Jāraugās arī, lai jautājumus par privātas informācijas vākšanu un uzglabāšanu risinātu ar pienācīgu rūpību. Rīkojoties terorisma apkarošanas jomā, pastāvīgi jāpatur prātā, ka jāaizsargā tiesības uz privāto dzīvi. Kā norādījis Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītājs, nelikumīga vai neatbilstoša personas datu (dažkārt — konfidencialu datu) izmantošana, ja iestāžu pilnvaras ir ļoti plašas, var izraisīt diskrimināciju un naidīgu attieksmi pret konkrētām personām vai iedzīvotāju grupām⁽¹⁰⁾.

⁽⁹⁾ EESK 2008. gada 23. oktobra atzinums par tematu “ES loma Ziemeļīrijas miera procesā”, OV C 100, 30.04.2009., 100. lpp.

⁽¹⁰⁾ Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītāja atzinums par Komisijas paziņojumu par ES pretterorisma politiku “Pretterorisma politika un datu aizsardzība”, Giovanni Buttarelli kga uzstāšanās EESK rīkotajā uzklaušanās sēdē 2011. gada 9. februārī.

4.3.3 Svarīgs pretterorisma politikas elements ir terorisma finansēšanas ierobežošana. EESK atzinīgi vērtē to, ka ir pārskatīti ES tiesību akti, kas nosaka kārtību ar terorismu saistīto personu un grupu iekļaušanai īpašos sarakstos, un veikti grozījumi, lai nodrošinātu minēto tiesību aktu atbilstību pamattiesībām. EESK uzskata, ka kārtībai, kā personām piemēro sankcijas, piemēram, iesaldējot to līdzekļus, jābūt atbilstoši, skaidrai un pārredzamai. Aizdomās turētajiem ir jādod iespēja aizstāvēties un apstrīdēt varas iestāžu lēmumus.

4.3.4 Komiteja piekrīt, ka pārredzamībai, labai pārvaldībai un atbildībai ir svarīga nozīme NVO darbā. Fakultatīvas procedūras Eiropas līmenī varētu būt lietderīgas, bet, tās īstenojot, nevajadzētu ieviest virkni jaunu noteikumu, kas radītu reglamentējošus vai finansiālus šķēršļus un būtu pretrunā dalībvalstu tiesību aktiem, kā arī varētu mazināt NVO vai sabiedrības gatavību atbalstīt tos, kuriem tie vēlas palīdzēt. Komiteja ir gatava iesaistīties risinājumu meklēšanā, lai izstrādātu kopēju stratēģiju pretterorisma politikas jomā un lai atbalstītu iedzīvotāju tiesības un vēlmi veidot neatkarīgas apvienības — pamatbrīvību, kas ir jāievēro.

4.4 Reaģēšana

4.4.1 EESK atzinīgi vērtē nesenās tendences šajā stratēģijas virzienā, kas ietver civilās reaģēšanas jaudas stiprināšanu teroristu uzbrukuma seku mazināšanai, ātrās reaģēšanas sistēmas, krīzes pārvaldību kopumā un palīdzību terorisma upuriem. Komiteja uzskata, ka dalībvalstīm ir jāstiprina to reaģēšanas spēja, lai efektīvi aizsargātu personu dzīvību un drošību krīzes situācijās.

4.4.2 EESK atzinīgi vērtē centienus ierobežot piekļuvi ķīmiskām, bioloģiskām un radioloģiskām vielām / kodolmateriāliem (CBRN), ko varētu izmantot terorisma mērķiem. ES ķīmiskās, bioloģiskās, radioaktīvās un kodoldrošības rīcības plāns ietver 130 konkrētus pasākumus ar CBRN saistītu uzbrukumu novēršanai, atklāšanai un reaģēšanai uz tiem, un minētā plāna īstenošana ir jānosaka par prioritāti, tomēr jāņem vērā arī ierosināto pasākumu iespējamā ietekme uz attiecīgo nozari. Jāveic plaša apspriešanās ar nozares pārstāvjiem.

4.4.3 EESK atzinīgi vērtē arī Komisijas centienus palīdzēt terora aktu upuriem, piešķirot aptuveni 5 miljonus *euro* upuru atbalstam un finansējot Terorisma upuru apvienību tīklu. Komiteja vēlētos, lai minēto atbalstu piešķirtu arī turpmāk un palielinātu.

Horizontālie jautājumi

4.5 Pamattiesību ievērošana

4.5.1 EESK ir gandarīta, ka pamattiesību ievērošana (horizontāls aspekts) ir noteikta par vienu no prioritātēm. Tomēr nepietiek, ja vienīgi Komisija apņemas rūpēties par pamattiesību

aizsardzību; līdzīga apņemšanās ir jāpauž arī dalībvalstu valdībām. Lai pamattiesības aizsargātu, instrumenti ir ne tikai jāizveido un jāizstrādā, bet arī jālieto.

4.5.2 No juridiskā viedokļa Eiropā ir stabila cilvēktiesību aizsardzības sistēma, un šī realitāte būtu vairāk jāatspoguļo Komisijas paziņojumos un darbībās. Ir svarīgi, lai valstu valdības apliecinātu lielāku apņemšanos izmantot šim mērķim paredzētos instrumentus. Politiskajā līmenī pieņemtie lēmumi ir jāīsteno darbībā. Gadījumiem, kad dalībvalstu teritorijā pieļauta vai organizēta spīdzināšana, ir jāpiemēro sankcijas un tie pilnībā jāizskauž. Ir jāievēro neizdošanas princips. Par diskriminējošām darbībām, kas skaidri noteiktas starptautiskajā, Eiropas un valstu likumdošanā un par kurām paredzētas sankcijas, ir jāuzsāk tiesvedība un tās jāizskauž.

4.5.3 EESK ierosina Komisijai apzināt mehānismus, kas pretterorisma politikas ietvaros ļauj visstraujāk nodrošināt atgriezenisko saiti un pieņemt lēmumus saistībā ar pamattiesību aizsardzību. Tāpēc varētu vairāk iesaistīt Eiropas pilsonisko sabiedrību, jo tās mērķis ir gādāt par Eiropas iedzīvotāju tiesību un brīvību aizsardzību.

4.6 Starptautiskā sadarbība un sadarbība ar trešām valstīm

4.6.1 Terorismam, it īpaši tam, kura pamatā ir reliģiski motīvi, ir ievērojama starptautiskā dimensija. Eiropas Savienībai vajadzētu sadarboties ar citām valstīm, lai palīdzētu ierobežot terorisma draudus, neraugoties uz to, ka ES, kā iepriekš minēts, vairs nav to teritoriju vidū, kas primāri pakļautas terora draudiem.

4.6.2 Attiecībās ar trešām valstīm Eiropas Savienībai vajadzētu veicināt demokrātijas principu ievērošanu pretterorisma procedūrās un noteikumos. Eiropas Savienībai ir vairākas sistēmas, kas ļauj nodrošināt un veicināt cilvēktiesību pienācīgu ievērošanu. Vairākās valstīs, kas nav ES dalībvalstis, ir risks, ka pretterorisma politika var mainīt virzību un ietekmēt demokrātiju un pamattiesību aizsardzību.

4.7 Finansējums

4.7.1 EESK atbalsta programmu "Drošība un brīvību garantēšana", kurā iekļauta īpaša programma "Terorisma novēršana, gatavība teroristu uzbrukumiem un to seku pārvarēšana". Katram no četriem stratēģijā noteiktajiem darbības virzieniem (novēršana, aizsardzība, vajāšana, reaģēšana) paredzētie izdevumi ir jālīdzsvaro, un politiskajām saistībām veicināt novēršanu jāpiešķir atbilstīgi budžeta resursi. Īpaša uzmanība jāvelta publiskā un privātā sektora attiecībām terorisma draudu apkarošanas jomā. EESK ar interesi gaida minētās programmas starpposma novērtējumu; Komiteja cer, ka programmas līdzekļi bijuši viegli pieejami un ka to izmantošana ir sniegusi cerētos rezultātus.

5. Nākotnes perspektīvas

5.1 Lisabonas līguma stāšanās spēkā paver iespējas ciešākai dalībvalstu sadarbībai, tostarp arī pretterorisma politikā. Ar Lisabonas līgumu Eiropas Savienībai piešķirtas lielākas pilnvaras cilvēktiesību jomā. Tādējādi ir iespējams izstrādāt pretterorisma politiku, kurā paredzēts, ka katrā tās posmā, tostarp īstenošanas posmā, tiek piemēroti visprogresīvākie standarti un procedūras cilvēktiesību jomā. EESK uzskata, ka pretterorisma politika ir jāpielāgo pašreizējām terorisma tendencēm ar īpašu uzsvāri uz novēršanas pasākumiem; plašākā izpratnē tas nozīmētu tieši risināt sociālās, politiskās un ekonomiskās problēmas, kas izraisa terorismu.

Briselē, 2011. gada 5. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par trešo valstu valstspiederīgo iecelšanas un uzturēšanās nosacījumiem sezonas nodarbinātības nolūkos”

COM(2010) 379 galīgā redakcija – 2010/0210 (COD)

(2011/C 218/18)

Ziņotāja: **Christa SCHWENG**

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 304. pantu 2010. gada 29. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par trešo valstu valstspiederīgo iecelšanas un uzturēšanās nosacījumiem sezonas nodarbinātības nolūkos”

COM(2010) 379 galīgā redakcija – 2010/0210 (COD).

Par dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2011. gada 24. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 471. plenarajā sesijā, kas notika 2011. gada 4. un 5. maijā (2011. gada 4. maija sēdē), ar 165 balsīm par, 3 balsīm pret un 9 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Komiteja atzinīgi vērtē direktīvas priekšlikumu, jo tas ir viens no Eiropas līmeņa centieniem radīt visaptverošu pieeju legālajai imigrācijai. Ierosinātā direktīva var palīdzēt segt palielināto pieprasījumu pēc darbaspēka konkrētās sezonās — pieprasījums, ko nespēj apmierināt valstī esošais darbaspēks. Minētais priekšlikums vienlaikus dod arī būtisku ieguldījumu nelegālās imigrācijas apkarošanā.

1.2. Komiteja īpaši atzinīgi vērtē vienkāršoto un paātrināto uzņemšanas procedūru, jo sezonas darbs nozīmē darbu uz noteiktu laiku un uzņēmumi tieši šajā laika posmā saskaras ar darbaspēka trūkumu.

1.3. Komiteja atbalsta arī to, ka darba tirgus pārbaudes veikšana ir atstāta dalībvalstu ziņā. Šai sakarā Komiteja iesaka iesaistīt sociālos partnerus visos pasākumos, kas attiecas uz trešo valstu valstspiederīgo uzņemšanu sezonas darba nolūkos.

1.4. Komiteja aicina Padomi, Komisiju un Eiropas Parlamentu vēlreiz apsvērt maksimālā uzturēšanās ilguma nosacījumus, jo seši mēneši viena kalendārā gada laikā neatbilst uzņēmumu vajadzībām, piemēram, valstīs, kurās ir divas darba sezonas. Tādēļ Komiteja ierosina nodrošināt, ka pamatotos gadījumos ir iespēja ciešā sadarbībā ar sociālajiem partneriem dalībvalstīs noteikt izņēmuma gadījumus attiecībā uz maksimālo uzturēšanās ilgumu. Tajā pašā laikā jānodrošina, ka nav iespējams izvairīties ne no sezonālās nodarbinātības aspekta darba līgumā, ne no attiecīgas kontroles.

1.5. Komiteja aicina direktīvā iekļaut skaidrus noteikumus par to, kurās nozarēs ir atļauta sezonāla nodarbinātība. Jābūt iespējai ciešā sadarbībā ar sociālajiem partneriem dalībvalstu līmenī noteikt izņēmuma gadījumus.

1.6. Komiteja norāda uz to, ka sezonas darbinieki gūst laikā ierobežotu pieeju attiecīgās dalībvalsts darba tirgum. Tāpēc saskaņā ar *lex loci laboris* principu (princips, ka piemēro tās valsts tiesisko regulējumu, kurā darba ņēmējs ir nodarbināts) sezonas darbinieku darba tiesības ir pielīdzināmas attiecīgajām uzņēmējas valsts darba ņēmēju tiesībām neatkarīgi no tā, vai minētās tiesības ir noteiktas likumos, vispārēji piemērojamos koplīgumos vai reģionālos koplīgumos. Savukārt vienlīdzīgas attieksmes ievērošana sociālās drošības jomā ir atkarīga no tā, vai ir parakstīti divpusēji nolīgumi.

2. Ievads un direktīvas priekšlikuma kopsavilkums

2.1. Paziņojumā “Legālās migrācijas politikas plāns” ⁽¹⁾ Komisija paredzēja no 2007. gada līdz 2009. gadam pieņemt piecus tiesību aktu priekšlikumus par darbaspēka imigrāciju, tostarp priekšlikumu direktīvai par sezonas darbinieku iecelšanas un uzturēšanās nosacījumiem. Stokholmas programmā, ko Padome pieņēma 2009. gada 10. un 11. decembrī, tika apstiprināta Komisijas un Padomes apņemšanās īstenot Legālās migrācijas politikas plānu.

2.2. Komisija iepazīstināja ar priekšlikumu ⁽²⁾ 2010. gada 13. jūlijā un to pamatoja tādējādi, ka dalībvalstīm nepieciešams sezonālais darbaspēks, ņemot vērā, ka šāda darba veikšanai ir pieejams arvien mazāks skaits ES darba ņēmēju. Neraugoties uz augošo pieprasījumu pēc kvalificēta darbaspēka Eiropas Savienībā, tradicionālajās nozarēs strukturālu iemeslu dēļ arī turpmāk būs nepieciešams arvien lielāks skaits mazkvalificētu darba ņēmēju. Komisija turklāt norāda, ka pieredze liecina par to, ka sezonas darbinieki no atsevišķām trešām valstīm tiek ekspluatēti un viņu darba apstākļi neatbilst attiecīgajām prasībām un tādēļ var apdraudēt šo darba ņēmēju veselību un drošību.

2.3. Konsultācijas, kas tika rīkotas, lai sagatavotu direktīvas priekšlikumu, skaidri parādīja, ka ir nepieciešami vienoti ES

⁽¹⁾ COM(2005) 669 galīgā redakcija.

⁽²⁾ COM(2010) 379 galīgā redakcija.

līmeņa noteikumi par uzņemšanas nosacījumiem attiecībā uz atsevišķām svarīgākajām ekonomisko migrantu kategorijām (it sevišķi augsti kvalificēti darba ņēmēji, kas pārcelti darbā uzņēmuma ietvaros, un sezonas darbinieki). Šiem uzņemšanas nosacījumiem jābūt pēc iespējas vienkāršākiem, nebirokrātiskiem un elastīgiem.

2.4. Komisijas priekšlikumā paredzēta vienkāršota procedūra sezonas darbinieku uzņemšanai no trešām valstīm atbilstīgi kopīgām definīcijām un kritērijiem. Izpildot konkrētus nosacījumus, sezonas darbinieki saņem vienotu darba un uzturēšanās atļauju, kas viņiem piešķir tiesības viena kalendārā gada laikā attiecīgajā valstī uzturēties sešus mēnešus. Dalībvalstis ir tiesīgas sezonas darbiniekiem paredzēt daudzkārtēju atļauju, kuras maksimālais derīguma termiņš ir trīs gadi, vai vienkāršotu atkārtotas ieceļošanas procedūru sezonās, kas seko viena otrai. Darba nosacījumi sezonas darbiniekiem ir skaidri noteikti un paredz, ka sezonas darba ņēmēju statuss attiecībā uz konkrētām tiesībām ir pielīdzināms uzņēmējas valsts darba ņēmēju statusam.

3. Vispārīgi apsvērumi

3.1. Saskaņā ar Komisijas ietekmes novērtējumu sezonas darbinieku skaits no trešām valstīm dažādās ES valstīs ir ļoti atšķirīgs, piemēram, Ungārijā sezonas darba atļauju ir saņēmuši 919 cilvēki, Francijā — vairāk nekā 3 860, Zviedrijā — 7 552 un Spānijā — 24 838 (visi dati attiecas uz 2008. gadu). Daudzās dalībvalstīs sezonas darbinieki veic darbu, kam nav nepieciešama augsta kvalifikācija, piemēram, lauksaimniecībā (60 % sezonas darbinieku Itālijā un 20 % sezonas darbinieku Grieķijā) un tūrisma nozarē (Spānijā 13 % no visām 2003. gadā izsniegtajām darba atļaujām attiecās uz darbu viesnīcu un ēdināšanas nozarē). Atsevišķi Austrijas reģioni ir atkarīgi no sezonas darbaspēka, tāpēc 2008./2009. gada ziemas sezonai tika noteikta 8 000 sezonas darbinieku kvota.

3.2. Komiteja jau vairākos iepriekšējos atzinumos ir aplūkojusi jautājumu par vienotu uzņemšanas nosacījumu noteikšanu trešo valstu valstspiederīgajiem. Konsultācijās par Zaļo grāmatu par ekonomiska rakstura migrāciju⁽³⁾ Komiteja atbalstīja īpašu noteikumu paredzēšanu sezonas darbiniekiem un aicināja noteikt par pienākumu arī darba līguma slēgšanu.

3.3. Komisija par tiesisko pamatu ir izvēlējusies 79. panta 2. punkta a) un b) apakšpunktu. Komiteja uzskata, ka direktīvas priekšlikumu būtu iespējams papildus balstīt arī uz 153. pantu, jo ar to tiek regulēti arī darba un nodarbinātības nosacījumi. Tādā gadījumā būtu bijis jāapspriežas ar sociālajiem partneriem. Taču Komiteja arī apzinās, ka saskaņā ar Eiropas Kopienas Tiesas pastāvīgo judikatūru direktīvas priekšlikums, kurā izvirzīti divi mērķi, no kuriem viens ir galvenais vai svarīgākais, jābalsta uz to tiesisko pamatu, kas atbilst galvenajam vai svarīgākajam mērķim.

3.4. Visā ES teritorijā vienota procedūra uzturēšanās un darba atļauju izsniegšanai trešo valstu valstspiederīgajiem sezonas nodarbinātības nolūkos dotu būtisku ieguldījumu, lai

nodrošinātu, ka konkrētos gadalaikos pastāvošajam paaugstinātajam pieprasījumam pēc darbaspēka būtu arī atbilstošs piedāvājums. Uzņēmumiem šobrīd un arī turpmāk būs vajadzīgi gan mazkvalificēti, gan augstāk kvalificēti darba ņēmēji. Lai arī bezdarba līmenis krīzes dēļ ir paaugstinājies, dažās valstīs, nozarēs un profesijās ir pārāk maz darba ņēmēju no ES, lai segtu sezonas pieprasījumu.

3.5. Komiteja atgādina, ka uz ES darba ņēmējiem neatkarīgi no tā, vai viņi ārpus savas valsts ir nodarbināti kā mobilie vai sezonas darbinieki, attiecas gan Eiropas Savienības, gan uzņēmējas valsts tiesības. Direktīva par trešo valstu valstspiederīgo ieceļošanas un uzturēšanās nosacījumiem sezonas nodarbinātības nolūkos nedrīkst radīt īpašu darba ņēmēju kategoriju. Pilnībā jāpiemēro tās valsts darba tiesības, kurā sezonas darbs tiek veikts.

3.6. Komiteja piekrīt uzskatam, ka visā ES teritorijā vienota procedūra arī palīdzētu legāli nodarbināt sezonas darbiniekus un novērst darbinieku ekspluatāciju, kas notiek atsevišķos reģionos. Šai sakarā jāņem vērā arī tā dēvētā Sankciju direktīva 2009/52⁽⁴⁾, ar kuru darba devējiem uzlikts pienākums pārbaudīt, vai darba ņēmēja uzturēšanās ir likumīga, un kura paredz sankcijas, ja minētais netiek ievērots. Nelegālu palikšanu valstī pēc tam, kad sezonas darbiniekam no trešās valsts ir beidzies uzturēšanās atļaujas termiņš, kavē tā dēvētā Atgriešanas direktīva 2008/115, kura paredz taisnīgu un pārredzamu procedūru, ar ko izbeidz trešo valstu valstspiederīgo nelegālu uzturēšanos valstī un priekšroku dod brīvprātīgai izceļošanai, nevis piespiedu atgriešanai.

3.7. Septiņu valstu parlamenti⁽⁵⁾ ir padziļināti pārbaudījuši izskatāmā direktīvas priekšlikuma atbilstību subsidiaritātes un proporcionalitātes principam, un ir paustas kritiskas piezīmes par uzturēšanās tiesību ilgumu un izmitināšanas jautājumu.

3.8. Lai ņemtu vērā valstu parlamentu paustās bažas par subsidiaritātes principa ievērošanu, Komiteja ierosina uzturēšanās ilgumu noteikt valstu līmenī atkarībā no konkrētās valsts īpatnībām. Tādējādi arī līdzšinējie noteikumi varētu palikt spēkā dalībvalstīs, kurās paaugstināts pieprasījums pēc sezonas darbiniekiem ir gan ziemas, gan arī vasaras sezonā.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Komiteja norāda, ka jēdzieniem “sezonas darbinieki” un “no gadalaiku maiņas atkarīgas darbības” izvēlētas definīcijas pieļauj plašas interpretācijas iespējas un tādējādi dalībvalstis pašas var noteikt, kuras nozares kvalificējas kā sezonālas. Tas zināmā mērā ir pretrunā ar 10. apsvērumu, kurā skaidri norādīts, ka darbības, kas atkarīgas no gadalaiku maiņas, ir raksturīgas, piemēram, lauksaimniecības nozarei sēšanas un ražas novākšanas periodā vai tūrisma nozarei atvaļinājumu periodā. Tāpēc direktīvā jāiekļauj skaidri noteikumi, lai definētu nozares, kurās ir atļauta sezonāla nodarbinātība. Jābūt iespējai ciešā sadarbībā ar sociālajiem partneriem dalībvalstu līmenī noteikt izņēmuma gadījumus.

⁽³⁾ OV C 286/20, 17.11.2005.

⁽⁴⁾ Direktīva 2009/52, OV L 168/2009, 24. lpp., 30.06.2009.

⁽⁵⁾ http://www.ipex.eu/ipex/cms/home/Documents/dossier_COD20100210.

4.2. Norāde, ka no gadalaiku maiņas atkarīgām darbībām nepieciešams ievērojami lielāks darbinieku skaits nekā ikdienas darba veikšanai, rada dažādas interpretācijas iespējas un tādējādi arī raisa juridisku nenoteiktību. Komiteja uzskata, ka tekstā būtu jāizmanto formulējums "lielāks" darbaspēka pieprasījums. To, vai šāds "(ievērojami) lielāks" pieprasījums pēc darbaspēka praksē patiešām pastāv, būtu jānosaka attiecīgajai iestādei kopā ar valstu sociālajiem partneriem.

4.3. Komiteja īpaši atzinīgi vērtē nosacījumu, kas paredz, ka vienotu sezonas darba atļauju izsniedz vienīgi, ja tiek uzrādīts derīgs darba līgums uz noteiktu laiku vai saistošs darba piedāvājums un norādīts atalgojums un darba laiks. Tādējādi iestāde, kas izsniedz uzturēšanās atļauju, var pārbaudīt līgumisko pamatu, uz kuru balstoties tiek nodarbināti trešo valstu valstspiederīgie. Vienlaikus šādā veidā tiek arī nodrošināta attiecīgās valsts nodarbinātības noteikumu ievērošana.

4.4. Viens no iemesliem, kāpēc var tikt noraidīts uzņemšanas pieprasījums, ir apstākļi, ka darba devējs ticis sodīts par nedeklarētu darbu un/vai nelikumīgu nodarbināšanu. Komiteja visaugstākajā mērā nosoda nedeklarētu darbu, taču norāda, ka šādu pamatojumu uzņemšanas pieprasījuma atteikumam varētu interpretēt tādā veidā, ka pat vismazāko pārkāpumu dēļ pieprasījumi tiktu pastāvīgi noraidīti. Juridiskās noteiktības labad un līdzīgi kā Sankciju direktīvā būtu skaidri jānorāda, ka šāds pamatojums pieprasījuma atteikumam var tikt izmantots tikai konkrētu laika posmu pēc sankcijas noteikšanas, un šim laika posmam jābūt samērīgam ar pārkāpuma smagumu.

4.5. Komiteja atzinīgi vērtē to, ka dalībvalstis, kas to vēlas, arī turpmāk drīkst veikt darba tirgus pārbaudes. Komiteja atbalsta arī iespēju izmantot uzņemšanas kvotas kā pamatojumu pieprasījumu atteikšanai. Taču gan darba tirgus pārbaudēs, gan uzņemšanas kvotu noteikšanā jāiesaista attiecīgo valstu sociālie partneri un valsts nodarbinātības dienesti. Kvotas būtu jānosaka tādā veidā, lai netiktu ievērojami pagarināta individuālo atļauju saņemšanas procedūra.

4.6. Komiteja uzskata, ka 11. pantā noteiktais sezonas darbinieku maksimālais uzturēšanās ilgums, proti, seši mēneši viena kalendārā gada laikā, nav pietiekami elastīgs un varētu būt pretrunā ar subsidiaritātes principu. Tāpēc, lai uzņēmumiem dalībvalstīs ar divām darba sezonām dotu iespēju abās sezonās izmantot darbaspēku no trešām valstīm, valstīm jābūt iespējai paredzēt izņēmuma gadījumus attiecībā uz sezonas darbinieku maksimālo uzturēšanās un darba atļaujas ilgumu konkrētā laika posmā. Tam jānotiek ciešā sadarbībā ar sociālajiem partneriem. Tajā pašā laikā jānodrošina, ka nav iespējams izvairīties ne no sezonālās nodarbinātības aspekta darba līgumā, ne no attiecīgās kontroles.

4.7. Kalendārā gada izmantošana par atskaites punktu nav praktiska, jo tādējādi netiek ņemti vērā tūrisma reģioni, kuros ir gan ziemas, gan vasaras sezona. Šādā gadījumā darba devējs un/vai darbaņēmējs būtu spiests iesniegt jaunu atļaujas saņemšanas pieprasījumu vēl spēkā esošo darba attiecību laikā.

4.8. Komiteja uzskata, ka arī 11. panta 2. punkts, kurā teikts, ka "šā panta 1. punktā minētajā periodā (...) sezonas darbiniekam ir tiesības pagarināt līgumu vai arī strādāt sezonas darbinieka statusā pie cita darba devēja", nav precīzi formulēts un rada papildu jautājumus, proti, vai ar 1. punktā minēto periodu ir domāts kalendārāis gads, vai arī pirms tam minētie seši mēneši? Vai tādā gadījumā sezonas darbinieks drīkst pagarināt savu uzturēšanās atļauju, piemēram, līdz 11 mēnešiem viena kalendārā gada laikā?

4.9. Komiteja ierosina noteikt, ka darba devēju iespējams mainīt tikai konkrētos gadījumos un ņemot vērā attiecīgās valsts tiesību aktus, jo sezonas darbinieki parasti tiek pieņemti darbā, lai apmierinātu konkrēta darba devēja pieprasījumu pēc darbaspēka. Arī darbaņēmēja uzturēšanās atļaujas ilgums atbilst šim pieprasījumam. Lai būtu iespējams nodrošināt kontroli, par darba devēja maiņu vienmēr jāziņo attiecīgajai kompetentajai iestādei.

4.10. Komiteja kopumā pozitīvi vērtē atkārtotas iecelšanas noteikumu atvieglošanu, jo šie noteikumi ļauj darba devējam izmantot to sezonas darbinieku pakalpojumus, ar kuriem viņam ir bijusi laba pieredze. Saskaņā ar direktīvas priekšlikumu darba devēji, kas nav pildījuši visas darba līgumā noteiktās saistības un pret kuriem tikušas noteiktas sankcijas, nedrīkst pieprasīt sezonas darbiniekus. Lai izvairītos no situācijas, ka darba devējiem netiek ļauts pieņemt darbā sezonas darbiniekus pašu mazāko pārkāpumu dēļ, jānosaka par pienākumu izvērtēt, vai sankcijas tikušas noteiktas svaigū darba pamattiesību pārkāpuma dēļ.

4.11. Direktīvā ar procesuālajām garantijām saprot to, ka dalībvalstis pieņem lēmumu par pieteikumu 30 dienu laikā un par to paziņo pieteikuma iesniedzējam. Komiteja kopumā atzinīgi vērtē konkrēta termiņa noteikšanu lēmuma pieņemšanai, taču norāda, ka kompetentajai iestādei vienmēr jābūt iespējai šajā laika posmā izvērtēt iesniegto informāciju.

4.12. Atbilstīgi 14. pantam darba devējiem ir jāsniedz pierādījumi par to, ka sezonas darbinieki tiks izmitināti, nodrošinot pienācīgus dzīves apstākļus. Rodas jautājums, vai tas nozīmē arī to, ka darba devēja pienākums ir nodrošināt šo dzīves vietu. Ja šāda interpretācija ir pareiza, tad Komiteja uzskata, ka minētais nosacījums nav izpildāms. Tomēr gadījumā, ja darba devējs dzīves vietu nodrošina, kompetentajai iestādei jābūt iespējām to pārbaudīt.

4.13. Komiteja norāda uz to, ka sezonas darbinieki gūst laikā ierobežotu pieeju attiecīgās dalībvalsts darba tirgum. Tāpēc saskaņā ar *lex loci laboris* principu (princips, ka piemēro tās valsts tiesisko regulējumu, kurā darbaņēmējs ir nodarbināts) sezonas darbinieku darba tiesības ir pielīdzināmas attiecīgajam uzņēmēja valsts darbaņēmēju tiesībām neatkarīgi no tā, vai minētās tiesības ir noteiktas likumos, vispārēji piemērojamos koplīgumos vai reģionālos koplīgumos. Tādēļ Komiteja uzskata, ka būtu jāsvīturo 16. panta 1. punkta otrajā daļā minētā atsauce uz vispārēji piemērojamiem koplīgumiem, kā arī to definīcija.

4.14. Noteikumi, kas paredz, ka sezonas darbinieku tiesības konkrētās sociālā nodrošinājuma jomās pielīdzināmas attiecīgajām uzņēmējas valsts darba ņēmēju tiesībām — vismaz attiecībā uz pensijām, pirmstermiņa pensionēšanās pabalstiem, apgādnieka zaudējuma pensijām, bezdarbnieka pabalstiem un ģimenes pabalstiem — principā būtu piemērojami tikai ar nosacījumu, ka pastāv divpusēji nolīgumi. Tomēr par pienākumu veikt iemaksas attiecīgās valsts sistēmā minēto personu grupai pretī būtu jānodrošina tiesības saņemt atbilstošus pabalstus.

4.15. Turklāt dalībvalstis jāaicina nodrošināt kontroles iestādēm (piemēram, darba inspekcijai) vajadzīgos līdzekļus un

attiecīgo apmācību, lai tās, ievērojot pamattiesības, spētu pildīt savus uzdevumus.

4.16. Katras valsts darba tirgū līdzās kompetentajām iestādēm nozīmīga loma ir arī valsts sociālajiem partneriem. Tāpēc lēmumi par to, kurās nozarēs atļaujams sezonas darbs, par darba tirgus pārbaudēm, kā arī attiecībā uz kontrolēm par to, vai tiek pildīti darba līguma nosacījumi, jāpieņem ciešā sadarbībā ar sociālajiem partneriem.

Briselē, 2011. gada 4. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par uzņēmuma ietvaros pārceltu trešo valstu valstspiederīgo ieceļošanas un uzturēšanās nosacījumiem”

COM(2010) 378 galīgā redakcija – 2010/0209 (COD)

(2011/C 218/19)

Ziņotājs: **Oliver RÖPKE** kgs

Padome saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2010. gada 29. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par uzņēmuma ietvaros pārceltu trešo valstu valstspiederīgo ieceļošanas un uzturēšanās nosacījumiem”

COM(2010) 378 galīgā redakcija – 2010/0209 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 24. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 471. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 4. un 5. maijā (2011. gada 4. maija sēdē), ar 152 balsīm par, 2 balsīm pret un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas centienus, izstrādājot direktīvas priekšlikumu par uzņēmuma ietvaros pārceltu trešo valstu valstspiederīgo ieceļošanas un uzturēšanās nosacījumiem, izveidot pārredzamu un saskaņotu sistēmu, kas regulē atļauju izsniegšanu šai uz noteiktu laiku pārceļamo darba ņēmēju grupai.

1.2 EESK tomēr pauž nopietnas bažas par direktīvas priekšlikuma saturu atsevišķās daļās un par to, ka Eiropas Komisija priekšlikuma izstrādē nav pietiekami iesaistījusi Eiropas sociālos partnerus.

1.3 Komiteja pauž nožēlu, ka par direktīvas vienīgo juridisko pamatu ir izvēlēts Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 79. pants, lai arī tajā ir iekļauti svarīgi uz vadītājiem, speciālistiem un diplomātiem praktikantiem attiecināmi darba tiesību noteikumi, un tādejādi tā ievērojami ietekmēs dalībvalstu darba tirgus. Tāpēc, īstenojot šādu iniciatīvu un pirms Komisija nāk klajā ar konkrētu direktīvas priekšlikumu, būtu oficiāli jākonsultējas ar sociālajiem partneriem saskaņā ar LESD 154. pantu. Šāda konsultācija būtu ne tikai atbildusi Lisabonas līguma mērķim Eiropas Savienībā pastiprināt sociālā dialoga lomu; tā pirmām kārtām būtu bijusi iespēja sociālajiem partneriem jau iepriekš atrisināt daļu pašreiz radušos domstarpību.

1.4 Direktīvas priekšlikums, kurā ir paredzēti nosacījumi, ar kādiem trešo valstu valstspiederīgie un viņu ģimenes locekļi var ieceļot saistībā ar pārcelšanu uzņēmuma ietvaros, attiecas ne tikai uz vadītāju grupu, kas skaitliski ir samērā ierobežota, bet

arī uz speciālistiem un diplomātiem praktikantiem. Komiteja uzskata, ka direktīvu būtu bijis labāk attiecināt tikai uz vadītājiem, lai labāk varētu ņemt vērā šīs personu grupas īpašo stāvokli un prasības. Tomēr vēl jo svarīgāk ir nodrošināt, lai uz visiem darba ņēmējiem, ko direktīva aptver, attiektos vienlīdzīgas attieksmes un nediskriminācijas princips algas un darba apstākļu ziņā, kā arī novērst direktīvas ļaunprātīgu izmantošanu.

1.5 Tāpēc EESK ierosina paredzēt, ka pret uzņēmuma ietvaros pārceltiem darba ņēmējiem jānodrošina tāda pati attieksme kā pret uzņēmējas valsts darba ņēmējiem (personālu) ne tikai atalgojuma, bet arī darba apstākļu ziņā. Šo līdztiesību nedrīkst attiecināt tikai uz vispārēji saistošiem kolektīvo līgumu noteikumiem; tā jāattiecina arī uz visiem tiesību aktos un līgumos ietvertajiem noteikumiem, tostarp uzņēmumu iekšējās kārtības noteikumiem. EESK uzskata, ka ģimenes ieceļošana jāregulē līdzīgi kā “Zilās kartes” direktīvā (2009/50/EK).

1.6 Eiropas Komisija priekšlikumu ir publicējusi laikā, kad ir iestājies lielākā finanšu un ekonomikas krīze ES vēsturē. Dažas dalībvalstis vēl ilgi nevarēs atveseļot savu ekonomiku, un tajās ir tik augsts bezdarba līmenis, ka arī ES iekšienē jāreķinās ar lielākām migrācijas plūsmām. Eiropas Komisija Gada izaugsmes pētījumā (2011) ⁽¹⁾ norāda uz risku, ka pat tad, ja izaugsme atjaunosies, varētu nenotikt pietiekami dinamiska darbavietu izveide, un tāpēc vairāk jāizmanto līdz šim salīdzinoši maz izmantotais Eiropas Savienībā pieejamais darbaspēka potenciāls. No otras puses un saskaņā ar Vienoto nodarbinātības ziņojumu (2010), EESK ņem vērā to, ka atsevišķās valstīs un atsevišķās nodarbinātības kategorijās joprojām ir vērojams darbaspēka trūkums.

⁽¹⁾ COM(2011) 11 galīgā redakcija, 12.1.2011.

1.7 Attiecīgos darba ņēmējus nosūtīs arī no tādām valstīm, kurās atalgojuma un sociālās aizsardzības līmenis ir ievērojami zemāks nekā Eiropas Savienībā. Tāpēc ir efektīvi jākontrolē direktīvas ievērošana, vienlaikus izvairoties no nevajadzīga administratīvā sloga uzņēmumiem. Šai nolūkā ES Komisija kopīgi ar dalībvalstīm izstrādā elektronisku apmaiņas sistēmu, lai vienkāršotu pārrobežu sadarbību administrācijas jomā saistībā ar Direktīvu par norīkošanu darbā (Direktīva 96/71/EK). Šādai sistēmai būtu jāattiecas arī uz gadījumiem, kad uzņēmuma ietvaros tiek pārcelti trešo valstu valstspiederīgie.

1.8 EESK uzskata, ka “vadītāju”, “speciālistu” un “diplomētu praktikantu” definīcijas ir jāprecizē, lai attiecīgajiem uzņēmumiem nodrošinātu lielāku tiesisko palāvību, kā arī nodrošinātu, lai šīs definīcijas atbilstu Vispārējās vienošanās par pakalpojumu tirdzniecību (GATS) noteikumiem un divpusējiem nolīgumiem ar trešām valstīm. Definīcijas jāformulē tā, lai tās attiektos tieši uz tām trim augsti kvalificētu darba ņēmēju kategorijām, kuru pārcelšanu paredzēts regulēt ar šo direktīvu.

1.9 EESK uzskata: ja direktīva atbildīs minētajām prasībām, tā Eiropas Savienībā patiesi varētu atvieglot zinātības nodošanu uzņēmuma ietvaros un sniegt ieguldījumu ES konkurētspējas uzlabošanā.

2. Direktīvas priekšlikums

2.1 Direktīva ir izstrādāta, lai atvieglotu darbību uzņēmumu grupām, kam ir filiāles gan Eiropas Savienībā, gan ārpus tās — proti, lai trešo valstu valstspiederīgos no uzņēmuma, kas darbojas ārpus ES, būtu vienkāršāk pārcelt uz meitasuzņēmumu vai uzņēmuma filiāli ES dalībvalstīs. Direktīvas mērķis ir dot iespēju pārcelt vadītājus, speciālistus un diplomētus praktiķus.

2.2 “Vadītājs” ir jebkura persona, kura ieņem augstu amatu, kuras galvenais pienākums ir uzņemošās struktūrvienības pārvaldes vadīšana un kuru vispārīgi uzrauga un vada galvenokārt uzņēmuma direktoru vai akcionāru valde vai līdzvērtīga struktūra.

2.3 “Speciālists” ir jebkura persona, kam ir neikdienišķas zināšanas, kuras uzņemošajai struktūrvienībai ir būtiskas un īpašas, ņemot vērā ne tikai uzņemošajai struktūrvienībai specifiskās zināšanas, bet arī to, vai šai personai ir augsta līmeņa kvalifikācija saistībā ar darba vai aroda veidu, kam nepieciešamas specifiskas tehniskas zināšanas.

2.4 “Diplomēts praktiķants” ir jebkura persona, kas ir sekmīgi ieguvusi augstākās izglītības kvalifikāciju augstākās izglītības vismaz trīs gadu programmā un kas tiek pārcelta, lai paplašinātu savas zināšanas un pieredzi uzņēmumā, gatavojoties ieņemt vadošu amatu uzņēmumā.

2.5 Uz pētniekiem šī direktīva neattiecas, jo šajā jomā ir izstrādāta atsevišķa direktīva (Direktīva 2005/71/EK).

2.6 Dalībvalstis var noteikt, ka pirms pārcelšanas darba ņēmējam attiecīgajā uzņēmumu grupā jābūt bijušam

nodarbinātam vismaz 12 mēnešus; turklāt ir iespējams ierobežot pārcelamo personu skaitu. Maksimālais pārcelšanas ilgums ir trīs gadi vadītājiem un speciālistiem un viens gads diplomētiem praktiķantiem.

2.7 Pārcelšanas iespēju pievilcību uzlabo paātrināta apstiprināšanas procedūra un apvienota uzturēšanās un darba atļauja.

2.8 Pārceltajiem darba ņēmējiem ir atļauts strādāt jebkurā citā struktūrvienībā, kas reģistrēta minētajā dalībvalstī un pieder tai pašai uzņēmumu grupai, kā arī uzņemošās struktūrvienības klientu darbavietās citās dalībvalstīs, turklāt pārcelšanas uz citām dalībvalstīm ilgums nedrīkst pārsniegt 12 mēnešus. Tomēr paredzētas arī atkāpes no šā noteikuma.

2.9 Jāievēro uzņēmējā valstī pastāvošais minimālais atalgojuma līmenis, t.i., kolektīvie līgumi. Papildus tam, jānodrošina šādas tiesības: apvienošanās brīvība, biedrošanās brīvība un piederība darba ņēmējus vai darba devējus pārstāvošām organizācijām, diplomu atzīšana saskaņā ar attiecīgajām valsts procedūrām, piekļuve precēm un pakalpojumiem, kā arī sociālās drošības sistēmām. Tomēr netiek piemērotas visas uzņēmējā valstī pastāvošās darba un sociālās tiesības.

3. Ievads

3.1 Kopš Amsterdamas līguma migrācijas politika ir daļējā ES kompetencē. Attīstīt migrācijas politiku vairākkārt ir īpaši aicinājusi gan Eiropadome, gan Padome (Eiropadomes Tampere 1999. gada sanāksmes secinājumi, Hāgas programma 2004, Stokholmas programma 2009, kā arī Imigrācijas un patvēruma pakts).

3.2 Pēc atklātas apspriešanas zaļās grāmatas veidā Eiropas Komisija 2005. gadā nāca klajā ar “Legālās imigrācijas politikas plānu”, kurā tā paziņoja par vairākiem priekšlikumiem direktīvām darba ņēmēju migrācijas jomā. Vienu direktīvu par augsti kvalificētu darba ņēmēju ieceļošanu (tā dēvēto “Zilās kartes” direktīvu) ⁽²⁾ Padome pieņēma jau 2009. gada 25. maijā, savukārt tā dēvēto “Vienotas atļaujas” direktīvu vēl apspriež Padome un Eiropas Parlaments. Vienlaikus ar pašreizējo priekšlikumu Eiropas Komisija nāca klajā ar priekšlikumu direktīvai par sezonas darbu.

3.2.1 Sākotnēji Komisija jau 2001. gadā nāca klajā ar priekšlikumu horizontālai direktīvai, kam bija jāattiecas uz visiem ieceļošanas darba nolūkā veidiem. Tagad Komisija ir izvēlējusies nozaru pieeju, jo izrādījās, ka horizontālu tiesību aktu īstenot nav iespējams.

3.3 Eiropas Komisija 2010. gada 13. jūlijā nāca klajā ar priekšlikumu direktīvai par pārcelšanu uzņēmuma ietvaros. Šā priekšlikuma mērķis ir Eiropas Savienībā saskaņot noteikumus par trešo valstu valstspiederīgo darbinieku pārcelšanu no uzņēmuma, kas darbojas ārpus ES, uz šīs pašas uzņēmumu grupas uzņēmumu Eiropā.

⁽²⁾ COM(2007) 637 un 638, 23.10.2007.

3.4 Direktīvas priekšlikumā ir noteikumi, kas attiecas uz darbaspēku, kam pastāvīgā dzīvesvieta ir ārpus ES un ir trešo valstu pilsonība, kam ir darba līgums ar uzņēmumu grupu, kas darbojas šajās valstīs, un ko šis uzņēmums ir paredzējis pārcelt uz partneruzņēmumu ES dalībvalstī.

3.5 Komisija pamatojumā norāda, ka paredzētās direktīvas mērķis ir sniegt ieguldījumu stratēģijas "Eiropa 2020" mērķu izpildē. Izveidojot pārredzamus un saskaņotus noteikumus, kas aptver uz laiku pārceļamu darba ņēmēju grupu, iecerēts radīt iespēju ātri reaģēt uz starptautisku uzņēmumu pieprasījumu atļaut uzņēmuma ietvaros pārcelt vadošus darbiniekus un speciālistus no trešām valstīm. Diplomētu praktikantu pārcelšanas mērķis ir viņus sagatavot darbam vadošā amatā attiecīgajā uzņēmumu grupā. Komisija ir pārliecināta, ka direktīva palīdzēs novērst pārmērīgus administratīvos šķēršļus, vienlaikus aizsargājot darba ņēmēju tiesības un nodrošinot pietiekamas garantijas arī saimnieciski sarežģītos apstākļos.

3.6 Eiropas migrācijas politikas mērķim pamatā jābūt tādu iespēju radīšanai, kas ir pievilcīgas labākajiem speciālistiem, vienlaikus nodrošinot darba un sociālo standartu ievērošanu un piemērotas papildu kontroles šīs ievērošanas uzraudzībai. Lai arī šīs direktīvas galvenais mērķis nav ilgtspējīga migrācija, šī prasība būtu jāņem vērā.

3.7 Lai veicinātu šādu starptautisku mobilitāti, jānodrošina godīgas konkurences apstākļi un jāievēro darba ņēmēju tiesības, tostarp jānodrošina, lai uzņēmuma ietvaros pārceltiem darbiniekiem būtu drošs juridiskais statuss. Priekšlikumā ir arī paredzētas dažas tiesības uzņēmuma ietvaros pārceltiem darbiniekiem, piemēram, atalgojums, kāds ir noteikts uzņēmējas valsts kolektīvajos līgumos. Tomēr visas uzņēmējā valstī pastāvošās darba tiesības piemērotas netiek. Vadītāji pārsvarā saņem lielāku atalgojumu nekā šīs minimālais atalgojums, taču tas ne vienmēr attiecas uz speciālistiem un diplomātiem praktikantiem.

3.8 EESK atzinumā par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai par trešo valstu valstspiederīgo ieceļošanas un uzturēšanās nosacījumiem augsti kvalificētas nodarbinātības nolūkos" ⁽³⁾ norādījusi, ka tiesību normas par darba migrantiem ir atkarīgas arī no darba tirgus attīstības, tāpēc valstu iestādēm par šo jautājumu jāapspriežas ar sociālajiem partneriem. EESK arī atzinumā par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai par apvienotu pieteikšanās procedūru, lai trešo valstu valstspiederīgajiem izsniegtu apvienotu uzturēšanās un darba atļauju dalībvalsts teritorijā, kā arī par vienotu tiesību kopumu trešo valstu darba ņēmējiem, kuri likumīgi uzturas dalībvalstī" ⁽⁴⁾ norādījusi, ka visām valstīm jāapspriežas ar sociālajiem partneriem, lai noteiktu ieceļošanas kritērijus.

3.9 EESK atzinumā par tematu "Imigrējošo darba ņēmēju integrācija" ⁽⁵⁾ norādījusi, ka integrācija darba vietā, pamatojoties uz iespēju vienlīdzības un līdztiesības principu, ir uzdevums, kas

jārisina arī sociālajiem partneriem, un tā viņiem ir jāveicina sarunās par darba koplīgumiem un sociālajā dialogā (arī Eiropas līmenī).

3.10 Tādējādi EESK ir pārliecināta, ka sociālie partneri būtu jāiesaista likumdošanas procesā gan dalībvalstu, gan Eiropas līmenī.

3.11 Saistībā ar pārcelšanu uzņēmuma ietvaros un risinot "ārējās mobilitātes" jautājumu, vajadzētu apsvērt, ar kādiem nosacījumiem ES dalībvalstu pilsoņus var nosūtīt uz trešām valstīm. Īpaši jānodrošina, lai ierosinātā direktīva nemazinātu ES spēju panākt abpusējas saistības GATS 4. režīmā vai divpusējās vienošanās. Tas ir īpaši svarīgi vairākās nozarēs, piemēram, būvniecības nozarei, kas līdz šim pārāk maz ir iesaistīta GATS sistēmā.

4. Vispārīgi apsvērumi

4.1 Sociālie partneri direktīvas priekšlikumu sākotnēji vērtēja ļoti dažādi. Konfederācija "BusinessEurope" priekšlikumu pamatā atbalstīja un norādīja, ka tas sekmēs pārredzamību un ļaus vienkāršot noteikumus, kas regulē darba ņēmēju nosūtīšanu uzņēmuma ietvaros. Tomēr arī BusinessEurope kritiski vērtē dažus priekšlikuma noteikumus. Tas īpaši attiecas uz iespēju paredzēt prasību, ka attiecīgajam darba ņēmējam jābūt vismaz 12 mēnešu darba pieredzei nosūtītajā uzņēmumu grupā. Turklāt dalībvalstīm noteiktie ierobežojumi attiecībā uz labvēlīgāku noteikumu piemērošanu var būt cēlonis tam, ka pasliktināsies pašreiz spēkā esošie valstu noteikumi.

4.2 Savukārt Eiropas Arodbiedrību konfederācija (EAK) pauž nopietnas bažas par direktīvas priekšlikumu un ir aicinājusi Komisiju to atsaukt. EAK kritiski vērtē to, ka par direktīvas vienīgo juridisko pamatu ir izvēlēts Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 79. pants, lai arī tā ievērojami ietekmēs dalībvalstu darba tirgus (tāpat kā direktīva par sezonas nodarbinātību). Tāpēc EAK uzskata, ka par šādiem priekšlikumiem būtu jāapspriežas ar sociālajiem partneriem saskaņā ar LESD 154. pantu. Turklāt priekšlikums nenodrošina ne līdztiesību uzņēmuma ietvaros pārceltiem darba ņēmējiem, ne kontroles mehānismus un sankcijas, kas piemērojamas noteikumu pārkāpšanas gadījumā.

4.3 No migrācijas politikas skatupunkta priekšlikumā vismaz daļēji ir turpināta "cirkulārās migrācijas" pieeja. Katrā gadījumā runa ir par ir īslaicīgu, pagaidu migrāciju. Šo pieeju bieži vērtē kā neatbilstošu no integrācijas politikas un darba tirgus politikas viedokļa. Ja Eiropā atsevišķās valstīs, nozarēs un profesijās ilgtermiņā trūks speciālistu un jauniešu, vispirms būtu jāsekmē speciālistu mobilitāte un darba ņēmēju brīva kustība pašā Eiropas Savienībā. Tikai pēc tam būtu jāapsver iespēja sekmēt kontrolētu migrāciju nodarbinātības nolūkā, ar laiku palielinot šādu darba ņēmēju tiesības un nostiprinot uzturēšanās statusu.

⁽³⁾ OV C 27/108, 03.02.2009.

⁽⁴⁾ OV C 27/114, 03.02.2009.

⁽⁵⁾ OV C 354/16, 28.12.2010.

4.4 Savukārt citi uzskata, ka pagaidu, t.i., cirkulārā migrācija ir atbilstošs pasākums, lai augsti kvalificētus speciālistus rosinātu doties uz Eiropu un viņi pēc tam varētu šeit gūto pieredzi izmantot savās izcelsmes valstīs. Turklāt Eiropa šādā veidā augsti kvalificētu speciālistu piesaistei var radīt tādas pašas nosacījumus kā citi konkurenti pasaulē.

4.5 Pagaidu migrācijas modeļa atsevišķi veidi dažās dalībvalstīs pagātnē jau ir izrādījušies neveiksmīgi. Uzskatot, ka migrācija ir īstermiņa parādība, netika ieguldīts integrācijas pasākumos. Daļēji šis kļūdas nav bijis iespējams kompensēt līdz pat šodienai.

4.6 Eiropas Komisija 2007. gadā publicēja svarīgu paziņojumu par cirkulāro migrāciju un mobilitātes partnerībām starp ES un trešām valstīm⁽⁶⁾, kurā izklāstītas šās koncepcijas priekšrocības un arī īpatnības. EESK sniedza objektīvu ieguldījumu minētajās debatēs, izstrādājot pašiniciatīvas atzinumu⁽⁷⁾, kurā norādīja, ka pagaidu uzņemšanas procedūras varētu būt lietderīgas un ka pašreizējā tiesību aktu nepietiekamā elastība Eiropā ir galvenais šķērslis, kas kavē cirkulāro migrāciju.

4.7 Protams, ar to ir saistīts jautājums par ģimenes ieceļošanu, un tas kļūst vēl nozīmīgāks, ja pagaidu uzturēšanās ilgtu vairākus gadus vai tā kļūtu par ilgtermiņa ieceļošanu. Tāpēc ģimenes ieceļošana jāregulē līdzīgi kā "Zilās kartes" direktīvā (2009/50/EK).

4.8 Visbeidzot EESK daudzos atzinumos ir norādījusi uz integrācijas svarīgo nozīmi⁽⁸⁾.

4.9 ES un valstu iestādēm jāsadarbības integrācijas politikas veicināšanā. EESK nesen ir uzsvērusi, ka kopējā imigrācijas politikā ir jāiekļauj integrācija, kas ir divpusējs un sociāls imigrantu un uzņēmējas sabiedrības savstarpējas pielāgošanās process, kurš būtu jāatbalsta ar labu pārvaldību Eiropas Savienības, valsts, reģionālajā un vietējā līmenī⁽⁹⁾. Atzinumā par tematu "Integrācija un sociālā programma"⁽¹⁰⁾ EESK ierosina integrācijas jautājumus pastāvīgi iekļaut dažādajos ES politiskajos, tiesiskajos un finanšu instrumentos, tādējādi veicinot integrāciju, vienlīdzīgu attieksmi un diskriminācijas aizliegumu.

4.10 Taču izskatāmais direktīvas priekšlikums šos integrācijas centienus neveicina, jo uzskatot, ka migrācijai ir pagaidu raksturs, integrācijas pasākumus var atstāt novārtā.

4.11 Lai izvairītos no negodīgas konkurences, uzņēmuma ietvaros pārceltiem darba ņēmējiem jānodrošina vismaz tādi paši darba apstākļi kā uzņēmuma pamatdarbiniekiem. Tam jāietecas ne tikai uz minimālo atalgojumu, bet uz visām uzņēmējas valsts darba tiesību normām, t.i., jāpiemēro visi uzņēmējas valsts darba tiesību akti kopumā.

4.12 Jautājumā par tiesībām EESK jau atzinumā par tematu "Zaļā grāmata par ES pieeju ekonomiskās migrācijas pārvaldībai"⁽¹¹⁾ secināja: "Šīs diskusijas pamatā jābūt nediskriminācijas principam. Migrējušiem strādājošajiem, neskatoties uz atļauto uzturēšanās un darba perioda garumu, jānodrošina tās pašas ekonomiskās, darba un sociālās tiesības kā citiem strādājošajiem."

4.13 Atzinumā par tematu "Vienotas atļaujas direktīva"⁽¹²⁾ EESK norādījusi uz sociālo partneru lomu līdztiesības darba vietā veicināšanā dažādās jomās (uzņēmumu un nozaru līmenī, valstu un Eiropas mērogā). Svarīga loma ir arī Eiropas uzņēmumu padomēm, jo priekšlikuma projekts galvenokārt attiecas uz lielām uzņēmumu grupām ar daudzām filiālēm.

4.14 Īpaša nozīme būs noteikumu ievērošanas kontrolei. EESK atzinumā par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko nosaka sankcijas darba devējiem, kas nodarbina trešo valstu piederīgos, kuri dalībvalstīs uzturas nelegāli"⁽¹³⁾ norādīja, ka kontroles veikt nebūs vienkārši, jo uzraudzības iestādēs trūkst kvalificētu darbinieku, nav skaidri nodalīta iesaistīto struktūru kompetence un ir jāuzrauga daudzi uzņēmumi. Tādēļ dalībvalstīm jā rūpējas par to, lai kontroles iestādēm piešķirtu nepieciešamos resursus un tās tādējādi varētu efektīvi pildīt savus uzdevumus.

4.15 Direktīvas piemērošanas joma ir definēta neskaidri un pārlietu plaši — jo īpaši, ir skaidri jāierobežo speciālistu definīcija, lai novērstu, ka praktiski visi uzņēmuma darbinieki līdz trim gadiem var strādāt uzņēmuma filiālē attiecīgajā dalībvalstī. Jāprecizē arī diplomētu praktikantu definīcija, lai šajā statusā varētu nosūtīt tikai tās personas, kas jā sagatavo konkrētiem vadības uzdevumiem. Formulējot definīcijas, jāņem vērā ES 2005. gada piedāvājums, ko tā izteica sarunās saistībā ar Vispārējo vienošanos par pakalpojumu tirdzniecību (GATS).

4.16 Jāapsver iespēja no direktīvas piemērošanas jomas izņemt noteiktas nozares, ja to kopīgi pieprasa attiecīgās jomas darba devēji un arodbiedrības.

⁽⁶⁾ COM(2007) 248 galīgā redakcija.

⁽⁷⁾ OV C 44/91, 16.02.2008.

⁽⁸⁾ Skatīt šādus EESK atzinumus: OV C 125/112, 27.05.2002., OV C 80/92, 30.03.2004., OV C 318/128, 23.12.2006., OV C 347/19, 18.12.2010., OV C 354/16, 28.12.2010., EESK atzinums par tematu "Jauni uzdevumi integrācijas jomā" (ziņotājs: Luis Miguel Pariza Castaños kgs).

⁽⁹⁾ OV C 48/6, 15.02.2011.

⁽¹⁰⁾ OV C 347/19, 18.12.2010.

⁽¹¹⁾ OV C 286/20, 17.11.2005.

⁽¹²⁾ Sk.4. zemsvītras piezīmi.

⁽¹³⁾ OV C 204/70, 09.08.2008.

4.17 Pārceļot darbinieku no vienas dalībvalsts uz otru, pastāv problēmas saistībā ar paredzētā atalgojuma samaksu. Bažas, ko regulāri pauž par iespējamo atalgojuma dempingu gadījumā, ja darbinieku (atbilstoši Darbinieku norīkošanas direktīvai) pārceļ no vienas dalībvalsts uz otru, attiecas arī uz izskatāmo priekšlikumu. Tāpēc īpaši atzinumā par darba ņēmēju norīkošanu⁽¹⁴⁾ EESK uzsver, ka nepietiekamā kontrole var būt problēmu cēlonis.

5. Īpašas piezīmes

5.1 Jēdziena "speciālists" definīcija ir ļoti neprecīza un to var attiecināt uz gandrīz visiem darba ņēmējiem, jo tiek pieprasītas tikai "zināšanas, kuras uzņemošajai struktūrvienībai ir būtiskas un īpašas". Šī definīcija ("speciālists ir jebkura persona, kam ir neikdienišķas zināšanas, kuras uzņemošajai struktūrvienībai ir būtiskas un īpašas, ņemot vērā ne tikai uzņemošajai struktūrvienībai specifiskās zināšanas, bet arī to, vai šai personai ir augsta līmeņa kvalifikācija saistībā ar darba vai aroda veidu, kam nepieciešamas specifiskas tehniskas zināšanas") ir daudz plašāka nekā attiecīgā definīcija, kas atbilst GATS nolīgumā paredzētajām ES saistībām, jo (vismaz vācu valodas versijā) netiek pieprasītas neparastas zināšanas. Tāpēc var pārceļt jebkuru speciālistu, un tādējādi ļoti palielinās spiediena uz atalgojumu risks.

5.2 Lai arī pašreiz darbiniekus uzņēmuma ietvaros pārceļ galvenokārt lielas uzņēmumu grupas, vajadzētu noteikt minimālās prasības uzņemošajai filiālei, lai novērstu ļaunprātīgu izmantošanu. Tai vajadzētu uzrādīt noteiktu lielumu, īpaši noteiktu strādājošo skaitu, lai novērstu, ka pārceļšanas uzņēmuma ietvaros rezultātā izveidojas vienas personas uzņēmums, kurā ir tikai nosūtītais speciālists/vadītājs.

5.3 Turklāt jānodrošina, ka (uzņēmuma) struktūras, kas nodarbina pagaidu darbiniekus, nevar nosūtīt šādus darbiniekus uz filiāli.

5.4 Direktīvas priekšlikumā ir paredzēts, ka dalībvalstis pieteikumus par pārceļšanu uzņēmuma ietvaros noraida, ja darba devējs vai uzņemošā struktūrvienība atbilstoši valsts tiesību aktiem ir sodīti par nedeklarētu darbu un/vai nelegālu nodarbināšanu. Tas jāattiecinā arī uz gadījumiem, kad darba devējs maksā mazāku atalgojumu nekā paredzēts koplīgumos. Atbilstoši samērīguma principam šādus darba devējus no pieteikumu iesniegšanas būtu jāizslēdz tikai pagaidu kārtā nevis pastāvīgi (kā paredzēts direktīvā). Tāpat būtu jāpiemēro diferencēta pieeja arī atkarībā no pārkāpuma smaguma.

5.5 Nav pietiekami arī tas, ka ir paredzēta tikai viena iespēja, proti, atgriezties uzņēmumā nosūtošajā valstī; tā vietā būtu jāparedz vismaz tas, ka līgumiskās attiecības turpinās pēc pārceļšanas termiņa beigām, lai nodrošinātu, ka darbiniekus nepieņem darbā tikai pārceļšanas nolūkā.

5.6 Projektā ir paredzēts, ka uzņemošās valsts tiesību normas jāievēro tikai attiecībā uz atalgojumu. Risinot tādus jutīgus

jautājumus kā pārceļšana uzņēmuma ietvaros, direktīvā būtu jāparedz, ka arī uz uzņēmuma ietvaros pārceltiem darbiniekiem jāattiecinā uzņēmējas valsts visi darba tiesību noteikumi (kā likumiskie, tā arī līgumiskie) un nosūtošajam uzņēmumam vai uzņēmējai struktūrai šie noteikumi jāievēro jau no paša pārceļšanas sākuma. Izšķiroši ir novērst nestabilas darba attiecības, kā arī atšķirības darba apstākļos salīdzinājumā ar uzņēmējas struktūras darbinieku apstākļiem.

5.7 No 16. panta noteikumiem faktiski izriet, ka dalībvalstij ir tiesības izsniegt uzturēšanās un darba atļaujas, kas ir derīgas arī citu dalībvalstu teritorijā. Taču dalībvalstu iestādēm nav tiesību izdot attiecīgas atļaujas un apstiprinājumus. Šādas tiesības nevar nodot arī Eiropas Savienība, jo tai pašai nav tiesību piešķirt uzturēšanās vai darba atļaujas izmantošanai dalībvalstīs. Turklāt nav paredzēta iespēja, ka otrā dalībvalsts varētu pārbaudīt pirmajā dalībvalstī kopā ar uzturēšanās atļauju izsniegto darba atļauju. Tāpēc ir jānosaka, ka atļauja ir derīga tikai tajā dalībvalstī, kas to ir izsniegusi.

5.8 Pašreiz arī nav skaidrs, kādu sistēmu piemēro gadījumos, kad darba ņēmēju pārceļ tālāk vēl uz citu dalībvalsti, jo tad veidojas situācija, kad darba ņēmēju pārceļ no vienas dalībvalsts uz otru. Jebkurā gadījumā būs jāparedz īpaši noteikumi par sadarbību starp dalībvalstu administrācijas iestādēm.

5.9 Priekšlikumā ir paredzēta vienkāršotas kārtības ieviešana. Tomēr nav skaidrs, kādiem jābūt atvieglojumiem. Paātrināta procedūra nedrīkst negatīvi ietekmēt pārbaudes precizitāti. Jebkurā gadījumā arī turpmāk ir jānodrošina, ka iestādes var precīzi un nekavējoties pārbaudīt katru gadījumu, īpaši attiecībā uz atalgojuma samaksu.

5.10 Jābūt iespējai darbinieku pārceļt kopumā līdz pat trim gadiem. Šādos gadījumos tā vairs nav īstermiņa nodarbināšana uzņēmumā. Pārceltie darba ņēmēji normāli jāiekļauj uzņēmējas valsts uzņēmumā. Tāpēc uz viņiem ir jāattiecinā visi uzņēmējas valsts darba un sociālie tiesību akti.

5.11 Pārceļšana uz trim gadiem pārsniedz darba attiecību parasto ilgumu daudzās nozarēs. Lai regulētu augsti kvalificētu darba ņēmēju ieceļošanu, jau ir pieņemta Pamatdirektīva 2009/50/EK ("Zilās kartes" direktīva).

5.12 Arī minimālā atalgojuma noteikšana vienmēr nevar aizkavēt atalgojuma dempingu, jo direktīvas priekšlikumā ir paredzēts, ka "tālākas pārceļšanas" uz citu dalībvalsti gadījumos tiek piemēroti atļauju izsniegušās dalībvalsts noteikumi. Tādējādi tālāka pārceļšana būtu cēlonis tam, ka spēkā būtu nevis otrās uzņēmējas valsts noteikumi par (iespējams) augstāku minimālo atalgojumu, bet gan atļauju izsniegušās dalībvalsts noteikumi par minimālo atalgojumu. Tāpēc ir jānosaka, ka ir jāmaksā minimālais atalgojums, kas paredzēts valstī, kurā darbinieks

⁽¹⁴⁾ OV C 224/95, 30.08.2008.

reāli veic darbu. Šajā sakarā jānodrošina, lai tiktu ievērotas visas darba devēju un darba ņēmēju vienošanās, kā arī vienlīdzīgas attieksmes princips.

5.13 Izskatāmajā direktīvas priekšlikumā nav paredzēts, ka pārceltie darbinieki ES dalībvalstu tiesā var iesniegt sūdzību pret darba devēju. Tiesvedība, ko būtu ierosinājuši no trešām valstīm pārcelti darbinieki, piemēram, par atalgojuma samaksu atbilstīgi uzņēmējas valsts standartiem, parasti notiktu nosūtītajā valstī nevis attiecīgajā dalībvalstī. Šis noteikums būtu par iemeslu tam, ka prasības iesniedzēji, cenšoties panākt, lai tiktu

ievērotas uzņēmuma ietvaros pārceltu darbinieku pamatotās tiesības, saskartos ar nepieņemamiem šķēršļiem. Taču piekļuve tiesībām ir viens no demokrātiskas sabiedrības pamatprincipiem, un tāpēc ir jādod iespēja piekļūt tiesību aizsardzībai uzņēmējā valstī.

5.14 EESK aicina Eiropas Parlamentu un Padomi turpmākajā likumdošanas procesā censties novērst minētos direktīvas priekšlikuma trūkumus, lai nodrošinātu, ka tā patiesi atvieglotu pārcelšanu uzņēmuma ietvaros un zināšanu nodošanu uz Eiropas Savienību.

Briselē, 2011. gada 4. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par Pasažieru datu reģistra datu izmantošanu teroristu nodarījumu un smagu noziegumu novēršanai, atklāšanai, izmeklēšanai un saukšanai pie atbildības par tiem”

COM(2011) 32 galīgā redakcija – 2011/0023 (COD)

(2011/C 218/20)

Vienīgais ziņotājs: **RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO** kgs

Eiropas Savienības Padome 2011. gada 2. martā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par Pasažieru datu reģistra datu izmantošanu teroristu nodarījumu un smagu noziegumu novēršanai, atklāšanai, izmeklēšanai un saukšanai pie atbildības par tiem”

COM(2011) 32 galīgā redakcija — 2011/0023 (COD).

Komitejas Birojs 2011. gada 14. martā uzdeva Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Ņemot vērā darba steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 471. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 4. un 5. maijā (2011. gada 5. maija sēdē), iecēla *Rodríguez García-Caro* kgu par galveno ziņotāju un ar 80 balsīm par, 2 balsīm pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1 Šajā atzinumā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja izsaka šaubas par direktīvas priekšlikumu, un pauž bažas par atkārtotu kompromisu starp drošību un brīvību vai precīzāk — starp drošības līmeņa paaugstināšanu un pilsoņu tiesību ierobežošanu saistībā ar personas datu aizsardzību, kas nekādā gadījumā nedrīkst būt pretrunā ar vispārējiem principiem, kas izriet no personu pamattiesībām.

1.2 EESK atbalsta vispārējo atzinumu, kuru sniedza Eiropas datu aizsardzības uzraudzītājs, 29. panta datu aizsardzības darba grupa, Pamattiesību aģentūra un Eiropas Parlaments. Arī EESK uzskata, ka priekšlikumā nav pietiekami pamatota nepieciešamība vispārējā un nediskriminējošā veidā izmantot pasažieru datu reģistra (PDR) datus attiecībā uz visiem pasažieriem, kuri izmantot starptautiskos avioreisus, un tādēļ plānotais pasākums EESK šķiet nesamērīgs.

1.3 EESK īpaši atbalsta Eiropas datu aizsardzības uzraudzītāja neseno atzinumā par priekšlikumu minēto apsvērumu, proti, izmantot PDR datus atsevišķos gadījumos, bet ne sistemātiski un bez izšķirības.

1.4 EESK uzskata, ka vienas centralizētas nodaļas informācijai par pasažieriem izveide aviosabiedrībām un pašām dalībvalstīm izmaksātu lētāk, nekā priekšlikumā norādītā iespēja veidot decentralizētas struktūras dalībvalstīs, un tas var ļaut labāk

uzraudzīt un kontrolēt PDR iekļautos personas datus, izvairoties no to vairākkārtējas nodošanas.

2. Direktīvas priekšlikuma saturs

2.1 Direktīvas mērķis ir regulēt Pasažieru datu reģistra (PDR) datu nosūtīšanu, ko gaisa pārvadātāji veic attiecībā uz starptautiskajiem lidojumiem uz dalībvalstīm un no tām, kā arī šo datu apstrādi un apmaiņu starp dalībvalstīm un ar trešām valstīm. Ar direktīvu paredzēts saskaņot dalībvalstu noteikumus par datu aizsardzību, lai PDR datus izmantotu cīņai pret terorismu ⁽¹⁾ un smagiem noziegumiem ⁽²⁾, atbilstīgi minēto terminu definīcijām ES tiesību aktos.

2.2 Priekšlikumā paredzēti šādi aspekti: kā dalībvalstis var izmantot PDR, kādi dati jāievāc, kādiem mērķiem tos drīkst izmantot, datu nodošana starp dažādu dalībvalstu Pasažieru informācijas nodaļām, kā arī ar to saistītie tehniskie nosacījumi. Šim nolūkam tiek ierosināts izveidot decentralizētu sistēmu PDR datu vākšanai un apstrādei katrā dalībvalstī.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Tā kā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ir pilsoniskās sabiedrības likumīga pārstāve, tā ir piemērots starpnieks tās viedokļa paušanai. Tādēļ EESK izsaka pateicību Padomei par to, ka tā saistībā ar minēto priekšlikumu ir iesniegusi fakultatīvas konsultācijas pieprasījumu.

⁽¹⁾ OV L 164, 22.06.2002., 3. lpp.

⁽²⁾ OV L 190, 18.07.2002., 1. lpp.

3.2 Var uzskatīt, ka direktīvas priekšlikums, kurš nodots apspriešanai EESK, ir paredzēts dalībvalstu tiesību aktu iepriekšējai saskaņošanai, jo lielākajā daļā dalībvalstu nav īpašu noteikumu par PDR datu izmantošanu priekšlikumā norādītajiem mērķiem. Šajā sakarā Komiteja uzskata, ka būtu lietderīgi izveidot kopīgu tiesisko pamatu, kuram būtu jāpielāgo dalībvalstu tiesību akti, lai visā Eiropas Savienībā būtu vienādas garantijas un drošība attiecībā uz pilsoņu datu aizsardzību.

3.3 Atbilstoši priekšlikumā minētajam būtu vajadzīgi tādi tiesību akti, kuros paredzēta iespēja apstrādāt un analizēt datus par miljoniem iedzīvotāju, kuri nekad nav izdarījuši kādu no direktīvā minētajiem smagajiem noziegumiem, un nekad to neizdarīs. Tas nozīmē, ka bīstamu kriminālnoziedznieku identificēšanai izmantos pilnīgi parastu cilvēku personas datus. Komiteja uzskata, ka saskaramies ar izvēli starp drošību un brīvību jeb, precīzāk, starp drošības uzlabošanu un pilsoņu tiesību ierobežošanu attiecībā uz personas datiem.

3.4 Ņemot vērā priekšlikuma ilgo izskatīšanu, galvenajām ieinteresētajām pusēm vairākkārt bija iespējas paust kvalificētus viedokļus par minēto jautājumu. Kopš 2007. gada un pirms direktīvas priekšlikuma, kad Komisija pieņēma priekšlikumu Padomes pamatlēmumam par pasažieru datu reģistra (PDR) izmantošanu, atzinumu sniedza Eiropas datu aizsardzības uzraudzītājs⁽³⁾, kas šā gada martā pauda viedokli arī par jauno dokumentu, 29. panta datu aizsardzības darba grupa (sniedza vērtējumu 2011. gada aprīlī)⁽⁴⁾, Eiropas Pamattiesību aģentūra un Eiropas Parlaments, kas saistībā ar 2007. gada priekšlikumu izstrādāja attiecīgo rezolūciju⁽⁵⁾, ar pašreizējo priekšlikumu piedaloties tiesību aktu izstrādē, kā paredzēts Līgumā par Eiropas Savienības darbību.

3.5 EESK atbalsta visu kvalificēto iesaistīto pušu vispārējo viedokli. Arī EESK uzskata, ka priekšlikumā nav pietiekami uzsvērta nepieciešamība vispārējā un nediskriminējošā veidā izmantot PDR attiecībā uz visiem pilsoņiem, kuri izmanto starptautiskos avioreisus, un līdz ar to uzskata, ka plānotais pasākums ir nesamērīgs, jo priekšlikumā atzīts, ka "Tā kā nav ES līmenī saskaņotu noteikumu par PDR datu vākšanu un apstrādi, nav pieejami sīki statistikas dati par apmēru, kādā šādi dati palīdz novērst, atklāt, izmeklēt smagus noziegumus un terorismu un saukt pie atbildības par tiem"⁽⁶⁾. Tādēļ EESK īpaši atbalsta Eiropas datu aizsardzības uzraudzītāja neseno atzinumu par priekšlikumu minēto apsvērumu, proti, izmantot PDR datus atsevišķos gadījumos, bet ne sistemātiski un bez izšķirības.

3.6 Atbalstot iepriekš sacīto un saskaņā ar iepriekšējos Komitejas atzinumos pausto nostāju, būtu jāatceras un šajā dokumentā jāiekļauj turpmāk minētais ieteikums, kas norādīts atzinumā par Komisijas paziņojumu Eiropas Parlamentam un

Padomei — Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa pilsoņu interesēs"⁽⁷⁾: "Drošības politika nedrīkst kaitēt pamatvērtībām (cilvēktiesības un sabiedriskā brīvība) un demokrātijas principiem (tiesiskums) visā ES Personas brīvību nedrīkst ierobežot sabiedrības un valsts drošības mērķu vārdā. Atsevišķos ieteikumus politikas izstrādes jomā atkarņojas iepriekšējā kļūda, proti, brīvības upurēšana ar mērķi uzlabot drošību".

3.7 Jebkurā gadījumā dokumentam, kuru gala rezultātā pieņem tiesību aktu izstrādes procesā, jāgarantē maksimāls konfidencialitātes un aizsardzības līmenis attiecībā uz personiska rakstura datiem PDR, ievērojot Padomes pamatlēmumā 2008/977/TI iekļautos principus saistībā ar personas datu aizsardzību, īstenojot policijas un tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās⁽⁸⁾, un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 95/46/EK par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti⁽⁹⁾. Izņēmumi attiecībā uz noteikumu ievērošanu nekādā gadījumā nedrīkst būt pretrunā vispārējiem principiem, kas izriet no personu pamattiesībām.

3.8 Tomēr, ņemot vērā, ka direktīvas priekšlikumā paredzēta personiska rakstura datu izmantošana tikai izņēmuma kārtā, EESK uzskata, ka 6. un 7. pantā iekļautie noteikumi par vislielākajiem izņēmumiem maksimāli jāierobežo, lai pēc iespējas izvairītos no īpašo gadījumu ļaunprātīgas izmantošanas, visos datu pieprasīšanas gadījumos, kas neiekļaujas priekšlikuma 4. un 5. pantā minētajos vispārējos noteikumos, liekot pieprasījumu motivēt.

3.9 Lai garantētu datu izmantošanu vienīgi direktīvas priekšlikumā paredzētajiem mērķiem un lai visos gadījumos varētu zināt, kurš izmanto pieeju PDR vai jau apstrādātiem datiem, direktīvas priekšlikuma formulējumā būtu jāiekļauj prasība izveidot izsekojamības sistēmu, kas dotu iespēju noteikt to darbinieku vai iestādi, kam bijusi pieeja datiem, kā arī informāciju par veikto datu apstrādi vai darbību ar tiem.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Attiecībā uz 3. pantu.

Globalizētā pasaulē priekšlikuma 18. apsvēruma saturs nav saprotams, ja vien ar to nav gribēts pamatot 3. pantā minēto iespēju, proti, decentralizēta modeļa pieņemšanu. EESK uzskata, ka minētais modelis var nozīmēt palielinātus izdevumus gaisa pārvadātājiem, kuriem dati būtu jāsniedz visu to dalībvalstu attiecīgajām nodaļām, kur pacēlusies starptautiskā reisa lidmašīna. Tāpat tāds noteikums ļautu, ka personas datus apstrādā un nosūta vairākas nodaļas. Šķiet, ka tāda sistēma ne visai atbilst efektivitātes un labas darbības kritērijiem, kurus, citstarp, būtu jātiecas ievērot.

⁽³⁾ OV C 110, 01.05.2008.

⁽⁴⁾ Atzinums Nr. 145, 05.12.2007. un Atzinums Nr. 10, 05.04.2011.

⁽⁵⁾ P6_TA (2008) 0561.

⁽⁶⁾ COM(2011) 32 galīgā redakcija, 6. lpp.

⁽⁷⁾ EESK atzinums par tematu "Komisijas paziņojumu Eiropas Parlamentam un Padomei — Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa pilsoņu interesēs", OV C(128), 18.05.2010., 80. lpp.

⁽⁸⁾ OV L 350, 30.12.2008., 60. lpp.

⁽⁹⁾ OV L 281, 23.11.1995., 31. lpp.

4.2 Attiecībā uz 4. panta 1. punktu.

EESK iesaka minētā panta 1. punkta beigās pievienot frāzi “... un par to paziņo aviosabiedrībai, lai tā turpmāk šādus datus neiesniegtu”. Proti, Komiteja uzskata, ka, atklājot kādu neatbilstību, tūlīt jādod norādījumi to novēršanai.

4.3 Attiecībā uz 4. panta 4. punktu un 5. panta 4. punktu.

EESK uzskata, ka abu pantu redakcija ir savstarpēji neatbilstīga. Lai gan 4. panta 4. punktā teikts, ka dalībvalsts pasažieru informācijas nodaļa apstrādātos datus nosūta kompetentajai iestādei katrā gadījumā atsevišķi, tomēr 5. panta 4. punktā minēts, ka PDR datus un to apstrādes rezultātus, kas saņemti no pasažieru informācijas nodaļas, kompetentās iestādes var apstrādāt tālāk. Mēs uzskatām, ka šī acīmredzamā pretruna ir jānovērš vai atbilstoši jāpaskaidro, lai nerastos interpretācijas iespēja.

4.4 Attiecībā uz 6. panta 1. punktu.

Tāpat kā 4.1. punktā minētajā piezīmē EESK uzskata, ka sistēma, kurā datus nosūta dažādām pasažieru informācijas nodaļām, rada administratīvo slogu gaisa pārvadātājiem laikā, kad tieši izskan aicinājumi to samazināt, un palielina to darbības izdevumus, kas var ietekmēt patērētāju iegādātās aviobiļetes galīgo cenu.

4.5 Attiecībā uz 6. panta 2. punktu.

Ņemot vērā drošību un iedzīvotāju personas datu aizsardzību, EESK uzskata, ka datu nosūtīšana “... ar jebkādiem citiem atbilstīgiem līdzekļiem ...”, ja tos nav iespējams nosūtīt elektroniski, nav vispareizākais risinājums. Komiteja prasa konkrētāk paskaidrot, kādus nosūtīšanas līdzekļus var izmantot.

4.6 Attiecībā uz 6. panta 3. punktu.

Komiteja uzskata, ka minētā punkta redakcijas efektivitāti var uzlabot, tā sākumā svītrojot vārdu “var”, lai šā panta piemērošana nebūtu katras dalībvalsts brīva izvēle. Tādējādi punkts sāktos šādi: “Dalībvalstis atļauj gaisa pārvadātājiem ...”.

4.7 Attiecībā uz 6. panta 4. punktu un 7. pantu.

EESK uzskata, ka 6. panta 4. punktā un visā 7. pantā ir ieviestas vairākas un arvien lielākas atkāpes, liekot novirzīties no 4. panta 4. punktā paredzētās datu nosūtīšanas “katrā gadījumā atsevišķi” un pārejot uz gandrīz vispārēju to nosūtīšanu, kad katrs ir tiesīgs nosūtīt un saņemt PDR datus. Viss 7. pants ir izņēmumu uzskaitījums.

4.8 Attiecībā uz 8. pantu.

Lai neradītu apstākļus vislielākajai iespējamajai atkāpei, kad datus nosūta trešām valstīm, kuras savukārt tos var nosūtīt citām trešām valstīm, šajā pantā vajadzētu precizēt, ka datu nosūtīšanu var veikt tikai tad, ja tos ir apstrādājusi pasažieru informācijas nodaļa vai dalībvalsts kompetentā iestāde, kura tos nosūtīs trešai valstij, vienmēr par to lemjot katrā gadījumā atsevišķi.

4.9 Attiecībā uz 11. panta 3. punktu.

Tā paša iemesla, kas attiecas uz 4. panta 1. punktu, dēļ EESK iesaka 11. panta 3. punkta beigās pievienot frāzi “... un par to paziņo aviosabiedrībai, lai tā turpmāk šādus datus neiesniegtu ...”.

4.10 Attiecībā uz 11. panta 4. punktu.

Izsekojamības sistēma, ko EESK ierosinājusi šā atzinuma 3.9. punktā, varētu loģiski ielāgties 11. panta 4. punktā, lai reģistrētu katru, kam jebkurā brīdī ir bijusi piekļuve attiecīgajai informācijai.

Briselē, 2011. gada 5. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1234/2007 attiecībā uz līgumattiecībām piena un piena produktu nozarē"

COM(2010) 728 galīgā redakcija – 2010/0362 (COD)

(2011/C 218/21)

Ziņotāja: **Dilyana SLAVOVA kdze**

Eiropas Savienības Padome 2010. gada 22. decembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 42. pantu un 43. panta otro daļu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1234/2007 attiecībā uz līgumattiecībām piena un piena produktu nozarē"

COM(2010) 728 galīgā redakcija – 2010/0362 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 6. aprīlī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 471. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 4. un 5. maijā (4. maija sēdē), ar 150 balsīm par, 3 balsīm pret un 13 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK norāda, ka 2007.–2009. gada krīze ir ļoti nelabvēlīgi ietekmējusi piena nozari un jo īpaši piena ražotājus.

1.2 EESK norāda uz līdzsvara trūkumu piegādes ķēdē, īpaši uz mazumtirgotāju un ražotāju/pārstrādātāju nevienlīdzīgo stāvokli, kas traucē produktu pievienotās vērtības taisnīgāku nodošanu piena ražotājiem. EESK ierosina Komisijai īstenot pasākumus, lai nodrošinātu visas piena produktu piegādes ķēdes (ražotāji — pārstrādātāji — izplatītāji — mazumtirgotāji) vienmērīgu pārredzamību.

1.3 EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija ievēro ieteikumus, ko izstrādājusi augsta līmeņa ekspertu grupa (ALEG) piensaimniecības jautājumos, un laikus reaģē uz problēmām piena nozarē.

1.4 EESK ir pārliecināta, ka piena produktu piegādes ķēdes maksimāla efektivitāte ir visu iesaistīto pušu interesēs, un uzsver, ka taisnīga pievienotās vērtības sadale piegādes ķēdē, īpaši uzlabojot ražotāju spējas aizstāvēt to intereses, palielinās piegādes ķēdes kopējo efektivitāti, konkurētspēju un ilgtspēju.

1.5 EESK uzskata, ka visi četri aspekti (līgumattiecības, ražotāju spēja aizstāvēt savas intereses, starpnozaru organizācijas un pārredzamība) ir cieši saistīti un savstarpēji atkarīgi. Tādēļ ar minētajiem aspektiem saistīti jautājumi ir jārisina vienoti.

1.6 EESK atzīmē, ka piena produktu ražošanas struktūra dalībvalstīs var ievērojami atšķirties, un tādēļ piekrīt, ka līgumu slēgšanai arī turpmāk vajadzētu būt brīvprātīgai. Tomēr principā

būtu jāļauj dalībvalstīm noteikt, ka to teritorijā līgumu slēgšana ir obligāta, ievērojot to, ka jānodrošina iekšējā tirgus netraucēta darbība. Ļoti svarīgi norādīt, ka priekšlikums neattiecas uz kooperatīviem, un vērst uzmanību uz labas prakses piemēriem dažās dalībvalstīs.

1.7 EESK piekrīt, ka minētajos līgumos ir jāietver vismaz šādi četri aspekti, par kuriem līgumslēdzējam pusēm brīvi jāvienojas: 1) cena, kas maksājama par piegādāto svaigpienu / piegādes cenas formula, 2) apjoms, 3) piegāžu grafiks sezonas laikā un 4) līguma darbības ilgums.

1.8 EESK mudina veidot ražotāju organizācijas un starpnozaru organizācijas, īpaši dažās jaunajās dalībvalstīs, kur sadrumstalotās piena lopkopības nozares dalībniekiem ir ļoti ierobežotas spējas aizstāvēt savas intereses. EESK atzīst, ka augļu un dārzeņu nozarē organizācijas, kas stiprina saikni starp nozares dalībniekiem, rada pievienoto vērtību, jo tās spēj uzlabot zināšanas par ražošanu un tirgu, kā arī ražošanas un tirgus pārredzamību; EESK uzskata, ka līdzīgas struktūras varētu uzlabot piena produktu piegādes ķēdes darbību kopumā.

1.9 EESK uzskata, ka ir vairāk jāprecizē un jāpildinveido konkurences jomā spēkā esošo ES tiesību aktu piemērošanu piena nozarē, lai primāro ražotāju organizācijas varētu izmantot priekšrocības, ko sniedz lielākas spējas aizstāvēt savas intereses.

1.10 EESK uzsver, ka pārredzamības palielināšana var normalizēt piena produktu piegādes ķēdes darbību visu iesaistīto dalībnieku labā, tāpēc atzinīgi vērtē ALEG ieteikumus Komisijai, nodrošinot, ka pārredzamība nerada konkurences kropļojumus iekšējā tirgū.

1.11 EESK atzinīgi vērtē darbu, ko paveikusi Komisija, bet vienlaikus uzsver, ka ar priekšlikumu nevarēs atrisināt visas problēmas piena nozarē.

2. Ievads

2.1 Piena ražošana ir ļoti svarīga Eiropas Savienībai — ne tikai no ekonomikas viedokļa, ņemot vērā tās apgrozījumu un ar to saistīto darba vietu skaitu — bet arī tādēļ, ka tai ir liela nozīme saistībā ar zemes izmantošanu un vides aizsardzību. Daudzos reģionos, īpaši kalnainos reģionos un reģionos ar nelabvēlīgiem apstākļiem, tā ir arī viena no nedaudzajām ražošanas nozarēm, kuru patiešām var attīstīt un saglabāt.

2.2 Piena nozare palīdz nodrošināt patērētājiem veselīgu, atbildīgu un nekaitīgu uzturu un tā ir saimnieciski nozīmīga lauku attīstībai un vides ilgtspējai, tāpēc piena nozare būtiski ietekmē dzīves kvalitāti Eiropā.

2.3 Piena ražošanas un pārstrādes nozares dalībvalstīs stipri atšķiras. Ražošanu un pārstrādi dalībvalstīs organizē ļoti atšķirīgi: viena galējība ir valstis, kurās galvenā nozīme ir kooperatīviem, kooperatīviem veicot arī piena pārstrādi, un otra galējība ir valstis, kurās ir ievērojami daudz individuālo ražotāju un privāto pārstrādātāju. Tuvojoties 2015. gadam, arī vislabāk organizētajā vidē ražotājiem būs pienācīgi jā sagatavojas jaunajiem tirgus apstākļiem, ar kuriem tie saskarsies pēc kvotu atcelšanas. Jāpiebilst, ka nozares dalībnieki saskarsies ar pilnīgi jauniem apstākļiem un pienākumiem, kas būs saistīti ar to, ka ES un dalībvalstu publiskās iestādes pārtrauks ražošanas pārvaldību. Minētajos apstākļos ražotājiem ir vajadzīga drošība par to, ka tirgus varēs nodrošināt taisnīgu cenu.

3. Pamatojums

3.1 Ievērojot sarežģīto stāvokli piena tirgū, 2009. gada oktobrī izveidoja Augsta līmeņa ekspertu grupu ("ALEG") piena jautājumos, lai apspriestu vidēja termiņa un ilgtermiņa pasākumus piena un piena produktu nozarē, izstrādātu tiesisko regulējumu un palīdzētu stabilizēt tirgu un ražotāju ieņēmumus.

3.2 ALEG saņēma mutiskus un rakstiskus ieteikumus no lielākajām Eiropas ieinteresēto personu grupām piena produktu piegādes ķēdē, proti, no lauksaimniekiem, piena pārstrādātājiem, piena tirgotājiem, mazumtirgotājiem un patērētājiem. ALEG saņēma ieteikumus arī no pieaicinātajiem akadēmiskajiem ekspertiem, trešo valstu pārstāvjiem, dalībvalstu konkurences uzraudzības iestādēm un Komisijas.

3.3 Vēl plašāks piegādes ķēdes dalībnieku loks varēja paust viedokli piena un piena produktu ražošanas nozares ieinteresēto personu konferencē, kas notika 2010. gada 26. martā. ALEG ziņojumu publicēja 2010. gada 15. jūnijā; tajā bija iekļauta piena nozares pašreizējā stāvokļa analīze un vairāki ieteikumi.

3.4 ALEG secināja, ka piegādes ķēdē — starp ražotājiem, pārstrādātājiem, izplatītājiem un mazumtirgotājiem — vērojams

būtisks līdzsvara trūkums un pievienotā vērtība ir nevienmērīgi sadalīta. Šāda stāvokļa cēloņi ir pārredzamības trūkums, elastīguma trūkums un sarežģījumi ar cenu pārnesei piegādes ķēdē.

3.5 Padome izskatīja ALEG publicēto ziņojumu un ieteikumus, un 2010. gada 27. septembra sanāksmē pieņēma prezidentvalsts secinājumus. Secinājumos Komisija rosināta līdz gada beigām sniegt atbildi uz ALEG pirmajiem četriem ieteikumiem (līgumattiecības, ražotāju spēja aizstāvēt savas intereses, starpnozaru organizācijas un pārredzamība).

3.6 Komisija ierosina grozīt spēkā esošos noteikumus visās četrās jomās, kas izskatītas priekšlikumā (līgumattiecības, ražotāju spēja aizstāvēt savas intereses, starpnozaru organizācijas un pārredzamība).

3.7 Attiecībās starp piena ražotājiem un piensaimniecībām piedāvājuma koncentrācija bieži vien ir daudz mazāka nekā koncentrācija pārstrādes līmenī. Tāpēc piena ražotāju un piensaimniecību spējas aizstāvēt savas intereses nav vienlīdzīgas. Priekšlikumā ir paredzēta iespēja iepriekš sagatavot brīvprātīgus rakstiskus līgumus par svaigpiena piegādi piena pārstrādes uzņēmumam, ko veic lauksaimnieks, un minētajos līgumos iekļaut galvenos cenas aspektus, piegādes grafiku un apjomu, kā arī līguma darbības ilgumu. Dalībvalstīm ir iespēja noteikt, ka to teritorijā šādu līgumu slēgšana ir obligāta. Kooperatīviem, ievērojot to īpatnības, nav izvirzīta prasība slēgt līgumus, ja to statūtos ir paredzēti līdzīgi noteikumi.

3.8 Lai līdzsvarotu piegādes ķēdes dalībnieku spējas aizstāvēt to intereses, Komisija ierosina dot iespēju lauksaimniekiem ar ražotāju organizāciju starpniecību kolektīvi apspriest līgumu noteikumus. Tā paredz atbilstošus ierobežojumus apjomam, par kuru veic sarunas, un tādējādi lauksaimniekiem un lielajām piensaimniecībām varētu nodrošināt līdzvērtīgas sarunu pozīcijas, vienlaikus saglabājot pienācīgu konkurenci svaigpiena piegādes jomā. Komisija ierosina noteikti ierobežojumu 3,5 % no ES kopējā ražošanas apjoma un 33 % no ražošanas apjoma dalībvalstī, paredzot arī īpašus aizsardzības pasākumus, lai novērstu nopietnu kaitējumu mazajiem un vidējiem uzņēmumiem. Tāpēc būtu jānodrošina, ka šādas ražotāju organizācijas var atzīt saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1234/2007 122. pantu. Saskaņā ar LESD 290. pantu Komisija ir jāpilnvaro pieņemt deleģētus aktus ar nosacījumiem ražotāju organizāciju asociāciju apstiprināšanai.

3.9 Priekšlikumā iekļauti arī konkrēti ES noteikumi starpnozaru organizācijām, aptverot visus piegādes ķēdes posmus. Minētās organizācijas varētu sekmēt pētniecību, kvalitātes uzlabošanu un labāko ražošanas un pārstrādes metožu veicināšanu uz izplatīšanu.

3.10 Ierosināts piena nozarei piemērot jau pastāvošu augļu un dārzeņu nozares starpnozaru organizāciju noteikumus, tos attiecīgi pielāgojot.

3.11 Starpnozaru organizācijas varētu uzlabot ražošanas un tirgus zināšanas un pārredzamību, tostarp publicējot statistikas datus par cenu, apjomiem un darbības ilgumu līgumiem, kas noslēgti par svaigpiena piegādi, un sniegtot analīzi par iespējamo turpmāko tirgus attīstību reģionālajā vai valsts līmenī.

3.12 Priekšlikumā ierosināts pilnvarot Komisiju pieņemt deleģētus aktu saskaņā ar LESD 290. pantu, lai papildinātu vai grozītu dažus nebūtiskus attiecīgajā regulā paredzēto pasākumu aspektus. Jāprecizē aspekti, uz kuriem minētās pilnvaras attiecas, kā arī šādas pilnvarošanas nosacījumi.

3.13 Lai garantētu attiecīgajā regulā paredzēto pasākumu vienotu īstenošanu visās dalībvalstīs, Komisijai ir jāpiesūta pilnvaras pieņemt īstenošanas aktus saskaņā ar LESD 291. pantu.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1 Priekšlikuma mērķis ir uzlabot piena ražotāju stāvokli piena piegādes ķēdē un veikt izmaiņas, lai turpmāk nozari vairāk orientētu uz tirgu un palielinātu tās ilgtspēju.

4.2 Priekšlikumā ierosināts slēgt rakstiskus līgumus starp piena ražotājiem un pārstrādātājiem, sniegtot iespēju ar ražotāju organizāciju starpniecību kolektīvi apspriest līgumu noteikumus, lai līdzsvarotu piena ražotāju un lielāko pārstrādātāju spējas aizstāvēt to intereses, un ierosināti arī konkrēti ES noteikumi par starpnozaru organizācijām un pasākumi pārredzamības palielināšanai tirgū. Ierosinātie pasākumi attiecas uz posmu līdz 2020. gadam, paredzot divas starpposma pārskatīšanas. Piemērojot atbilstošus ierobežojumus apjomam, par kuru veic kolektīvas sarunas, un paredzot citus īpašus aizsardzības pasākumus, Komisija vēlas stiprināt piena ražotāju spējas aizstāvēt savas intereses, vienlaikus saglabājot konkurenci un aizsargājot mazo un vidējo uzņēmumu intereses.

4.3 Ikviens dalībvalsts var nolemt, kāda būs tās pieeja līgumattiecībām. Ikviens dalībvalsts var brīvi pieņemt lēmumu savās līgumtiesībās noteikt, vai lauksaimnieku un pārstrādātāju līgumu slēgšana ir obligāta. Ņemot vērā atšķirīgo stāvokli ES dalībvalstīs un ievērojot subsidiaritātes principu, minētā lēmuma pieņemšana ir jāatstāj dalībvalstu kompetencē.

4.4 EESK piekrīt, ka ir jāstiprina ražotāju spējas aizstāvēt savas intereses; tomēr jāievēro arī atšķirīgās situācijas un valstīm raksturīgās īpatnības.

4.5 EESK uzskata, ka pilnvaras pieņemt deleģētos aktus vienmēr jāpiesūta uz konkrētu laikposmu (pilnvaru termiņu). Deleģētos aktus vajadzētu pieņemt vienīgi jomās, kur lēmumi jāpieņem nekavējoties.

4.6 Īstenošanas akti būtu jāizmanto gadījumos, kad saskaņota īstenošana sniegtu labumu dalībvalstīm.

4.7 EESK ir pārliecināta, ka, sagatavojot ES tiesību aktus, ir jāapsver ar ieinteresētajām personām. Tādēļ, cenšoties uzlabot nestabilā piena tirgus regulējumu, ir svarīgi apspriesties ar dalībvalstu ekspertiem. Saistībā ar minēto ir ļoti svarīgi nodrošināt, lai nestabilitāte nenodarītu neatgriezenisku kaitējumu ražotājiem ES piena nozarē. Pašlaik nav šaubu, ka būs jāapsver pārredzamāka un taisnīga pievienotās vērtības sadale starp tirgus dalībniekiem un jo īpaši jāuzlabo ražotāju spējas aizstāvēt savas intereses.

4.8 Pašlaik dažās dalībvalstīs pastāv starpnozaru organizācijas, kas īsteno minētos uzdevumus saskaņā ar ES tiesību aktiem. To efektivitāti ierobežo līdzsvara trūkums piena piegādes ķēdē.

4.9 EESK tomēr ir pārliecināta, ka ar Komisijas priekšlikumiem nevarēs atrisināt visas piena tirgus problēmas un tie neattiecas uz piensaimnieku kooperatīviem, kas ražo aptuveni 58 % no kopējā piena apjoma. EESK pauzē nožēlu, ka minētie priekšlikumi neattiecas ne uz piensaimniecības nozari, ne uz lielākajiem mazumtirgotājiem, kam ir būtiska nozīme piena tirgus līdzsvarošanā un cenu veidošanā.

4.10 Attiecībā uz ierobežojumiem, ko Komisija plānot ieviest, EESK norāda, ka, ņemot vērā piensaimniecības nozares struktūru valstīs un īpaši vismazākajās dalībvalstīs, ierosinātie ierobežojumi var izrādīties pārlietu ierobežojoši. Komiteja aicina EK atsevišķos uzņēmumu gadījumos atļaut apvienoties visiem ražotājiem, kas veic piegādi vienam un tam pašam piena pārstrādes uzņēmumam, dodot iespēju izveidot ražotāju grupas atbilstoši pircēja lielumam.

4.11 Ņemot vērā to, ka Komisija plāno pārtraukt piena ražošanas pārvaldību un nodot minēto pienākumu vietējām struktūrām, ir svarīgi, lai attiecīgajām struktūrām būtu pēc iespējas pilnīgāka jaunākā informācija par norisēm tirgū, kuram ir jābūt pārredzamam. Tāpēc EESK uzskata, ka ir ļoti svarīgi Eiropas līmenī izveidot efektīvu pārraudzības instrumentu, kas ļautu zināmā mērā ietekmēt ražošanas virzību.

4.12 Noslēgumā jāpiebilst, ka saistībā ar apstākļu maiņu būs svarīgi saglabāt tirgus pārvaldības instrumentus (piemēram, intervenci, privāto uzglabāšanu, eksporta kompensācijas), kam jābūt gan efektīviem, gan arī ātri un viegli piemērojamiem.

5. Īpašas piezīmes

5.1 EESK atzinīgi vērtē darbu, ko Komisija ieguldījusi, lai Parlamentam un Padomei iesniegtu priekšlikumu regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1234/2007 attiecībā uz līgumattiecībām piena un piena produktu nozarē. EESK uzskata, ka Komisija rīkojusies pareizi un īstā laikā, jo attiecīgajā lauksaimniecības nozarē būs jāveic ievērojami un sarežģīti uzdevumi.

5.2 EESK tomēr uzsver, ka ar minēto priekšlikumu nevarēs atrisināt visas problēmas, ar ko sastapsies piena nozare. Lai turpmāk uzlabotu piena produktu piegādes ķēdes darbību, jāveic pārraudzība, kas nodrošinātu pārredzamību visā piena produktu piegādes ķēdē (ražotāji — pārstrādātāji — izplatītāji — mazumtirgotāji).

5.3 Lai ES piena nozare darbotos veiksmīgi pēc 2015. gada, būs vajadzīgi ļoti efektīvi ražojoši un piemērota lieluma piensaimniecības uzņēmumi, kuru rīcībā ir augsta līmeņa cilvēku kapitāls. Tāpēc ir jāturpina lauku saimniecību un piena pārstrādes uzņēmumu pārstrukturēšana, jo ir ļoti svarīgi, lai lauksaimnieciskajiem ražotājiem būtu piekļuve efektīviem, konkurētspējīgiem un novatoriskiem piena pārstrādes uzņēmumiem, kas spēj efektīvi izmantot tirgus iespējas. Īpaša uzmanība ir jāpievērš nelabvēlīgu apstākļu ietekmētiem reģioniem, kuros piena pārstrādes uzņēmumiem bieži ir jāsaskaras ar problēmām, ko rada nelabvēlīgāki ģeogrāfiskie apstākļi, un to stāvoklis tāpēc ir salīdzinoši neizdevīgāks. Saistībā ar minēto īpaši jākoncentrējas uz pārredzamu, efektīvu ražošanu reģionālā līmenī, kura nenodara pārāk lielu kaitējumu videi un nodrošina patērētāju informēšanu un augstu kvalitāti, samazinot starpnieku skaitu. Piena nozare kopumā ir jāorientē uz augstas kvalitātes un

augstas pievienotās vērtības produktiem, jo tos arvien vairāk pieprasa vietējā tirgū un tiem ir labas eksporta iespējas.

5.4 EESK uzskata, ka attiecīgās dalībvalstis var ieviest noteikumus, lai uzlabotu un stabilizētu to piena produktu tirgu, kurus tirgo ar aizsargātu cilmes vietas nosaukumu vai aizsargātu ģeogrāfiskās izcelsmes norādi saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 510/2006.

5.5 Piensaimniecības stāvoklis dalībvalstīs atšķiras daudz vairāk nekā stāvoklis citās ES lauksaimniecības nozarēs; tāpēc, īstenojot ES stratēģijas, vajadzīgs vairāk elastīguma. EESK prognozē, ka būs jāīsteno īpaši piena ražotājiem un pārstrādātājiem paredzēti pasākumi, lai pārstrukturētu un modernizētu piena nozari dalībvalstīs.

5.6 EESK aicina Komisiju straujāk un elastīgāk reaģēt uz krīzēm. Piena tirgus 2011. gadā ir ārkārtīgi nestabils, to ietekmē klimata problēmas un ir iespējams, ka varētu atkārtoties 2007.–2009. gada krīze. Tāpēc EESK rosina Komisiju arī turpmāk uzraudzīt attīstības tendences piena nozarē un darīt visu iespējamo, lai novērstu postošu krīzi piena nozarē.

Briselē, 2011. gada 4. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par lauksaimniecības produktu kvalitātes shēmām"

COM(2010) 733 galīgā redakcija – 2010/0353 (COD)

(2011/C 218/22)

Ziņotājs: **ESPUNY MOYANO kgs**

Eiropas Parlaments 2011. gada 18. janvārī un Padome 2011. gada 27. janvārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. panta 2. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par lauksaimniecības produktu kvalitātes shēmām"

COM(2010) 733 galīgā redakcija – 2010/0353 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 6. aprīlī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 471. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 4. un 5. maijā (2011. gada 5. maija sēdē), ar 82 balsīm par un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atbalsta Eiropas Komisijas ierosmi visus ES tiesību aktus, kas attiecas uz lauksaimniecības produktu kvalitāti, apkopot vienā "kvalitātes" paketē. Tas nodrošinās saskaņotāku kopējo politiku minētajā jomā un būs pirmais solis virzībā uz spēcīgāku un dinamiskāku Eiropas lauksaimniecības pārtikas nozari. Komiteja uzsver, ka ir svarīgi paaugstināt Eiropas produktu kvalitāti un pievienoto vērtību un sniegt plašāku informāciju patērētājiem, pilnveidojot attiecīgos ES instrumentus un nosacījumus.

1.2 Komiteja atzinīgi vērtē ES spēkā esošās kvalitātes shēmas (aizsargāts cilmes vietas nosaukums, aizsargāta ģeogrāfiskās izcelsmes norāde un garantētas tradicionālās īpatnības) un atzīst, ka tās ir teicami līdzekļi Eiropas produktu popularizēšanai. EESK uzskata, ka atsevišķu produktu sertificēšana šādā veidā sniedz ievērojamu pievienoto vērtību attiecīgajam vietējam reģionam, lauksaimniekiem un ražotājiem un ir izdevīga arī galapatērētājiem. Komiteja arī piekrīt Komisijas viedoklim, ka šādas shēmas sekmē lauku attīstības politiku. Komiteja tomēr norāda, ka svarīgi ir tas, ka Eiropas produktu kvalitāti un to ražošanas veidu atzīst ne tikai iekšējā tirgū, bet arī un pirmām kārtām — ārējā tirgū, un šāda kvalitāte ir jāveicina. EESK aicina piemērot stingru pieeju lauksaimniecības pārtikas produktu atzīšanā un to tirdzniecības kontrolē visos līmeņos ⁽¹⁾.

1.3 EESK atzinīgi vērtē diferencētas aizsargātu cilmes vietas nosaukumu un aizsargātu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu shēmas saglabāšanu, lai gan uzskata, ka ierosinātās definīcijas nav tik

skaidras kā ar Regulu 510/2006 noteiktās definīcijas. Komiteja tomēr izsaka nožēlu, ka jaunajā dokumentā nav atsevišķi norādīti ražošanas trīs posmi (lauksaimniecība vai lopkopība — pārstrāde — sagatavošana pārdošanai), bet tikai "ražošanas posmi".

1.4 Attiecībā uz prasībām par produkta sertificēšanu "garantētu tradicionālo īpatnību" (GTĪ) kategorijā EESK uzskata, ka attiecīgā produkta tradicionālās īpatnības ir saistītas ne tikai ar to pastāvēšanas ilgumu, kā noteikts priekšlikumā, bet arī ar citiem rādītājiem, piemēram, specifiskām izejvielām, ražošanas vai pārstrādes paņēmieni, attiecīgā apgabala kultūru un citām īpašībām un faktoriem. Turklāt GTĪ pastāvīgi mainās, tāpēc EESK nepiekrīt viedoklim, ka gadu skaits ir galvenais rādītājs, lai produktu iekļautu minētajā kategorijā.

1.5 EESK uzskata, ka garantētu tradicionālo īpatnību shēmas attiecināšana tikai uz reģistrēšanu ar rezervētiem nosaukumiem var ne tikai ievērojami samazināt pieteikto reģistrāciju skaitu, bet varētu arī iznīcināt instrumentu, kas atbalsta daudzveidību, un tos ražotājus, kuri izvēlas ražot konkrētu pārtikas produktu atbilstoši tradīcijām. EESK tāpēc ierosina, ka pārejas perioda beigās Komisijai būtu jāierosina shēma, ar ko atļautu turpināt produktu ar garantētām tradicionālajām īpatnībām reģistrēšanu bez rezervētiem nosaukumiem līdz brīdim, kad stājas spēkā šī regula.

1.6 Attiecībā uz fakultatīviem kvalitātes apzīmējumiem EESK aicina vēlreiz apsvērt iespēju tajos iekļaut un atzīt kalnu reģionos ražotus produktus. ⁽²⁾

⁽¹⁾ OV C 18, 19.01.2011., 1.–4. lpp. "Eiropas lauksaimniecības pārtikas nozares modeļa nostiprināšana" un OV C 18, 19.01.2011., 5.–10. lpp. "Kopienas lauksaimniecības modelis: produkcijas kvalitāte un patērētāju informēšana kā konkurētspējas elementi".

⁽²⁾ OV C 120, 16.05.2008., 47.–48. lpp. "Lauksaimniecības nākotnes perspektīvas īpaši nelabvēlīgu dabas apstākļu ietekmētos reģionos (kalnu, salu un visattālākos reģionos)".

1.7 EESK uzskata, ka "kvalitātes" jēdziens ir vēl vairāk jāpaplašina, un patērētājam jānodrošina iespēja labāk atšķirt dažādus dzīvnieku turēšanas veidus (kā piemēru var minēt jau ieviesto marķējumu uz olām). Turklāt jānodrošina, lai uz iepakojumiem sastopamās norādes, kas rada iespaidu par noteiktu kvalitātes veidu (piemēram, govīs, kas ganās brīvā dabā, vai norāde "Alpenmilch"), atbilstu produkta saturam. EESK aicina Komisiju izstrādāt attiecīgus konkrētus priekšlikumus.

1.8 EESK mudina Komisiju noteikt atbilstošus turpmākos pasākumus, lai atvieglotu to tehnisko prasību ievērošanu, kas izriet no dalības ES kvalitātes shēmās.

1.9 EESK piekrīt, ka Komisijas ierosinātie papildu noteikumi attiecībā uz tipveida nosacījumiem aizsargāta cilmes vietas nosaukuma (ACVN) vai aizsargātas ģeogrāfiskās izcelsmes norādes (AĢIN) pieņemšanai, kā arī attiecībā uz fakultatīviem kvalitātes apzīmējumiem, būtu jāpieņem ar deleģētajiem tiesību aktiem.

1.10 Attiecībā uz ražošanas un/vai izcelsmes vietas marķējumu lauksaimniecības un lopkopības produktiem atbilstoši tirdzniecības standartiem EESK prasa, lai katrā individuālā gadījumā tiktu veikts ietekmes novērtējums, kurā jāiekļauj arī izmaksu un ieņēmumu novērtējums. Vienlaikus priekšlikuma regulai par patērētāju informēšanu ietvaros tiek veikts darbs pie obligātajām izcelsmes norādēm atsevišķiem lauksaimniecības pārtikas produktiem. Jaunākie dokumenti par minēto tematu attiecas uz nepieciešamību veikt individuālus novērtējumus. EESK aicina turpināt darbu, lai noteiktu un nodrošinātu abu minēto tiesību aktu kopumu saskaņību un izvairītos no jebkādas pārklāšanās.

1.11 Attiecībā uz pamatnostādņiem par produktu marķēšanu, izmantojot kā sastāvdaļas ACVN un AĢIN, un par brīvprātīgajām sertificēšanas sistēmām piemērojamo paraugpraksi EESK uzsver šādu ierosmju nozīmīgumu un aicina veicināt to īstenošanu.

2. Paziņojuma kopsavilkums

2.1 Kvalitātes pasākumu kopuma mērķis ir uzlabot ES tiesību aktus lauksaimniecības produktu kvalitātes jomā, kā arī valsts un privāto sertifikācijas shēmu darbību, lai padarītu tās vienkāršākas, pārredzamākas un vieglāk saprotamas, lai tās spētu pielāgoties inovācijām un būtu mazāks apgrūtinājums ražotājiem un pārvaldes struktūrām.

2.2 Komisija 2009. gadā publicēja Paziņojumu COM(2009) 234 par lauksaimniecības produktu kvalitātes politiku, kurā bija iekļautas šādas stratēģiskās ievirzes:

— uzlabot lauksaimnieku, pircēju un patērētāju savstarpēju saziņu par lauksaimniecības produktu kvalitāti;

— palielināt Eiropas Savienības lauksaimniecības produktu kvalitātes politikas instrumentu saskaņotību;

— mazināt sarežģītību, lai lauksaimniekiem, ražotājiem un patērētājiem būtu vieglāk lietot un saprast dažādās shēmas un marķējuma apzīmējumus.

2.3 Paketē ir iekļauti šādi dokumenti:

2.3.1 priekšlikums regulai, ar ko vienkāršo kvalitātes shēmu pārvaldību, iekļaujot tās vienā likumdošanas instrumentā. Šāda regula nodrošina instrumentu saskaņotību un padara minētās shēmas labāk saprotamas ieinteresētajām personām;

2.3.2 priekšlikums regulai par tirdzniecības standartiem, lai palielinātu pārredzamību un vienkāršotu attiecīgās procedūras;

2.3.3 pamatnostādnes attiecībā uz paraugpraksi, kas piemērojama lauksaimniecības produktu un pārtikas produktu sertifikācijas brīvprātīgajām shēmām;

2.3.4 pamatnostādnes tādu pārtikas produktu marķēšanai, kuru sastāvā izmanto produktus ar aizsargātu cilmes vietas nosaukumu (ACVN) un aizsargātu ģeogrāfiskās izcelsmes norādi (AĢIN).

2.4 Cilmes vietas nosaukumi un aizsargātas ģeogrāfiskās izcelsmes norādes

Priekšlikums saglabā un nostiprina lauksaimniecības produktiem un pārtikas produktiem paredzēto kvalitātes shēmu, neskarot ģeogrāfiskās izcelsmes norādes shēmas attiecībā uz vīniem, aromatizētajiem vīniem un stiprajiem alkoholiskajiem dzērieniem. Spēkā esošā reģistrācijas kārtība mazina kavēšanos; noteikts arī oficiālo kontroļu kopīgo noteikumu minimums un saglabāta regulas darbības joma (pārtikas produkti un citi produkti).

2.5 Garantētas tradicionālās īpatnības

Ir saglabāta nosaukumu rezervēšanas shēma, bet iespēja reģistrēt nosaukumus bez rezervēšanas ir atcelta. Reģistrēšanas kārtība ir vienkāršota, tradīcijas kritērijs pagarināts līdz 50 gadiem un minētā shēma attiecināma tikai uz gataviem ēdieniem un pārstrādes produktiem.

2.6 Fakultatīvie kvalitātes apzīmējumi

Ierosināts iekļaut minētos apzīmējumus izskatāmajā regulā, lai uzsvērtu īpašības, kas produktam sniedz pievienoto vērtību, un atbalstītu konkrētus tirdzniecības standartus (brīvās turēšanas apstākļos audzēti mājpūtņi, ziedu medus, pirmajā aukstajā presēšanā iegūta olīveļļa), pielāgojot regulu LESD tiesiskajam pamatam.

2.7 Tirdzniecības standarti

Priekšlikumā paredzēts, ka Komisijai, kā parasti, jānosaka tirdzniecības standarti ar deleģēto tiesību aktu starpniecību. Visām nozarēm ir noteikts juridiskais pamats, lai uz marķējuma obligāti būtu norādīta audzēšanas vieta atbilstoši katras nozares specifikai. Katru gadījumu izskatīs atsevišķi, sākot ar piena nozari.

2.8 Subsidiaritātes princips

Minētais princips ir noteikts, lai nodrošinātu, ka vērtību pievienojošie nosaukumi un apzīmējumi saņem vienāda līmeņa aizsardzību visās dalībvalstīs, lai izvairītos no patērētāju maldināšanas un neradītu šķēršļus tirdzniecībai ES teritorijā. Šādu tiesību iedarbīga un efektīva noteikšana jāveic visas ES līmenī. Tomēr pieteikumu izskatīšanu un analīzi veiks attiecīgās valsts līmenī, jo tādejādi minēto uzdevumu var veikt efektīvāk un lietderīgāk.

2.9 Proporcionalitātes princips

Lai uzsvērtu minēto shēmu uzticamību un garantētu patiesu atbilstību, ražotājiem jāuzņemas attiecīgās izmaksas un kvalitātes saistības, bet vienlaikus viņi ir tiesīgi iesaistīties attiecīgajā shēmā pēc savas izvēles. Līdzdalības un kontroles nosacījumi ir proporcionāli atbilstošajai kvalitātes garantijai.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Pirmo reizi ar kvalitātes tiesību aktu kopumu ir ieviesta visaptveroša politika attiecībā uz Kopienas shēmām un apzīmējumiem, kas raksturo lauksaimniecības produktu pievienoto vērtību, kā arī attiecībā uz tirdzniecības standartiem. Tajā iekļautas arī divas pamatnostādnes par brīvprātīgajām sertifikācijas shēmām un produktu ar ACVN un AĢIN izmantošanu par sastāvdaļām. EESK atzinīgi vērtē Komisijas pēdējo trīs gadu centienus izveidot šo vienoto, vērienīgo shēmu, pamatojoties uz daudzajiem spēkā esošajiem tiesību aktiem, kas ir izstrādāti fragmentāri un katrai nozarei raksturīgā veidā.

3.2 Komisija uzsver, ka Eiropas lauksaimniecības pārtikas nozares spēks ir tās daudzveidībā, tās ražotāju zinātibā, kā arī zemē un teritorijās, kurās notiek ražošana. EESK piekrīt minētajam viedoklim. Komiteja atbalsta koncepciju, ka ES kvalitātes shēmas veicina ražošanas diversifikāciju, aizsargā pret ļaunprātīgu izmantošanu vai produktu imitāciju un palīdz patērētājiem gūt informāciju par produktu īpašībām un pazīmēm. EESK piekrīt, ka dažādās kvalitātes shēmas ir lielisks līdzeklis Eiropas produktu popularizēšanai. Komiteja tomēr norāda, ka minēto produktu kvalitāti svarīgi ir atzīt starptautiskā līmenī. Lai Eiropas lauksaimniecība un pārtikas pārstrādes rūpniecība saglabātos un piedzīvotu uzplaukumu, nepietiek ar to, ka Eiropas kvalitāte ir pazīstama iekšējā tirgū, tā jāpopularizē arī citos tirgos. Tādēļ EESK uzsver, cik svarīgi ir aizsargāt Eiropas ražošanas modeli un nodrošināt līdzvērtīgus konkurences apstākļus ES un trešo valstu produktu tirdzniecībai attiecībā uz kvalitāti, veselību, vidi un dzīvnieku labturību, kā to atzinusi Padomes prezidentvalsts secinājumos par Komisijas paziņojumu "KLP 2020. gada perspektīvā".

3.3 Lauksaimniecības produktu kvalitātes shēmas sniedz pievienoto vērtību reģioniem, kuros ražo attiecīgos produktus, tādejādi sekmējot izvīrītā mērķa sasniegšanu attiecībā uz

daudzveidības saglabāšanu un lauksaimniecības un pārstrādes nozaru konkurētspējas paaugstināšanu. Tādā veidā kvalitātes shēmas palīdz sasniegt arī lauku attīstības politikas mērķus, kas noteikti Komisijas paziņojumā "KLP 2020. gada perspektīvā" (COM(2020) 672). EESK atzinīgi vērtē abu minēto rīcībpolitiku saskaņību un aicina panākt līdzīgu saskaņību starp Regulu par lauksaimniecības produktu kvalitātes shēmām un citu politikas jomu, piemēram, stratēģijas "Eiropa 2020" prioritātēm (vērtības radīšana, inovācijas sekmēšana, ražošanas konkurētspējas paaugstināšana, vides saudzēšana, resursu efektīva izmantošana u.c.). Komiteja izsaka arī prasību, lai regula pievērstos vienotā tirgus problēmām (spēcīga, ilgtspējīga un taisnīga uzņēmumu izaugsme un iekšējā tirgus vienmērīgāka darbība) un atbilstu to politikas jomu mērķiem, kas vērstas uz patērētāju aizsardzību un informēšanu, konkurenci un ārējo tirgu.

3.4 Attiecībā uz pamatnostādņēm par pārtikas produktu marķēšanu, izmantojot kā sastāvdaļas ACN un AĢN (2010/c 341/03), EESK uzsver šādas ierosmes nozīmīgumu un aicina veicināt tās īstenošanu.

3.5 Komiteja atzinīgi vērtē arī Komisijas ierosinātās pamatnostādnes attiecībā uz brīvprātīgajām sertifikācijas shēmām piemērojamo paraugpraksi (2010/c 341/04). Pēdējos gados ir pieaugusi tādu lauksaimniecības produktu tirdzniecība, kuriem nav reglamentēta marķējuma, un tas liek apsvērt ētisku, sociālu un vides prasību ieviešanu. Kā jau norādījusi Komisija, lielā ticamība, pārredzamība un skaidrība ir vajadzīga arī līgumos par piegādes ķēdēm. Komiteja jau ir aicinājusi Komisiju izstrādāt šādas pamatnostādnes⁽³⁾ un tāpēc mudina visas organizācijas, kas šobrīd piemēro lauksaimniecības produktu sertifikācijas shēmas, pārskatīt attiecīgo kārtību, lai panāktu lielāku atbilstību paraugprakses pamatnostādņēm.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Aizsargāts cilmes vietas nosaukums (ACVN) un aizsargāta ģeogrāfiskās izcelsmes norāde (AĢIN)

4.1.1 EESK ir gandarīta par to, ka ir saglabātas abas kvalitātes shēmas, bet izsaka nožēlu, ka jaunajā definīcijā nav atsevišķi norādīti ražošanas trīs posmi (lauksaimniecība vai lopkopība — pārstrāde — sagatavošana pārdošanai).

4.1.2 EESK atzīst minēto lauksaimniecības produktu ieguldījumu tradicionālo ražošanas paņēmieni saglabāšanā un vides aizsardzībā, labumu gūstot ne tikai ražotājiem un pārstrādātājiem, bet arī patērētājiem. Minēto kvalitātes shēmu atzīšana veicina arī attiecīgo lauku apgabalu attīstību, palīdzot vietējiem iedzīvotājiem saglabāt dzīves vietu, uzlabojot viņu dzīves apstākļus un dzīves kvalitāti, nostiprinot un sekmējot darba un uzņēmējdarbības iespējas, vienlaikus atbalstot dabas resursu rentablu izmantošanu.

⁽³⁾ OV C 28, 03.02.2006., 72.–81. lpp. "Ētiska tirdzniecība un patērētāju garantiju sistēmas".

4.1.3 Lai atbilstu ACVN vai AĢIN reģistrēšanas nosacījumiem, ražotājiem jāievēro attiecīgā specifikācija. Saskaņā ar priekšlikumu un lai nodrošinātu, ka produktu specifikācijās ir ietverta būtiska un kodolīga informācija, Komisija, izmantojot deleģētos aktus, var noteikt papildu noteikumus attiecībā uz produkta specifikācijas saturu. Attiecībā uz aizsargātu ģeogrāfisko izcelsmi EESK uzskata, ka visos gadījumos, kad izmantotā lauksaimniecības produkta ražošanas vieta atšķiras no pārstrādātā pārtikas produkta izcelsmes vietas, tas ir jānorāda uz etiķetes.

4.1.4 EESK ir stingri pārliecināta, ka tieši dalībvalstīm jāveic administratīvi un tiesiski pasākumi, lai novērstu un nepieļautu ACVN un AĢIN nelikumīgu izmantošanu, kā arī tas jādara pēc ražotāju grupas pieprasījuma.

4.2 *Garantētas tradicionālās īpatnības*

4.2.1 EESK atzinīgi vērtē garantētu tradicionālo īpatnību (GTĪ) kā vienas no kvalitātes shēmām turpmāku izmantošanu, tā kā GTĪ ir vienīgais līdzeklis, lai atpazītu kādas dalībvalsts tradicionālos produktus.

4.2.2 Attiecībā uz prasībām par produkta sertificēšanu "garantētu tradicionālo īpatnību" (GTĪ) kategorijā EESK uzskata, ka garantētu tradicionālo īpatnību shēmas attiecināšana tikai uz reģistrēšanu ar rezervētiem nosaukumiem var ne tikai ievērojami samazināt pieteikto reģistrāciju skaitu, bet varētu arī iznīcināt instrumentu, kas atbalsta daudzveidību, un tos ražotājus, kuri izvēlas ražot konkrētu pārtikas produktu atbilstoši tradīcijām. EESK tāpēc ierosina, ka pārejas perioda beigās Komisijai būtu jāierosina shēma, ar ko atļautu turpināt produktu ar garantētām tradicionālajām īpatnībām reģistrēšanu bez rezervētiem nosaukumiem līdz brīdim, kad stājas spēkā šī regula. Turklāt attiecīgā produkta tradicionālās īpatnības ir saistītas ne tikai ar to pastāvēšanas ilgumu, kā noteikts priekšlikumā, bet arī ar citiem rādītājiem, piemēram, specifiskām izejvielām, ražošanas vai pārstrādes paņēmieni, attiecīgā apgabala kultūru un citām īpašībām un faktoriem. Tāpēc Komiteja ierosina, ka noteiktam gadu skaitam nevajadzētu būt vienīgajam piemērojamajam kritērijam, lai attiecīgo produktu identificētu GTĪ kategorijā.

4.3 *Kvalitātes shēmu norādes un simboli un ražotāju loma*

4.3.1 Priekšlikumā regulai paredzēts, ka ražotāju grupas ir tiesīgas veicināt savu produktu kvalitātes garantēšanu tirgū, veikt informatīvu un reklāmas darbību, nodrošināt produktu atbilstību to specifikācijām un veikt pasākumus minēto shēmu efektivitātes paaugstināšanai. EESK atzinīgi vērtē un atbalsta šādu sistēmas pilnveidošanu, kas nostiprina un precizē minēto

grupu lomu, un atbalsta to lielāku līdzdalību gan tirgus piedāvājuma pārvaldībā, gan ACVN un AĢIN kā sastāvdaļu izmantošanā. Komiteja tomēr stingri uzskata, ka šādas tiesības nedrīkstētu mazināt Regulas (EK) Nr. 1234/2007 par ražotāju un starpnozaru organizācijām īpašo noteikumu ievērošanu. EESK tomēr ar gandarījumu atzīmē, ka tirgus dalībniekiem, kas sagatavo, uzglabā un laiž tirgū GTĪ, ACVN un AĢIN kategorijas produktus, tiks piemērota oficiāla kontrole.

4.4 *Papildu pasākumi visaptverošākas kvalitātes politikas veidošanai*

4.4.1 EESK uzskata, ka, turpmāk veidojot kvalitātes politiku, nepieciešamas arī konkrētākas norādes, piemēram, par dzīvnieku turēšanas nosacījumiem (āra ganībās vai, izmantojot sienu utt.). Atbilstoša diferenciācija ir lietderīga, lai patērētājs varētu labāk atšķirt dažādus ražošanas veidus, un tas ir nepieciešams arī tādēļ, lai rūpnieciskos ražošanas veidus nodalītu no tīri zemnieciskām metodēm. Kā pozitīvu piemēru var minēt jau ieviesto marķējumu uz olām. Komiteja aicina Komisiju izstrādāt priekšlikumus arī citu dzīvnieku turēšanas jomās.

4.4.2 Turklāt pašreiz uz iepakojuma ir iespējamas norādes, kas patērētājam rada iespaidu par noteiktu kvalitātes veidu, negarantējot, ka produkts patiešām atbilst šādai kvalitātei. Piemēram, uz piena iepakojumiem ir attēlotas govīs, kas ganās brīvā dabā, un nav garantēts, ka piens ir iegūts no šādām govīm, vai tiek pārdots piens ar norādi "Alpenmilch", lai arī šis piens ir ražots nevis Alpu reģionā, bet gan, piemēram, Ungārijā. Tas pats attiecas uz norādi "Schwarzwälder Schinken", jo šajā reģionā notiek tikai gaļas žāvēšana, bet gaļu ražo citur. EESK uzskata, ka tas ir maldinoši, tiek atdarināta neesoša kvalitāte un tādējādi maldināts patērētājs. Komiteja uzskata, ka Komisijas priekšlikumos nav skaidru norāžu, kā šādu praksi var novērst.

4.5 *Pieteikšanās un reģistrācijas kārtība*

4.5.1 Komisija izvirza vairākus priekšlikumus ar mērķi saīsināt reģistrēšanas procesu, un EESK piekrīt, ka ar minētajiem priekšlikumiem var ieviest dažus uzlabojumus. Tomēr attiecībā uz pieteikumu ikmēneša publicēšanas pārtraukšanu EESK ir pārliecināta, ka jāapsver šādas publicēšanas saglabāšana, lai varētu sekot līdzi pieteikumu virzībai, ņemot vērā arī to, ka ir izvirzīts priekšlikums saīsināt iebildumu iesniegšanas termiņu tikai līdz diviem mēnešiem.

4.5.2 EESK turpretī uzskata, ka attiecībā uz garantiju tam, lai nepatentētus nosaukumus nevarētu reģistrēt kā ACVN vai AĢIN, priekšlikumu varētu atbalstīt ar atbilstīgu novērtējumu valstu un ES līmenī.

Briselē, 2011. gada 5. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1234/2007 attiecībā uz tirdzniecības standartiem"

COM(2010) 738 galīgā redakcija – 2010/0354 (COD)

(2011/C 218/23)

Ziņotājs: **Antonio POLICA** kgs

Eiropas Parlaments 2011. gada 27. janvārī un Padome 2011. gada 18. janvārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. panta 2. punktu un, attiecībā uz II daļu, saskaņā ar 118. panta 1. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1234/2007 attiecībā uz tirdzniecības standartiem"

COM(2010) 738 galīgā redakcija – 2010/0354 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 6. aprīlī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 471. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 4. un 5. maijā (2011. gada 4. maija sēdē), ar 152 balsīm par, 5 balsīm pret un 10 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. EESK piezīmju un ieteikumu kopsavilkums

1.1 EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas iniciatīvu, kuras mērķis ir izveidot saskaņotu politiku lauksaimniecības produktu kvalitātes jomā, kas palīdzētu lauksaimniekiem sniegt labāku informāciju par lauksaimniecības produkta kvalitāti, īpašībām un iezīmēm un nodrošinātu atbilstošu informāciju patērētājiem. Turklāt Komiteja ir pārliecināta, ka "kvalitātes pakete" var palīdzēt uzlabot nodarbinātības un uzņēmējdarbības iespējas lauku reģionos, tādējādi aizkavējot iedzīvotāju aizplūšanu, palīdzot saglabāt kultūras iezīmes, uzlabojot cilvēku saikni ar vidi un nodrošinot dabas resursu labāku pārvaldību.

1.2 Komiteja atbalsta nodomu uzlabot shēmas, kas regulē lauksaimniecības pārtikas produktu marķējumus (cilmes vietas nosaukumus, aizsargātās ģeogrāfiskās izcelsmes norādes, norādes par garantētām tradicionālām īpatnībām) ar nolūku vienkāršot un racionalizēt tehniskās prasības un stiprināt šo modeli. Turklāt Komiteja aicina vairāk aizsargāt šīs sistēmas pret negodīgu tirdzniecības praksi un uzskata, ka, vienoti piemērojot tirdzniecības standartus, var panākt uzlabojumus šajā jomā.

1.3 EESK jau iepriekšējos atzinumos ⁽¹⁾ ir norādījusi, ka izsekojamība, t.i., iespēja izsekot produkta attīstībai visā ražošanas ķēdē no ražošanas līdz pārdošanai, ir svarīgs instruments, kas dod iespēju nodrošināt, ka efektīvi tiek piemērotas visas ar informācijas sniegšanu saistītās prasības, kuras tiks apstiprinātas

pēc attiecīgo tirdzniecības standartu ieviešanas. Komiteja uzskata, ka nav pietiekami tikai norādīt informāciju uz etiķetes; ir jābūt iespējai to objektīvi pārbaudīt.

1.4 Līdztekus informācijas patiesuma garantēšanai ar efektīvus izsekojamības instrumentu palīdzību, jācenšas arī uzlabot un nodrošināt šīs informācijas lietderību; tāpēc jānodrošina, ka uz etiķetēm ir norādīta skaidra, pilnīga un saprotama informācija un jāatrod pareizais līdzsvars starp patērētāja tiesībām uz pilnīgu informāciju un tās lasāmību (kas saistīta ar šrifta lielumu), lai izvairītos no pārmērīgas sarežģītības, tehniskām detaļām vai informācijas apjoma, kas varētu nepareizi orientēt patērētāju vai mazināt viņu vēlmi iepazīties ar šo informāciju.

1.5 Lai garantētu kontroles atbilstību un efektivitāti, ir ieteicams uz rēķiniem un kopumā uz visiem produktu pavaddokumentiem norādīt pamata informāciju, ko paredz attiecīgās jomas vai produkta tirdzniecības standarti. Lai novērstu un aizkavētu negodīgu tirdzniecības praksi, īpaša uzmanība jāpievērš Eiropas Savienībā importētiem produktiem no trešām valstīm ⁽²⁾.

1.6 Ne tikai jāveido tādu kontroles iestāžu tīkls, kuras pārbaudītu produktu atbilstību pašreizējiem un turpmākajiem noteikumiem un piemērotu attiecīgas administratīvas sankcijas tirdzniecības standartu neievērošanas gadījumā, bet arī jāīsteno pasākumi un iniciatīvas, kas mudinātu nozares dalībniekus uzņemties lielāku atbildību un veicinātu noteikumu ievērošanas kultūras vispārēju izplatību.

⁽¹⁾ OV C 18, 19.01.2011., 5.–10. lpp., "Kopienas lauksaimniecības modelis: produkcijas kvalitāte un patērētāju informēšana kā konkurētspējas elementi".

⁽²⁾ OV C 100, 30.04.2009., 60.–64. lpp., "Importēto lauksaimniecības un pārtikas produktu nekaitīgums".

1.7 Komiteja atzīst, ka noteikums par to, ka tirdzniecības standartu regulēšanai izmantos deleģēto aktu instrumentu, atbilst Lisabonas līgumā noteiktajai tiesību normu vienkāršošanas pieejai, LESD 290. pantam un Komisijas līdzšinējai pieejai, ko līdzīgos gadījumos EESK ir atbalstījusi ⁽³⁾. Tomēr ir ieteicams šo instrumentu izmantot piesardzīgi, jo gadījumā, ja to nepiemēros selektīvi un tikai īpaši paredzētajos gadījumos, tas varētu radīt traucējumus nozarēs, kurās jau ir ieviesti precīzi tirdzniecības standarti, īpaši svaigu augļu un dārzeņu nozarēs ⁽⁴⁾.

1.8 Runājot par informāciju, kas obligāti jānorāda uz etiķetes, ir atzinīgi vērtējams nodoms izveidot juridisko pamatu, kurā iekļauts noteikums par lauksaimnieciskās ražošanas vietas norādi visās nozarēs ⁽⁵⁾ atbilstoši patērētāju vēlmēm nodrošināt pārredzamību un saņemt informāciju, kā arī izvairīties no citām, iespējams, maldinošām, norādēm. Tomēr noteikums par katrā gadījumā atsevišķi nosakāmu "piemērotu ģeogrāfisko līmeni" nešķiet saskaņots ar pārējo tekstu. Komiteja jau iepriekš ir minējusi ⁽⁶⁾, ka būtu vēlams uz etiķetes norādīt "ražošanas vietu", t.i., audzēšanas vai ražošanas vietu, respektīvi, neapstrādātā vai pārtikas ražošanā izmantotā lauksaimniecības produkta izcelsmes valsti.

1.9 Parlaments un Padome ir skaidri paušu gribu izstrādāt regulējumu un ar tiesību aktiem nodrošināt aizsardzību produktiem, kas ir Eiropas iedzīvotāju pārtikas pamatprodukti; Eiropas Savienība līdz šim jau ir īstenojusi daudzus šādus pasākumus un tai ir ļoti plaša tehniska un juridiska kompetence, lai šajā jomā virzītos uz priekšu. Komiteja it īpaši iebilst pret automātisku pielāgošanos attiecīgiem tirdzniecības standartiem, ko izstrādājušas starptautiskas organizācijas ⁽⁷⁾, pirms veikta to iepriekšēja analīze un novērtējums ar mērķi noteikt efektivitāti un saskaņotību ar jauno tiesisko pamatu.

1.10 Komiteja atbalsta proporcionālītātes principu, kas iekļauts priekšlikuma juridiskajos elementos, bet pauž bažas, ka to fakultatīva piemērošana kvalitātes apzīmējumu jomā varētu būt cēlonis tam, ka kontroles kļūst mazāk saistošas un noteikumi tiek ievēroti mazāk. Būtu jātiecas vienkāršot un samazināt birokrātiju, vienlaikus saglabājot atbilstošu kontroles sistēmu, kuras mērķis ir patērētāju aizsardzība.

1.11 Priekšlikumā minētie pasākumi būtu efektīvāki, ja tos plaši izplatītu, proti, par tiem sniegtu informāciju patērētājiem — vai nu tieši, vai arī iesaistot nozaru apvienības. Plaša ziņas līdzekļus bieži izmanto, lai stimulētu pārdošanu, bet nepietiekami — lai ES iedzīvotājus informētu par normām, kas viņus aizsargā, un dotu iespēju iepērkoties veikt apzinātāku izvēli.

⁽³⁾ OV C 107, 6.04.2011., 30.–32. lpp., "Atbalsts lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai — tiešā atbalsta shēmas saskaņā ar kopējo lauksaimniecības politiku".

⁽⁴⁾ Regula (EK) Nr. 1580/2007, kas grozīta ar Komisijas Regulu (EK) Nr. 1221/2008.

⁽⁵⁾ COM(2010) 738 galīgā redakcija, 112.e panta 3. punkta c) apakšpunkts.

⁽⁶⁾ OV C 77, 31.03.2009., 81 lpp., 1.3. punkts, un OV C 354, 28.12.2010., 35. lpp., 5.5.18. punkts,

⁽⁷⁾ COM(2010) 738 galīgā redakcija, 112.b) panta 3. punkts un XIII pielikums.

2. Ievads — Komisijas dokuments

2.1 Kvalitātes pasākumu kopuma mērķis ir uzlabot Savienības tiesību aktus lauksaimniecības produktu kvalitātes jomā, kā arī valsts un privāto sertifikācijas shēmu darbību ar nolūku padarīt tās vienkāršākas, pārredzamākas un vieglāk saprotamas, lai tās spētu pielāgoties inovācijām un mazāks apgrūtinātu ražotājus un pārvaldes struktūras.

2.1.1 Kvalitātes pasākumu kopums ir saskaņots ar citām ES politikām. Nesenajā Komisijas paziņojumā par KLP laikposmā pēc 2013. gada ir norādīts, ka jā saglabā lauksaimniecisko darbību dažādība lauku rajonos un jā uzlabo konkurētspēja. Arī paziņojumā "Eiropa 2020. Stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei", nosakot ES prioritātes, ir uzsvērts, ka viens no stratēģiskiem mērķiem ir ekonomikas konkurētspējas uzlabošana, vienlaikus apzinoties, ka viena no Eiropas lauksaimniecības konkurētspējas stiprājām pusēm ir kvalitāte.

2.2 Komisija 2009. gadā publicēja paziņojumu par lauksaimniecības produktu kvalitāti (COM(2009) 234 galīgā redakcija), kas ietver šādas stratēģiskās vadlīnijas:

- uzlabot lauksaimnieku, pircēju un patērētāju savstarpējo saziņu par lauksaimniecības produktu īpašībām;
- uzlabot to ES politisko instrumentu konsekvenču, ar kuriem regulē lauksaimniecības produktu kvalitāti;
- mazināt sarežģītību, lai lauksaimniekiem, ražotājiem un patērētājiem būtu vienkāršāk izmantot un saprast dažādās shēmas un marķēšanā izmantotos terminus.

2.3 Kvalitātes pasākumu kopumā ietilpst šādi dokumenti:

2.3.1 regulas priekšlikums, kura mērķis ir vienkāršot kvalitātes sistēmas, apvienojot tās vienā tiesību aktā. Regula nodrošina dažādu instrumentu saskaņotību un padara shēmas vieglāk saprotamas ieinteresētajām pusēm,

2.3.2 regulas priekšlikums par tirdzniecības standartiem, kura mērķis ir vairojot pārredzamību un vienkāršot piemērojamās procedūras,

2.3.3 labākās prakses pamatnostādnes lauksaimniecības produktu un pārtikas produktu sertifikācijas shēmu izstrādei un darbībai,

2.3.4 pamatnostādnes tādu pārtikas produktu marķēšanai, kuru sastāvā izmanto produktus ar aizsargātu cilmes vietas nosaukumu (ACVN) un aizsargātu ģeogrāfiskās izcelsmes norādi (AGIN).

2.4 Cilmes vietas nosaukumi un ģeogrāfiskās izcelsmes norādes

Ar priekšlikumu ir saglabāta un nostiprināta līdzšinējo lauksaimniecības produktu un pārtikas produktu kvalitātes shēma, neskarot ģeogrāfiskās izcelsmes norādes shēmas attiecībā uz vīniem, aromatizētajiem vīniem un stiprajiem alkoholiskajiem dzērieniem. Turklāt tiek saīsināti pašreizējā reģistrācijas procedūrā noteiktie termiņi, ieviests oficiālās kontroles kopīgo noteikumu minimums, un ir saglabāta regulas piemērošanas joma (produkti, kas paredzēti lietošanai pārtikā, un citi produkti).

2.5 Garantētas tradicionālās īpatnības

Ar priekšlikumu ir saglabāta shēma nosaukumu rezervēšanai, bet vairs nav paredzēta iespēja reģistrēt nosaukumus, neveicot rezervēšanu. Reģistrācijas sistēma ir vienkāršota, tradicionālo īpatnību kritērija piemērošana ir pagarināta līdz 50 gadiem, un shēmas piemērošana aprobežojas ar gataviem ēdieniem un pārstrādātiem produktiem.

2.6 Fakultatīvi kvalitātes apzīmējumi

Priekšlikumā paredzēts, ka regulā tiks iekļauti fakultatīvie kvalitātes apzīmējumi, jo tie norāda uz produkta pievienoto vērtību, kā arī saglabāti daži noteikti tirdzniecības standarti (brīvā dabā audzētu putnu gaļa, ziedu medus, pirmā spieduma olīveļļa, ko iegūst ar auksto spiešanas metodi); minētie noteikumi pielāgoti Līguma par Eiropas Savienības darbību tiesiskajam satvaram.

2.7 Tirdzniecības standarti

Priekšlikumā noteikts, ka parasti Komisija tirdzniecības standartus pieņem, izmantojot deleģētos aktus. Tiek ieviests juridiskais pamats, ka visās nozarēs lauksaimnieciskās ražošanas vietas obligāti jāmarķē atbilstošā ģeogrāfiskā līmenī atkarībā no nozares īpatnībām. Katru nozari izskatīs atsevišķi, sākot ar pienaisniecību.

2.8 Priekšlikumā paredzēts, ka visu shēmu pārraudzība ir valsts iestāžu kompetencē. Atsevišķu dalībvalstu kontroles darbību pārraudzība jāveic visaugstākajā iespējamajā, proti, Eiropas Savienības līmenī, lai saglabātu ticamību pārtikas tiesību aktu shēmām visā Eiropas Savienībā atbilstoši minētajā regulā noteiktajiem principiem.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Eiropas Komisijas priekšlikums, ar kuru ražotājiem paredzēts nodrošināt atbilstošus instrumentus, lai patērētājus informētu par produkta īpašībām un izmantotās lauksaimnieciskās ražošanas metodēm un aizsargātu tos pret negodīgas tirdzniecības praksi, ir nozīmīgs solis daudzo ar kvalitāti saistīto lēmumu virknē.

3.2 Lai produktam varētu izsekot visā ražošanas ķēdē, izsekojamība ir svarīgs instruments; papildus uz etiķetes norādītajai

informācijai tā palīdz sniegt patērētājam skaidru, pilnīgu un saprotamu informāciju par tirgoto produktu. Tādēļ izsekojamības instrumentā tiks iekļauta visi sertifikācijas, reģistrācijas un tirdzniecības dokumenti, kas apliecina procesus un pārstrādi, un visām ražošanas ķēdē iesaistītajām pusēm būs jāglabā minētā informācija, lai to pēc pieprasījuma uzrādītu kontroles struktūrām.

3.3 Izskatāmajā priekšlikumā noteikts, ka dalībvalstis veic uz riska analīzi balstītas pārbaudes, lai pārliecinātos, vai produkti atbilst pašreizējiem un turpmākajiem noteikumiem, un attiecīgā gadījumā piemēro administratīvas sankcijas. Komiteja ierosina atbalstīt efektīvu kontroles struktūru tīkla saglabāšanu, palielinot un īstenojot to valsts kontroles iestāžu pilnvaras, kas jau tagad nodarbojas ar tirdzniecības standartu ievērošanu nozarēs, kurās tādi ir noteikti.

3.4 Ierosināto pārraudzību, proti, kontroles sistēmu, kurā citstarp izmanto ietekmes novērtējumu, ieteicams papildināt ar pasākumiem un iniciatīvām, kuru mērķis ir palielināt nozarē iesaistīto pušu atbildību un vispārēji veicināt noteikumu ievērošanas kultūru.

3.5 Attiecībā uz norādēm par ražošanas vietu, kas obligāti būs jānorāda marķējumā, priekšlikums ir pārāk vispārināts — tajā paredzēta iespēja katrā konkrētajā gadījumā noteikt "atbilstošu ģeogrāfisko līmeni". Ja tiek saglabāts šis vispārīgais parametrs, atsevišķos gadījumos būtu iespējams pārtikas produkta etiķetē iekļaut tikai vispārīgu norādi "Ražots ES", tādējādi izslēdzot iespēju, ka produkta izcelsmes vieta ir trešā valsts, bet tas neapšaubāmi neatbilstu uzslavas cienīgajiem centieniem nodrošināt patērētājiem informāciju un pārredzamību, kas paredzētas topošajos tirdzniecības standartos.

3.6 Priekšlikumā paredzētā deleģēto aktu plaša izmantošana, lai grozītu vai papildinātu pašreizējos un turpmākos tirdzniecības standartus, šobrīd neļauj pietiekami izvērtēt regulējumu kopumā. Neapšaubāmi pozitīvi vērtējams tas, ka ir precīzi definēts turpmāko vispārējo tirdzniecības standartu saturs, iekļaujot datu kopumu, informāciju un visaptverošas norādes attiecībā uz pārdošanai paredzētā produkta apstrādes, transporta un citiem procesiem. Tomēr, neraugoties uz minēto aspektu piemērošanas neapšaubāmi pozitīvo vērtējumu (ko apliecina ietekmes novērtējumi), to vēl nav iespējams salīdzināt ar to faktiskās piemērošanas un it īpaši efektivitātes vērtējumu katrā kategorijā un katram produktam. Šādu novērtējumu būs iespējams veikt vienīgi pēc standartu praktiskas ieviešanas.

3.7 Priekšlikumi, kas iekļauti kvalitātes pasākumu kopumā, veido vienu nedalāmu kvalitātes projektu. Tas nozīmē, ka dažādie instrumenti uzskatāmi par savstarpēji papildinošiem un tiem jādarbojas pilnīgā sinerģijā. Tāpēc būtu jāraugās, lai izmaiņas vienā instrumentā neradītu negatīvu vai nevēlamu ietekmi uz citiem instrumentiem.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Saistībā ar kvalitātes politikas mērķa īstenošanu neatbilstīgs šķiet 112.b panta 3. punkts, proti, ka produktu uzskata par atbilstīgu vispārējam tirdzniecības standartam, ja produkts, ko paredzēts laist tirgū, atbilst attiecīgam spēkā esošam standartam, ko pieņēmusi kāda XIII pielikumā minētā starptautiskā organizācija. Tādēļ Komiteja neatbalsta šo noteikumu, kurš neļauj efektīvi pārbaudīt, vai ir ievērota faktiskā atbilstība gan vispārējiem, gan specifiskajiem tirdzniecības noteikumiem, kuri atzīti par ļoti svarīgiem Eiropas iedzīvotāju un konkurences aizsardzībai.

4.2 Priekšlikuma 112.k pantā minētos izņēmumus nepapildina pietiekams skaidrojums par to, kādēļ valstu iestādes var paredzēt izņēmumus vai saglabāt attiecīgajā valstī spēkā esošos noteikumus, jo īpaši attiecībā uz ziežamajiem taukiem un vīndarbības praksi. Ja iemesls ir esošās prakses oficiāla atzīšana, lai nepieļautu papildu regulējuma vairošanos izņēmumu piemērošanai topošajiem tirdzniecības standartiem, EESK atbalsta šo

lēmumu, bet skaidrības labad un lai apstiprinātu šo interpretāciju, lūdz sniegt sīkāku skaidrojumu priekšlikuma tekstā.

4.3 Parlamenta un Padomes priekšlikumā par Regulas (EK) Nr. 1234/2007 grozīšanu ietverti noteikumi, kas Komisijai ļauj, kā juridisku instrumentu izmantojot deleģētos aktus, pieņemt īpašus tirdzniecības standartus attiecībā uz lauksaimnieciskas izcelsmes etilspirtu, kā arī uz visiem produktiem, kuri norādīti priekšlikuma I pielikumā. Tomēr ir ieteicams šos deleģētos aktus izmantot piesardzīgi, jo gadījumā, ja tos nepiemēros selektīvi un tikai paredzētajos gadījumos, varētu rasties traucējumi nozarēs, kurās jau ir ieviesti precīzi tirdzniecības standarti, īpaši svaigu augļu un dārzeņu nozarē.

4.4 Visbeidzot jāuzsver, ka, ņemot vērā sarežģītos svītrojumu un iestarpinājumus Regulas (EK) Nr. 1234/2007 oriģināltekstā, tie būtu jānorāda ar īpašu precizitāti, lai tie būtu vieglāk lasāmi un izprotami galalietotājiem, galvenokārt ražotājiem un patērētājiem, tādējādi veicinot to pareizu un saskaņotu piemērošanu.

Briselē, 2011. gada 4. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 834/2007 par bioloģisko ražošanu un bioloģisko produktu marķēšanu"

COM(2010) 759 galīgā redakcija – 2010/0364 (COD)

(2011/C 218/24)

Ziņotājs: **Richard ADAMS** kgs

Padome 2011. gada 27. janvārī un Eiropas Parlaments 2011. gada 18. janvārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 834/2007 par bioloģisko ražošanu un bioloģisko produktu marķēšanu"

COM(2010) 759 galīgā redakcija – 2010/0364 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 6. aprīlī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 471. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 4. un 5. maijā (2011. gada 4. maija sēdē), ar 156 balsīm par, 6 balsīm pret un 10 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi novērtē to, ka Komisija izmanto izdevību pārskatīt minēto regulu, ko ir ietekmējis Lisabonas līgums, lai iekļautu vienkāršošanas pasākumus. Vienkāršošanas pasākumi tomēr galvenokārt attiecas uz administrāciju, lai gan noteikumiem kopumā ir jāvienkāršo bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražotāju darbība.

1.2. Komiteja norāda, ka neseno atzinumā CESE 357/2011 par tematu "Atbalsts lauku attīstībai no ELFLA" tā ir sniegusi sīkus apsvērumus par Komisijas deleģēto un īstenošanas pilnvaru nošķiršanu, un šajā priekšlikumā atbalsta Komisijas izklāstīto pieeju.

1.3. Komiteja uzskata, ka būtu jā saglabā to konsultatīvo grupu loma, ar kurām Komisija apspriežas attiecībā uz īstenošanas tiesību aktiem, jo īpaši NVO un ieinteresēto pušu ieguldījums.

1.4. Komiteja ierosina, ka ES bioloģiskās lauksaimniecības produktu jauno logotipu, norādot bioloģiskās lauksaimniecības produktu cilmes vietu ārpus ES, vajadzētu noformēt citādā krāsā.

2. Vispārīga informācija

2.1. Šajā atzinumā ir izskatīts priekšlikums regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 834/2007 par bioloģisko ražošanu un bioloģisko produktu marķēšanu (COM(2010) 759). Priekšlikuma mērķis ir saskaņot īstenošanas pilnvaras, kas Komisijai piešķirtas ar Padomes Regulu (EK) Nr. 834/2007, ar Līguma

par Eiropas Savienības darbību (LESD) 290. un 291. pantā noteikto atšķirību starp deleģētajām un īstenošanas pilnvarām.

2.2. Ar LESD 290. un 291. pantu paredzēts grozīt Eiropas Komisijas, Padomes un Eiropas Parlamenta savstarpējo lēmumu pieņemšanas procedūru attiecībā uz ES tiesību aktu īstenošanas nosacījumiem.

2.3. Lielākā daļa minētās regulas attiecas uz iepriekšējās regulas par bioloģiskās lauksaimniecības produktu marķēšanu nelieliem grozījumiem, un tajā iekļautas norādes uz septiņiem jauniem pantiem (38.a līdz 38.g pants). Minētajos pantos ir noteiktas īpašas definīcijas attiecībā uz piemērošanas jomu" deleģēto pilnvaru ietvaros.

2.4. Apskatītie jautājumi ir ražošanas noteikumi, piemēram, prasības tirgus dalībniekiem un produktu un vielu apstiprināšana; ES bioloģiskās lauksaimniecības ražojumu logotips; jautājumi attiecībā uz kontroles sistēmām, piemēram, kontroles un inspekcijas iestāžu revīzija.

3. Īpašas piezīmes

3.1. Lai gan izskatāmās regulas darbības joma ir ierobežota un tajā skarti galvenokārt tehniska rakstura jautājumi, bioloģiskās lauksaimniecības ražošanas kā KLP sastāvdaļas pašreizējā stāvokļa izpratnei nepieciešams īss paskaidrojums. Bioloģiskās lauksaimniecības definīciju izstrādāja tikai tad, kad tradicionālās lauksaimniecības metodes lielā mērā sāka aizstāt ar mūsdienīgām metodēm. Par bioloģisko lauksaimniecību šobrīd uzskata tādu lauksaimniecības veidu, kurā galvenokārt izmanto augseku, zaļmēslojumu, kompostu un kaitēkļu bioloģisku apkarošanu,

lai saglabātu augsnes produktivitāti un apkarotu kaitēkļus. Tajā nepieļauj vai arī stingri ierobežo rūpnieciski ražotu mēslošanas līdzekļu, pesticīdu (kuros ietilpst herbicīdi, insekticīdi un fungicīdi), augu augšanas regulatoru, piemēram, hormonu, antibiotiku lopiem, pārtikas piedevu un ģenētiski modificētu organismu izmantošanu.

3.2. Bioloģiskās lauksaimniecības ražošanas modeļi pamatojas uz ekoloģiskiem principiem, vietējām, reģionālām un nacionālām tradīcijām un, zināmā mērā, arī uz filozofiskām vērtībām. Tāpēc Eiropā ir izveidojušas daudzas atšķirīgas pieejas. Pagājušā gadsimta 70. gadu sākumā, atbildot uz “eiropēizāciju” un pieaugošo interesi un pieprasījumu, daudzās valstu un brīvprātīgās bioloģiskās lauksaimniecības kontroles organizācijas sāka meklēt “kopēju valodu”. Pagājušā gadsimta 80. gados, atbildot uz patērētāju, audzētāju, pārstrādātāju un mazumtirgotāju prasībām, Komisija uzsāka darbu, lai saskaņotu noteikumus par bioloģisko lauksaimniecību KLP ietvaros. Rezultātā tika izstrādāta regula par augkopības produktiem (1991) ⁽¹⁾ un regula par lopkopības produktiem (1999) ⁽²⁾.

3.3. Nepārtrauktās izmaiņas bioloģiskās lauksaimniecības filozofijā un pieejā līdz ar globālo ražotāju ienākšanu tirgū tomēr ir prasījušas ES regulu pastāvīgu pielāgošanu, grozījumus un pilnveidošanu. ⁽³⁾ Nesenākais šādas pilnveidošanas piemērs ir Eiropas bioloģiskās lauksaimniecības jauna logotipa un atbalsta regulas pieņemšana 2010. gadā ⁽⁴⁾.

3.4. Pašlaik regulas par bioloģisko lauksaimniecību nodrošina vienotu bāzes līnijas standartu visiem tirgus dalībniekiem. Bioloģiskā lauksaimniecība, uz ko attiecināmi gandrīz 5 % ES lauksaimniecībā izmantojamās zemes un produktu ar bioloģiskās

lauksaimniecības sertifikātu noiets 18 miljardu *euro* apmērā ⁽⁵⁾, veido nozīmīgu tirgus daļu. Līdz ar produktiem, kam ir ES marķējums, iespējams laist tirgū produktus ar kompetentu attiecīgās valsts kontroles iestāžu reģistrētiem privātiem marķējumiem, tādējādi norādot patērētājiem, ka produktiem ir piemēroti papildu kritēriji. Komiteja atzīmē, ka izskatāmajā regulā ierosināto grozījumu, kuru mērķis ir tiesību aktu vienkāršošana, darbības joma ir ierobežota un tie ir tehniska rakstura.

3.5. Komiteja ir paudusi sīki izstrādātu viedokli par 290. un 291. panta plašāku ietekmi nesenajā atzinumā par tematu “Atbalsts lauku attīstībai no ELFLA” (CESE 357/2011).

3.6. Šajā gadījumā un nepārtraukti cenšoties veicināt bioloģiskās lauksaimniecības produktu regulējuma nostiprināšanu, Komiteja atzinīgi vērtē to pieeju deleģētajām un īstenošanas pilnvarām, kādu ir izklāstījusi Komisija ierosinātajā regulā. Komiteja tomēr vēlētos izteikt šādas piezīmes.

3.7. Būtu jāsaģlabā to konsultatīvo grupu loma, ar kurām Komisija apspriežas attiecībā uz īstenošanas tiesību aktiem, jo īpaši NVO un ieinteresēto pušu ieguldījums. Bioloģiskā lauksaimniecība un tās produktu laišana tirgū joprojām ir sarežģīta joma, kurā jāizmanto interešu plaša pārstāvība.

3.8. ES bioloģiskās lauksaimniecības jaunā logotipa izmantošana nākamajā gadā būs obligāta. Būtu jāpārskata priekšlikums kontrolētos apstākļos attiecināt tā piemērošanu arī uz trešo valstu produktiem, un būtu jāapsver iespēja diferencēt minēto logotipu (varbūt citādā krāsā), lai norādītu, ka attiecīgais produkts ražots trešā valstī.

Briselē, 2011. gada 4. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽¹⁾ Regula (EEK) Nr. 2092/91.

⁽²⁾ Regula (EEK) Nr. 1804/99.

⁽³⁾ Starptautiskajā bioloģiskās lauksaimniecības kustību asociācijā (IFOAM) ir vairāk nekā 750 locekļu no 115 valstīm.

⁽⁴⁾ Komisijas Regula (ES) Nr. 271/2010.

⁽⁵⁾ Dati par 2009. gadu.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai (ES) Nr. .../..., ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1290/2005 par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 165/94 un (EK) Nr. 78/2008"

COM(2010) 745 galīgā redakcija – 2010/0365 (COD)

(2011/C 218/25)

Ziņotājs: **Seppo KALLIO**

Eiropas Parlaments un Padome saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 42. pantu, 43. panta 2. punktu un 304. pantu 2011. gada 18. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai (ES) Nr. .../..., ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1290/2005 par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 165/94 un (EK) Nr. 78/2008"

COM(2010) 745 galīgā redakcija – 2010/0365 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 6. aprīlī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 471. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 4. un 5. maijā (4. maija sēdē), ar 150 balsīm par, 6 balsīm pret un 9 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) uzsver, ka Eiropas kopējā lauksaimniecības politika un tās stabila pārvaldība ir svarīga visai pārtikas piegādes ķēdei un lauksaimniekiem. Lauksaimniekus ļoti bieži apgrūtina KLP sarežģītās un traucējošās administratīvās procedūras. Ja priekšlikums par KLP reformēšanu un saskaņošanu palielinās administratīvo efektivitāti un paplašinās iestāžu rīcības brīvību, tad tas ir pamatots.

1.2 EESK vērs īpašu uzmanību uz apstākli, ka dažas no jaunajām pilnvarām varētu dalībvalstīm radīt augstākas administratīvās izmaksas, kas saistītas ar maksājumu aģentūru un sertificējošo iestāžu darbību. Īstenojot priekšlikumu, būtu jānovērš šī problēma.

1.3 EESK uzskata, ka būtu jāsniedz papildu paskaidrojumi par to pilnvaru apjomu, kas jāpiešķir, lai pieņemtu deleģētos aktus. Attiecīgie noteikumi ir jāformulē skaidrāk un precīzāk nekā Komisijas priekšlikumā.

1.4 EESK uzskata, ka pamatregulā ir svarīgi iekļaut visus galvenos noteikumus, kas lauksaimniecības politikas pamatprincipus pārvērš konkrētās darbībās. Citās jomās pilnvaras var nodot Komisijai. Īstenošanas pilnvaru apjomam lauksaimniecības politikas jomā jābūt pietiekami plašam, lai to varētu efektīvi pārvaldīt.

1.5 EESK uzskata, ka ir svarīgi, lai Komisija, pieņemot deleģētos aktus, nodrošinātu plašu apspriešanos ar dalībvalstu ekspertiem. Atklāts un plašs konsultāciju process var mazināt

nenoteiktību un neskaidrības, kas radušās reformas sagatavošanas gaitā. Dalībvalstīm jābūt pietiekamām iespējām piedalīties īpašu noteikumu izstrādē.

1.6 EESK sagaida, ka grozījumi, kas ir ierosināti, lai saskaņotu ES lauksaimniecības politikas finansēšanu un pārvaldību, nodrošinās arī vienkāršošanu un birokrātiskā sloga mazināšanu. Diemžēl bez ekspertu atbalsta ir patiešām sarežģīti izprast un interpretēt attiecīgos finanšu noteikumus. Tādēļ vienkāršošanas process ir jāturpina un jāpaātrina.

2. Vispārējās piezīmes

2.1 Līguma par Eiropas Savienības darbību 290. pantā noteikts, ka likumdevējs var deleģēt Komisijai pilnvaras pieņemt vispārēji piemērojamus nelegislatīvus aktus, lai papildinātu vai grozītu dažus nebūtiskus legīslatīvu aktu elementus.

2.2 LESD 291. pantā noteikts, ka ir nepieciešami vienādi nosacījumi juridiski saistošo Savienības aktu īstenošanai, un likumdevējs var piešķirt Komisijai īstenošanas pilnvaras, lai pieņemtu īstenošanas aktus.

2.3 Komisijas priekšlikuma mērķis: balstoties uz tiesību aktu, piešķirt Komisijai pilnvaras pieņemt deleģētos aktus (LESD 290. pants) vai īstenošanas noteikumus (LESD 291. pants) atsevišķās jomās. Attiecībā uz deleģētajām pilnvarām Komisijas kompetenci katrā atsevišķā gadījumā nosaka tiesiskais regulējums. Komisija apspriežas ar dalībvalstu ekspertiem, pieņemot deleģētos aktus, bet komitoloģijas procedūra šajos gadījumos netiek ievērota. Tomēr Komisija ievēro

komitoloģijas procedūru, pieņemot īstenošanas aktus, un šajā gadījumā dalībvalstu ekspertiem ir iespēja izteikt piezīmes un formāli balsot par ierosināto tiesību aktu.

2.4 Ar priekšlikumu ir mēģināts arī vienkāršot procedūras, atceļot divas Padomes regulas. Abu regulu noteikumus varētu iekļaut ierosinātajā regulā. Bez tam priekšlikuma mērķis ir mazināt administratīvo slogu dalībvalstīm, vienkāršojot atgūšanas procedūras.

3. Īpašas piezīmes

3.1 Tradicionāli Komisijai ir bijušas plašas pilnvaras lauksaimniecības politikas jomā. Tagad Komisija ierosina uzraudzības un pārvaldības noteikumus, kā arī īpašus noteikumus pieņemt kā deleģētus aktus. Atsevišķos gadījumos jau ir radušās grūtības, kā interpretēt un valstīs piemērot maksājumu, grāmatvedības un uzraudzības sistēmas saistībā ar pašreizējo atbalstu lauksaimniekiem. Varētu jautāt, vai ar deleģētajiem aktiem iespējams nodrošināt labākus nosacījumus finanšu pārvaldībai. Pastāv

arī risks, ka deleģēto aktu ieviešana varētu nozīmēt lielākas izmaksas dalībvalstīm atbalsta pārvaldības un uzraudzības jomā.

3.2 Komisijas priekšlikumā iekļauti vairāk nekā divpadsmit punkti, ar kuriem piešķir pilnvaras pieņemt deleģētos aktus. Minētās pilnvaras cita starpā attiecas uz maksājuma aģentūrām un procedūru pieņemšanu, kā arī uz sertificējošo struktūru iecelšanu, apropriāciju stabilu pārvaldību un informācijas par subsīdijām publicēšanu. Komisijai piešķirto deleģēto pilnvaru precīza būtība un piemērošanas joma izraisa vairākus jautājumus. Ierosinātās pilnvaras šķiet pārāk plašas un vispārīgas.

3.3 Jo sevišķi ir vajadzīgs precīzāks formulējums sertificējošo struktūru saistībā, jo priekšlikums nedrīkstētu izraisīt to pārziņā esošās darbības jomas paplašināšanu.

3.4 Priekšlikumā iekļauti arī jauni punkti par pilnvarām pieņemt īstenošanas aktus. Minētās pilnvaras attiecas uz fiskālās disciplīnas ievērošanu, noteikumiem par dokumentu iesniegšanu Komisijai un grāmatojumu dzēšanu. Šo pilnvaru mērķis šķiet definēts precīzāk, nekā tas ir saistībā ar deleģētajiem aktiem.

Briselē, 2011. gada 4. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 485/2008 par dalībvalstu veiktām Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda finansēšanas sistēmā ietilpstošo darījumu rūpīgām pārbaudēm"

COM(2010) 761 galīgā redakcija – 2010/0366 (COD)

(2011/C 218/26)

Vienīgais ziņotājs: **Nikolaos LIOLIOS kgs**

Eiropas Savienības Padome 2011. gada 1. februārī un Eiropas Parlaments 2011. gada 18. janvārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 42. pantu, 43. panta 2. punktu un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 485/2008 par dalībvalstu veiktām Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda finansēšanas sistēmā ietilpstošo darījumu rūpīgām pārbaudēm"

COM(2010) 761 galīgā redakcija – 2010/0366 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 6. aprīlī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 471. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 4. un 5. maijā (4. maija sēdē), ar 149 balsīm par, 3 balsīm pret un 13 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Lai Padomes Regulu (EK) Nr. 485/2008 par dalībvalstu veiktām Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda finansēšanas sistēmā ietilpstošo darījumu rūpīgām pārbaudēm saskaņotu ar Lisabonas līgumu, ierosināts Komisijai piešķirtas īstenošanas pilnvaras, kas paredzētas Regulā Nr. 485/2008, pielāgot atbilstīgi Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 290. un 291. pantā noteiktajai atšķirībai starp Komisijai deleģētajām pilnvarām un Komisijai piešķirtajām īstenošanas pilnvarām.

1.2 Komiteja atbalsta nostāju, ka, izstrādājot Eiropas Savienības tiesību aktus, jāapspriežas ar ieinteresētajām pusēm un ka jāapkopo un jāizmanto ekspertu atzinumi un pieredze.

1.3 Saistībā ar Regulas Nr. 485/2008 saskaņošanu ar LESD 290. pantu EESK uzskata, ka Komisijas priekšlikums būtībā atbilst pilnvaru deleģēšanas pamatprincipiem, ko likumdevēja iestāde formulējusi LESD 290. panta 1. punkta otrajā daļā. Komisijas priekšlikumā par ierosināto regulas 1. panta 2. punkta otrā teikuma jauno saturu skaidri noteikti pilnvaru deleģēšanas mērķi, saturs un apjoms.

1.4 Tomēr EESK uzskata, ka Komisija nav ievērojusi ar laika ierobežojumiem saistītus pilnvaru deleģēšanas kritērijus, ko likumdevēja iestāde noteikusi LESD 290. panta 1. punkta otrajā daļā. Tādā formulējumā, kāds ierosināts jaunajā regulas 13.a pantā, kurā pilnvaras pieņemt deleģētos aktus Komisijai tiek piešķirtas uz nenoteiktu laiku, Komisijas priekšlikums neatbilst

likumdevējas iestādes noteiktajai prasībai par konkrēta pilnvaru deleģēšanas ilguma noteikšanu, ir pretrunā proporcionalitātes principam un rada jautājumus attiecībā uz leģitimitātes principu. EESK uzskata, ka ir precīzi jānosaka laikposms, uz kādu Komisijai tiek deleģētas pilnvaras.

1.5 EESK piekrīt, ka termiņš, kurā Eiropas Parlaments var Padome var izteikt iebildumus pret deleģēto aktu un kurš iepriekšējā sistēmā bija trīs mēneši, tiek saīsināts līdz diviem mēnešiem, ar nosacījumu, ka tā iespējamais pagarinājums ir divi mēneši.

1.6 EESK nevar pilnībā piekrist Komisijas īstenošanas pilnvaru noteikumu traktējumam tādā formulējumā, kāds ierosināts 13.d pantā. Tajā ir atsauce uz Regulu Nr. 1290/2005⁽¹⁾, kas patlaban tiek grozīta⁽²⁾. Ir skaidrs, ka grozītā Regula Nr. 1290/2005 neapšaubāmi būtiski ietekmēs Regulu Nr. 485/2008, taču tās saturs vēl nav zināms⁽³⁾. Tomēr, ņemot vērā to, ka grozītās Regulas Nr. 1290/2005 attiecīgajā pantā savukārt ir atsauce uz jauno komitoloģijas procedūru, kā paredzēts jaunajā Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 16. februāra Regulā (ES) Nr. 182/2011, ar ko nosaka normas un vispārīgus principus par dalībvalstu kontroles mehānismiem,

⁽¹⁾ Padomes Regula (EK) Nr. 1290/2005 (2005. gada 21. jūnijs) par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu (OV L 209, 11.08.2005., 1. lpp.).

⁽²⁾ Priekšlikums, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1290/2005 par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 165/94 un (EK) Nr. 78/2008.

⁽³⁾ Sk. 4.2. punktu.

kuri attiecas uz Komisijas īstenošanas pilnvaru izmantošanu⁽⁴⁾, un tā kā, pateicoties jaunajai procedūrai, sistēma ir kļuvusi vienkāršāka, EESK uzskata, ka ierosinātais jaunais 13.d pants neradīs problēmas īstenošanā.

2. Vispārīgs pamatojums

2.1 Priekšlikumā par minētās regulas grozīšanu Komisija norāda, ka īstenošanas pilnvaras, kuras tai piešķirtas saistībā ar Padomes Regulu Nr. 485/2008, jāpielāgo atbilstīgi LESD 290. un 291. pantā noteiktajai atšķirībai starp Komisijai deleģētajām pilnvarām un Komisijai piešķirtajām īstenošanas pilnvarām.

2.2 LESD jaunā 291. panta pamatā ir bijušā Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 202. panta trešais ievilkums un 211. panta ceturtais ievilkums, kuros Komisijai vai — atsevišķos gadījumos — Padomei piešķirtas īstenošanas pilnvaras. Savukārt LESD 290. pants piešķir Komisijai jaunas pilnvaras pieņemt vispārēji piemērojamus nelegislatīvus aktus, lai papildinātu vai grozītu dažus nebūtiskus legislatīvu aktu elementus. LESD 291. pantā noteikta Komisijai vai — atsevišķos gadījumos — Padomei piešķirto īstenošanas pilnvaru izmantošanas kārtība.

2.3 Komisijas priekšlikumā uz Regulas (EK) Nr. 485/2008 saskaņošanu ar LESD 290. pantu attiecas ierosinātās regulas jaunais 1. panta 2. punkts, kā arī jaunais 13.a, 13.b un 13.c pants. Saskaņošana ar LESD 291. pantu savukārt aplūkota ierosinātās regulas jaunajā 13.d pantā.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Komiteja atbalsta nostāju, ka, izstrādājot Eiropas Savienības tiesību aktus, jāapspriežas ar ieinteresētajām pusēm un ka jāapkopo un jāizmanto ekspertu atzinumi un pieredze. Pēc EESK domām, šāda pieeja ir īpaši svarīga saistībā ar ierosināto Regulas Nr. 485/2008 saskaņošanu ar Lisabonas līgumu, jo Komiteja uzskata, ka vienkāršošanas nolūkā veikto grozījumu darbības joma nav ierobežota un to raksturs nav tikai un vienīgi tehnisks. Tie attiecas uz lauksaimniecību — svarīgu nozari, kura saskaņā ar LESD 4. panta 2. punkta d) apakšpunktu ir kopīgas kompetences joma un uz kuru attiecas LESD 43. panta noteikumi.

3.2 Attiecībā uz Regulā Nr. 485/2008 Komisijai piešķirto īstenošanas pilnvaru pielāgošanu atbilstīgi atšķirībai starp minētajām īstenošanas pilnvarām un deleģētajām pilnvarām būtu skaidri jānošķir “kvazinormatīvi” pasākumi LESD 290. panta izpratnē un īstenošanas akti, kas minēti LESD 291. pantā.

Paziņojumā par Līguma par Eiropas Savienības darbību 290. panta īstenošanu⁽⁵⁾ Komisija norāda, ka likumdevēja iestāde efektivitātes labad piešķir Komisijai pilnvaras pieņemt deleģētus aktus. Tādējādi Komisija var papildināt vai grozīt likumdevējas iestādes darbu. Šāda deleģēšana vienmēr ir fakultatīva, un tai jāatbilst Līgumā paredzētajiem noteikumiem. No otras puses, LESD 291. pants ļauj Komisijai pieņemt īstenošanas aktus, nevis legislatīvus aktus. Par juridiski saistošu Savienības aktu īstenošanu un piemērošanu atbildīgas ir dalībvalstis (saskaņā ar LESD 291. panta 1. punktu un saistībā ar Līguma par Eiropas Savienību 4. panta 3. punktu), un tādējādi tās īsteno pašas savas, nevis Savienības pilnvaras. Minētās dalībvalstu pilnvaras ir ierobežojamas tikai tad, ja juridiski saistošo Savienības aktu īstenošanai ir nepieciešami vienādi nosacījumi. Tikai ar šādu noteikumu Komisijai atbilstīgi LESD 291. pantam ir jāizmanto savas īstenošanas pilnvaras, kas tādā gadījumā ir obligātas⁽⁶⁾.

3.3 Ja likumdevēja iestāde piešķir Komisijai pilnvaras pieņemt deleģētus aktus, tai jānorāda pilnvaru apjoms attiecībā uz katru aktu. LESD 290. panta 1. punkta otrajā daļā ir noteikts, ka likumdevējai iestādei ir konkrēti jānosaka pilnvaru deleģēšanas mērķi, saturs, apjoms un ilgums. Tādējādi pilnvaru deleģēšanai paredzēti divi ierobežojumi: satura ierobežojums un laika ierobežojums⁽⁷⁾.

3.4 Konkrētajā gadījumā ir jāizpēta, vai likumdevēja iestāde izskatāmajā regulas priekšlikumā ir ievērojusi noteiktos satura un laika ierobežojumus.

3.5 Deleģēto pilnvaru satura ierobežojumi izklāstīti grozītās regulas 1. panta 2. punktā un attiecas uz Komisijas izveidotu sarakstu ar pasākumiem, kuri pēc savas būtības nav piemēroti pēckontrolei, ko veic, rūpīgi pārbaudot tirdzniecības dokumentus, un uz kuriem minētā regula neattiecas.

3.6 Šajā aspektā pilnvaru deleģējums ir skaidri un precīzi definēts. Tas nav pretrunā LESD 290. pantam, jo attiecas uz nebūtiskiem legislatīva akta elementiem, turklāt pietiekami skaidri ir norādīti pilnvaru deleģēšanas mērķi, saturs un apjoms.

3.7 Attiecībā uz pilnvaru deleģēšanas ilguma ierobežojumiem Komisija ierosinātās regulas 13.a pantā paredzējusi, ka pilnvaras pieņemt attiecīgajā regulā minētos deleģētos aktus Komisijai piešķir uz nenoteiktu laiku. Šāds Komisijas ierosinājums jau sākotnēji neatbilst LESD 290. panta 1. punkta otrajai daļai, kurā norādīts, ka legislatīvajos aktos citu elementu starpā tiek konkrēti noteikts pilnvaru deleģēšanas ilgums.

⁽⁴⁾ OV L 55, 28.02.2011., 13. lpp. Ar šo regulu atceļ Padomes 1999. gada 28. jūnija lēmumu, ar ko nosaka Komisijai piešķirto ieviešanas pilnvaru īstenošanas kārtību (OV L 184, 17.07.1999., 23. lpp.).

⁽⁵⁾ COM(2009) 673 galīgā redakcija.

⁽⁶⁾ COM(2009) 673 galīgā redakcija, 4. lpp. un nākamās lpp.

⁽⁷⁾ To norādījusi arī Komisija (COM(2009) 673 galīgā redakcija, 6. lpp. un turpmākās lpp.).

3.8 Kā izriet no Komisijas paziņojuma par LESD 290. panta piemērošanu⁽⁸⁾, izskatāmais priekšlikums ir pamatots ar argumentu, ka prasība likumdevējai iestādei skaidri noteikt pilnvaru deleģēšanas ilgumu “nenozīmē praksē tā sauktās “termiņa izbeigšanās klauzulas” (“*sunset clauses*”), kas, iekļautas leģislatīvajā aktā, automātiski izbeidz Komisijai piešķirto pilnvaru termiņu, praktiski liekot tai iesniegt jaunu tiesību akta priekšlikumu, kad ir beidzies likumdevējas iestādes noteiktais termiņš. 290. pantā ir pieprasīts, lai deleģētām pilnvarām tiktu noteikts skaidrs un paredzams regulējums; taču tajā nav noteikts, ka Komisijai ir jāievēro “dzelzīnī termiņi”. Tādējādi šā iemesla dēļ, pēc Komisijas domām, pilnvaras principā būtu deleģējamas uz nenoteiktu laiku. Sniedzama papildu pamatojumu šādai nostādnei, Komisija norāda, ka, piemērojot LESD 290. panta 2. punkta a) apakšpunktu, Padome vai Eiropas Parlaments var nolemt atsaukt pilnvaru deleģēšanu: “Juridiski atsaukšanai ir tāda pati ietekme kā termiņa izbeigšanās klauzulai; abas izbeidz Komisijai piešķirto pilnvaru termiņu, un, ja tas ir lietderīgi vai nepieciešams, Komisijai vēlāk ir jāiesniedz tiesību akta priekšlikums. Citiem vārdiem sakot, ja dažās jomās likumdevēja iestāde uzskata, ka ir nepieciešams izvairīties no tā, ka pilnvaru deleģēšana kļūst par nepārtrauktām pilnvarām, tā var sev piešķirt tiesības atsaukt pilnvaru deleģēšanu, kas turklāt var būt vieglāk lietojama nekā automātiska termiņa izbeigšanās klauzula.”

3.9 Komisijas paziņojuma pielikumā ietverti Līguma jaunā panta piemērošanas paraugi. Attiecībā uz pilnvaru deleģēšanai paredzēto laiku Komisija ierosina izvēlēties vai nu nenoteiktu laiku, vai noteikt konkrētu laikposmu, automātiski atjaunojot pilnvaru deleģēšanu uz tāda paša ilguma periodiem, ja vien Eiropas Parlaments vai Padome to neatsauc⁽⁹⁾.

3.10 Tas, ka Komisijai uz nenoteiktu laikposmu piešķir pilnvaras pieņemt deleģētus aktus, nekādi nenozīmē, ka tiek skaidri noteikts deleģēšanas ilgums. Līgumā ir ietverta nepārprotama prasība konkrēti noteikt deleģēšanas ilgumu, lai likumdevēja iestāde varētu regulāri un efektīvi kontrolēt Komisiju. Fakts, ka Padomei un Eiropas Parlamentam ir tiesības atsaukt deleģēšanu, kā paredzēts LESD 290. panta 2. punkta a) apakšpunktā, nav izmantojams kā aizstājējs nepieciešamībai ievērot likumdevējas iestādes prasību par skaidra deleģēšanas ilguma noteikšanu. Minētās atsaukšanas tiesības ir domātas papildu drošībai, lai novērstu šo likumdevējas iestādes tiesību pārkāpšanu. Ja minētās pilnvaras Komisijai deleģē uz nenoteiktu laiku, netiek ievērota prasība par deleģēšanas laika ierobežošanu, ko nosaka LESD 290. pants, turklāt iestāde pārkāpj savas kompetences robežas.

3.11 Jāpiebilst, ka saskaņā ar LESD 4. panta 2. punkta d) apakšpunktu lauksaimniecība ir Savienības un dalībvalstu kopīgā kompetencē. No tā izriet, ka, pieņemot likumdošanas iniciatīvas šajā jomā, Savienībai jāievēro subsidiaritātes princips (LESD 5. panta 3. punkts). Izskatāmā grozītā regula attiecas uz Komisijas un dalībvalstu veiktām pārbaudēm, savstarpēju palīdzību un

sadarbību saistībā ar darījumiem, kas ietilpst Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda finansēšanas sistēmā. Regulas pieņemšanu šajā jomā rosinājusi nepieciešamība pēc vienotas, saskaņotas Eiropas līmeņa pieejas. Saskaņā ar proporcionalitātes principu (LESD 5. panta 4. punkts) Savienības rīcības saturam un veidam jābūt samērīgam ar Līgumu mērķu sasniegšanai nepieciešamo. Uz nenoteiktu laiku piešķirot Komisijai pilnvaras pieņemt deleģētus aktus, netiek izpildīta prasība par šādas deleģēšanas ilguma noteikšanu — prasība, kura izvirzīta nolūkā nodrošināt regulāru un efektīvu pārbaudi, kā Komisija īsteno “kvazinormatīvus” pasākumus. Šāda darbība ir pretrunā gan proporcionalitātes, gan — plašākā nozīmē — arī subsidiaritātes principam un saskaņā ar 2. protokola par subsidiaritātes principa un proporcionalitātes principa ievērošanu 8. pantu⁽¹⁰⁾ var būt par pamatu prasības celšanai Eiropas Savienības Tiesā sakarā ar subsidiaritātes principa pārkāpumu.

3.12 Pilnvaru piešķiršana Komisijai pieņemt deleģētus aktus ir jautājums, kas skar arī varas dalījumu. Tā kā Eiropas Savienības likumdošanas struktūras ir Eiropas Parlaments un Padome, tad Komisijai, kura ir izpildvaras struktūra, tiek piešķirtas pilnvaras īstenot vienīgi “kvazinormatīvus” pasākumus. Ņemot vērā to, ka šis jautājums skar pašus demokrātiskās legimitātes pamatus, ir jāievēro likumdevējas iestādes prasības par deleģēšanas mērķu, satura, apjoma un ilguma skaidru noteikšanu. Turklāt attiecībā uz Komisijas pieņemto deleģēto aktu uzraudzību LESD 290. pantā nav paredzēti noteikumi, kas būtu analogi LESD 291. panta 3. punktā ietvertajiem, tāpēc Padomes un Eiropas Parlamenta uzraudzības tiesības nedrīkst tikt vājinātas.

3.13 Otrais Komisijas ierosinātais variants, proti, tai deleģēto pilnvaru automātiska atjaunošana, būtu vismaz tikpat liels Eiropas Savienības primāro tiesību aktu pārkāpums kā pilnvaru deleģēšana uz nenoteiktu laiku.

3.14 Visbeidzot, ja pilnvaras pieņemt deleģētus tiesību aktus Komisijai piešķir uz nenoteiktu laiku, netiek nodrošināta LESD 290. panta konsekventa ievērošana. Fakts, ka Padomei un Eiropas Parlamentam ir tiesības atsaukt pilnvaru deleģēšanu, nevar atcelt tos motīvus, kas ir pamatā konkrēta deleģēšanas ilguma noteikšanai, proti, regulāru un efektīvu pārbaudi, kura likumdevējai iestādei jāveic attiecībā uz Komisijas pieņemtajiem “kvazinormatīvajiem” aktiem. Pieņemdamā deleģētus aktus, Komisija rīkojas nevis savas kompetences ietvaros, bet gan īsteno likumdevējas piešķirtas pilnvaras. Nekādā ziņā nav ierobežojamas kompetentās iestādes — šajā gadījumā likumdevējas iestādes — tiesības regulāri un efektīvi veikt attiecīgās pārbaudes. Tā kā lauksaimniecības jomā Savienībai un dalībvalstīm ir kopīga kompetence un tātad visās ES likumdošanas iniciatīvās jāievēro subsidiaritātes un proporcionalitātes princips, Komisijas priekšlikums, kurā tā rosina uz nenoteiktu laiku piešķirt sev pilnvaras pieņemt deleģētus aktus, nav atbalstāms.

⁽⁸⁾ COM(2009) 673 galīgā redakcija, 5. lpp. un nākamās lpp.

⁽⁹⁾ COM (2009) 673 galīgā redakcija, A pants, 12. lpp.

⁽¹⁰⁾ OV C 83, 30.03.2010., 206. lpp.

3.15 Regulas priekšlikuma jaunajā 13.c pantā paredzētie divi mēneši no paziņošanas dienas, kuru laikā Eiropas Parlaments vai Padome var izteikt iebildumus, ir atkāpšanās no līdzšinējiem noteikumiem, kuri šajā ziņā paredz trīs mēnešu termiņu. No procedūras paātrināšanas un racionalizācijas viedokļa EESK neiebilst pret minētā laikposma saīsināšanu, ja vien tā iespējamais pagarinājums ir divi mēneši.

3.16 Ierosinātās regulas 13.d pants attiecas uz LESD 291. panta īstenošanu un atbilst tā saturam. Tiks piemērota arī Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 16. februāra Regula (ES) Nr. 182/2011, ar ko nosaka normas un vispārīgus principus par dalībvalstu kompetences mehānismiem, kuri attiecas uz Komisijas īstenošanas pilnvaru izmantošanu⁽¹¹⁾; regulā paredzētas tikai divas procedūras — konsultēšanās procedūra un pārbaudes procedūra, tādējādi iepriekšējā komitoloģijas kārtība ir vienkāršota.

4. Īpašas piezīmes

4.1 EESK norāda, ka ir aicināta sniegt atzinumu par jautājumiem, kuri vēl ir samērā neskaidri. Piemēram, Komisijas

priekšlikuma ceturtajā apsvērumā ir atsauce uz 2005. gada 21. jūnija Regulas (EK) Nr. 1290/2005 par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu 41.d panta 1. punktu, savukārt ierosinātās regulas 13.d pantā norādīts uz tā paša dokumenta 42.d panta 2. punktu, taču minētajā regulā⁽¹²⁾ nav ne 41.d panta, ne 42.d panta.

4.2 Komisija ir iesniegusi regulas grozījumu priekšlikumu⁽¹³⁾, taču pieņemšanas procedūra nav pabeigta. Komisijas priekšlikumu vēl nav pieņēmusi ne ES Padome, ne Eiropas Parlaments. Pat ja vēlāk tas notiks, 41.d pants un 42.d pants attieksies uz jauno Regulas Nr. 1290/2005 tekstu, kurā būs citāda numerācija. Turklāt Komisijas priekšlikuma 1. panta 26. punktā norādīts, ka 41. pants tiks svītrots, bet 41.d pants vispār nav pieminēts. Tāpēc šķiet savādi, ka Komisija tādas rūpes velta Regulas Nr. 485/2008 grozīšanai, lai gan priekšlikuma pamatā ir Regulas Nr. 1290/2005 saturs, kas joprojām nav pilnībā skaidrs.

Briselē, 2011. gada 4. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽¹¹⁾ OV L 55, 28.02.2011., 13. lpp. Ar šo regulu atceļ Padomes 1999. gada 28. jūnija lēmumu, ar ko nosaka Komisijai piešķirto ieviešanas pilnvaru īstenošanas kārtību (OV L 184, 17.07.1999., 23. lpp.).

⁽¹²⁾ OV L 209, 11.08.2005., 1. lpp.

⁽¹³⁾ Priekšlikums, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1290/2005 par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 165/94 un (EK) Nr. 78/2008 (COM(2010) 745 galīgā redakcija).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par uzbrukumiem informācijas sistēmām, un ar ko atceļ Padomes Pamatlēmumu 2005/222/TI”

COM(2010) 517 galīgā redakcija – 2010/0273 (COD)

(2011/C 218/27)

Galvenais ziņotājs: **MORGAN kgs**

Eiropas Savienības Padome 2011. gada 20. janvārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par uzbrukumiem informācijas sistēmām, un ar ko atceļ Padomes Pamatlēmumu 2005/222/TI”

COM(2010) 517 galīgā redakcija – 2010/0273 (COD).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Birojs 2011. gada 15. februārī uzdeva Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību (saskaņā ar Reglamenta 59. pantu), Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 471. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 4. un 5. maijā (4. maija sēdē), iecēla Morgan kgu par galveno ziņotāju un ar 173 balsīm par, 1 balsi pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par uzbrukumiem informācijas sistēmām. Komiteja pievienojas Komisijas bažām par Eiropas kibernetizācijas plašo mērogu un kibernetizācijas pieaugošo draudu reālo vai iespējamo kaitējumu ekonomikai un iedzīvotāju labklājībai.

1.2 Tāpat kā Komisija, arī Komiteja izsaka nožēlu par to, ka līdz šim brīdim tikai 17 no 27 dalībvalstīm ir ratificējušas Eiropas Padomes konvenciju par kibernetizācijas konvenciju (“Kibernetizācijas konvenciju”⁽¹⁾). Komiteja aicina arī pārējās dalībvalstis⁽²⁾ — Austriju, Beļģiju, Čehiju, Grieķiju, Īriju, Luksemburgu, Maltu, Poliju, Zviedriju un Apvienoto Karalisti — cik drīz vien iespējams ratificēt Kibernetizācijas konvenciju.

1.3 Komiteja piekrīt Komisijai, ka efektīvam minētās būtiskās problēmas risinājumam ir steidzami jāpieņem direktīva, lai atjauninātu definīciju nodarījumiem, kas saistīti ar uzbrukumiem informācijas sistēmām, un lai uzlabotu ES koordināciju un sadarbību krimināltiesību jomā.

1.4 Lai tieši risinātu jautājumus, kas saistīti ar uzbrukumiem informācijas sistēmām, steidzami vajadzīgi jauni tiesību akti, tāpēc Komiteja atbalsta Komisijas lēmumu izstrādāt direktīvu, papildus nosakot nelegislatīvus pasākumus, kas vērsti konkrēti uz minēto kibernetizācijas veidu.

1.5 Tomēr EESK atkārtο jau agrāk izstrādātā atzinumā⁽³⁾ pausto aicinājumu Komisijai vienlaikus turpināt izstrādāt visaptverošu ES tiesisko regulējumu kibernetizācijas apkarošanai. Komiteja uzskata, ka visaptverošs regulējums ir būtiski svarīgs Digitālās programmas un stratēģijas “Eiropa 2020”⁽⁴⁾ veiksmīgai īstenošanai. Visaptverošajam regulējumam jāaptver ne vien tiesībsardzības un sodīšanas, bet arī prevencijas, atklāšanas un izglītības jautājumi.

1.6 EESK vēlētos, lai Komisija drīzumā nāktu klajā ar priekšlikumiem visaptverošam rīcības plānam, kurā risināts vispārējais jautājums par drošību internetā. Pēc desmit gadiem lielākā daļa iedzīvotāju lietos internetu un saimnieciskā darbība un sabiedriskā dzīve būs lielā mērā atkarīga no interneta. Nav iedomājams, ka arī tad varēs turpināt pret interneta lietošanu izturēties tikpat pavirši un nestrukturēti kā šobrīd, jo īpaši tādēļ, ka interneta lietošanas ekonomiskā vērtība būs neiedomājami augsta. Aktualizēsies daudz dažādu jautājumu, un to vidū bez kibernetizācijas būs arī citas problēmas, piemēram, personas datu drošība un privātās dzīves aizsardzība. Pašlaik avioliņiju drošību kontrolē centrālā iestāde, kas izdod noteikumus par gaisa kuģiem, lidostām un aviosabiedrībām. Vajadzētu izveidot līdzīgu iestādi, kas noteiktu standartus attiecībā uz galiekārtu (personālo datoru, planšetdatoru, tālrunu) drošumu un tīklu, tīmekļa vietņu un datu drošību. Galvenais faktors, no kā atkarīga aizsardzība pret kibernetizācijas uzbrukumiem, ir interneta fiziskā konfigurācija. Eiropas Savienībai būs vajadzīgs pilnvarots regulators interneta jomā.

1.7 Direktīvas priekšlikumā galvenā uzmanība pievērsta noziedzīgu nodarījumu definēšanai un iespējamām soda sankcijām. EESK aicina vienlaikus koncentrēties arī uz novēršanu,

⁽¹⁾ Eiropas Padomes konvencija par kibernetizācijas konvenciju, Budapešta, 23.11.2001, CETS Nr. 185.

⁽²⁾ Sk. <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=185&CM=&DF=&CL=ENG>

⁽³⁾ EESK atzinums par tematu “Drošas informācijas sabiedrība”, OV C 97, 28.04.2007, 21. lpp.;

⁽⁴⁾ COM(2010)245, COM(2010)2020.

uzlabojot drošības pasākumus. Iekārtu ražotājiem ir jānodrošina ierīču atbilstība drošuma standartiem. Nav pieļaujams, ka ierīču drošums un tādējādi arī tīkla drošība ir atkarīga no ierīču īpašnieku izvēles. Jāapsver Eiropas elektroniskās identifikācijas sistēmas ieviešana, tomēr minētā sistēma būtu jāveido uzmanīgi, lai nepieļautu, ka tiek pārkāpts personu privātums. Jāsāk pilnībā izmantot drošības iespējas, ko sniedz interneta protokola 6. versija (IPv6), un par neatņemamu digitālo prasmju mācību programmu daļu jāklūst apmācībai personīgajā kibernetiķībā, tostarp datu drošībā. Komitejai vajadzētu ņemt vērā Komitejas iepriekšējos atzinumus, kuros iztirzāti minētie jautājumi (5).

1.8 Komiteja ir gandarīta, ka ierosinātā direktīva pienācīgi aptver uzbrukumus informācijas sistēmām, kuros izmanto robottikus (6), tostarp arī pakalpojuma atteikuma uzbrukumus (7). Komiteja arī uzskata, ka direktīva palīdzēs iestādēm veikt kriminālvajāšanu par kibernetiķiem ar mērķi izmantot tīklu starptautiskos savienojumus, kā arī saukt pie atbildības noziegumu izdarītājus, kuri cenšas izmantot anonimitāti, ko iespējams nodrošināt ar augstu attīstītiem kibernetiķu izdarīšanas rīkiem.

1.9 Komiteja atzinīgi vērtē direktīvā ietvertu noziedzīgu nodarījumu sarakstu, īpaši to, ka iekļauta "nelikumīga pārtveršana", kā arī to, ka precizēti noteikumi par "noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas rīkiem".

1.10 Tomēr, ņemot vērā to, ka digitālajā ekonomikā liela nozīme ir uzticamībai un drošībai, un ievērojot arī ārkārtīgi lielos zaudējumus, ko ik gadu rada kibernetiķi (8), Komiteja uzskata, ka direktīvas priekšlikumā ierosināto sodu apmēriem ir jāatspoguļo noziegumu smagums un sodiem jābūt tik stingriem, lai tie patiešām atturētu no noziegumu izdarīšanas. Direktīvas priekšlikumā ierosināts par minimālo sodu noteikt brīvības atņemšanu uz diviem gadiem vai — atbildību pastiprinošos apstākļos — uz pieciem gadiem. EESK ierosina sodu smagumu samērot ar pārsniedzto noziegumu smagumu.

(5) EESK atzinums par tematu "Drošas informācijas sabiedrība", OV C 97, 28.04.2007., 21. lpp.; EESK atzinums par tematu "Interneta modernizācija", OV C 175, 28.07.2009., 92. lpp.; EESK atzinums par tematu "Informācijas kritiskās infrastruktūras aizsardzība", OV C 255, 22.09.2010., 98. lpp.; EESK atzinums par tematu "Digitālā programma Eiropai", OV C 54, 19.02.2011., 58. lpp.; EESK atzinums par regulu, kas attiecas uz Eiropas Tīklu un informācijas drošības aģentūru, vēl nav publicēts Oficiālajā Vēstnesī; EESK atzinums par tematu "Digitālo prasmju, iemaņu un iekļautības uzlabošana", vēl nav publicēts Oficiālajā Vēstnesī.

(6) Ar terminu "robottikls" apzīmē ar destruktīvu programmatūru (datorvīrusu) inficētu datoru kopumu. Šādām inficētu datoru ("spokus") kopumam var likt veikt īpašas darbības, piemēram uzbrukt informācijas sistēmām (kiberuzbrukumi). Šos "spokus" var kontrolēt kāds cits dators, bieži vien bez inficēto datoru lietotāju ziņas. Ir grūti izsekot nodarījuma izdarītājus, jo datori, kas veido robottiklu un veic uzbrukumu, un nodarījuma izdarītājus var atrasties dažādās vietās.

(7) Pakalpojumu atteikuma uzbrukums ir uzbrukums ar mērķi padarīt datorresursu (piemēram, tīmekļa vietni vai interneta pakalpojumu) nepieejamu lietotājiem, kam tas paredzēts. Kad lietotāji mēģina piekļūt attiecīgajam serverim vai tīmekļa vietnei, viņi saņem paziņojumu, ka pakalpojums nav pieejams. Minētā veida uzbrukumi var padarīt lietošanai nederīgas, piemēram, tiešsaistes maksājumu sistēmas, radot zaudējumus to lietotājiem.

(8) Saskaņā ar 2009. gadā veikto pētījumu, ar ko iepazīstināja Pasaules ekonomikas forumā, kibernetiķi pasaulē radījuši aptuveni vienu triljonu ASV dolāru lielus zaudējumus, un šī summa turpina strauji augt. Sk. 2.5. un 2.7. punktus.

1.11 EESK ierosina noteikt stingrākus sodus, lai izmantotu iespēju dot skaidru vēstījumu gan noziedzniekiem, gan iedzīvotājiem, kuriem nepieciešama papildus drošības sajūta. Piemēram, Apvienotajā Karalistē (9) noteikti sodi līdz 10 gadiem par plaša mēroga uzbrukumiem informācijas sistēmām, savukārt Igaunija ir noteikusi stingrākus sodus, par plaša mēroga uzbrukumu veikšanu terorisma nolūkos paredzot brīvības atņemšanu līdz pat 25 gadiem (10).

1.12 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas ierosinājumu papildus direktīvai noteikt arī nelegislatīvus pasākumus, lai vēl vairāk veicinātu koordinētu sadarbību ES līmenī un efektīvāku piemērošanu. EESK uzsver, ka minēto sadarbību vajadzētu paplašināt, cieši sadarbojoties arī ar visām Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas valstīm un ar NATO.

1.13 Komiteja atbalsta ieteikumus par apmācības programmām un paraugpraksi, lai palielinātu tiesībsardzības iestāžu pastāvošo 24/7 kontaktpunktu efektivitāti.

1.14 Komiteja aicina Komisiju papildus priekšlikumā minētajiem nelegislatīvajiem pasākumiem piešķirt pētniecībai un izstrādei paredzētos līdzekļus īpaši tam, lai izstrādātu agrīnas diagnosticēšanas un reaģēšanas sistēmas, ar kurām novērst uzbrukumus informācijas sistēmām. Jaunākās tehnoloģijas mākoņdatošanas (11) un reālā laikā skaitļošanas (12) jomās sniedz iespējas daudz labāk aizsargāt Eiropu no daudziem draudiem.

1.15 Komiteja ierosina Eiropas Tīkla un informācijas drošības aģentūrai (ENISA) finansēt prasmju veidošanas programmu, lai Eiropas informācijas un komunikācijas tehnoloģiju drošības nozari stiprinātu arī ar citiem, ne tikai ar tiesībsardzības līdzekļiem (13).

1.16 Komiteja atkārtoti uzsver: lai stiprinātu Eiropas aizsardzības mehānismu pret kiberuzbrukumiem, ir ļoti svarīgi veidot Eiropas publiskā un privātā sektora partnerību infrastruktūru noturības jautājumos (EP3R) un saskaņot tās darbību ar darbu, ko veic Eiropas Tīkla un informācijas drošības aģentūra un Eiropas Valdību reaģēšanas grupa datorapdraudējumu gadījumos.

(9) <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/48/contents>.

(10) SEC(2010)1122 final — Komisijas dienestu darba dokuments un ietekmes novērtējums, kas pievienots direktīvas projektam par uzbrukumiem informācijas sistēmām.

(11) **Mākoņdatošana** ir datorresursu nodrošināšana internetā — pēc pieprasījuma vai automātiski. "Mākoņpakalpojumi" ir pieejami lietotājiem vienkāršā un saprotamā veidā, un viņi tos var izmantot, nenedziļinoties pakalpojumu darbības specifiskā. Ikvienam lietotājam Eiropā ar "mākoņplatformas" starpniecību varētu nodrošināt tiešajiem lietotājiem paredzētas jaunākās pretvīrusu un interneta drošības programmas, tādējādi mazinot lietotāju vajadzību pašiem rūpēties par drošību.

(12) **Reālā laikā skaitļošana** ir dalītās skaitļošanas veids, daudziem tīklā savienotiem un vāji saistītiem datoriem kopīgi veicot ļoti liela apjoma uzdevumu un tādējādi veidojot vienu "virtuālo superdatoru". Ar reālā laikā skaitļošanas tehnoloģijas starpniecību varētu reālā laikā analizēt kiberuzbrukumus un nodrošināt reaģēšanas sistēmas.

(13) EESK atzinums par regulu, kas attiecas uz Eiropas Tīklu un informācijas drošības aģentūru ENISA, OV C 107, 6.04.2007., 58. lpp.

1.17 Eiropā jāveido spēcīga informācijas drošības nozare, kas atbilstu tam kompetences līmenim, kāds raksturīgs šai nozarei ASV, kur tā saņem ļoti labu finansējumu⁽¹⁴⁾. Ievērojami jāpalielina ieguldījumi kibernetikas drošības jomas pētniecībā, izstrādē un izglītībā.

1.18 Komiteja norāda, ka Līguma Protokolos noteikti izņēmumi attiecībā uz Apvienoto Karalisti, Īriju un Dāniju, kurām nebūs jāsteno direktīvas noteikumi. Neatkarīgi no izņēmumiem, Komiteja aicina attiecīgās dalībvalstis tomēr sadarboties un cik vien iespējams ievērot direktīvas noteikumus, lai nepieļautu, ka noziedznieki ļaunprātīgi izmanto Eiropas Savienības valstu politiskās atšķirības.

2. Ievads

2.1 Labklājības un dzīves kvalitātes nodrošināšanā Eiropa pašlaik ir lielā mērā atkarīga no informācijas sistēmām. Ir svarīgi, palielinoties mūsu atkarībai, arvien vairāk attīstīt arī drošības pasākumus un tiesību aktus, lai aizsargātu informācijas sistēmas no uzbrukumiem.

2.2 Internets ir digitālās sabiedrības galvenā platforma. Digitālās sabiedrības un digitālās ekonomikas attīstībai ir ārkārtīgi svarīgi novērst draudus informācijas sistēmu drošībai. Internetu izmanto lielākajai daļai Eiropas īpaši svarīgas informācijas infrastruktūras: tas ir pamatā informācijas un sakaru platformām, ko lieto pirmās nepieciešamības preču un pakalpojumu nodrošināšanai. Par ievērojamu problēmu kļuvuši uzbrukumi informācijas sistēmām — pārvaldes sistēmām, finanšu sistēmām, sociālo pakalpojumu sistēmām un īpaši svarīgām infrastruktūras sistēmām, piemēram, energoapgādes, ūdensapgādes, transporta, veselības aizsardzības un avārijas dienestu sistēmām.

2.3 Interneta arhitektūras pamatā ir miljoniem savienotu datoru un globāls datu apstrādes, sakaru un kontroles funkciju dalījums. Šī dalītā arhitektūra ir galvenais faktors, kas nodrošina interneta stabilitāti un elastīgumu, problēmu gadījumā ļaujot ātri atjaunot datu apriti. Tomēr tas arī nozīmē, ka ikviens, kas to vēlas un kam ir vajadzīgas pamatzināšanas, no jebkuras tīkla vietas var veikt liela mēroga kibernetikas uzbrukumus, piemēram, izmantojot robottiklus.

2.4 Informācijas tehnoloģiju attīstība ir saasinājusi minētās problēmas, jo pašlaik ir vieglāk izgatavot un izplatīt nodarījumu izdarīšanas rīkus (destruktīvu programmatūru⁽¹⁵⁾) un robottiklus) un likumpārkāpēji var saglabāt anonimitāti, turklāt atbildība tiek sadalīta dažādām jurisdikcijām. Ņemot vērā grūtības saukt pie atbildības par minētajiem nodarījumiem, organizētās noziedzības aprindas var gūt ievērojamus ienākumus bez liela riska.

⁽¹⁴⁾ Saskaņā ar Baltā nama oficiālo statistiku ASV valdība 2010. gada iztērējusi 407 miljonus ASV dolāru pētniecībai, izstrādei un izglītībai kibernetikas jomā un ierosinājusi 2012. finanšu gadā minētajam nolūkam atvēlēt 548 miljonus ASV dolāru, <http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/microsites/ostp/FY12-slides.pdf>.

⁽¹⁵⁾ Destruktīva programmatūra (angliski — *malware*, saīsinājums no "malicious software") ir programmatūra, kas izstrādāta, lai slepus piekļūtu datorsistēmai bez tās īpašnieka apzinātas piekrišanas.

2.5 Saskaņā ar 2009. gadā veikto pētījumu⁽¹⁶⁾, ar ko iepazīstināja Pasaules ekonomikas forumā, kibernetikas uzbrukumi pasaulē radījuši aptuveni vienu triljonu ASV dolāru lielus zaudējumus, un šī summa turpina strauji augt. Nesenais Apvienotās Karalistes valdības ziņojums⁽¹⁷⁾ liecina, ka Apvienotajā Karalistē vien ikgadējie zaudējumi sasniedz 27 miljardus sterliņu mārciņu. Kibernetikas uzbrukumu lielās izmaksas pieprasa izlēmīgu rīcību, efektīvu piemērošanu un stingrus sodus likumpārkāpējiem.

2.6 Kā paskaidrots Komisijas dienestu darba dokumentā, kas pievienots ierosinātās direktīvas projektam⁽¹⁸⁾, organizētās noziedzības pārstāvji un naidīgi noskaņotas valdības ļaunprātīgi izmanto iespējas veikt uzbrukumus informācijas sistēmām visā Savienībā. Robottiklu uzbrukumi var ievērojami kaitēt visai valstij, pret kuru tie vērsti, un tos var izmantot arī teroristi vai citi likumpārkāpēji, lai uz valsti izdarītu politisku spiedienu.

2.7 Uzbrukums Igaunijai 2007. gada aprīlī un maijā lika pievērst īpašu uzmanību minētajai problēmai. Minētajā uzbrukumā cieta īpaši svarīgas informācijas infrastruktūras daļas valsts pārvaldes un privātajā sektorā, kuru darbība vairākas dienas bija paralizēta, radot no 19 līdz 28 miljoniem *euro* lielus zaudējumus un nodarot lielu politisko kaitējumu. Līdzīgus postījumus uzbrukumus veica arī pret Lietuvu un Gruziju.

2.8 Starptautiskajiem sakaru tīkliem ir raksturīga augsta pakāpes pārrobežu savienojamība. Ir būtiski, lai visas 27 dalībvalstis kibernetikas uzbrukumus un jo īpaši uzbrukumus informācijas sistēmām apkarotu kopīgi un vienoti. Starptautiskās savstarpējās atkarības dēļ Eiropas Savienībai ir pienākums izstrādāt integrētu stratēģiju informācijas sistēmu aizsardzībai pret uzbrukumiem un uzbrukumu izdarītāju sodīšanu.

2.9 Komiteja 2007. gada atzinumā par drošas informācijas sabiedrības stratēģiju⁽¹⁹⁾ aicināja izstrādāt visaptverošu ES tiesisko regulējumu kibernetikas uzbrukumu apkarošanai. Vajadzētu izstrādāt visaptverošu tiesisko regulējumu, kas attiektos ne vien uz uzbrukumiem informācijas sistēmām, bet arī uz finanšu kibernetikas uzbrukumiem, nelikumīgu interneta saturu, elektronisko pierādījumu vākšanu/glabāšanu/pārsūtīšanu, un ietvertu sīki izstrādātus noteikumus par jurisdikciju.

2.10 Komiteja atzīst, ka ir visaptveroša regulējuma izstrāde ir ļoti sarežģīts uzdevums, ko vēl vairāk apgrūtina politiskās vienprātības trūkums⁽²⁰⁾ un tas, ka stipri atšķiras dalībvalstu noteikumi par elektronisko pierādījumu pieļaujamību tiesā. Tomēr

⁽¹⁶⁾ Pētījums "Unsecured Economies: Protecting Vital Information" (2009), ko pēc McAfee pasūtījuma veica Purdue universitātes Informācijas nodrošinājuma un drošības izglītības un pētniecības centrs, http://www.cerias.purdue.edu/assets/pdf/mfe_unsec_econ_pr_rpt_fnl_online_012109.pdf.

⁽¹⁷⁾ <http://www.cabinetoffice.gov.uk/resource-library/cost-of-cyber-crime>.

⁽¹⁸⁾ SEC(2010)1122.

⁽¹⁹⁾ EESK atzinums par drošas informācijas sabiedrību, OV C 97, 28.04.2007, 21. lpp. (TEN/254).

⁽²⁰⁾ SEC(2010) 1122, ietekmes novērtējums Komisijas priekšlikumam COM(2010) 517.

visaptverošs regulējums ļautu maksimāli efektīvi izmantot priekšrocības, ko sniedz tiesību akti un nelegislatīvie akti, lai risinātu plašo ar kibernetizāciju saistīto problēmu klāstu. Visaptverošā regulējumā varētu ņemt vērā arī krimināltiesību sistēmu, un tas vienlaikus uzlabotu arī tiesībsardzības sadarbību Eiropas Savienībā. Komiteja mudina Komisiju turpināt strādāt pie visaptveroša tiesiskā regulējuma izstrādes kibernetizācijas apkarošanai.

2.11 Kibernetizācijas apkarošanai ir vajadzīga īpašas prasmes. Komitejas atzinumā par priekšlikumu regulai, kas attiecas uz ENISA⁽²¹⁾, uzsvērts, ka tiesībsardzības iestāžu darbinieku apmācība ir ļoti svarīga. Komiteja ir gandarīta, ka Komisija, atbilstoši tās ierosinājumam paziņojumā par vispārīgo politiku cīņai ar kibernetizāciju⁽²²⁾, jau ir daudz paveikusi, lai izveidotu apmācības platformu kibernetizācijas apkarošanai, iesaistot tiesībsardzības iestādes un privāto sektoru.

2.12 ES kiberdrošībā ieinteresētās personas ir ikviens iedzīvotājs, kura dzīvība var būt atkarīga no pamatpakalpojumu pieejamības. Iedzīvotāji ir arī atbildīgi par sava interneta pieslēguma aizsargāšanu pret uzbrukumiem, ciktāl tas ir viņu spēkos. Vēl lielāka atbildība ir informācijas un komunikācijas tehnoloģijas un pakalpojumu sniedzējiem, kas nodrošina informācijas sistēmas.

2.13 Ir ārkārtīgi svarīgi, lai visas iesaistītās puses būtu pienācīgi informētas par kiberdrošības jautājumiem. Svarīgi arī, lai Eiropai būtu daudz kvalificētu ekspertu kiberdrošības jomā.

2.14 Eiropā jāveido spēcīga informācijas drošības nozare, kas atbilstu tam kompetences līmenim, kāds raksturīgs šai nozarei ASV, kur tā saņem ļoti labu finansējumu⁽²³⁾. Ievērojami jāpalielina ieguldījumi pētniecībā, izstrādē un izglītībā kiberdrošības jomā.

3. Direktīvas projekta kopsavilkums

3.1 Priekšlikuma mērķis ir aizstāt Padomes 2005. gada 24. februāra Pamatlēmumu 2005/222/TI par uzbrukumiem informācijas sistēmām⁽²⁴⁾. Pamatlēmuma mērķis, kā norādīts tā apsvērumos, bija uzlabot tiesu un citu kompetento iestāžu, tostarp policijas un citu specializētu tiesībsardzības dienestu sadarbību, tuvinot dalībvalstu krimināltiesību noteikumus, kas attiecas uz uzbrukumiem informācijas sistēmām. Ar to tika ieviests ES līmeņa tiesiskais regulējums attiecībā uz tādiem nodarījumiem kā nelikumīga piekļuve informācijas sistēmām, nelikumīga iekļaušanās sistēmā un nelikumīga iekļaušanās datos, kā arī

īpaši noteikumi par juridisko personu atbildību, jurisdikciju un informācijas apmaiņu. Dalībvalstīm bija jāveic vajadzīgie pasākumi, lai līdz 2007. gada 16. martam īstenotu minētā pamatlēmuma noteikumus.

3.2 Komisija 2008. gada 14. jūlijā publicēja ziņojumu par pamatlēmuma īstenošanu⁽²⁵⁾. Ziņojuma secinājumos norādīja, ka "nesenie visā Eiropā notikušie uzbrukumi kopš Pamatlēmuma pieņemšanas ir parādījuši, ka ir radušies vairāki jauni draudi, jo īpaši plašu vienlaicīgu uzbrukumu informācijas sistēmām parādīšanās un tā saukto robotīklu (*botnets*) aizvien pieaugošā izmantošana noziedzīgiem mērķiem". Pamatlēmuma pieņemšanas laikā šiem uzbrukumiem nebija pievērsta galvenā uzmanība.

3.3 Komisijas priekšlikumā ir ņemtas vērā kibernetizācijas izdarīšanas jaunākās metodes, jo īpaši robotīklu izmantošana⁽²⁶⁾. Ir ļoti grūti izsekot nodarījuma izdarītājus, jo datori, kas veido robotīklu un veic uzbrukumu, un nodarījuma izdarītājs var atrasties dažādās vietās.

3.4 Robotīklu veiktie uzbrukumi bieži vien ir plaša mēroga uzbrukumi. Plaša mēroga uzbrukumi ir vai nu tādi, ko var veikt, izmantojot rīkus, kas ietekmē ievērojamu skaitu informācijas sistēmu (datoru), vai kas rada ievērojamu kaitējumu, proti, sistēmas pakalpojumu pārtraukumu, finansiālas izmaksas, personas datu zudumu utt. Plaša mēroga uzbrukumi ievērojami kaitē uzbrukuma tiešajam mērķim un/vai tā darba videi. Šajā saistībā "liels robotīkls" ir tāds, kas spēj radīt nopietnu kaitējumu. Ir grūti definēt robotīklu lielumu, taču tiek lēsts, ka lielākie līdz šim pieredzētie robotīkli aptver 40 000 līdz 100 000 savienojumu (tas ir, inficētu datoru) 24 stundu laikā⁽²⁷⁾.

3.5 Pamatlēmumā ir vairākas nepilnības, ņemot vērā nodarījumu (kiberuzbrukumu) apjomus un skaita pieaugumu. Tā tuvina tiesību aktus tikai attiecībā uz dažiem nodarījumiem, bet pilnībā nerisina jautājumu par liela mēroga uzbrukumu iespējamiem draudiem sabiedrībai. Turklāt nav pievērsta pietiekama uzmanība šo nodarījumu smagumam un sankcijām.

3.6 Direktīvas uzdevums ir tuvināt dalībvalstu krimināltiesību normas attiecībā uz uzbrukumiem informācijas sistēmām un uzlabot tiesu un citu kompetento iestāžu, tostarp dalībvalstu policijas un citu specializētu tiesībsardzības dienestu sadarbību.

⁽²¹⁾ EESK atzinums par regulu, kas attiecas uz Eiropas Tīklu un informācijas drošības aģentūru, OV C 107, 6.04.2007, 58. lpp.

⁽²²⁾ "Vispārīgā politika cīņai ar kibernetizāciju", COM(2007) 267.

⁽²³⁾ Saskaņā ar Baltā nama oficiālo statistiku ASV valdība 2010. gada iztērējusi 407 miljonus ASV dolāru pētniecībai, izstrādei un izglītībai kiberdrošības jomā un ierosinājusi 2012. finanšu gadā minētajam nolūkam atvēlēt 548 miljonus ASV dolāru, <http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/microsites/ostp/FY12-slides.pdf>.

⁽²⁴⁾ OV L 69, 16.03.2005., 68. lpp.

⁽²⁵⁾ Komisijas ziņojums Padomei, pamatojoties uz 12. pantu Padomes 2005. gada 24. februāra pamatlēmumā par uzbrukumiem informācijas sistēmām, COM (2008) 448.

⁽²⁶⁾ Sk. 6. zemsvītras piezīmi.

⁽²⁷⁾ Savienojumu skaits 24 stundu laikā ir parasti izmantota robotīklu lieluma mērvienība.

3.7 Uzbrukumi informācijas sistēmām, jo īpaši organizētas noziedzības aktivitāšu rezultātā, kļūst arvien draudīgāki, un pieaug bažas par iespējamiem teroristiskiem vai politiski motivētiem uzbrukumiem informācijas sistēmām, kas ir dalībvalstu un Savienības īpaši svarīgās infrastruktūras sastāvdaļa. Tas apdraud drošākas informācijas sabiedrības un brīvības, drošības un tiesiskuma telpas izveidi, un tādējādi ir nepieciešama rīcība Eiropas Savienības līmenī.

3.8 Ir vērojama tendence, ka plaša mēroga uzbrukumi informācijas sistēmām, kas ir īpaši svarīgas valstīm vai īpašām publiskā vai privātā sektora funkcijām, kļūst aizvien bīstamāki un atkārtojas aizvien biežāk. Šo tendenci pavada aizvien modernāku rīku attīstība, ko noziedznieki var izmantot dažādu kibernetisku uzbrukumu izdarīšanai.

3.9 Definīciju, jo īpaši informācijas sistēmu un datorizētu datu definīciju, vienotība šajā jomā ir svarīga, lai nodrošinātu saskaņotu pieeju šīs direktīvas piemērošanai dalībvalstīs.

3.10 Jāpanāk kopīga pieeja noziedzīgu nodarījumu pazīmēm, ieviešot vienotus noziedzīgu nodarījumu sastāvu attiecībā uz nelikumīgu piekļuvi informācijas sistēmai, nelikumīgu iekļaušanos sistēmā, nelikumīgu iekļaušanos datos un nelikumīgu pārtveršanu.

3.11 Dalībvalstīm jāparedz sodi par uzbrukumiem informācijas sistēmām. Šiem sodiem jābūt iedarbīgiem, samērīgiem un tādiem, kas attur no nodarījuma izdarīšanas.

3.12 Ar direktīvu atceļ Pamatlēmumu 2005/222/TI, pārņemot tā noteikumus un pievienojot turpmāk minētos elementus.

- (a) Direktīva nosaka par sodāmu nodarījumu izdarīšanai izmantojamo ierīču/rīku ražošanu, pārdošanu, iepirkšanu izmantošanai, importu, izplatīšanu vai citāda veida pieejamības nodrošināšanu.
- (b) Ar direktīvu ievieš atbildību pastiprinošus apstākļus:
 - ja veikts plaša mēroga uzbrukums — ieviešot jaunu atbildību pastiprinošu apstākli, tiktu aptverti robottikli vai tamlīdzīgi rīki tādā nozīmē, ka robottikla vai tamlīdzīga rīka izveide būtu atbilstību pastiprinošs apstāklis, ja tiek izdarīti pamatlēmumā uzskaitītie nodarījumi;
 - ja uzbrukums izdarīts, slēpjot izdarītāja patieso identitāti un kaitējot identitātes likumīgam īpašniekam.
- (c) Ar direktīvu ievieš “nelikumīgas pārtveršanas” noziedzīga nodarījuma sastāvu.
- (d) Ar direktīvu ievieš pasākumus, lai uzlabotu sadarbību Eiropā krimināltiesību jomā, stiprinot 24/7 kontaktpunktu struktūru ⁽²⁸⁾.
- (e) Direktīvā risina jautājumu par kibernetiskās noziedzības statistikas datu sniegšanu, tostarp par pamatlēmumā minētajiem nodarījumiem un pievienoto “nelikumīgo pārtveršanu”.
- (f) Direktīvā noziedzīgu nodarījumu definīcijās, kas uzskaitītas 3., 4., 5. pantā (nelikumīga piekļuve informācijas sistēmai, nelikumīga iekļaušanās sistēmā, nelikumīga iekļaušanās datos) ir iekļauts noteikums, kas, transponējot direktīvu valsts tiesību aktos, ļauj paredzēt, ka kriminālatbildība iestājas tikai “gadījumos, kas nav mazsvarīgi”.

Briselē, 2011. gada 4. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽²⁸⁾ Ieviesta pamatojoties uz Konvenciju un Pamatlēmumu 2005/222/TI par uzbrukumiem informācijas sistēmām.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai par lietotās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu apsaimniekošanu"

COM(2010) 618 galīgā redakcija

(2011/C 218/28)

Ziņotājs: **ADAMS kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2011. gada 1. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Padomes direktīvai par lietotās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu apsaimniekošanu"

COM(2010) 618 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 29. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 471. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 4. un 5. maijā (2011. gada 4. maija sēdē), ar 146 balsīm par, 7 balsīm pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Secinājumi

1.2 Šajā atzinumā izskatāmās direktīvas izstrāde ilga vairāk nekā desmit gadus, un Komiteja atzinīgi vērtē minēto direktīvu, kas liecina par nepārprotamu soli virzībā uz prasību visā ES veikt radioaktīvo atkritumu ļoti lielā daudzuma plānotu apsaimniekošanu atbilstīgi obligātajiem standartiem.

1.3 Direktīvā liela uzmanība ir pievērsta pārredzamībai un sabiedrības līdzdalībai, un prasība, ka jāparedz gan priekšlikumu izmaksas, gan finansējums, nodrošinās svarīgu analītisku instrumentu. Pirmo reizi ES vēsturē par juridiski saistošiem un obligāti izpildāmiem kļūs starptautiski pieņemti drošības standarti. Eiropas Savienībai jāsadarbojas ar kaimiņvalstīm un tās jārosina pieņemt līdzīgus drošības standartus.

1.4 Minētās direktīvas izstrāde tomēr nav noritējusi gludi. Joprojām tiek runāts par zinātniskā pamatojuma nepietiekamību, un visiem ir skaidrs, ka grūti paredzēt, kā tālākajā nākotnē mainīsies politiskā un sociālā situācija.

1.4.1 Lai arī zinātnieku aprindās valda liela vienprātība par to, ka tehniski ir iespējams veikt apglabāšanu dziļā ģeoloģiskā glabātavā, turpinās debates par to, cik pamatotas vai atbilstīgas ir zinātniskās atziņas vairākās jomās. Nešķiet, ka šo jautājumu varētu atrisināt tā, lai visas ieinteresētās puses būtu apmierinātas. Tas ir tādēļ, ka augstas radioaktivitātes atkritumiem piemīt sevišķas īpašības, tie mijiedarbojas ar apkārtējo vidi un attiecīgajiem ģeoloģiskajiem periodiem. Pašreizējā glabāšanas kārtība nav pieņemama vidējā termiņā, un tādēļ ir attiecīgi jārikojas.

1.4.2 Turpinās spraigas un sarežģītas debates par atbilstīga drošības un riska līmeņa noteikšanu. Ko īsti nozīmē augstākās prioritātes piešķiršana cilvēku un vides drošībai? Praksē drošības demonstrēšana izpaudīsies kā kvalitatīvu un kvantitatīvu argumentu kopums, lai pēc iespējas novērstu neskaidrības saistībā ar valsts lēmumu pieņemšanu.

1.4.3 Protams, ar laiku mazinās uzticēšanās gan prognozēm par politisko un institucionālo saskaņotību, gan jebkuras apsaimniekošanas sistēmas piemērotību. Tādēļ "pasīva" drošība ir svarīgs faktors, kam jābūt pārliecinošam pat tad, ja ar laiku zūd pārskats un zināšanas par atkritumu krātuvi.

1.4.4 Tas, vai kodola šķelšanās rezultātā radusies enerģija tiks arī turpmāk iegūta un vairāk izmantota kā viens no daudzajiem dalībvalstu enerģijas avotiem, zināmā mērā ir atkarīgs no sabiedrības atbalsta un fiskālās stabilitātes.

Debates par kodolenerģijas izmantošanu vai attīstīšanu novērš uzmanību no neatliekamās un steidzamās vajadzības risināt radioaktīvo atkritumu problēmu, kas kļūst aizvien nopietnāka sevišķi tāpēc, ka pašreizējās un pastāvīgās kodolelektrostaciju ekspluatācijas izbeigšanas programmas ietekmēs problēmas mērogu. Sabiedrības attieksme ir ļoti atšķirīga dažādos ES reģionos, tomēr lielākā daļa ES iedzīvotāju uzskata, ka būtu vajadzīgs Kopienas instruments radioaktīvo atkritumu apsaimniekošanai. (Attieksme pret radioaktīvajiem atkritumiem. Eiropa-rometrs. 2008. gada jūnijs.)

1.5 Komiteja tādēļ mēģina konstruktīvi atspoguļot šo nevienprātību sabiedrības attieksmē un sniedz virkni attiecīgu ieteikumu, lai atbalstītu Komisiju risinājuma meklēšanā.

1.6 Ieteikumi

1.6.1 Komiteja ir paudusi virkni īpašu piezīmju, ierosmju un ieteikumu šā atzinuma 4. un 5. punktā un aicina Komisiju, Parlamentu un Padomi pilnībā ņemt to vērā. Bez tam Komiteja iesaka

— dalībvalstīs atzīt, ka direktīvas noteikumos prioritāte dota drošībai, un direktīvu steidzami un konsekventi transponēt valstu tiesību aktos, lai risinātu neatliekamo problēmu saistībā ar radioaktīvo atkritumu uzkrāšanos;

— valdībām, kodolrūpniecībai un ieinteresētajām zinātniskajām aprindām ieguldīt lielākus pūliņus, lai visai sabiedrībai sniegtu vēl sīkāku, pārredzamāku informāciju par riska novērtējumu un par radioaktīvo atkritumu apsaimniekošanas iespējām.

2. Ievads

2.1 Jautājums par kodoldrošību pašreiz ir ļoti aktuāls un to plaši apspriež, ņemot vērā zemestrīces un cunami ietekmi uz četriem AES Fukušima reaktoriem Ziemeļjapānā. Jautājumu par drošiem darbības apstākļiem un piesardzības pasākumiem Eiropas kodolspēkstacijās risina direktīva par kodoldrošību (skatīt 5.6. punktu) un dalībvalstu atbildīgās iestādes. Dalībvalstis 21. martā vienojās uzlabot sadarbību starp iestādēm, kuru kompetencē ir kodoldrošības jautājumi, un aicināt Eiropas Kodoldrošības jomas regulatoru grupu (ENSREG) noteikt kārtību, kādā visās ES kodolelektrostacijās veic ierosinātos stresa testus (visaptveroši riska un drošības novērtējumi). Ņemot vērā dziļās bažas, ko sabiedrība pauž sakarā ar nopietno avāriju Fukušima Daiči spēkstacijā, un ņemot vērā jautājuma steidzamību, Komiteja, lai sekmētu pārredzamību, iesaistīsies aktīvā dialogā ar pilsonisko sabiedrību par šo un citiem jautājumiem, jo īpaši aktīvi pārorientējot Eiropas Kodolenerģijas foruma darba grupu pārredzamības jautājumos, ko EESK pašreiz vada, un iesaistoties darba grupās, kuru kompetencē ir ar iespējām un riskiem saistītie jautājumi.

2.2 No tehniskās perspektīvas Fukušima avārijas sekas vēl ir pilnībā jāanalizē, jo tas tieši ietekmēs šajā atzinumā analizēto direktīvu par radioaktīvajiem atkritumiem. Tomēr, tā kā sabiedrības bažas par kodoldrošības jautājumiem ir palielinājušās (kas ir saprotams) un tā šos riskus apzinās vairāk, Komiteja uzskata, ka minētajam negadījumam var būt svarīga nozīme pašreizējās debatēs par šiem jautājumiem.

2.3 Eiropas Savienībā no 2010. gada novembra darbojas 143 kodolspēkstācijas (reaktori) 14 dalībvalstīs. Turklāt ir daudzas spēkstācijas, kas ir slēgtas, un citas kodoliekārtas, piemēram, izmantotās kodoldegvielas pārstrādes iekārtas, kuras rada radioaktīvos atkritumus. Katru gadu ES vidēji saražo 280 kubikmetrus augstas radioaktivitātes atkritumu, 3 600 tonnas izmantotās kodoldegvielas smago metālu un 5 100 kubikmetrus ilglaicīgi radioaktīvo atkritumu, attiecībā uz kuriem nepastāv apglabāšanas iespējas (Sestais operatīvais ziņojums par radioaktīvo atkritumu un izmantotās degvielas apsaimniekošanu Eiropas Savienībā (SEC(2008)2416).); turklāt aizvien vairāk rodas zemākas radioaktivitātes atkritumi, ko lielākoties noglabā ierastā veidā. Augstas radioaktivitātes atkritumiem (*High-level waste*) ir augsta radiācija, tajos ir radionuklīdi, kas ilgi saglabājas, un tie rada ievērojamu daudzumu siltuma. No visiem radioaktīvajiem atkritumiem šo atkritumu īpatsvars ir 10 %, tajos ir 99 % no visas radioaktivitātes un tie ir saistīti ar kodoldalīšanās produktiem un izmantoto kodoldegvielu.

2.4 Minētie atkritumi rodas izmantotās kodoldegvielas pārstrādes rezultātā, no izmantotās degvielas, kas paredzēta tiešai apglabāšanai, un kodolspēkstācijas ikdienas darbības un

tās slēgšanas rezultātā. Paredzēts celt vēl daudzas citas kodolspēkstācijas, dažas no tām — dalībvalstīs, kam nav iepriekšējas pieredzes kodolenerģijas ražošanas jomā. Ja radušies atkritumi, kas dažos gadījumos būs drauds daudzu gadu tūkstošu garumā, netiks apsaimniekoti un uzraudzīti, ļoti nopietni tiks apdraudēta veselība, drošība un drošums. Radioaktīvie atkritumi satur tādu elementu izotopus, kuru radioaktīvās sabrukšanas rezultātā rodas jonizējošā radiācija, kas var būt kaitīga cilvēkiem un videi.

2.5 Šajā gadsimtā pieņemtie lēmumi ietekmēs turpmākos gadsimtus. Direktīvā galvenā uzmanība pievērsta kodoldegvielas ciklā radušos atkritumu apsaimniekošanai, taču tā attiecas arī uz pētniecības, medicīnas un rūpniecības radītajiem radioaktīvajiem atkritumiem. Tā kā kodolelektrostacijās palielinājās elektroenerģijas ražošana, augstas radioaktivitātes atkritumu daudzums no 2000. gada līdz 2005. gadam palielinājās par 1,5 % gadā, un vecu spēkstaciju ekspluatācijas izbeigšanas dēļ tagad tas turpina palielināties. Aplēses liecina, ka 2004. gada beigās Eiropā tika uzglabāti 220 000 kubikmetru ilglaicīgu zemas un vidējas radioaktivitātes atkritumu, 7 000 kubikmetru augstas radioaktivitātes atkritumu un 38 000 tonnu izmantotās kodoldegvielas smago metālu. (Minētie dati nav precīzi, jo tādās pārstrādes valstīs kā Apvienotā Karaliste un Francija izmantoto kodoldegvielu, kā arī pārstrādātu plutoniju un urānu pašlaik neuzskata par kodolatkritumiem, jo izmantotā kodoldegviela ir pārstrādājams materiāls un pārstrādātu plutoniju un urānu var izmantot jaunas degvielas ražošanai.)

2.6 Pirms 54 gadiem darbību uzsāka pirmā rūpnieciskā kodolelektrostacija. Kopš tā laika tiek nepārtraukti diskutēti par atkritumu apsaimniekošanu. Vispārēja vienprātība valda par to, ka ilgtermiņa glabāšana kā pagaidu variants ir jebkura risinājuma sākums. Pašlaik Eiropas Savienībā vēl joprojām nav galīgo glabātavu augstas radioaktivitātes kodolatkritumiem, lai gan Zviedrija, Somija un Francija plāno uzsākt šādu glabātavu darbību līdz 2025. gadam. Mērķis ir projektēt un uzbūvēt iekārtas, kas, pateicoties pasīvām aizsardzības sistēmām tehnisku un stabilu ģeoloģisko norobežojumu veidā, ilgtermiņā garantē drošību un pēc kuru slēgšanas nav jāpaļaujas uz uzraudzību, cilvēka iejaukšanos vai institucionālajām pārbaudēm. Vairumā valstu nav pilnīgi izstrādātas politikas izmantotās kodoldegvielas jomā, vai arī tā nav īstenota atšķirībā no pasākumiem, kas ļauj nodrošināt drošu glabāšanu ilgākā periodā (līdz pat 100 gadiem) (Sestais operatīvais ziņojums par radioaktīvo atkritumu un izmantotās degvielas apsaimniekošanu Eiropas Savienībā (SEC(2008)2416).)

2.7 93 % Eiropas iedzīvotāju uzskata, ka radioaktīvo atkritumu apsaimniekošanas problēma jārisina steidzami nevis jāatstāj nākamajām paaudzēm. Lielākā daļa ES iedzīvotāju no visām dalībvalstīm ir vienprātīgi, ka Eiropas Savienībai būtu jāaskaņo standarti un jābūt tiesīgai uzraudzīt dalībvalstu praksi. (Attieksme pret radioaktīvajiem atkritumiem. Eurobarometrs. 2008. gada jūnijs.)

2.8 Spēkā esošie ES tiesību akti tiek uzskatīti par nepiemērotiem. Ar Direktīvu 2009/71/*Euratom* jau ir izveidota Kopienas kodoliekārtu kodoldrošības pamatstruktūra, ko atbalsta visas ES 27 dalībvalstis, un Direktīva par radioaktīvo atkritumu apsaimniekošanu (COM(2010) 618) ir loģisks nākamais solis.

2.9 Katras dalībvalsts energoavotu sadalījums un izvēle attiecībā uz kodolenerģijas izmantošanu ir valstu kompetencē un netiek aplūkota direktīvā. Kodolatkritumi tomēr ir nešķirami no kodolenerģijas izmantošanas, to ir daudz, un tie var radīt nopietnu, ilgstošu apdraudējumu starptautiskā līmenī. Pat ja šodien izbeigtu kodolelektrostaciju darbību, mums būtu jārisina jau esošo atkritumu jautājums. Visu ES iedzīvotāju interesēs ir nodrošināt, ka radioaktīvos atkritumus apglabā pēc iespējas drošākā veidā. Tāda ir vispārīgā situācija, kurā Komisija ierosina direktīvu, ar ko izveido pamatstruktūru, lai nodrošinātu atbilstīgu izmantotās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu apsaimniekošanu.

2.10 Pēdējo reizi šo jautājumu Komiteja izskatīja 2003. gadā ⁽¹⁾ un uzsvēra, ka tas steidzami jāatrisina, ņemot vērā paplašināšanos un nozīmi, kāda ir principam, ka piesārņotājs maksā. Ierosinātā direktīva, ko aplūkoja 2003. gada atzinumā, netika apstiprināta, jo dalībvalstis uzskatīja, ka daži aspekti ir par daudz reglamentēti, un pieprasīja papildu laiku tās izskatīšanai.

3. Ierosinātās direktīvas kopsavilkums

3.1 Dalībvalstīm četru gadu ilgajā direktīvas transponēšanas periodā jāizstrādā un jāiesniedz valstu programmas, kurās būtu norādītas pašreizējās atkritumu atrašanās vietas un izklāstīti atkritumu apsaimniekošanas un apglabāšanas plāni.

3.2 Tiks izstrādāta juridiski saistoša un obligāti īstenojama pamatstruktūra, lai nodrošinātu, ka visas dalībvalstis visos izmantotās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu apsaimniekošanas posmos līdz pat galīgajai apglabāšanai piemēro Starptautiskās Atomenerģijas aģentūras (SAEA) izstrādātos kopīgos standartus.

3.3 Valstu programmās iekļauj radioaktīvo atkritumu uzskaiti, plānus par atkritumu apsaimniekošanu no to rašanās līdz apglabāšanai, plānus par apglabāšanas iekārtas apsaimniekošanu pēc tās slēgšanas, pētniecības un izstrādes pasākumus, informāciju par īstenošanas termiņiem un pamatposmiem, visu to pasākumu aprakstu, kas vajadzīgi, lai īstenotu atkritumu apglabāšanas risinājumus, kā arī izmaksu novērtējumus un izvēlētas finansēšanas shēmas. Direktīvā nav noteikts viens īpašs apglabāšanas veids, kam dodama priekšroka.

3.4 Lai sabiedrībai nodrošinātu informācijas pieejamību un sabiedrības efektīvu līdzdalību gadījumos, kad tiek pieņemti lēmumi par radioaktīvo atkritumu apsaimniekošanas noteiktiem aspektiem, ierosinātajā direktīvā ir iekļauts pants par pārredzamību.

3.5 Dalībvalstis ziņos Komisijai par minēto prasību īstenošanu, un pēc tam Komisija iesniegs Padomei un Eiropas Parlamentam ziņojumu par sasniegto progresu. Dalībvalstis arī

aicinās starptautiska līmeņa ekspertus veikt pārskatu par valstu programmām. Par minēto pārskatu tiks arī ziņots dalībvalstīm un Komisijai.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1 Šajā Komitejas atzinumā runa ir pirmām kārtām par radioaktīvo atkritumu pastāvēšanas un pastāvīgas rašanās problēmu, kas ir konkrēti un steidzami jārisina. Lielākā daļa minēto atkritumu (vairāk nekā 90 %) rodas ar kodolenerģijas ražošanu saistīto pasākumu rezultātā. Lēmums par to, vai izvēlēties kodolenerģijas ražošanu un vai palielināt kodolenerģijas īpatsvaru energoavotu sadalījumā, ir katras dalībvalsts ziņā, taču atkritumu apsaimniekošanas sekas ilgtermiņā var ietekmēt citas valstis un turpmākās paaudzes.

4.2 Sabiedrības viedoklis par kodolenerģiju valstīs, kurās ir kodolelektrostacijas, tiktu būtiski ietekmēts (kļūtu pozitīvs attiecībā uz kodolenerģijas ražošanu), ja būtu garantēts drošs ilgtermiņa risinājums, kā apsaimniekot radioaktīvos atkritumus. (Attieksme pret radioaktīvajiem atkritumiem. Eurobarometrs. 2008. gada jūnijs.) Galvenie šķēršļi, kas neļauj to nodrošināt, ir ilgstošs apdraudējums, ko rada augstas radioaktivitātes atkritumi, kā arī šaubas par dziļas ģeoloģiskās apglabāšanas drošumu (vai nākamās paaudzes apzināsies ar šīm vietām saistīto risku) un nenoteiktība par citu apglabāšanas metožu īstenojamību.

4.3 Ņemot vērā, ka dažās dalībvalstīs lēni tiek īstenoti radioaktīvo atkritumu ilgtermiņa apsaimniekošanas priekšlikumi, ar ierosināto direktīvu, kuras izstrāde ilga vairākus gadus, būtu jāveicina vispusīga apsaimniekošanas programmu formulēšana dalībvalstīs. Tagad ir pieejami labu metožu piemēri, ko var izmantot kā atsauci. Ierosinātās direktīvas mērķis ir panākt, ka Starptautiskās Atomenerģijas aģentūras (SAEA) vadībā saskaņoto standartu galveni aspekti ar ES tiesību aktu starpniecību kļūst par juridiski saistošiem un obligāti izpildāmiem. Komiteja atzīnīgi vērtē šādu pieeju.

4.4 Eiropas Savienībā jau ir spēkā svarīgi tiesību akti par atkritumiem, tostarp bīstamiem atkritumiem ⁽²⁾. Lai gan direktīvā ir skaidri teikts, ka tās pamatā nav minētie tiesību akti, bet gan cits juridiskais pamats, proti *Euratom* līguma 3. nodaļa, būtu jāizmanto izdevība, lai ierosinātās direktīvas apsvērumos apliecinātu principus, kas izriet no spēkā esošo tiesību aktu noteikumiem par bīstamiem atkritumiem.

4.5 Princips, ka piesārņotājs maksā, ir vājināts, ieviešot prasību nodrošināt, ka atkritumu apsaimniekošanas priekšlikumiem ir pietiekams un drošs finansējums un "pienācīgi tiek ņemta vērā to personu atbildība, pie kurām rodas radioaktīvie atkritumi". Tādēļ var rasties jautājums par valsts šķēršsubsidijām un līdz ar to par konkurenci enerģētikas tirgū. Šajā sakarā Komiteja iesaka direktīvā nepārprotami apstiprināt, ka atkritumu apsaimniekošanas finansējums jāveic atbilstīgi principam, ka piesārņotājs maksā (šajā gadījumā uzņēmums, kas, darbinot kodolreaktorus, rada radioaktīvos atkritumus), izņemot nepārvaramas varas apstākļus, kad varētu būt vajadzīga valsts iejaukšanās.

⁽¹⁾ OV C 133, 6.6.2003., 70. lpp.

⁽²⁾ OV L 377, 31.12.1991., 20. lpp.

4.6 Komiteja konstatē, ka šajā atzinumā izskatāmās direktīvas noteikumi attiecas vienīgi uz civilajiem radioaktīvajiem atkritumiem. Dažās valstīs ir piešķirti ievērojami resursi militāro radioaktīvo atkritumu apsaimniekošanai. Neapšaubāmi, ka attiecībā uz kopīgām militārajām un civilajām programmām ir jāgarantē papildu drošība, taču, tā kā ar civilo darbību nesaistītu radioaktīvo atkritumu apsaimniekošanai iespējams patērēt ievērojamus tehniskos un finanšu resursus, kā arī dažās dalībvalstīs pieejamo kapacitāti, jāapsver iespēja izveidot konkrētāku saikni ar izskatāmo direktīvu.

5. Īpašas piezīmes

5.1 ES direktīvās par atkritumiem⁽³⁾ ir skaidri noteikts, ka tās neattiecas uz radioaktīvajiem atkritumiem, tomēr tajās ir daudzi vērtīgi principi, kas būtu jāņem vērā. Tādēļ Komiteja uzskata, ka izskatāmās direktīvas apsvērumos būtu jāiekļauj īpaša atsauce uz direktīvu par bīstamajiem atkritumiem (91/689/EEK) un jānorāda, ka izskatāmā direktīva to papildina.

5.2 Komiteja uzskata, ka 2. pantā, kur minēta klauzula, ka direktīva neattiecas uz atļautām izplūdēm, faktiski būtu jāmin, ka direktīva attiecas uz šādām izplūdēm. Pašlaik ES līmenī nav saskaņota šādu izplūžu regulējuma, un atšķirīgo interpretāciju dēļ izplūžu jautājums vēl joprojām ir dalībvalstu strīdus objekts (piemēram, Apvienotās Karalistes un Īrijas nesaskaņas par izplūdēm Īrijas jūrā).

5.3 Komiteja vienmēr ir atbalstījusi atkritumu rašanās novēršanu — pieeja, ko aizstāv ES un kas izvirzīta par prioritāti direktīvā par atkritumiem (2006/12/EK). Tāpat kā daudzas citas nozares, kodolenerģijas ražošana būtiski palielina bīstamo atkritumu apjomu. Dalībvalstis līdz šim nav vienprātis par to, vai, ņemot vērā saimniecisko, sociālo un ekoloģisko aspektu, būs ilgtspējīga alternatīva kodolenerģijai, un tādējādi arī par to, vai neizbēgami jāturpina radīt radioaktīvos atkritumus. Lai atrisinātu šo dilemmu un tā kā vairums Komitejas locekļu atbalsta viedokli, ka kodolenerģija arī turpmāk būs nozīmīga Eiropas pārejā uz ekonomiku ar zemu CO₂ emisiju līmeni, iesakām direktīvā izvirzīt par prioritāti šādu mērķi, proti, meklēt risinājumu, kā likvidēt radioaktīvo atkritumu masu to rašanās vietā, tiklīdz ir izstrādāti labāki un ilgtspējīgi alternatīvi varianti.

5.4 Ierosinātās direktīvas 3. panta 3. punktā "apglabāšana" ir definēta kā lietotās kodoldegvielas vai radioaktīvo atkritumu

ievietošana apstiprinātā iekārtā, neparedzot iespēju tos no turienes izņemt. Komiteja atzīst, ka atšķirīgi viedokļi pastāv attiecībā uz atgriezeniskuma un atkritumu izcelšanas jautājumu. Komiteja uzskata, ka apglabāšanas koncepciju izstrādē nebūtu jāizslēdz atgriezeniskuma un atkritumu izcelšanas iespējas, taču šādā gadījumā attiecīgi jāizanalizē drošības aspekti.

5.5 Ierosinātās direktīvas 4. punkta 3. punktā ir prasība radioaktīvos atkritumus apglabāt tajā dalībvalstī, kurā tie radušies, ja dalībvalstis nav noslēgušas nolīgumus par apglabāšanas iekārtu kopīgu izmantošanu vienā no tām. Komiteja iesaka, cik iespējams, izmantot šo iespēju, lai pēc iespējas efektīvāk lietotu apglabāšanas vietas, kas ir īpaši piemērotas. Komiteja atzinīgi vērtē šo nepārprotamo pieeju, kas paredz dalībvalstu radītos radioaktīvos atkritumus apsaimniekot ES robežās un iespēju attīstīt kopēju infrastruktūru. Jāpiebilst, ka tas neizslēdz iespēju izmantotās kodoldegvielas otrreizējas pārstrādes rezultātā radušos otrreizēji pārstrādātos atkritumus atgriezt atpakaļ izcelsmes valstī ārpus ES. Tomēr, lai kļiedētu šaubas, tiek ierosināts minēto aspektu īpaši minēt vai nu paskaidrojuma rakstā, vai arī apsvērumos.

5.6 Komiteja šaubās, vai programmu novērtējums, ko dalībvalstis pašas veic reizi desmit gados, un starptautiska līmeņa ekspertu pārskats (16. pants) sniedz iespēju pilnībā apkopot zināšanas un paraugpraksi. Jautājums rodas arī attiecībā uz to, vai pastāvīgi būs nodrošināta pietiekama objektivitāte, stingrība un neatkarīga analīze. Dalībvalstīm būs jāsniedz daudzi ziņojumi, tām būs jāuzņemas attiecīgās izmaksas, un Komiteja uzskata, ka noteiktā laikā būtu jāizveido uzraudzības struktūra, kuras uzdevums būtu uzraudzīt radioaktīvo atkritumu apsaimniekošanu ES teritorijā. Tas ļautu ne tikai uzlabot ziņošanas standartus un labu praksi, bet arī darboties kā efektīvam izmaksu dalīšanas mehānismam un palīdzēt nostiprināt direktīvu par kodoldrošību⁽⁴⁾.

5.7 Komiteja sevišķi atzinīgi vērtē Komisijas nodomu turpināt gan atbalsta sniegšanu pētījumiem par radioaktīvo atkritumu ģeoloģisko apglabāšanu, gan pētnieciskās darbības koordinēšanu visā ES. Komiteja uzsver, ka minētās programmas būtu atbilstīgi un plaši jāpopularizē, un aicina dalībvalstis izskatīt šo jautājumu savās valsts pētniecības programmās un kopīgos pētījumos Komisijas pētniecības un izstrādes programmu ietvaros.

Briselē, 2011. gada 4. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽³⁾ OV L 312, 22.11.2008., 3. lpp.

⁽⁴⁾ OV L 172, 2.7.2009., 18. lpp.

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinuma

Nodaļas atzinumu grozīja ar šādu pilnsapulces pieņemtu grozījumu, kurš tomēr ieguva tikai vienu ceturtdaļu nodoto balsu.

5.5. punkts

“Ierosinātās direktīvas 4. punkta 3. punktā ir prasība radioaktīvos atkritumus apglabāt tajā dalībvalstī, kurā tie radušies, ja dalībvalstis nav noslēgušas nolīgumus par apglabāšanas iekārtu izmantošanu vienā no tām. Komiteja atzinīgi vērtē šo nepārprotamo pieeju, kas paredz dalībvalstu radītos radioaktīvos atkritumus apsaimniekot ES robežās un iespēju attīstīt kopēju infrastruktūru. Jāpiebilst, ka tas neizslēdz iespēju izmantotās kodoldegvielas otrreizējās pārstrādes rezultātā radušos otrreizēji pārstrādātos atkritumus atgriezt atpakaļ izcelsmes valstī ārpus ES. Tomēr, lai kļiedētu šaubas, tiek ierosināts minēto aspektu īpaši minēt vai nu paskaidrojuma rakstā, vai arī apsvērumos.”

Balsošanas rezultāti

Par: 67
Pret: 57
Atturas: 26

2011/C 218/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko izdara grozījumus Direktīvā 2003/71/EK un Direktīvā 2009/138/EK attiecībā uz Eiropas Apdrošināšanas un fondēto pensiju iestādes un Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes pilnvarām" COM(2011) 8 <i>galīgā redakcija – 2011/0006 (COD)</i>	82
2011/C 218/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par atbildi uz Ekspertu grupas ziņojumu par 7. pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrējumu pamatprogrammas starpposma novērtējumu un Ekspertu grupas ziņojumu par riska dalīšanas finanšu mehānisma starpposma novērtējumu" COM(2011) 52 <i>galīgā redakcija</i>	87
2011/C 218/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei – ES Pretterorisma politika: galvenie sasniegumi un nākotnes uzdevumi" COM(2010) 386 <i>galīgā redakcija</i>	91
2011/C 218/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par trešo valstu valstspiederīgo ieceļošanas un uzturēšanās nosacījumiem sezonas nodarbinātības nolūkos" COM(2010) 379 <i>galīgā redakcija – 2010/0210 (COD)</i>	97
2011/C 218/19	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par uzņēmuma ietvaros pārceltu trešo valstu valstspiederīgo ieceļošanas un uzturēšanās nosacījumiem" COM(2010) 378 <i>galīgā redakcija – 2010/0209 (COD)</i>	101
2011/C 218/20	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par Pasažieru datu reģistra datu izmantošanu teroristu nodarījumu un smagu noziegumu novēršanai, atklāšanai, izmeklēšanai un saukšanai pie atbildības par tiem" COM(2011) 32 <i>galīgā redakcija – 2011/0023 (COD)</i>	107
2011/C 218/21	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1234/2007 attiecībā uz līgumattiecībām piena un piena produktu nozarē" COM(2010) 728 <i>galīgā redakcija – 2010/0362 (COD)</i>	110
2011/C 218/22	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par lauksaimniecības produktu kvalitātes shēmām" COM(2010) 733 <i>galīgā redakcija – 2010/0353 (COD)</i>	114
2011/C 218/23	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1234/2007 attiecībā uz tirdzniecības standartiem" COM(2010) 738 <i>galīgā redakcija – 2010/0354 (COD)</i>	118
2011/C 218/24	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 834/2007 par bioloģisko ražošanu un bioloģisko produktu marķēšanu" COM(2010) 759 <i>galīgā redakcija – 2010/0364 (COD)</i>	122

2011/C 218/25	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai (ES) Nr. .../..., ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1290/2005 par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 165/94 un (EK) Nr. 78/2008" COM(2010) 745 galīgā redakcija – 2010/0365 (COD)	124
2011/C 218/26	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 485/2008 par dalībvalstu veiktām Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda finansēšanas sistēmā ietilpstošo darījumu rūpīgām pārbaudēm" COM(2010) 761 galīgā redakcija – 2010/0366 (COD)	126
2011/C 218/27	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par uzbrukumiem informācijas sistēmām, un ar ko atceļ Padomes Pamatlēmumu 2005/222/TI" COM(2010) 517 galīgā redakcija – 2010/0273 (COD)	130
2011/C 218/28	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai par lietotās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu apsaimniekošanu" COM(2010) 618 galīgā redakcija	135

Abonementa cenas 2011. gadā (bez PVN, ieskaitot sūtīšanas izdevumus)

ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 1 100 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, papīra formātā + DVD, ikgadējs	22 oficiālajās ES valodās	EUR 1 200 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 770 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, DVD, ikmēneša (apkopojošs)	22 oficiālajās ES valodās	EUR 400 gadā
ES Oficiālā Vēstneša pielikums (S sērija) – Publiskā iepirkuma līgumu konkursi, DVD, viens izdevums nedēļā	daudzvalodu: 23 oficiālajās ES valodās	EUR 300 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, C sērija – Konkursi	valodā(-ās) saskaņā ar konkursu(-iem)	EUR 50 gadā

Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša, kas iznāk oficiālajās Eiropas Savienības valodās, abonements ir pieejams 22 valodās. Tajā ir L sērija ("Tiesību akti") un C sērija ("Paziņojumi un informācija").

Katrai valodas versijai nepieciešams atsevišķs abonements.

Saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 920/2005, kas publicēta 2005. gada 18. jūnijā *Oficiālajā Vēstnesī* L 156, Eiropas Savienības iestādes uz zināmu laiku nesaista pienākums visus tiesību aktus sagatavot īru valodā un tos publicēt šajā valodā. Tādēļ *Oficiālā Vēstneša* izdevumus īru valodā var iegādāties atsevišķi.

Oficiālā Vēstneša pielikumu (S sērija – "Publiskā iepirkuma līgumu konkursi") var abonēt 23 oficiālo valodu versijās vienā daudzvalodu DVD formātā.

Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša abonentiem ir tiesības saņemt dažādus *Oficiālā Vēstneša* pielikumus bez papildu samaksas. Abonentus informē par pielikumiem ar *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* iekļautiem paziņojumiem lasītājiem.

Pārdošana un abonementi

Dažādus maksas periodiskos izdevumus, tādus kā *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*, var abonēt pie mūsu komerciālajiem izplatītājiem. To saraksts ir pieejams šādā tīmekļa vietnē:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_lv.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) piedāvā tiešu bezmaksas piekļuvi Eiropas Savienības tiesību aktiem. Šajā vietnē iespējams iepazīties ar *Eiropas Savienības Oficiālo Vēstnesi*, un tajā ir iekļauti arī līgumi, tiesību akti, tiesu prakse un sagatavošanā esošie tiesību akti.

Lai uzzinātu vairāk par Eiropas Savienību, skatīt: <http://europa.eu>

